

İPEK YOLU VE ÖTESİ KONGRE SERİSİ
SILK ROAD AND BEYOND CONGRESS SERIES

IV. ULUSLARARASI

BİR YOL BİR KUŞAK

Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi - Bölgesel Kalkınma - Eğitim - Kültürel Miras
Sustainable Green Economy - Regional Development - Education - Cultural Heritage

06-10 EKİM/OCTOBER 2025
Urgenç, Özbekistan

ÖZET BİLDİRİ KİTABI / ABSTRACTS BOOK

DESTEKLEYENLER

Yayınevi: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Publisher: NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY PRESS (NEU PRESS)

Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE

+90 332 221 0 575 www.neupress.org info@neupress.org

Sertifika No / Certificate Number: 49846

ROR ID: https://ror.org/013s3zh21

Crossref Funder ID: 501100016981

Genel Yayın Yönetmeni / Executive Editor:

Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof. Dr. Fatih KALECİ, fkaleci@neupress.org

Telif ve Lisanslama Müdürü / Rights and Permission Manager:

Muammer KÖROĞLU, mkoroglu@neupress.org

Yayın No. / Publication Number: 493

Kitap Adı / Book Title: Silk Road and Beyond Congress Series (SIRCON 2025): Sustainable Green Economy, Regional Development, Education, and Cultural Heritage ABSTRACTS BOOK

E-ISBN: 978-625-8684-39-1

Editör/Editor

Prof. Dr. Birol MERCAN

Tasarım/Design

Enes Malik YALÇIN, enesyalcin@neupress.org

Redaksiyon/Redaction

Torun BAYRAMLAR, torun@neupress.org

Baskı Sorumluları / Printing Officers

Muhammed Sami TEKİN, muhammedsami@neupress.org

Nurullah DEMİR, nurullah@neupress.org

Baskı/Printing

Necmettin Erbakan University Press (NEU PRESS)

Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE

0332 221 0 575 - www.neupress.org

Sertifika No / Certificate No: 48888

Yayın Türü / Publication Type: Kitap-Akademik Yayınlar / Book-Academic Publications

Yayın Tarihi / Publication Date: Aralık 2025/December 2025

Yayın Yeri / Place of Publication: Konya, Türkiye

Yayın Dili / Language: Türkçe/Turkish

Ebat / Dimensions: 21x29.7 cm

Baskı Sayısı / Edition: 1

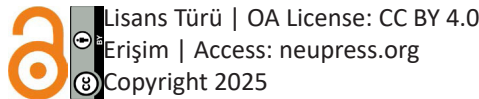
Sayfa Sayısı / Page Count: XXXVI + 270

Kategori/Category: Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler / Social, Human, and Administrative Sciences

SDG Kategori/SDG Category: 11-Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 13-İklim Eylemi

Anahtar Kelimeler: İpek Yolu, Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi, Bölgesel Kalkınma, Eğitim, Kültürel Miras

Keywords: Silk Road, Sustainable Green Economy, Regional Development, Education, Cultural Heritage

Lisans Türü | OA License: CC BY 4.0

Erişim | Access: neupress.org

Copyright 2025

**This book is published under CC BY license, which means that you can copy, redistribute, remix, transform, and build upon the content for any purpose, even commercially, as long as you give appropriate credit, provide link to the license, indicate if changes were made, and do not impose additional terms or conditions on others that prohibit them from exercising the rights granted by that license, including any effective technological measures.*

Honorary Board

Prof. Dr. Albay Arıbaşı – Rector of Aksaray University, Turkey

Prof. Dr. Cem Zorlu – Rector of Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Fatih Yılmaz – Rector of Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey

Prof. Dr. Feruza Madrakhimova – Rector of Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Prof. Dr. Hamit Emrah Beriş – Rector of Çukurova University, Turkey

Prof. Dr. Kurtuluş Karamustafa – Rector of Kayseri University, Turkey

Prof. Dr. Necip Şimşek – Rector of Istanbul Commerce University, Turkey

Prof. Dr. Sardor Xodjaniyazov – Rector of Urgench State University, Uzbekistan

Dr. Muhammadismoil Mahmudov – Rector of Alfraganus University, Uzbekistan

Organizing Committee

Committee Chair

Prof. Dr. Birol Mercan – Necmettin Erbakan University, Turkey

Members

Prof. Dr. Ahmet Şahbaz, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Prof. Dr. Diyorjon Abdullaev, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Prof. Dr. Eshov Mansur, Alfraganus University, Uzbekistan

Prof. Dr. Erşan Sever, Aksaray University, Türkiye

Prof. Dr. Hanifi Parlar, Istanbul Commerce University, Türkiye

Prof. Dr. İlhan Eroğlu, Tokat Gaziosmanpaşa University, Türkiye

Prof. Dr. Muminov Nozim G'afforivich, Alfraganus University, Uzbekistan

Prof. Dr. Oğuz Öcal, Kayseri University, Türkiye

Prof. Dr. Ömer Korkut, Çukurova University, Türkiye

Prof. Dr. Utkir Abdullayev, Urgench State University, Uzbekistan

Prof. Dr. Yusuf Timur, Tokat Gaziosmanpaşa University, Türkiye

Prof. Dr. Zafar Ibragimov, Urgench State University, Uzbekistan

Assoc. Prof. Dr. Sevilay Ece Gümüş Özuyar, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Asst. Prof. Dr. Fatih Kaleci, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Asst. Prof. Dr. Gulina Yusupova, Karamanoğlu Mehmetbey University, Türkiye

Asst. Prof. Dr. Zebiniso Kamalova, Istanbul Commerce University, Türkiye

Dr. Berdiyev Safakhonov, Alfraganus University, Uzbekistan

Lecturer Dr. Havva Kırgız, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Lecturer Yelda Güçlü, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Mustafa Kürşad Birinci, Çukurova University, Türkiye

Expert Şerife Koç, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Science and Advisory Board

Prof. Abdelali Kaaouachi, Mohamed I University, Morocco

Prof. Dr. Abdülhamit Avcı, Istanbul Commerce University, Turkey

Prof. Dr. Abdürreşit Karluk, Ankara Hacı Bayram Veli University, Turkey

Prof. Dr. Ahab Bdaiwi, Leiden University, Netherlands

Prof. Dr. Ali Alagöz, Selçuk University, Turkey

Prof. Dr. Ali Can, Karamanoğlu Mehmetbey University, Turkey

Prof. Dr. Aşina Gülerarslan Özdengül, Selçuk University, Turkey

Prof. Dr. Aigul Tursynbayeva L.N. Gumilyov, Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Prof. Dr. Ayhan Döner, Erzincan Binali Yıldırım University, Turkey

Prof. Dr. Bekir Biçer, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Bilal Kuşpınar, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Ceyhun Can Özcan, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Çağla Gül Yeşevî, Istanbul Culture University, Turkey

Prof. Dr. Çetin Bektaş, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey

Prof. Dr. Deniz Gürbüz, Ankara University, Türkiye

Prof. Dr. Dinçer Koç, Istanbul University, Turkey

Prof. Dr. Diyorjon Abdullaev, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Prof. Dr. Dosay Kenjetay, Ahmet Yesevi University, Kazakhstan

Prof. Dr. Durmuş Çağrı Yıldırım, Namık Kemal University, Turkey

Prof. Dr. Egamberdiyeva Nodira Melibayevna, Director of the Family and Gender Research Institute, Uzbekistan

Prof. Dr. Elyor Nabiev, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Prof. Dr. Ercan Oktay, Karamanoğlu Mehmetbey University, Türkiye

Prof. Dr. Erdal Bayrakcı, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Prof. Dr. Erhan Örselli, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Prof. Dr. Ersan Öz, Pamukkale University, Turkey

Prof. Dr. Ebru Aykan, Kayseri University, Turkey

Prof. Dr. Erşan Sever, Aksaray University, Turkey

Prof. Dr. Eshov Mansur Po'latovich, Tashkent State University of Economics, Uzbekistan

Prof. Dr. Eshov Mansur Po'latovich, Tashkent State University of Economics, Uzbekistan

Prof. Dr. Fathi Bouzida, Sfax University, Tunisia

Prof. Dr. Fatma Arslan, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Prof. Dr. Gafforova Gulçehra Gulamjonovna, Chirchik State Pedagogical University, Uzbekistan

Prof. Dr. Guzal Ergasheva, Alfraganus University, Uzbekistan

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Bircan, Necmettin Erbakan University, Türkiye
Prof. Dr. Hakkı Çiftçi, Çukurova University, Turkey
Prof. Dr. Haluk Duman, Aksaray University, Turkey
Prof. Dr. Hanifi Parlar, Istanbul Commerce University, Turkey
Prof. Dr. Haşim Akça, Çukurova University, Turkey
Prof. Dr. Ikbel Charfi, University of Sfax, Tunisia
Prof. Dr. İdris Nebi Uysal, Karamanoğlu Mehmetbey University, Turkey
Prof. Dr. İlmi Bahadır Akın, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. İlyos Abdullayev, Urgench State University, Uzbekistan
Prof. Dr. İsmail Seyrek, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Kemal Özcan, Necmettin Erbakan University, Türkiye
Prof. Dr. Koray Tuan, Çukurova University, Turkey
Prof. Dr. Liliana Rodrigues, University of Madeira, Portugal
Prof. Dr. Mamlakat Jumaniyazova, Urgench State University, Uzbekistan
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur, Yıldız Technical University, Turkey
Prof. Dr. Mehmet Alagöz, Selçuk University, Turkey
Prof. Dr. Muhammed Fatih Uşan, Ankara Medipol University, Turkey
Prof. Dr. Murat Doğan, Erciyes University, Turkey
Prof. Dr. Musa Özata, Kırşehir Ahi Evran University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa Acar, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa Demirci, Selçuk University, Turkey
Prof. Dr. Munise Ilıkkan Özgür, Aksaray University, Turkey
Prof. Dr. Murat Çemrek, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Nazarov Nasriddin Atakuloviç, Chirchik State Pedagogical University,
Uzbekistan
Prof. Dr. Necip Şimşek, Istanbul Commerce University, Turkey
Prof. Dr. Numan Aruç, Macedonian Academy of Sciences and Arts, Macedonia
Prof. Dr. Nurgün Topallı, Nevşehir Hacı Bektaş University, Turkey
Prof. Dr. Recai Kuş, Selçuk University, Türkiye
Prof. Dr. Recep Tarı, Kocaeli University, Türkiye
Prof. Dr. Rüstem Yanar, Gaziantep University, Turkey
Prof. Dr. Sajjad Rizvi, University of Exeter, United Kingdom
Prof. Dr. Savaş Erdoğan, Selçuk University, Turkey
Prof. Dr. Selda Başaran Alagöz, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Selim Kayhan, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Süleyman Karaçor, Selçuk University, Turkey
Prof. Dr. Şerife Özşahin, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Tahsin Karabulut, Necmettin Erbakan University, Türkiye

Prof. Dr. Tuncay Çelik, Kayseri University, Turkey
Prof. Dr. Umarjon Khujamuratov, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Prof. Dr. Uğur Adıgüzel, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Umarjon Khujamuratov, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Prof. Dr. Utkir Abdullayev, Urgench State University, Uzbekistan
Prof. Dr. Xajiyeva Maksuda Sultanovna, Urgench State University, Uzbekistan
Prof. Dr. Xujayev Muminjon, Alfraganus University, Uzbekistan
Prof. Dr. Volkan Yurdadoğ, Çukurova University, Turkey
Prof. Dr. Yasin Bilim, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Zekai Özdemir, Haliç University, Turkey
Prof. Dr. Zekeriya Mızırak, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Zeynep Karaçor, Selçuk University, Turkey
Prof. Dr. Zubaydullo Rasulov, Bukhara State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Abdullah Emre Çağlar, Atatürk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Ahmad Ali, Abdulwali Khan University, Pakistan
Assoc. Prof. Dr. Arif İğdeli, Aksaray University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Azize Esmeray, Kayseri University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Firuza Rahmatullayeva, Bukhara State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Dilafruz Atamuradova, Urgench State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Dilafruz Khodjaeva, Bukhara State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Fatma Zışan Kara, Aksaray University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Feyza Şule Göngör, Necmettin Erbakan University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Gaziza Jamaliyeva, Karaganda Buketov University, Kazakhstan
Assoc. Prof. Dr. Gökmen Kılıçoğlu, Düzce University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Khayrulla Saidov, Bukhara State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Halil Kete, Kırklareli University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. M. Necati Çoban, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Maldıbek Akmaral, International Tourism and Hospitality University, Kazakhstan
Assoc. Prof. Dr. Maxud Aminovich Gulmanov, Urgench State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Emin Erendor, Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Nuri Salur, Necmettin Erbakan University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Mekhriniso Akhmedova, Bukhara State University, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Murat Türk, Health Sciences University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Mustafa Cüneyt Özşahin, Necmettin Erbakan University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Mustafa Cüneyt Şapcılar, Necmettin Erbakan University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nahit Yılmaz, Necmettin Erbakan University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Nalan Kangal Eroğlu, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nazan oskun, Selçuk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nazim Cafersoy, Economics University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Nurhan zkan Kuş, Selçuk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Ömer Faruk Biçen, Balıkesir University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Özden Tařđın, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Perviz Samedov, Azerbaijan State Economics University, Azerbaijan
Assoc. Dr. Ramazan Uçtu, American University of Iraq, Iraq
Assoc. Prof. Dr. Saydivaliyeva Xurshida Xodjiakbarovna, Aila and Gender Research Institute, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Serkan Kekevi, Düzce University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Telman Nusretoğlu, Khazar University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Terena şirvanova, Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Xonturayev Bobur Azimovich, Aila and Gender Research Institute, Uzbekistan
Assoc. Prof. Dr. Volkan Han, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Yavuz Acungil, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Yasemin Kaya, Kayseri University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Zahid Rahimov, Abu Raykhan Beruni Urgench State University, Uzbekistan
Dr. Lecturer Cuma Demirtaş, Aksaray University, Turkey
Dr. Ayman Hayajneh, Yarmouk University, Jordan
Dr. Bilal zel, Bingöl University, Turkey
Dr. Fatih elik, Kırşehir Ahi Evran University, Turkey
Dr. Fatih Yeter, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkey
Dr. Mustafa Yılmaz, Necmettin Erbakan University, Turkey
Dr. Oktay Aktürk, Kırşehir Ahi Evran University, Turkey
Dr. şeyma Akın, Necmettin Erbakan University, Turkey
Dr. Aida Nurbaeva, Abay Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan
Dr. Anara Makatova, Karaganda Buketov University, Kazakhstan
Dr. Ataev Jasur Erkinovich, Urgench State University named after Abu Raykhan Beruni, Uzbekistan
Dr. Feruza Radjapova, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Dr. Doniyor Khudayberganov, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Dr. Ghada Bouzguenda, Gafsa University, Tunisia
Dr. Hasan Umut, Boğaziçi University, Turkey
Dr. Hojiyev Rasulbek Boynazarğlu, Aila and Gender Research Institute, Uzbekistan
Dr. Indira Akhmetova, Karaganda Buketov University, Kazakhstan

Dr. Iqboljon Usmonov, Turkey
Dr. Kamilcan Rahimov, Uzbekistan Academy of Sciences, Uzbekistan
Dr. Khikmat Matyoqubov, Urgench State Pedagogical Institute, Uzbekistan
Dr. Kübilayhan Göç, Aksaray University, Turkey
Dr. Mardon Xasanov, Urgench State University, Uzbekistan
Dr. Mira Manassova, Karaganda Buketov University, Kazakhstan
Dr. Mohamed Salah Layeb, Monastir University, Tunisia
Dr. Samandar Samandarov, Urgench State University, Uzbekistan
Lecturer Hassan Essop, Stellenbosch University, South Africa
Lecturer Haşim Koç, Council of Higher Education, Turkey
Lecturer Dr. Serhat Koçak, Çukurova University, Turkey

Secretariat

Dr. Hurşide Kaşkarlı, Necmettin Erbakan University, Turkey
Dr. Betül Gümüş, Necmettin Erbakan University, Turkey
Research Assistant Gamze Mercan, Necmettin Erbakan University, Turkey
Research Assistant İrem Düzel, Aksaray University, Turkey
SPECIALİST FEYZA ÖZEL, NECMETTİN ERBAKAN UNİVERSİTY, TURKEY
BÜNYAMİN BİÇER, NECMETTİN ERBAKAN UNİVERSİTY, TURKEY

CONGRESS PROGRAM (Yüz yüze / Offline)

October 6	SIRCON2025
Place	Urganch State University (Madaniyat Saroyi)
09:30-11.00	<p>Opening Ceremony</p> <p>Prof. Dr. Birol Mercan – President of the Congress Organizing Committee/Necmettin Erbakan University</p> <p>Prof. Dr. Sardor Xodjaniyazov Umarovich – Urganch State University Rector</p> <p>Prof. Dr. Azizbek Ismoilov – Alfraganus University Rector</p> <p>Prof. Dr. Feruza Madraximova Ruzimbayevna – Urganch State Pedagogical Institute</p> <p>Prof. Dr. Alpay Arıbaş – Aksaray University Rector</p> <p>Prof. Dr. Shaxzoda Negmatova- Uzbekistan – Finnish Pedagogical Institute</p> <p>Prof. Dr. Kadir Gayretli – Istanbul Gelişim University</p> <p>Prof. Dr. Orifjon Kholmiraev – Impuls Medical Enstitute</p> <p>Prof. Dr. Oybek Ruziyev – Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy</p> <p>Prof. Dr. Timur Nurimbetov- Vice-Rector for International Relations, Karakalpakstan State University</p>

Opening Session: Ilyos Abdullayev

1	11:00-11:15	Bilal Kuşpınar (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Muhafaza Edilmesi (The Preservation and Transmission of The Cultural Heritage)
2	11:15-11:30	Madiyor Turdiyev (Alfraganus University)	Turkuaz Toshi ("Turk Toshi") Ning Tarixiy-Etnologik Xususiyatlari Va Uni O'rganishda Abu Rayhon Beruniyning <<Qadimgi Xalqlardan Qolgan Yodgorliklar" Asarining Tarixiy Ahamiyati (Historical-Ethnological Properties of Turquoise Stone ("Turk Stone") and The Historical Significance of Abu Raykhan Beruni's Work "Monuments of Ancient Peoples" in Its Study)
3	11:30-11:45	Numan Aruç/Makedon-ya Bilimler ve Sanatlar Akademisi)	Türkistan'ın Türkişlam Düşüncesine Etki ve Katkıları (The Impact and Contributions of Turkistan to Turkish Islamic Thought)
4	11:45-12:00	Sagdullayev Anatóliy Sagdullayevich / (O'zMU)	Markaziy Osiyoda ilk savdo yo'llari – Buyuk Ipak yo'lining o'tmishdoshlari
5	12:00 – 12:15	Diyorjon Abdullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlikni rivojlanishlantirishda Bir makon - bir yo'l loyihasining tarixiy ahamiyati (The Historical Significance of Uzbekistan's One Belt, One Road Project in Developing Regional Cooperation)
12:15 – 13:15 → LUNCH (ÖĞLE YEMEĞİ)			

PLACE: URGANCH STATE UNIVERSITY

Session: 1A Chairman: Xasanov Mardon Moqsudovich (Madaniyat saroyi)

6	13:30-13:45	Oğuz Doğan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Korunmasında Kaplama Teknolojilerinin ve Nano SiO ₂ İleri Malzemelerinin Kullanımı
7	13:45-14:00	Temur Durumov (Urgench State University)	İşgücü Kaynaklarının Bölgesel Sosyal Eşitsizlik ve Yoksulluğu Azaltmaktaki Rolü (The Role of Labor Resources in Reduction of Regional Social Inequality and Poverty)
8	14:00-14:15	Mustafa Aydın (Selçuk Üniversitesi) Aşina Gülerarslan Özdengül (Selçuk Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Korunması ve Afetler: 6 Şubat Depremi ve Hatay Habib-i Neccar Camii Örneği (Protection of Cultural Heritage and Disasters: The February 6 Earthquake and The Hatay Habib-i Neccar Mosque Example)
9	14:15-14:30	Bunyod Kenjayev (Urgench Innovation University)	Arşiv ve Müze Kaynaklarına Dayanarak Harezm Bölgesinde Tarih Eğitiminin Gelişimi (1924–1991) (The Development of History Education in the Khorezm Region Based on Archive and Museum Sources (1924–1991))

Session:1B Chairman: İmaniyozova Mamlakat Tojiyevna (ARM Congress Hall)

10	13:30-13:40	Abdullah Emre Çağlar (Atatürk Üniversitesi) Erşan Sever (Aksaray Üniversitesi)	Yük Kapasite Histerisinin Türkiye için Araştırılması: Yeni Bir Teori Önerisi (An Investigation of The Load Capacity Hysteresis For Turkey: A New Theory Proposal)
11	13:40-13:50	Arif İğdeli (Aksaray Üniversitesi) Zekai Özdemir (İstanbul Üniversitesi)	Gelir Yakınsamasının Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of Income Convergence)
12	13:50-14:00	Azimjon Raxmonov (Alfraganus University)	Nasır El-Mutarrizî Döneminde Harezm'in Edebi Ortamı (Literary Environment of Khwarezm During The Time of Nasir Al-Mutarrizi)
13	14:00-14:10	Umrbek Salayev (Urganch State University)	16.-18. Yüzyıllarda Rus ve Avrupa Dillerindeki Kaynaklar Orta Asya ve Hive (In Sources in Russian and European Languages in The 16th-18th Centuries Central Asia and The Khiv)
14	14:10-14:30	Ahmet Şahbaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Ayşe Ceylan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Osman Taştemir (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)	Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Girişiminin Çevresel Riskleri: Küresel Sürdürülebilirlik Açısından Eleştirel Bir Değerlendirme (Environmental Risks of China's Belt and Road Initiative: A Critical Assessment from A Global Sustainability Perspective)

Session:1C Chairman: Mehmet Akif Okur (ARM, 502-room)

15	13:30-13:40	Samandar Samandarov (Urgench State University)	Uluslari Birleştirmek: Özbekistan ve Türkiye Arasında Göç ve Ortaklık İlişkileri (Bridging Nations: Migration and Partnership Between Uzbekistan and Turkey)
16	13:40-13:50	Gamze Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Şerife Koç (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Yaratıcı Sınıfın Bölgesel Kalkınma Sürecindeki Rolü (The Role of The Creative Class in The Regional Development Process)
17	13:50-14:00	Şerife Koç (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Bior Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	AB Ülkelerindeki Uluslararası Göçmen İşgücünün Tarımsal Katma Değere Katkısı: Dinamik Panel Veri Analizi (The Contribution of the International Migrant Workforce in EU Countries to Agricultural Value Added: A Dynamic Panel Data Analysis)
18	14:00-14:10	Oygun Aliyeva (Urganch State University)	Antik Ticaret Yolları Üzerinde Bulunan Zerdüş Tapınakları (Harezim, İran, Azerbaycan) (Zoroastrian Temples Located on Ancient Trade Routes (Khorezm, Iran, Azerbaijan))
19	14:10-14:30	Nazokat Axmedova (Urganch State University)	Hiva Hanlığı'ndaki medreselerin, kütüphanelerin ve ilim merkezlerinin faaliyetleri, edebi çevrenin altyapısını oluşturur (The activities of madrasahs, libraries, and scientific centers in the Khiva Khanate - the infrastructure)

Session:1D Chairman: Juraev Nazrulla Kosimovich (ARM, 403-Room)

20	13:30-13:45	Şükran Gökce (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Ümran Münire Kahraman (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Örgütsel İletişimin Çalışanların İş Performansına ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi (The Impact of Internal Organizational Communication on Employees' Job Performance and Turnover Intention)
21	13:45-14:00	Muhammet Ali Kaya Ümran Münire Kahraman (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Sağlık İşletmelerinde Hasta Profillerinin Tespiti İçin Bir Uygulama (A Simulation Application for Detection of Patient Profiles in Sanitary Organizations)
22	14:00-14:15	Muborak Matyakubova (Ural Devlet Üniversitesi)	Hiva Hanları'nın himayesinde edebi ortam geliştirdi: Hükümdarların teşviki ve yaratıcı katılımı (The Literary Environment Flourished Under the Patronage of The Khans of Khiva: Encouragement and Creative Participation of The Rulers)
23	14:15-14:30	Bahodir Satimov (Urganch Innovation University)	Büyük İpek Yolunun Gelişiminde Erken Ortaçağ Başkentleri Horezm'in Önemi (The Significance of The Early Medieval Capital Cities of Khorezm in The Development of The Great Silk Road)

Session:1E Chairman: Gürbüz Deniz (Arm, 303-Room)

24	13:30-13:40	Sinem Bağcı Çelik (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Fatma Gökşin Cihan (Düzce Üniversitesi)	Hemşirelerin İklim Değişikliği Kaygı Düzeyleri ve Sürdürülebilirlik Tutumları İle İlişkisi (The Relationship Between Nurses' Climate Change Anxiety Levels and Their Attitudes Toward Sustainability)
25	13:40-13:50	Dilafuz Atamuratova (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu- Basın ve Kitle İletişim Araçlarının Gelişimine Etkisi (The Great Silk Road- Its Impact on The Development of The Press and Mass Media)
26	13:50-14:00	Madina Alikhodjaeva Alisher Ataxanov (Alfraganus University)	Antiaritmik İlaçların Kimyasal-Toksikolojik Analizinde Yapay Zeka Kullanımı (Use of Artificial Intelligence in Chemical-Toxicological Analysis of Antiarrhythmic Drugs)
27	14:00-14:10	Ibragim Ibragimov (Urganch State University)	Harezim Vahasi Zanaatkarlığı - Atalarımızın Maneviyatı (Khorezm Oasis Craftsmanship - Spirituality of Our Ancestors)
28	14:10-14:30	Xolikulov Axmadjon Boymaxamatovich (National university of Uzbekistan)	Emir Haydar döneminde Buhara Emirliği'nin Osmanlı İmparatorluğu ile siyasi ilişkileri (Political relations of the Bukhara Emirate with the Ottoman Empire during the reign of Amir Haydar)

14:30 - 15:00 → COFFEE BREAK (KAHVE MOLASI)

Session:2A Chairman: Laylo Yakshiboeva (Madaniyat Saroyi)

29	15:00-15:15	Segah Tekin (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Bir Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Türk Dizilerinin Türkçe'nin ve Türk Kültürünün Tanıtımına Katkıları: Latin Amerika Örneği (The Contribution of Turkish Tv Series to The Promotion of Turkish Language and Culture as a Tool of Cultural Diplomacy: The Case of Latin America)
30	15:15-15:30	Olga Naumenko (Urgench Innovation University)	Büyük İpek Yolu'nda Sibirya'daki Buharalılar (Xvi. Yüzyıl Sonları – Xx. Yüzyıl Başları): Orta Asya'dan Gelen Tüccarların Haklarına Dair Rus Yasalarının Oluşum Evreleri (Bukharans in Siberia on the Great Silk Road (Late 16th – Early 20th Centuries): The Formation Phases of Russian Laws on the Rights of Merchants Coming from Central Asia)
31	15:30-15:45	Canan Altuntaş (9 Eylül Üniversitesi) Emel Karşahin (9 Eylül Üniversitesi)	Günümüz Gençliğinde Bilinçdışı Etkileşimler Bağlamında Kültürel Kimlik Yitimi (Unconscious Interactions and Cultural Identity Loss in Today's Youth)
32	15:45-16:00	Oygun Alieva (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu ve Dünya Kültüründeki Yeri ve İpek Yolu'nun Gelişim Aşamaları (The Great Silk Road and Its Role in World Culture (Stages of Development of the Silk Road)

Session:2B Chairman: Ahmet Şahbaz (ARM Congress Hall)

33	15:00-15:15	Gürbüz Deniz (Ankara Üniversitesi)	Varlığa Bakış (A Perspective on Being)
34	15:15-15:25	Abdullajon Qurbonov (Urganch State University)	Afrogyid döneminde Harezmi Ticaret Yolları (Khorezm trade routes during the Afrogyid period)
35	15:25-15:35	Mehmet Vural (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)	İbn Sînâ ile Bîrûnî: Orta Çağ İslam Dünyasında Felsefe ve Bilim Diyalogu (Avicenna and Al-Biruni: A Dialogue of Philosophy and Science in the Medieval Islamic World)
36	15:35-15:45	Hasan Hüseyin Bircan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	İklim Krizi, Çevre Etiği ve Kadim Felsefi Miras (Climate Crisis, Environmental Ethics, and the Legacy of Ancient Philosophy)
37	15:45-16:00	Juraev Nazrulla Kosimovich	Tarixiy sivilizatsiya taraqqiyotida Sharq allomalari me'rosini o'rganish muammolari

Session:2C Chairman: Matyakubova Muborak Madrimovna (ARM, 502-room)

38	15:00-15:15	Mehmet Akif Okur (Yıldız Teknik Üniversitesi)	Dönek "Kut"un İpek Yolu'ndaki Beş İzci: Kutadgu Bilig ve Karşılaştırmalı Siyaset Düşüncesinin Klasikleri (The Five Scouts of Fickle "Kut" on the Silk Road: Kutadgu Bilig and the Classics of Comparative Political Thought)
39	15:15-15:30	Şeyma Akın (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Uluslararasılaşmaya Kimlik Merkezli Bir Bakış: İsrail Örneği (Reimagining Internationalization Through Identity: The Israeli Experience)
40	15:30-15:45	Umıdbek Babayazov (Urganch State University)	Amuderya Nehri'nin Sol Ve Sağ Kıyılarında Kurulan Su Yönetim Tesisleri ("Water Management Facilities Established on the Left and Right Banks of the Amu Darya River")
41	15:45-16:00	Hamdam Matyakubov (Urganch State University)	Orta Asya uygarlıkları ile Aral Denizi Bölgesindeki Antik Kültürler Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler ("Historical and Cultural Relations Between the Civilizations of Central Asia and the Ancient Cultures of the Aral Sea Region")

Session:2D Chairman: Samandarov Samandar Seytmamat O'G'Li (ARM, 403-Room)

42	15:00-15:15	Kubilayhan Göç (Aksaray Üniversitesi) Haluk Duman (Aksaray Üniversitesi)	Kapsayıcı Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Paydaş ve Hissedar Yaklaşımları: Anglo-Sakson, Kıta Avrupası ve Türkiye Yönetişim Modellerinin Kurumsal Karşılaştırma (Stakeholder vs. Shareholder Approaches in Inclusive Corporate Social Responsibility: A Theoretical Comparison of Anglo-Saxon, Continental European, and Turkish Governance Models)
43	15:15-15:30	Saida Agzamkhodjayeva (National university of Uzbekistan)	Yapay Zekâ Çağında Dijital Eğitim ve Kültürel Hafızanın Taşınması (Digital Education as a Carrier of Cultural Memory in the Age of Artificial Intelligence)
44	15:30-15:45	Marek Milosz (Lublin University of Technology) Elzbieta Milosz (Lublin University of Technology) Dilbar Mukhamedova (National University of Uzbekistan) Rahim Kayumov (Samarkand State University) Bakhodir Eshchanov (Chirchik State Pedagogical University) Utkir Abdullaev (Urgench State University)	İpek Yolu Mirasının 3B Dijitalleştirilmesi – Proje Tanımı, Sonuçları ve Takip Çalışmaları (3d Digitalization of Silk Road Heritage – Project Description, Results, and Follow-Up Work)
45	15:45-16:00	Marek Milosz (Lublin University of Technology) Elzbieta Milosz (Lublin University of Technology) Jacek Kęsik (Lublin University of Technology) Rahim Kayumov (Samarkand State University)	Kültürel Mirasın Korunmasında 3B Bilgi Teknolojileri – İpek Yolu'ndan Örnek Olaylar (3d Information Technologies in Cultural Heritage Protection – Case Studies From Silk Road)

Session:2E Chairman: Aziz Isayev (ARM, 303-room)

46	15:00-15:15	Merve Çelik (Kilis 7 Aralık Üniversitesi) Deniz Gökteş (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi) Reyhan Bozkurt (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Ödemeler Dengesi Kısıtı Özbekistan Ekonomisi için Geçerli mi? Ampirik Bir Analiz (Is the Balance Payments Constraint Valid for the Uzbekistan Economy? An Empirical Analysis)
47	15:15-15:30	Khojimurod Matmurodov (Urgench State University)	Farklı Dil Sistemlerinde Renk Adlarının Çevrilmesinde Yapay Zekâ Kullanımı (The Use of Ai in Translating Colour Names in Different Language Systems)
48	15:30-15:45	Mansur Sabirov (Urganch State University)	9-13 Yüzyıllardan El Sanatları ve Alışveriş Merkezleri (Craftsmanship and Trade Centers of the 9th-13th Centuries)
49	15:45-16:00	Mamlakat Jumaniyozova (Urganch State University)	“Fal Kitabı” ve “Kanzü'l-Havas”ın Harezm’de Dinî-Mistik Pseudo-Geleneklerin Taşıyıcısı Olarak Kullanılması (“The Book Of Omens” and “Kanz Al-Hawas” As Religio-Mystical Pseudo-Traditional Guides in Khorezm)

PLACE: URGANCH STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

Session: 1A Chairman: Feruza Radjapova (Conference room)

50	13:30-13:40	Fatma Arslan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Adnan Kök	Rekreatif Aktivitelerin Mülteci Ortaöğretim Öğrencilerinin Gelişim Sürecine Katkısı (The Contribution of Recreational Activities To The Development Process of Refugee Secondary School Students)
51	13:40-13:50	Gulina Yusupova (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Dil Öğreniminde Dizilerin Rolü: Özbekistan'da Yayınlanan Türk Dizileri Örneğinde (The Role of Tv Series in Language Learning: The Example of Turkish Tv Series Broadcast in Uzbekistan)
52	13:50-14:00	Yelda Güçlü (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Faydacı ve Hedonik Hizmetlerde Kıtlık Mesajları: Kazanma Arzusunun Rolü Üzerine Nitel Bir Araştırma (Scarcity Messages in Utilitarian and Hedonic Services: A Qualitative Study on the Role of the Desire to Win)
53	14:00-14:10	Esra Taşgın Güven Kemer kaya Ali Meydan	Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Dijital Vatandaşlık: 2005, 2018 ve 2024 Programlarının Karşılaştırmalı Analizi
54	14:10-14:30	Özden Taşgın (Nevşehir HBV Üniversitesi)	Uluslararası Ekonomide Yeni Alan Spor (A New Field in International Economics: Sports)

Session: 1B Chairman: Dilfuza Khadiyeva (Meeting room)

55	13:30-13:45	İrem Düzel (Aksaray Üniversitesi) Erşan Sever (Aksaray Üniversitesi)	Uluslararası Göçmenlerin Ekonomik Performans Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Mukayeseli Analiz (The Impact of International Immigrants on Economic Performance: A Comparative Analysis of Developed and Developing Countries)
56	13:45-14:00	Shoirakhon Nurdinova (University of Tashkent for Applied Sciences)	Özbek Göçmenlerin ABD'ye Alışılmadık Yolculuğu (The Unconventional Journey of Uzbek Migrants to the United States)
57	14:00-14:15	Jaloladdin Sadullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	Dijital İpek Yolu Bağlamında Kişiselleştirilmiş Eğitim İçin Yapay Zeka ve Öğrenme Analitiklerinden Yararlanma (Leveraging Artificial Intelligence and Learning Analytics for Personalized Education in the Digital Silk Road Context)
58	14:15-14:30	Ilyos Abdullayev (Urganch State University)	Bölgesel Ekonominin Sürdürülebilir Kalkınmasında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Etkin Kullanımı (Efficient Use of Renewable Energy Sources In Sustainable Development of The Regional Economy)

Session: 1C Chairman: Nafosat Jumaniyozova (Incubation center)

59	13:30-13:40	Utkir Abdullayev (Urgench State University)	Büyük İpek Yolu Üzerindeki Horezm İle Ticari İlişkilerinin Tarihi Hakkındaki Bilgilerin Kaynaklardaki Kapsamı (Coverage of Information on the History of Trade Relations of Khorezm on the Great Silk Road in Sources)
60	13:40-13:50	Kurbanbay Sabirov	Tarihi Anıtlar Geçmişin Yankıları (V-Xv. Yüzyıllar) Historical Monuments - The Voice of The Past (V-X centuries)
61	13:50-14:00	Hilola Qadamboyeva (Urgench State Pedagogical Institute)	Gelecek Öğretmenlerde Milliyetçilik Temelli Vatandaşlığın Geliştirilmesine İlişkin Pedagojik Koşullar (Pedagogical Conditions for Developing Patriotism Based on National Identity Among Future Teachers)
62	14:00-14:10	Sabohat Qodirova (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu ve Dünya Kültüründeki Yeri (İpek Yolu'nun Gelişim Aşamaları) (The Great Silk Road and Its Role in World Culture (Stages of Development of the Silk Road))
63	14:10-14:30	Bakhyt Turganov (Nukus State Pedagogical Institute)	Büyük İpek Yolu Güzergâhında Harezmi'de Yer Alan Ticaret ve Zanaat Kaleleri (Trade and Artisan Fortresses of Khorezm along the Great Silk Road)

Session: 1D Chairman: Nargiza Masharipova (Main Building - Room 102)

64	13:30-13:45	Vesile Aras (Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu)	Yapay Zekâ ve Öğrenme Analitiğinin İngilizce Dil Eğitimine Entegrasyonu: LinguAlfriend eTwinning Projesinden Bir Vaka Çalışması (Integrating Artificial Intelligence and Learning Analytics Into English Language Instruction: A Case Study From The Linguafriend Etwinning Project)
65	13:45-14:00	Mardon Khasanov (Urgench State Univetsity)	Harezmi'nin Yunanlarla Ticari Ve Kültürel İlişkileri (Khwarezm's Commercial and Cultural Relations with the Greeks)
66	14:00-14:15	Selcan Unal (KTO Karatay Üniversitesi)	Dijital Ekonominin Sosyal Devlet Yükümlülükleri Üzerindeki Etkisi: Mali Hukukta Yeni Denge Arayışı (The Impact of The Digital Economy on Social State Obligations: A New Balance Perspective in Fiscal Law)
67	14:15-14:30	Sherzod Tangirov (Samarkand State University)	Çeviriyle İktidar: Rus İmparatorluğu Yönetiminin Dil Politikası Analizi (Semerkand Vilayeti Örneği) (Rule Through Translation: An Analysis of the Russian Imperial Administration's Language Policy (The Case of Samarkand Province))

Session: 1E Chairman: Hikmat Matyokubov (Main building - 103)

68	14:30-14:45	Fatih Çamcı (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Murat Ateş (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Özbekistan ile İlgili Türkiye'de Yapılmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme (An Analysis on Postgraduate Theses About Uzbekistan in Türkiye)
69	14:45-15:00	Samandar Sultanov (Urganch State University)	Güney Akçadarya ve Aşağı Zarafshan Vadisi'nin Paleografik Koşulları, İklimi, Konumu ve Evlileşme Aşamaları Hakkında Bazı Düşünceler ("Some Considerations on the Paleographic Conditions, Climate, Location, and Stages of Development of The Southern Okchadarya and Lower Zarafshan Valley")
70	15:00-15:15	Obidjan Madaminov (Urganch State University)	Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru ve Özbekistan'ın Projedeki Fırsatları (The North-South Transport Corridor and Uzbekistan's Opportunities Within The Project)
71	15:15-15:30	Hamdam Matyakubov (Urganch State University)	Orta Asya Uygarlıkları ile Aral Denizi Bölgesindeki Antik Kültürler Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler (Historical and Cultural Relations Between the Civilizations of Central Asia and the Ancient Cultures of the Aral Sea Region)

14:30 - 15:00 → COFFEE BREAK (KAHVE MOLASI)

Session: 2A Chairman: Gulina Yusupova (Conference room)

72	15:00-15:15	Cansu Uz Okur (Bahçelievler Aydın Doğan Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi)	Taşınan Ruh: İpek Yolu Güzergahında Somut ve Somut Olmayan Bir Miras Olarak "Konak" (From Stone to Soul: The "Konak" as a Tangible and Intangible Heritage on the Silk Road Route)
73	15:15-15:30	Sharofaddin Sadaddinov (Urganch State University)	Güney Aral Bölgesi Heykeltıraşlık Sanatının Maddesel Nesnelere Yansıması (Reflection of The Sculptural Art of the Southern Aral Sea Region in Material Artifacts)
74	15:30-15:45	Umrbek Makhmudov (Urgench Innovation University)	Doğu Aral Denizi Bölgelerinde Etnokültürel İlişkilerin Tarihi (The History of Ethno-Cultural Relations in the Eastern Aral Sea Regions)
75	15:45-16:00	Mohira Matnazarova (Urganch State University)	Göçebe Çobanların Savaş Yeteneği Konularının İncelenmesi (Reflection of The Sculptural Art of the Southern Aral Sea Region In Material Artifacts)
76	16:00-16:15	Shohista Xujaniyazova (Urgench State Pedagogical Institute)	Sınıf Dışı Etkisi ve İlham Verici Rolüyle Yaratıcı Öğretmen (The Extracurricular Influence And Inspirational Role of A Creative Teacher)

Session: 2B Chairman: Shoirakhon Nurdinova (Meeting Room)

77	15:00-15:15	Betül Erikoğlu (Selçuk Üniversitesi)	Geleneksel Türk Sanatlarında Sürdürülebilirlik: Eser İncelemesi ve Sürdürülebilir Malzemelerden Tasarım Uygulaması (Sustainability in Traditional Turkish Arts: Artwork Analysis and Design Project from Sustainable Materials)
78	15:15-15:30	Hilal Öztürk (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)	Kuşak ve Yol Girişimi Kapsamında Orta Koridor Ülkelerinde Tarımsal Yatırımların Gıda Güvenliği Üzerindeki Etkisi: 2001–2022 Dönemi Panel Veri Analizi (The Impact of Agricultural Investments on Food Security in Middle Corridor Countries within the Scope of the Belt and Road Initiative: A Panel Data Analysis for the Period 2001–2022)
79	15:30-15:45	Mardon Khasanov (Urganch State University) Anatoliy Sagdullaev (The Academy of Sciences of Uzbekistan)	Orta Asya'daki İlk Ticaret Yolları – Büyük İpek Yolu'nun Öncülleri (The First Trade Routes in Central Asia - The Predecessors of the Great Silk Road)
80	15:45-16:00	Furqat Jumaniyozov (Urganch State University)	Eski Harezmi Dinî İnanışlarının Oluşumu (Formation of Ancient Khorezm Religious Beliefs)
81	16:00-16:15	Bobur Ismailov (Urganch State University)	Hive Hanlığı Döneminde Harezmi'de Ahşap İşçiliği ve Marangozluk: Demircilik Ürünleri ve Araç-Gereç Tipolojisi (Woodworking And Carpentry In Khorezm Under the Khiva Khanate: A Typology of Blacksmithing Products And Tools)
82	16:15-16:30	Robiya Otamurodova (Urganch state university)	Özbekistan Gençliği Arasında Tarihî ve Kültürel Mirasa Yönelik Yeni Bir Tutumun Oluşturulması (Formation of a New Approach to Historical and Cultural Heritage Among the Youth of Uzbekistan)

Session: 2C Chairman: Shakhnoza Yakubova (Incubation Center)

83	15:00-15:15	Nafosat Jumaniyozova (Urganch State Pedgogical Intitute)	Pirls Değerlendirme Görevleri Temelinde Öğretmen Adaylarının Edebi Metinleri Analiz Etme Becerilerini Geliştirme (Training Future Educators to Analyze Literary Texts Based on Pirls Assessment Tasks)
84	15:15-15:30	Gülşen Dişli (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Elif Tuğba Yalaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Dicle Aydın (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Somut Olmayan Kültürel Miras Ögesi Olarak Konya'nın Geleneksel Meslekleri ve Mimari Mekânlarının Değerlendirilmesi (Assessment of Konya's Traditional Professions and Architectural Spaces as Elements of Intangible Cultural Heritage)
85	15:30-15:45	Nozima Matyaqubova (Urganch State University)	Eski Harezmi Tarihine Dair Yazılı Kaynaklardaki Coğrafi Bölgelerin Lokalizasyonuna İlişkin Araştırmalar (Research on the Localization of Geographical Areas in Written Sources on the History of Ancient Khorezm)
86	15:45-16:00	Toxir Matyaqubov (Urganch State University)	Alt Amuderya Bölgesi Neolitik Dönemde: Coğrafi Konumu ve Ekonomik Faktörlere Dair Bazı Görüşler (Some Considerations on the Geographical Location and Economic Factors of the Lower Amu Darya Region during the Neolithic Period)
87	16:00-16:15	Maftuna Atamuratova (Urganch State Pedagogical Institute)	Uluslararasılaşan Yükseköğretime Hazırlık: Özbekistan'da Üniversite Öğretim Elemanları İçin Pedagojik Stratejiler (Preparing University Faculty for Internationalized Higher Education: Pedagogical Strategies in Uzbekistan)
88	16:15-16:30	Gulshoda Poziljonova (National University of Uzbekistan) Hamdam Akbarov (National University of Uzbekistan) Nuritdin Kattayev (National University of Uzbekistan)	İletken Polimer Bazlı Elektroaktif Kompozitlerin Yenilenebilir Enerji Uygulamaları İçin Geliştirilmesi: Polipirol Temelli Yaklaşım (Conductive Polymer-Based Electroactive Composites For Renewable Energy Applications: A Polypyrrole-Based Approach)

Session: 2D Chairman: Tolibjon Absalomov (Main Building – Room 102)

89	15:00-15:15	Kozimbek Tuxtabekov (National University of Uzbekistan)	Şeybani Hanedanı İsmi ve Muhammed Şeybani İhoni İsmi Yorumu Hakkında (On the Interpretation of the Name of the Shaybani Dynasty and The Name of Muhammad Shaybani Ikhon)
90	15:15-15:30	Sharof Rashidov (Jizzakh State Pedagogical University)	Cizzah Bölgesinde Radyo ve Televizyon Gelişimi: Tarihi Evreler, Bağımsızlık Sonrası Dönüşümler ve Dijital Dönem (Radio and Television Development of Jizzax Region: Historical Stages, Post-Independence Transformations and Digital Era)
91	15:30-15:45	Sevinchoy Jumaniyozova (Urgench State Pedagogical Institute)	İlkokul Öğrencilerinin Geometrik Kavramlarını Görsel Oyunlar Aracılığıyla Geliştirme Yöntemi (A Method for Developing Primary School Students' Geometric Concepts Through Visual Games)
92	15:45-16:00	Merdan Hanyev (UDEF / Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu)	Geçmişten Günümüze Fütüvvetin Teşkilatlanma Sürecinde Sufi-Filozofların Etkisi: Konya ve Fergana Vadisi Hattı Üzerinden Saidüddin Fergâni ve Sadreddin Konevi Örneği (The Influence of Sufi-Philosophers on the Institutionalization Process of Futuwwa from Past to Present: The Example of Saïd Al-Dîn Fargâni and Sadr Al-Dîn Al-Qûnawî on The Konya-Fergana Valley Axis)
93	16:00-16:15	Musa Ertürk (KTO Karatay Üniversitesi) Bilge Afşar (KTO Karatay Üniversitesi)	Yeşil Tahvillerin Sürdürülebilir Altyapı İçin Katalizör Rolü: Türkiye'nin 2053 Net-Sıfır Tahsisinin Finansmanı (Green Bonds as Catalysts for Sustainable Infrastructure: Financing Türkiye's 2053 Net-Zero Pledge)
94	16:15-16:30	Yashin Karimov (Urgench state university)	Some Reflections on The Historiography of The Central Asian Communication System (1920s–1980s)

Session: 2E Chairman: Zafar Karimov (Main building - 103)

95	15:00-15:15	Shoira Nurullaeva (Urganch State University)	Horezm Vahasi Halkının Geleneksel Takıları ve Bunlarla İlişkili Büyülü İmajlar (Xix-Xx. Yüzyıllar) (Traditional Jewellery of the People of the Khorezm Oasis and Their Associated Magical Images (XIX-XX. Centuries))
96	15:15-15:30	Bobur Mirzo Ismoilov (Urganch State University)	Harezmi'deki Metal İşleme El Sanatları Hakkında Kaynaklar: Etnografik ve Tarih Yazımsal Perspektifler (Sources on Metalworking Crafts in Khorezm: Ethnographic and Historiographical Perspectives)
97	15:30-15:45	Akmal Akhatov (Samarkand State University) Rahim Kayumov (Samarkand State University) Marek Milosz (Lublin University of Technology)	International Cooperation in 3D Digitization of Cultural Heritage Sites of The Great Silk Road (On the Example of Samarkand State University Named After Sharof Rashidov)
98	15:45-16:00	Olimjon Akhmedov (Head of the Institute of Advanced Training of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan)	Enerji santrallerinin sürdürülebilir işletiminin sağlanmasında işbirliği (Cooperation in ensuring the sustainable operation of power plants)
99	16:00-16:15	Fatih Çelik (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi) İbrahim Kaan Ekin (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Yeşil Ekonomi (Green Economy in Sustainable Development Process)
100	16:15-16:30	Fatih Çelik (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi) Mükremin Köysüren (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Yeşil Mutabakatın Türkiye'de Dış Ticarete Etkileri (The Effects of The Green Consensus on Foreign Trade in Turkey)

16:30 – 17:00 → CLOSING CEREMONY (KAPANIŞ PROGRAMI)

19:00 – 22:00 → GALA DINNER (AKŞAM GALA YEMEĞİ)

ETKİNLİK TAKVİMİ 7 EKİM SALI GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Xiva Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Buhara'ya Yolculuk
Saat: 23:00	Buhara'da Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 8 EKİM ÇARŞAMBA GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Buhara Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Semerkan'da Yolculuk
Saat: 23:00	Semerkan'da Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 9 EKİM PERŞEMBE GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Semerkan'da Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Taşkent'e Yolculuk
Saat: 23:00	Taşkent'te Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 10 EKİM CUMA GÜNÜ

Saat: 10:00 – 12:30	Alfraganus Üniversitesi'nde Ekinlik
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği

ETKİNLİK TAKVİMİ 11 EKİM CUMARTESİ GÜNÜ

Saat: 09:00 – 18:00	Taşkent Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği

ETKİNLİK TAKVİMİ 12 EKİM PAZAR GÜNÜ

TAŞKENT – İSTANBUL DÖNÜŞ
TAŞKENT – ANKARA DÖNÜŞ

CONGRESS PROGRAM (ONLINE)

7 October

SIRCON2025

10:00 - 11:00 Session 1A (Chair: Bilal Özel)

101	10:00-10:15	Özge Üstün (Kayseri Üniversitesi) Özgür Demirtaş (Kayseri Üniversitesi)	Sağlık Sektöründe Stratejik İnsan Kaynakları Seçim Süreci ve Bir Model Önerisi (Strategic Human Resource Selection Process in The Healthcare Sector: A Model Proposal)
102	10:15-10:30	Fatma Nur Takı (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Sürdürülebilir Keçe ve Yün: Sağlık, Ekoloji ve Çağdaş Tasarımda Doğal Malzemenin Rolü (Sustainable Felt and Wool: The Role of Natural Materials in Health, Ecology, And Contemporary Design)
103	10:30-10:45	Özge Üstün (Kayseri Üniversitesi)	İklim Göçlerinin Sağlık Sistemlerine Yükü ve Uyarlanabilirliği: Türkiye'de Bir Politika Analizi (The Burden of Climate-Induced Migration on Health Systems and Adaptive Capacity: A Policy Analysis for Turkey)
104	10:45-11:00	Melis Rana Kurşun (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Stem ve Steam Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar (New Approaches to Stem and Steam Education)

10:00 - 11:00 Session 1B (Chair: Selim Kayhan)

105	10:00-10:15	Gazi Polat (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Yeşil Finans, Kurumsal Kalite ve Dijitalleşmenin Yeşil Büyüme Üzerine Katkıları: G-20 Ülkelerinden Ampirik Kanıtlar (Assessing the Impact of Green Finance, Institutional Quality, And Digitalization on Green Growth: Empirical Evidence from The G-20)
106	10:15-10:30	Mustafa Duhan Soysal (Kayseri Üniversitesi) Tuncay Çelik (Kayseri Üniversitesi)	İklim Kriziyle Mücadelede Ortak Finansal Enstrümanlar: Türkiye-Özbekistan Arasındaki Yeşil Finansın Rolü (The Role of Green Finance Between Turkey and Uzbekistan: Joint Financial Instruments in Combating the Climate Crisis)
107	10:30-10:45	Duygu Yılmaz (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi) İlhan Eroğlu (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	İklim Değişikliği ve Merkez Bankaları: Para Politikasının Rolü (Climate Change and Central Banks: The Role of Monetary Policy)
108	10:45-11:00	Necla Kübra Gündüz (Balıkesir Üniversitesi) Ömer Faruk Biçen (Balıkesir Üniversitesi)	Çevre-Büyüme Ödünleşmesi Çerçevesinde Yeşil Büyüme ve Yeşil Büyümenin Belirleyici Unsurları Üzerine Bir Analiz (Green Growth within the Framework of The Environment-Growth Trade-Off and an Analysis on The Determinants of Green Growth)

10:00 - 11:00 Session 1C (Chair: Volkan Han)

109	10:00-10:15	Salih Özdemir (Kayseri Üniversitesi) Tuncay Çelik (Kayseri Üniversitesi)	Ulaştırma Sektöründe Yeşil Dönüşüm: Türkiye'nin Ulusal Uyum ve Azaltım Stratejilerinin Çok Kriterli Yaklaşımla Değerlendirilmesi (Green Transformation in The Transportation Sector: An Evaluation of Türkiye's National Adaptation and Mitigation Strategies Through A Multi-Criteria Approach)
110	10:15-10:30	Salih Çağrı İlkay (Erciyes Üniversitesi)	AB ETS'nin Atık Yönetimi Sektörüne Genişletilmesinin Ekonomik ve Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi: Zorluklar ve Fırsatlar (Evaluating The Economic and Environmental Impacts of Expanding The Eu Ets to The Waste Management Sector: Challenges And Opportunities)
111	10:30-10:45	Sevda Berigel İlhan Eroğlu (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	Sürdürülebilirliğin Kırılgan Dengesi: Türkiye'de Ekolojik Baskı, Yeşil Finansman ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisine Gözlemsel Bir Yaklaşım (2008-2022) (The Fragile Balance of Sustainability: An Observational Approach to the Relationship Between Ecological Pressure, Green Finance, and Sustainable Development in TURKEY (2008-2022))

112	10:45-11:00	Oğuz Öcal (Kayseri Üniversitesi) Volkan Han (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)	Ekonomik Entegrasyon ve Gıda Güvenliği Perspektifinden Türkiye-Özbekistan Tarım Ticaretinde Yeni Dinamikler (New Dynamics in Türkiye-Uzbekistan Agricultural Trade from an Economic Integration and Food Security Perspective)
-----	-------------	---	--

113	10:00-10:15	Hürşide Kaşgarlı (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Çin'in Resmî Söyleminde Kuşak ve Yol Girişimi'nin Amacı: Küresel Ortak Kalkınma Mi, Stratejik Etki Alanı Mi? (The Purpose of The Belt and Road Initiative in China's Official Discourse: Global Shared Development or Strategic Sphere of Influence?)
114	10:15-10:30	Nilüfer Karçaaltıncaba Cengiz (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Emir Timur Dönemi Kültür Diplomasisi Perspektifi İle Müsiki Sanatı (Musical Art from The Perspective of Cultural Diplomacy During the Reign of Emir Timur)
115	10:30-10:45	Halide Aslan (Ankara Üniversitesi)	İpek Yolu Güzergâhında Osmanlı'nın Kültürel Diplomasi Araçları: Hediyeler, Elçiler ve Anlatılar (16.-18. Yüzyıllar) (Cultural Diplomacy Tools of the Ottoman Empire Along the Silk Road: Gift, Envoys and Narratives (16-18 Centuries))
116	10:45-11:00	Zeynep Zulfiye Polat	Kültürel Mirasın Aktarımı ve Tanıtımında Bilgisayar Oyunlarının Rolü; Black Myth: Wukong Örneğinde (The Role of Video Games in the Transmission and Promotion of Cultural Heritage: The Case of Black Myth: Wukong)

10:00 - 11:00 Session 1D (Chair: Mustafa Cüneyt Özşahin)

117	11:30-11:45	Arif Emre Ölmeztoprak	Yenilikçi Üretimden İhracata: Türkiye - Özbekistan Mobilya Ticareti Bağlamında İnovasyon (From Innovative Production to Export: Innovation in The Context of Türkiye-Uzbekistan Furniture Trade)
118	11:45-12:00	Volkan Han (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)	Asya'da Teknoloji Yoğun İhracat ve Ekonomik Dinamikler: İpek Yolunun Modern Bir Yansıması (Technology-Intensive Exports and Economic Dynamics in Asia: A Modern Reflection of the Silk Road)
119	12:00-12:15	Nimet Elmacıoğlu (Kayseri Üniversitesi) Oğuz Öcal (Kayseri Üniversitesi)	Lojistikte Yeni Perspektifler: Dijital İpek Yolu'nun Türkiye-Orta Asya Dış Ticaretine Etkileri (New Perspectives in Logistics: The Impact of the Digital Silk Road on Turkey-Central Asia Foreign Trade)
120	12:15-12:30	Çetin Bektaş (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmada Ekoturizm Girişimcilik Eğitiminin Önemi (The Importance of Ecotourism Entrepreneurship Training in Sustainable Rural Development)

11:30 - 12:30 Session 2A (Chair: Erdal Bayrakçı)

11:30 - 12:30 Session 2B (Chair: Zekeriya Mızrak)

121	11:30-11:45	Uğur Aygün (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Frankofon Dünyada Fransızca: Resmi Dil Statüsünün Sosyo-Politik Yansımaları (The French Language in The Francophone World: Socio-Political Implications of Its Official Status)
122	11:45-12:00	Hilal Merve Alagöz (Gaziantep Üniversitesi)	ESG Skorlarının Finansal Performans Üzerindeki Etkisi: Bist Üzerine Bir İnceleme (The Impact of ESG Scores on Financial Performance: A Study on The Bist)
123	12:00-12:15	Birol Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Feyza Özel (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kuşak ve Yol Girişimi Kapsamında Ekonomik Karmaşıklık, Rekabetçilik ve Kalkınma Dinamikleri (Economic Complexity, Competitiveness, and Development Dynamics within the Belt and Road Initiative Framework)
124	12:15-12:30	Jaloladdin Sadullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	Dijital İpek Yolu Bağlamında Kişiselleştirilmiş Eğitim için Yapay Zeka ve Öğrenme Analitiğinden Yararlanma (Leveraging Artificial Intelligence and Learning Analytics for Personalized Education in the Digital Silk Road Context)

11:30 - 12:30 Session 2C (Chair: Erhan Örselli)

125	11:30-11:45	Belma Karakurt (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Dilay Kuş (Karaman Bilim Ve Sanat Merkezi) Ayşenaz Havuçcu (Karaman Bilim Ve Sanat Merkezi)	Kafkas Dansı Lisanı (The Language of Caucasian Dance)
126	11.45-12:00	Gülten Tiske Gençer (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Nisa Nur Öztürk (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Mustafa Aldemir (Hacettepe Üniversitesi)	Kilim Motiflerinin Otomobillerdeki Tasarım Yolculuğu (The Design Journey of Rug Motifs in Cars)
127	12:00-12:15	Gülşen Metin (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi)	Yapay Zeka Destekli Etkinlikler ile Akranım Arkadaşım (Artificial Intelligence-Supported Activities with my Peer Friend)
128	12:15-12:30	Cemile Doğan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Dil Öğretiminden Kültürlerarası Arabuluculuğa: Öğretmen Mesleki Gelişimi İçin Bir Çerçeve (From Language Teaching to Intercultural Mediation: A Framework for Teacher Professional Growth)

11:30 - 12:30 Session 1D (Chair: Nahit Yılmaz)

129	11:30-11:45	Şerife Nur İyikan Nahit Yılmaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Hasan Bülbül (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Havacılık Sektöründe Dijital İkiz ile Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Yönetimi: Boeing Vaka Analizi (Sustainable Supply Chain Management with Digital Twin in The Aviation Industry: Boeing Case Analysis)
130	11.45-12:00	Ali Ahmedov (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Nahit Yılmaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Zengezur Koridoru: Avrasya Tedarik Zincirinde Dijital Dönüşüm Potansiyeli (Zangezur Corridor: Digital Transformation Potential in Euroasian Supply Chain)
131	12:00-12:15	Bilal Özel (Bingöl Üniversitesi)	Özbekistan Ekonomisinde Dönüşüm Dinamikleri: Reformlar, Dijitalleşme ve Bölgesel Entegrasyon Perspektifi (Transformation Dynamics in the Uzbek Economy: Perspectives on Reforms, Digitalization, and Regional Integration)
132	12:15-12:30	Şeymanur Korucuk Söğüt (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Dijitalde Tahribi: Yapay Zekânın Ürettiği Sahte Tarihsel Gerçeklikler (Digital Destruction of Cultural Heritage: Fake Historical Realities Created by Artificial Intelligence)

CONGRESS PROGRAM (Yüz yüze / Offline)

October 6	SIRCON2025
Place	Urganch State University (Madaniyat Saroyi)
09:30-11.00	<p>Opening Ceremony</p> <p>Prof. Dr. Birol Mercan – President of the Congress Organizing Committee/Necmettin Erbakan University</p> <p>Prof. Dr. Sardor Xodjaniyazov Umarovich – Urganch State University Rector</p> <p>Prof. Dr. Azizbek Ismoilov – Alfraganus University Rector</p> <p>Prof. Dr. Feruza Madraximova Ruzimbayevna – Urganch State Pedagogical Institute</p> <p>Prof. Dr. Alpay Arıbaş – Aksaray University Rector</p> <p>Prof. Dr. Shaxzoda Negmatova- Uzbekistan – Finnish Pedagogical Institute</p> <p>Prof. Dr. Kadir Gayretli – Istanbul Gelişim University</p> <p>Prof. Dr. Orifjon Kholmiraev – Impuls Medical Enstitute</p> <p>Prof. Dr. Oybek Ruziyev – Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy</p> <p>Prof. Dr. Timur Nurimbetov- Vice-Rector for International Relations, Karakalpakstan State University</p>

Opening Session: Ilyos Abdullayev

1	11:00-11:15	Bilal Kuşpınar (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Muhafaza Edilmesi (The Preservation and Transmission of The Cultural Heritage)
2	11:15-11:30	Madiyor Turdiyev (Alfraganus University)	Turkuaz Toshi ("Turk Toshi") Ning Tarixiy-Etnologik Xususiyatlari Va Uni O'rganishda Abu Rayhon Beruniyning <<Qadimgi Xalqlardan Qolgan Yodgorliklar" Asarining Tarixiy Ahamiyati (Historical-Ethnological Properties of Turquoise Stone ("Turk Stone") and The Historical Significance of Abu Raykhan Beruni's Work "Monuments of Ancient Peoples" in Its Study)
3	11:30-11:45	Numan Aruç/Makedon-ya Bilimler ve Sanatlar Akademisi)	Türkistan'ın Türkislam Düşüncesine Etki ve Katkıları (The Impact and Contributions of Turkistan to Turkish Islamic Thought)
4	11:45-12:00	Sagdullayev Anatóliy Sagdullayevich / (O'zMU)	Markaziy Osiyoda ilk savdo yo'llari – Buyuk Ipak yo'lining o'tmishdoshlari
5	12:00 – 12:15	Diyorjon Abdullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlikni rivojlanishlantirishda Bir makon - bir yo'l loyihasining tarixiy ahamiyati (The Historical Significance of Uzbekistan's One Belt, One Road Project in Developing Regional Cooperation)
12:15 – 13:15 LUNCH (ÖĞLE YEMEĞİ)			

PLACE: URGANCH STATE UNIVERSITY

Session: 1A Chairman: Xasanov Mardon Moqsudovich (Madaniyat saroyi)

6	13:30-13:45	Oğuz Doğan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Korunmasında Kaplama Teknolojilerinin ve Nano SiO ₂ İleri Malzemelerinin Kullanımı
7	13:45-14:00	Temur Durumov (Urgench State University)	İşgücü Kaynaklarının Bölgesel Sosyal Eşitsizlik ve Yoksulluğu Azaltmaktaki Rolü (The Role of Labor Resources in Reduction of Regional Social Inequality and Poverty)
8	14:00-14:15	Mustafa Aydın (Selçuk Üniversitesi) Aşina Gülerarslan Özdengül (Selçuk Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Korunması ve Afetler: 6 Şubat Depremi ve Hatay Habib-i Neccar Camii Örneği (Protection of Cultural Heritage and Disasters: The February 6 Earthquake and The Hatay Habib-i Neccar Mosque Example)
9	14:15-14:30	Bunyod Kenjayev (Urgench Innovation University)	Arşiv ve Müze Kaynaklarına Dayanarak Harezm Bölgesinde Tarih Eğitiminin Gelişimi (1924–1991) (The Development of History Education in the Khorezm Region Based on Archive and Museum Sources (1924–1991))

Session:1B Chairman: Jumaniyozova Mamlakat Tojiyevna (ARM Congress Hall)

10	13:30-13:40	Abdullah Emre Çağlar (Atatürk Üniversitesi) Erşan Sever (Aksaray Üniversitesi)	Yük Kapasite Histerisinin Türkiye için Araştırılması: Yeni Bir Teori Önerisi (An Investigation of The Load Capacity Hysteresis For Turkey: A New Theory Proposal)
11	13:40-13:50	Arif İğdeli (Aksaray Üniversitesi) Zekai Özdemir (İstanbul Üniversitesi)	Gelir Yakınsamasının Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of Income Convergence)
12	13:50-14:00	Azimjon Raxmonov (Alfraganus University)	Nasır El-Mutarrizî Döneminde Harezm'in Edebi Ortamı (Literary Environment of Khwarezm During The Time of Nasir Al-Mutarrizi)
13	14:00-14:10	Umrbek Salayev (Urganch State University)	16.-18. Yüzyıllarda Rus ve Avrupa Dillerindeki Kaynaklar Orta Asya ve Hive (In Sources in Russian and European Languages in The 16th-18th Centuries Central Asia and The Khiv)
14	14:10-14:30	Ahmet Şahbaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Ayşe Ceylan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Osman Taştemir (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)	Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Girişiminin Çevresel Riskleri: Küresel Sürdürülebilirlik Açısından Eleştirel Bir Değerlendirme (Environmental Risks of China's Belt and Road Initiative: A Critical Assessment from A Global Sustainability Perspective)

Session:1C Chairman: Mehmet Akif Okur (ARM, 502-room)

15	13:30-13:40	Samandar Samandarov (Urgench State University)	Uluslari Birleştirmek: Özbekistan ve Türkiye Arasında Göç ve Ortaklık İlişkileri (Bridging Nations: Migration and Partnership Between Uzbekistan and Turkey)
16	13:40-13:50	Gamze Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Şerife Koç (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Yaratıcı Sınıfın Bölgesel Kalkınma Sürecindeki Rolü (The Role of The Creative Class in The Regional Development Process)
17	13:50-14:00	Şerife Koç (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Biol Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	AB Ülkelerindeki Uluslararası Göçmen İşgücünün Tarımsal Katma Değere Katkısı: Dinamik Panel Veri Analizi (The Contribution of The International Migrant Workforce in EU Countries to Agricultural Value Added: A Dynamic Panel Data Analysis)

18	14:00-14:10	Oygul Aliyeva (Urganch State University)	Antik Ticaret Yolları Üzerinde Bulunan Zerdüşt Tapınakları (Harezim, İran, Azerbaycan) (Zoroastrian Temples Located on Ancient Trade Routes (Khorezm, Iran, Azerbaijan))
19	14:10-14:30	Nazokat Axmedova (Urganch State University)	Hiva Hanlığı'ndaki medreselerin, kütüphanelerin ve ilim merkezlerinin faaliyetleri, edebi çevrenin altyapısını oluşturur (The activities of madrasahs, libraries, and scientific centers in the Khiva Khanate - the infrastructure)

Session:1D Chairman: Juraev Nazrulla Kosimovich (ARM, 403-Room)

20	13:30-13:45	Şükran Gökce (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Ümran Münire Kahraman (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Örgütsel İletişimin Çalışanların İş Performansına ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi (The Impact of Internal Organizational Communication on Employees' Job Performance and Turnover Intention)
21	13:45-14:00	Muhammet Ali Kaya Ümran Münire Kahraman (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Sağlık İşletmelerinde Hasta Profillerinin Tespiti İçin Bir Uygulama (A Simulation Application for Detection of Patient Profiles in Sanitary Organizations)
22	14:00-14:15	Muborak Matyakubova (Ural Devlet Üniversitesi)	Hiva Hanları'nın himayesinde edebi ortam geliştirdi: Hükümdarların teşviki ve yaratıcı katılımı (The Literary Environment Flourished Under the Patronage of The Khans of Khiva: Encouragement and Creative Participation of The Rulers)
23	14:15-14:30	Bahodir Satimov (Urganch Innovation University)	Büyük İpek Yolunun Gelişiminde Erken Ortaçağ Başkentleri Horezm'in Önemi (The Significance of The Early Medieval Capital Cities of Khorezm in The Development of The Great Silk Road)

Session:1E Chairman: Gürbüz Deniz (Arm, 303-Room)

24	13:30-13:40	Sinem Bağcı Çelik (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Fatma Gökşin Cihan (Düzce Üniversitesi)	Hemşirelerin İklim Değişikliği Kaygı Düzeyleri ve Sürdürülebilirlik Tutumları İle İlişkisi (The Relationship Between Nurses' Climate Change Anxiety Levels and Their Attitudes Toward Sustainability)
25	13:40-13:50	Dilafruz Atamuratova (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu- Basın ve Kitle İletişim Araçlarının Gelişimine Etkisi (The Great Silk Road- Its Impact on The Development of The Press and Mass Media)
26	13:50-14:00	Madina Alikhodjaeva Alisher Ataxanov (Alfraganus University)	Antiarritmik İlaçların Kimyasal-Toksikolojik Analizinde Yapay Zeka Kullanımı (Use of Artificial Intelligence in Chemical-Toxicological Analysis of Antiarrhythmic Drugs)
27	14:00-14:10	Ibragim Ibragimov (Urganch State University)	Harezim Vahasi Zanaatkarlığı - Atalarımızın Maneviyatı (Khorezm Oasis Craftsmanship - Spirituality of Our Ancestors)
28	14:10-14:30	Xolikulov Axmadjon Boymaxamatovich (National university of Uzbekistan)	Emir Haydar döneminde Buhara Emirliği'nin Osmanlı İmparatorluğu ile siyasi ilişkileri (Political relations of the Bukhara Emirate with the Ottoman Empire during the reign of Amir Haydar)

14:30 - 15:00 → COFFEE BREAK (KAHVE MOLASI)

Session:2A Chairman: Laylo Yakshiboeva (Madaniyat Saroyi)

29	15:00-15:15	Segah Tekin (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Bir Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Türk Dizilerinin Türkçe'nin ve Türk Kültürünün Tanıtımına Katkıları: Latin Amerika Örneği (The Contribution of Turkish Tv Series to The Promotion of Turkish Language and Culture as a Tool of Cultural Diplomacy: The Case of Latin America)
30	15:15-15:30	Olga Naumenko (Urgench Innovation University)	Büyük İpek Yolu'nda Sibirya'daki Buharalılar (Xvi. Yüzyıl Sonları – Xx. Yüzyıl Başları): Orta Asya'dan Gelen Tüccarların Haklarına Dair Rus Yasalarının Oluşum Evreleri (Bukharans in Siberia on the Great Silk Road (Late 16th – Early 20th Centuries): The Formation Phases of Russian Laws on the Rights of Merchants Coming from Central Asia)
31	15:30-15:45	Canan Altuntaş (9 Eylül Üniversitesi) Emel Kardeşin (9 Eylül Üniversitesi)	Günümüz Gençliğinde Bilinçdışı Etkileşimler Bağlamında Kültürel Kimlik Yitimi (Unconscious Interactions and Cultural Identity Loss in Today's Youth)
32	15:45-16:00	Oygun Alieva (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu ve Dünya Kültüründeki Yeri ve İpek Yolu'nun Gelişim Aşamaları (The Great Silk Road and Its Role in World Culture (Stages of Development of the Silk Road)

Session:2B Chairman: Ahmet Şahbaz (ARM Congress Hall)

33	15:00-15:15	Gürbüz Deniz (Ankara Üniversitesi)	Varlığa Bakış (A Perspective on Being)
34	15:15-15:25	Abdullajon Qurbonov (Urganch State University)	Afrogyid döneminde Harezm Ticaret Yolları (Khorezm trade routes during the Afrogyid period)
35	15:25-15:35	Mehmet Vural (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)	İbn Sînâ ile Bîrûnî: Orta Çağ İslam Dünyasında Felsefe ve Bilim Diyalogu (Avicenna and Al-Biruni: A Dialogue of Philosophy and Science in the Medieval Islamic World)
36	15:35-15:45	Hasan Hüseyin Bircan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	İklim Krizi, Çevre Etiği ve Kadim Felsefi Miras (Climate Crisis, Environmental Ethics, and the Legacy of Ancient Philosophy)
37	15:45-16:00	Juraev Nazrulla Kosimovich	Tarixiy sivilizatsiya taraqqiyotida Sharq allomalari me'rosini o'rganish muammolari

Session:2C Chairman: Matyakubova Muborak Madrimovna (ARM, 502-room)

38	15:00-15:15	Mehmet Akif Okur (Yıldız Teknik Üniversitesi)	Dönek "Kut"un İpek Yolu'ndaki Beş İzcisi: Kutadgu Bilig ve Karşılaştırmalı Siyaset Düşüncesinin Klasikleri (The Five Scouts of Fickle "Kut" on the Silk Road: Kutadgu Bilig and the Classics of Comparative Political Thought)
39	15:15-15:30	Şeyma Akın (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Uluslararasılaşmaya Kimlik Merkezli Bir Bakış: İsrail Örneği (Reimagining Internationalization Through Identity: The Israeli Experience)
40	15:30-15:45	Umidbek Babayazov (Urganch State University)	Amuderya Nehri'nin Sol Ve Sağ Kıyılarında Kurulan Su Yönetim Tesisleri ("Water Management Facilities Established on the Left and Right Banks of the Amu Darya River")
41	15:45-16:00	Hamdam Matyakubov (Urganch State University)	Orta Asya uygarlıkları ile Aral Denizi Bölgesindeki Antik Kültürler Arasındaki Tarihî ve Kültürel İlişkiler ("Historical and Cultural Relations Between the Civilizations of Central Asia and the Ancient Cultures of the Aral Sea Region")

Session:2D Chairman: Samandarov Samandar Seytmamat O'G'Li (ARM, 403-Room)

42	15:00-15:15	Kubilyan Gc (Aksaray Üniversitesi) Haluk Duman (Aksaray Üniversitesi)	Kapsayıcı Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Paydaş ve Hissedar Yaklaşımları: Anglo-Sakson, Kıta Avrupası ve Türkiye Yönetişim Modellerinin Kurumsal Karşılaştırma (Stakeholder vs. Shareholder Approaches in Inclusive Corporate Social Responsibility: A Theoretical Comparison of Anglo-Saxon, Continental European, and Turkish Governance Models)
43	15:15-15:30	Saida Agzamkhodjayeva (National university of Uzbekistan)	Yapay Zekâ Çağında Dijital Eğitim ve Kültürel Hafızanın Taşınması (Digital Education as a Carrier of Cultural Memory in the Age of Artificial Intelligence)
44	15:30-15:45	Marek Milosz (Lublin University of Technology) Elzbieta Milosz (Lublin University of Technology) Dilbar Mukhamedova (National University of Uzbekistan) Rahim Kayumov (Samarkand State University) Bakhodir Eshchanov (Chirchik State Pedagogical University) Utkir Abdullaev (Urgench State University)	İpek Yolu Mirasının 3B Dijitalleştirilmesi – Proje Tanımı, Sonuçları ve Takip Çalışmaları (3d Digitalization of Silk Road Heritage – Project Description, Results, and Follow-Up Work)
45	15:45-16:00	Marek Milosz (Lublin University of Technology) Elzbieta Milosz (Lublin University of Technology) Jacek Keşik (Lublin University of Technology) Rahim Kayumov (Samarkand State University)	Kültürel Mirasın Korunmasında 3B Bilgi Teknolojileri – İpek Yolu'ndan Örnek Olaylar (3d Information Technologies in Cultural Heritage Protection – Case Studies From Silk Road)

Session:2E Chairman: Aziz Isayev (ARM, 303-room)

46	15:00-15:15	Merve Çelik (Kilis 7 Aralık Üniversitesi) Deniz Gktaş (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi) Reyhan Bozkurt (Necmettin Erbakan niversitesi)	demeler Dengesi Kısıtı zbekistan Ekonomisi için Geerli mi? Ampirik Bir Analiz (Is the Balance Payments Constraint Valid for the Uzbekistan Economy? An Empirical Analysis)
47	15:15-15:30	Khojimurod Matmurodov (Urgench State University)	Farklı Dil Sistemlerinde Renk Adlarının evrilmesinde Yapay Zekâ Kullanımı (The Use of Ai in Translating Colour Names in Different Language Systems)
48	15:30-15:45	Mansur Şabirov (Urganch State University)	9-13 Yzyıllardan El Sanatları ve Alışveriş Merkezleri (Craftsmanship and Trade Centers of the 9th-13th Centuries)
49	15:45-16:00	Mamlakat Jumaniyozova (Urganch State University)	“Fal Kitabı” ve “Kanz'l-Havas”ın Harezmi'de Dinî-Mistik Pseudo-Geleneklerin Taşıyıcısı Olarak Kullanılması (“The Book Of Omens” and “Kanz Al-Hawas” As Religio-Mystical Pseudo-Traditional Guides in Khorezm)

PLACE: URGANCH STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

Session: 1A Chairman: Feruza Radjapova (Conference room)

50	13:30-13:40	Fatma Arslan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Adnan K�k	Rekreatif Aktivitelerin Mlteciler Ortaöğretim �ğrencilerinin Gelişim Sürecine Katkısı (The Contribution of Recreational Activities To The Development Process of Refugee Secondary School Students)
51	13:40-13:50	Gulina Yusupova (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Dil �ğreniminde Dizilerin Rolü: Özbekistan'da Yayınlanan Türk Dizileri �rneğinde (The Role of Tv Series in Language Learning: The Example of Turkish Tv Series Broadcast in Uzbekistan)
52	13:50-14:00	Yelda Güçlü (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Faydacı ve Hedonik Hizmetlerde Kıtık Mesajları: Kazanma Arzusunun Rolü zerine Nitel Bir Araştırma (Scarcity Messages in Utilitarian and Hedonic Services: A Qualitative Study on the Role of the Desire to Win)
53	14:00-14:10	Esra Taşđın Güven Kemer kaya Ali Meydan	Sosyal Bilgiler �ğretim Programlarında Dijital Vatandaşlık: 2005, 2018 ve 2024 Programlarının Karşılaştırmalı Analizi
54	14:10-14:30	�zden Taşđın (Nevşehir HBV Üniversitesi)	Uluslararası Ekonomide Yeni Alan Spor (A New Field in International Economics: Sports)

Session: 1B Chairman: Dilfuza Khadiyeva (Meeting room)

55	13:30-13:45	İrem Düzel (Aksaray Üniversitesi) Erşan Sever (Aksaray Üniversitesi)	Uluslararası Göçmenlerin Ekonomik Performans zerindeki Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan lkeler zerine Mukayeseli Analiz (The Impact of International Immigrants on Economic Performance: A Comparative Analysis of Developed and Developing Countries)
56	13:45-14:00	Shoirakhon Nurdinova (University of Tashkent for Applied Sciences)	�zbek Göçmenlerin ABD'ye Alışılmadık Yolculuğu (The Unconventional Journey of Uzbek Migrants to the United States)
57	14:00-14:15	Jaloladdin Sadullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	Dijital İpek Yolu Bağlamında Kişiselleştirilmiş Eğitim İçin Yapay Zeka ve �ğrenme Analitiklerinden Yararlanma (Leveraging Artificial Intelligence and Learning Analytics for Personalized Education in the Digital Silk Road Context)
58	14:15-14:30	Ilyos Abdullayev (Urganch State University)	Bölgesel Ekonominin Sürdürülebilir Kalkınmasında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Etkin Kullanımı (Efficient Use of Renewable Energy Sources In Sustainable Development of The Regional Economy)

Session: 1C Chairman: Nafosat Jumaniyozova (Incubation center)

59	13:30-13:40	Utkir Abdullayev (Urgench State University)	Büyük İpek Yolu zerindeki Horezm İle Ticari İlişkilerinin Tarihi Hakkındaki Bilgilerin Kaynaklardaki Kapsamı (Coverage of Information on the History of Trade Relations of Khorezm on the Great Silk Road in Sources)
60	13:40-13:50	Kurbanbay Sabirov	Tarihi Anıtlar Gemişin Yankıları (V-Xv. Yüzyıllar) Historical Monuments - The Voice of The Past (V-X centuries)
61	13:50-14:00	Hilola Qadamboyeva (Urgench State Pedagogical Institute)	Gelecek �ğretmenlerde Milliyetilik Temelli Vatanserverliğin Geliştirilmesine İlişkin Pedagojik Koşullar (Pedagogical Conditions for Developing Patriotism Based on National Identity Among Future Teachers)
62	14:00-14:10	Sabohat Qodirova (Urganch State University)	Büyük İpek Yolu ve Dünya Kültüründeki Yeri (İpek Yolu'nun Gelişim Aşamaları (The Great Silk Road and Its Role in World Culture (Stages of Development of the Silk Road))
63	14:10-14:30	Bakhyt Turganov (Nukus State Pedagogical Institute)	Büyük İpek Yolu Güzergâhında Harezmi'de Yer Alan Ticaret ve Zanaat Kaleleri (Trade and Artisan Fortresses of Khorezm along the Great Silk Road)

Session: 1D Chairman: Nargiza Masharipova (Main Building - Room 102)

64	13:30-13:45	Vesile Aras (Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu)	Yapay Zekâ ve Öğrenme Analitiğinin İngilizce Dil Eğitimine Entegrasyonu: LinguAlfriend eTwinning Projesinden Bir Vaka Çalışması (Integrating Artificial Intelligence and Learning Analytics Into English Language Instruction: A Case Study From The Linguafriend Etwinning Project)
65	13:45-14:00	Mardon Khasanov (Urgench State Univetsity)	Harezm'in Yunanlarla Ticari Ve Kültürel İlişkileri (Khwarezm's Commercial and Cultural Relations with the Greeks)
66	14:00-14:15	Selcan Unal (KTO Karatay Üniversitesi)	Dijital Ekonominin Sosyal Devlet Yükümlülükleri Üzerindeki Etkisi: Mali Hukukta Yeni Denge Arayışı (The Impact of The Digital Economy on Social State Obligations: A New Balance Perspective in Fiscal Law)
67	14:15-14:30	Sherzod Tangirov (Samarkand State University)	Çeviriyle İktidar: Rus İmparatorluğu Yönetiminin Dil Politikası Analizi (Semerkand Vilayeti Örneği) (Rule Through Translation: An Analysis of the Russian Imperial Administration's Language Policy (The Case of Samarkand Province))

Session: 1E Chairman: Hikmat Matyokubov (Main building - 103)

68	14:30-14:45	Fatih Çamcı (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Murat Ateş (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Özbekistan ile İlgili Türkiye'de Yapılmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme (An Analysis on Postgraduate Theses About Uzbekistan in Türkiye)
69	14:45-15:00	Samandar Sultanov (Urganch State University)	Güney Akçadarya ve Aşağı Zarafshan Vadisi'nin Paleografik Koşulları, İklimi, Konumu ve Evlileşme Aşamaları Hakkında Bazı Düşünceler ("Some Considerations on the Paleographic Conditions, Climate, Location, and Stages of Development of The Southern Okchadarya and Lower Zarafshan Valley")
70	15:00-15:15	Obidjan Madaminov (Urganch State University)	Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru ve Özbekistan'ın Projedeki Fırsatları (The North-South Transport Corridor and Uzbekistan's Opportunities Within The Project)
71	15:15-15:30	Hamdam Matyakubov (Urganch State University)	Orta Asya Uygarlıkları ile Aral Denizi Bölgesindeki Antik Kültürler Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler (Historical and Cultural Relations Between the Civilizations of Central Asia and the Ancient Cultures of the Aral Sea Region)

14:30 - 15:00 → COFFEE BREAK (KAHVE MOLASI)**Session: 2A Chairman: Gulina Yusupova (Conference room)**

72	15:00-15:15	Cansu Uz Okur (Bahçelievler Aydın Doğan Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi)	Taştan Ruha: İpek Yolu Güzergahında Somut ve Somut Olmayan Bir Miras Olarak "Konak" (From Stone to Soul: The "Konak" as a Tangible and Intangible Heritage on the Silk Road Route)
73	15:15-15:30	Sharofaddin Sadaddinov (Urganch State University)	Güney Aral Bölgesi Heykeltraşlık Sanatının Maddesel Nesnelere Yansıması (Reflection of The Sculptural Art of the Southern Aral Sea Region in Material Artifacts)
74	15:30-15:45	Umrbek Makhmudov (Urgench Innovation University)	Doğu Aral Denizi Bölgelerinde Etnokültürel İlişkilerin Tarihi (The History of Ethno-Cultural Relations in the Eastern Aral Sea Regions)
75	15:45-16:00	Mohira Matnazarova (Urganch State University)	Göçebe Çobanların Savaş Yeteneği Konularının İncelenmesi (Reflection of The Sculptural Art of the Southern Aral Sea Region In Material Artifacts)
76	16:00-16:15	Shohista Xujaniyazova (Urgench State Pedagogical Institute)	Sınıf Dışı Etkisi ve İlham Verici Rolüyle Yaratıcı Öğretmen (The Extracurricular Influence And Inspirational Role of A Creative Teacher)

Session: 2B Chairman: Shoirakhon Nurdinova (Meeting Room)

77	15:00-15:15	Betül Erikoğlu (Selçuk Üniversitesi)	Geleneksel Türk Sanatlarında Sürdürülebilirlik: Eser İncelemesi ve Sürdürülebilir Malzemelerden Tasarım Uygulaması (Sustainability in Traditional Turkish Arts: Artwork Analysis and Design Project from Sustainable Materials)
78	15:15-15:30	Hilal Öztürk (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)	Kuşak ve Yol Girişimi Kapsamında Orta Koridor Ülkelerinde Tarımsal Yatırımların Gıda Güvenliği Üzerindeki Etkisi: 2001-2022 Dönemi Panel Veri Analizi (The Impact of Agricultural Investments on Food Security in Middle Corridor Countries within the Scope of the Belt and Road Initiative: A Panel Data Analysis for the Period 2001-2022)
79	15:30-15:45	Mardon Khasanov (Urganch State University) Anatoliy Sagdullaev (The Academy of Sciences of Uzbekistan)	Orta Asya'daki İlk Ticaret Yolları – Büyük İpek Yolu'nun Öncülleri (The First Trade Routes in Central Asia - The Predecessors of the Great Silk Road)
80	15:45-16:00	Furqat Jumaniyozov (Urganch State University)	Eski Harezm Dinî İnanışlarının Oluşumu (Formation of Ancient Khorezm Religious Beliefs)
81	16:00-16:15	Bobur Ismailov (Urganch State University)	Hive Hanlığı Döneminde Harezm'de Ahşap İşçiliği ve Marangozluk: Demircilik Ürünleri ve Araç-Gereç Tipolojisi (Woodworking And Carpentry In Khorezm Under the Khiva Khanate: A Typology of Blacksmithing Products And Tools)
82	16:15-16:30	Robiya Otamurodova (Urganch state university)	Özbekistan Gençliği Arasında Tarihî ve Kültürel Mirasa Yönelik Yeni Bir Tutumun Oluşturulması (Formation of a New Approach to Historical and Cultural Heritage Among the Youth of Uzbekistan)

Session: 2C Chairman: Shakhnoza Yakubova (Incubation Center)

83	15:00-15:15	Nafosat Jumaniyozova (Urganch State Pedagogical Institute)	Pirls Değerlendirme Görevleri Temelinde Öğretmen Adaylarının Edebi Metinleri Analiz Etme Becerilerini Geliştirme (Training Future Educators to Analyze Literary Texts Based on Pirls Assessment Tasks)
84	15:15-15:30	Gülşen Dişli (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Elif Tuğba Yalaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Dicle Aydın (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Somut Olmayan Kültürel Miras Ögesi Olarak Konya'nın Geleneksel Meslekleri ve Mimari Mekânlarının Değerlendirilmesi (Assessment of Konya's Traditional Professions and Architectural Spaces as Elements of Intangible Cultural Heritage)
85	15:30-15:45	Nozima Matyaqubova (Urganch State University)	Eski Harezm Tarihine Dair Yazılı Kaynaklardaki Coğrafi Bölgelerin Lokalizasyonuna İlişkin Araştırmalar (Research on the Localization of Geographical Areas in Written Sources on the History of Ancient Khorezm)
86	15:45-16:00	Toxir Matyaqubov (Urganch State University)	Alt Amuderya Bölgesi Neolitik Dönemde: Coğrafi Konumu ve Ekonomik Faktörlere Dair Bazı Görüşler (Some Considerations on the Geographical Location and Economic Factors of the Lower Amu Darya Region during the Neolithic Period)
87	16:00-16:15	Maftuna Atamuratova (Urganch State Pedagogical Institute)	Uluslararasılaşan Yükseköğretime Hazırlık: Özbekistan'da Üniversite Öğretim Elemanları İçin Pedagojik Stratejiler (Preparing University Faculty for Internationalized Higher Education: Pedagogical Strategies in Uzbekistan)
88	16:15-16:30	Gulshoda Poziljonova (National University of Uzbekistan) Hamdam Akbarov (National University of Uzbekistan) Nuritdin Kattayev (National University of Uzbekistan)	İletken Polimer Bazlı Elektroaktif Kompozitlerin Yenilenebilir Enerji Uygulamaları İçin Geliştirilmesi: Polipirol Temelli Yaklaşım (Conductive Polymer-Based Electroactive Composites For Renewable Energy Applications: A Polypyrrole-Based Approach)

Session: 2D Chairman: Tolibjon Absalomov (Main Building – Room 102)

89	15:00-15:15	Kozimbek Tuxtabekov (National University of Uzbekistan)	Şeybani Hanedanı İsminin ve Muhammed Şeybani İhon İsminin Yorumu Hakkında (On the Interpretation of the Name of the Shaybani Dynasty and The Name of Muhammad Shaybani İkhon)
90	15:15-15:30	Sharof Rashidov (Jizzakh State Pedagogical University)	Cizzah Bölgesinde Radyo ve Televizyon Gelişimi: Tarihi Evreler, Bağımsızlık Sonrası Dönüşümler ve Dijital Dönem (Radio and Television Development of Jizzax Region: Historical Stages, Post-Independence Transformations and Digital Era)
91	15:30-15:45	Sevinchoy Jumaniyozova (Urgench State Pedagogical Intitute)	İlkokul Öğrencilerinin Geometrik Kavramlarını Görsel Oyunlar Aracılığıyla Geliştirme Yöntemi (A Method for Developing Primary School Students' Geometric Concepts Through Visual Games)
92	15:45-16:00	Merdan Hanyev (UDEF / Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu)	Geçmişten Günümüze Fütüvvetin Teşkilatlanma Sürecinde Sufi-Filozofların Etkisi: Konya ve Fergana Vadisi Hattı Üzerinden Saidüddin Fergānî ve Sadreddin Konevî Örneği (The Influence of Sufi-Philosophers on the Institutionalization Process of Futuwva from Past to Present: The Example of Saïd Al-Dīn Fargānī and Sadr Al-Dīn Al-Qūnawī on The Konya-Fergana Valley Axis)
93	16:00-16:15	Musa Ertürk (KTO Karatay Üniversitesi) Bilge Afşar (KTO Karatay Üniversitesi)	Yeşil Tahvillerin Sürdürülebilir Altyapı İçin Katalizör Rolü: Türkiye'nin 2053 Net-Sıfır Tahsisinin Finansmanı (Green Bonds as Catalysts for Sustainable Infrastructure: Financing Türkiye's 2053 Net-Zero Pledge)
94	16:15-16:30	Yashin Karimov (Urgench state university)	Some Reflections on The Historiography of The Central Asian Communication System (1920s-1980s)

Session: 2E Chairman: Zafar Karimov (Main building - 103)

95	15:00-15:15	Shoira Nurullaeva (Urganch State University)	Horezm Vahasi Halkının Geleneksel Takıları ve Bunlarla İlişkili Büyük İmajlar (Xix-Xx. Yüzyıllar) (Traditional Jewellery of the People of the Khorezm Oasis and Their Associated Magical Images (XIX-XX. Centuries))
96	15:15-15:30	Bobur Mirzo Ismoilov (Urganch State University)	Harezmi'deki Metal İşleme El Sanatları Hakkında Kaynaklar: Etnografik ve Tarih Yazımsal Perspektifler (Sources on Metalworking Crafts in Khorezm: Ethnographic and Historiographical Perspectives)
97	15:30-15:45	Akmal Akhatov (Samarkand State University) Rahim Kayumov (Samarkand State University) Marek Milosz (Lublin University of Technology)	International Cooperation in 3D Digitization of Cultural Heritage Sites of The Great Silk Road (On the Example of Samarkand State University Named After Sharof Rashidov)
98	15:45-16:00	Olimjon Akhmedov (Head of the Institute of Advanced Training of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan)	Enerji santrallerinin sürdürülebilir işletiminin sağlanmasında işbirliği (Cooperation in ensuring the sustainable operation of power plants)
99	16:00-16:15	Fatih Çelik (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi) İbrahim Kaan Ekin (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Yeşil Ekonomi (Green Economy in Sustainable Development Process)
100	16:15-16:30	Fatih Çelik (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi) Mükremin Köysüren (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Yeşil Mutabakatın Türkiye'de Dış Ticarete Etkileri (The Effects of The Green Consensus on Foreign Trade in Turkey)

16:30 - 17:00 → CLOSING CEREMONY (KAPANIŞ PROGRAMI)

19:00 - 22:00 → GALA DINNER (AKŞAM GALA YEMEĞİ)

ETKİNLİK TAKVİMİ 7 EKİM SALI GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Xiva Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Buhara'ya Yolculuk
Saat: 23:00	Buhara'da Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 8 EKİM ÇARŞAMBA GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Buhara Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Semerkan'da Yolculuk
Saat: 23:00	Semerkan'da Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 9 EKİM PERŞEMBE GÜNÜ

Saat: 9:00 – 18:00	Semerkan Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği
Saat: 17:00 – 18:00	Akşam Yemeği
Saat: 18:00 – 23:00	Taşkent'e Yolculuk
Saat: 23:00	Taşkent'te Otele Yerleşme

ETKİNLİK TAKVİMİ 10 EKİM CUMA GÜNÜ

Saat: 10:00 – 12:30	Alfraganus Üniversitesi'nde Ekinlik
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği

ETKİNLİK TAKVİMİ 11 EKİM CUMARTESİ GÜNÜ

Saat: 09:00 – 18:00	Taşkent Gezisi
Saat: 12:30 – 13:30	Öğlen Yemeği

ETKİNLİK TAKVİMİ 12 EKİM PAZAR GÜNÜ

TAŞKENT – İSTANBUL DÖNÜŞ
TAŞKENT – ANKARA DÖNÜŞ

CONGRESS PROGRAM (ONLINE)

7 October

SIRCON2025

10:00 - 11:00 Session 1A (Chair: Bilal Özel)

101	10:00-10:15	Özge Üstün (Kayseri Üniversitesi) Özgür Demirtaş (Kayseri Üniversitesi)	Sağlık Sektöründe Stratejik İnsan Kaynakları Seçim Süreci ve Bir Model Önerisi (Strategic Human Resource Selection Process in The Healthcare Sector: A Model Proposal)
102	10:15-10:30	Fatma Nur Takı (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Sürdürülebilir Keçe ve Yün: Sağlık, Ekoloji ve Çağdaş Tasarımda Doğal Malzemenin Rolü (Sustainable Felt and Wool: The Role of Natural Materials in Health, Ecology, And Contemporary Design)
103	10:30-10:45	Özge Üstün (Kayseri Üniversitesi)	İklim Göçlerinin Sağlık Sistemlerine Yükü ve Uyarlanabilirliği: Türkiye'de Bir Politika Analizi (The Burden of Climate-Induced Migration on Health Systems and Adaptive Capacity: A Policy Analysis for Turkey)
104	10:45-11:00	Melis Rana Kurşun (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Stem ve Steam Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar (New Approaches to Stem and Steam Education)

10:00 - 11:00 Session 1B (Chair: Selim Kayhan)

105	10:00-10:15	Gazi Polat (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)	Yeşil Finans, Kurumsal Kalite ve Dijitalleşmenin Yeşil Büyüme Üzerine Katkıları: G-20 Ülkelerinden Ampirik Kanıtlar (Assessing the Impact of Green Finance, Institutional Quality, And Digitalization on Green Growth: Empirical Evidence from The G-20)
106	10:15-10:30	Mustafa Duhan Soysal (Kayseri Üniversitesi) Tuncay Çelik (Kayseri Üniversitesi)	İklim Kriziyle Mücadelede Ortak Finansal Enstrümanlar: Türkiye-Özbekistan Arasındaki Yeşil Finansın Rolü (The Role of Green Finance Between Turkey and Uzbekistan: Joint Financial Instruments in Combating the Climate Crisis)
107	10:30-10:45	Duygu Yılmaz (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi) İlhan Eroğlu (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	İklim Değişikliği ve Merkez Bankaları: Para Politikasının Rolü (Climate Change and Central Banks: The Role of Monetary Policy)
108	10:45-11:00	Necla Kübra Gündüz (Balıkesir Üniversitesi) Ömer Faruk Biçen (Balıkesir Üniversitesi)	Çevre-Büyüme Ödünleşmesi Çerçevesinde Yeşil Büyüme ve Yeşil Büyümenin Belirleyici Unsurları Üzerine Bir Analiz (Green Growth within the Framework of The Environment-Growth Trade-Off and an Analysis on The Determinants of Green Growth)

10:00 - 11:00 Session 1C (Chair: Volkan Han)

109	10:00-10:15	Salih Özdemir (Kayseri Üniversitesi) Tuncay Çelik (Kayseri Üniversitesi)	Ulaştırma Sektöründe Yeşil Dönüşüm: Türkiye'nin Ulusal Uyum ve Azaltım Stratejilerinin Çok Kriterli Yaklaşımla Değerlendirilmesi (Green Transformation in The Transportation Sector: An Evaluation of Türkiye's National Adaptation and Mitigation Strategies Through A Multi-Criteria Approach)
110	10:15-10:30	Salih Çağrı İlkay (Erciyes Üniversitesi)	AB ETS'nin Atık Yönetimi Sektörüne Genişletilmesinin Ekonomik ve Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi: Zorluklar ve Fırsatlar (Evaluating The Economic and Environmental Impacts of Expanding The Eu Ets to The Waste Management Sector: Challenges And Opportunities)
111	10:30-10:45	Sevda Berigel İlhan Eroğlu (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	Sürdürülebilirliğin Kırılgan Dengesi: Türkiye'de Ekolojik Baskı, Yeşil Finansman ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisine Gözlemsel Bir Yaklaşım (2008-2022) (The Fragile Balance of Sustainability: An Observational Approach to the Relationship Between Ecological Pressure, Green Finance, and Sustainable Development in TURKEY (2008-2022))

112	10:45-11:00	Oğuz Öcal (Kayseri Üniversitesi) Volkan Han (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)	Ekonomik Entegrasyon ve Gıda Güvenliği Perspektifinden Türkiye-Özbekistan Tarım Ticaretinde Yeni Dinamikler (New Dynamics in Türkiye-Uzbekistan Agricultural Trade from an Economic Integration and Food Security Perspective)
-----	-------------	---	--

113	10:00-10:15	Hürşide Kaşgarlı (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Çin'in Resmî Söyleminde Kuşak ve Yol Girişimi'nin Amacı: Küresel Ortak Kalkınma Mi, Stratejik Etki Alanı Mi? (The Purpose of The Belt and Road Initiative in China's Official Discourse: Global Shared Development or Strategic Sphere of Influence?)
114	10:15-10:30	Nilüfer Karçaaltıncaba Cengiz (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Emir Timur Dönemi Kültür Diplomasisi Perspektifi İle Müsiki Sanatı (Musical Art from The Perspective of Cultural Diplomacy During the Reign of Emir Timur)
115	10:30-10:45	Halide Aslan (Ankara Üniversitesi)	İpek Yolu Güzergâhında Osmanlı'nın Kültürel Diplomasi Araçları: Hediyeler, Elçiler ve Anlatılar (16.-18. Yüzyıllar) (Cultural Diplomacy Tools of the Ottoman Empire Along the Silk Road: Gift, Envoys and Narratives (16-18 Centuries))
116	10:45-11:00	Zeynep Zulfiye Polat	Kültürel Mirasın Aktarımı ve Tanıtımında Bilgisayar Oyunlarının Rolü; Black Myth: Wukong Örneğinde (The Role of Video Games in the Transmission and Promotion of Cultural Heritage: The Case of Black Myth: Wukong)

10:00 - 11:00 Session 1D (Chair: Mustafa Cüneyt Özşahin)

117	11:30-11:45	Arif Emre Ölmeztoprak	Yenilikçi Üretimden İhracata: Türkiye - Özbekistan Mobilya Ticareti Bağlamında İnovasyon (From Innovative Production to Export: Innovation in The Context of Türkiye-Uzbekistan Furniture Trade)
118	11:45-12:00	Volkan Han (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)	Asya'da Teknoloji Yoğun İhracat ve Ekonomik Dinamikler: İpek Yolunun Modern Bir Yansıması (Technology-Intensive Exports and Economic Dynamics in Asia: A Modern Reflection of the Silk Road)
119	12:00-12:15	Nimet Elmacıoğlu (Kayseri Üniversitesi) Oğuz Öcal (Kayseri Üniversitesi)	Lojistikte Yeni Perspektifler: Dijital İpek Yolu'nun Türkiye-Orta Asya Dış Ticaretine Etkileri (New Perspectives in Logistics: The Impact of the Digital Silk Road on Turkey-Central Asia Foreign Trade)
120	12:15-12:30	Çetin Bektaş (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)	Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmada Ekoturizm Girişimcilik Eğitiminin Önemi (The Importance of Ecotourism Entrepreneurship Training in Sustainable Rural Development)

11:30 - 12:30 Session 2A (Chair: Erdal Bayrakçı)

11:30 - 12:30 Session 2B (Chair: Zekeriya Mızırak)

121	11:30-11:45	Uğur Aygün (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Frankofon Dünyada Fransızca: Resmî Dil Statüsünün Sosyo-Politik Yansımaları (The French Language in The Francophone World: Socio-Political Implications of Its Official Status)
122	11:45-12:00	Hilal Merve Alagöz (Gallatasaray Üniversitesi)	ESG Skorlarının Finansal Performans Üzerindeki Etkisi: Bist Üzerine Bir İnceleme (The Impact of ESG Scores on Financial Performance: A Study on The Bist)
123	12:00-12:15	Birol Mercan (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Feyza Özel (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Kuşak ve Yol Girişimi Kapsamında Ekonomik Karmaşıklık, Rekabetçilik ve Kalkınma Dinamikleri (Economic Complexity, Competitiveness, and Development Dynamics within the Belt and Road Initiative Framework)
124	12:15-12:30	Jaloladdin Sadullaev (Urgench State Pedagogical Institute)	Dijital İpek Yolu Bağlamında Kişiselleştirilmiş Eğitim için Yapay Zeka ve Öğrenme Analitiğinden Yararlanma (Leveraging Artificial Intelligence and Learning Analytics for Personalized Education in the Digital Silk Road Context)

11:30 - 12:30 Session 2C (Chair: Erhan Örselli)

125	11:30-11:45	Belma Karakurt (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Dilay Kuş (Karaman Bilim Ve Sanat Merkezi) Ayşenaz Havuçcu (Karaman Bilim Ve Sanat Merkezi)	Kafkas Dansı Lisanı (The Language of Caucasian Dance)
126	11.45-12:00	Gülten Tiske Gençer (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Nisa Nur Öztürk (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi) Mustafa Aldemir (Hacettepe Üniversitesi)	Kilim Motiflerinin Otomobillerdeki Tasarım Yolculuğu (The Design Journey of Rug Motifs in Cars)
127	12:00-12:15	Gülşen Metin (Karaman Bilim ve Sanat Merkezi)	Yapay Zeka Destekli Etkinlikler ile Akranım Arkadaşım (Artificial Intelligence-Supported Activities with my Peer Friend)
128	12:15-12:30	Cemile Doğan (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Dil Öğretiminden Kültürlerarası Arabuluculuğa: Öğretmen Mesleki Gelişimi İçin Bir Çerçeve (From Language Teaching to Intercultural Mediation: A Framework for Teacher Professional Growth)

11:30 - 12:30 Session 1D (Chair: Nahit Yılmaz)

129	11:30-11:45	Şerife Nur İyikan Nahit Yılmaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Hasan Bülbül (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Havacılık Sektöründe Dijital İkiz ile Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Yönetimi: Boeing Vaka Analizi (Sustainable Supply Chain Management with Digital Twin in The Aviation Industry: Boeing Case Analysis)
130	11.45-12:00	Ali Ahmedov (Necmettin Erbakan Üniversitesi) Nahit Yılmaz (Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Zengezur Koridoru: Avrasya Tedarik Zincirinde Dijital Dönüşüm Potansiyeli (Zangezur Corridor: Digital Transformation Potential in Euroasian Supply Chain)
131	12:00-12:15	Bilal Özel (Bingöl Üniversitesi)	Özbekistan Ekonomisinde Dönüşüm Dinamikleri: Reformlar, Dijitalleşme ve Bölgesel Entegrasyon Perspektifi (Transformation Dynamics in the Uzbek Economy: Perspectives on Reforms, Digitalization, and Regional Integration)
132	12:15-12:30	Şeymanur Korucuk Söğüt (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)	Kültürel Mirasın Dijitalde Tahribi: Yapay Zekânın Ürettiği Sahte Tarihsel Gerçeklikler (Digital Destruction of Cultural Heritage: Fake Historical Realities Created by Artificial Intelligence)
133	12:30-12:45	Hayriye Ulaş Taraf Necmettin Erbakan Üniversitesi) Mustafa Kocaoğlu Necmettin Erbakan Üniversitesi) Yakup Yılmaz Necmettin Erbakan Üniversitesi) Şemseddin Gündüz Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Learnstem: Okullarda Stem Eğitime Yenilikçi Yaklaşım (Learnstem: An Innovative Approach to Stem Education in Secondary Schools)

CONTENTS/İÇİNDEKİLER

CONGRESS PROGRAM (YÜZ YÜZE / OFFLİNE).....	IX
ÖN SÖZ.....	XLIII
İSLAM MEDENİYETİNİN DÜŞÜNSEL MİRASININ MUHAFAZA EDİLMESİNİN VE AKTARILMASININ ÖNEMİ	1
KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA KAPLAMA TEKNOLOJİLERİNİN VE NANO SİO2 İLERİ MALZEMELERİN KULLANIMI	3
İŞGÜCÜ KAYNAKLARININ BÖLGESEL SOSYAL EŞİTSİZLİK VE YOKSULLUĞU AZALTMAKTAKİ ROLÜ	5
KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE AFETLER: 6 ŞUBAT DEPREMİ VE HATAY HABİB-İ NECCAR CAMİİ ÖRNEĞİ.....	7
ARŞİV VE MÜZE KAYNAKLARINA DAYANARAK HAREZM BÖLGESİNDE TARİH EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ (1924-1991).....	9
YÜK KAPASİTE HİSTERİSİNİN TÜRKİYE İÇİN ARAŞTIRILMASI: YENİ BİR TEORİ ÖNERİSİ.....	11
GELİR YAKINSAMASININ BIBLİYOMETRİK ANALİZİ.....	13
NASIR EL-MUTARRİZİ DÖNEMİNDE HAREZM'İN EDEBİ ORTAMI.....	15
16.-18. YÜZYILLARDA RUS VE AVRUPA DİLLERİNDEKİ KAYNAKLAR ORTA ASYA VE HIV.....	16
ÇİN'İN BİR KUŞAK BİR YOL GİRİŞİMİNİN ÇEVRESEL RİSKLERİ: KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME	18
ULUSLARI BİRLEŞTİRMEK: ÖZBEKİSTAN VE TÜRKİYE ARASINDA GÖÇ VE ORTAKLIK İLİŞKİLERİ	20
YARATICI SINIFIN BÖLGESEL KALKINMA SÜRECİNDEKİ ROLÜ	22
AB ÜLKELERİNDEKİ ULUSLARARASI GÖÇMEN İŞ GÜCÜNÜN TARIMSAL KATMA DEĞERE KATKISI: DİNAMİK PANEL VERİ ANALİZİ.....	24
ANTİK TİCARET YOLLARI ÜZERİNDE BULUNAN ZERDÜŞT TAPINAKLARI (HAREZİM, İRAN, AZERBAYCAN)	26
HIVA HANLIĞI'NDAKİ MEDRESELERİN, KÜTÜPHANELERİN VE İLİM MERKEZLERİNİN FAALİYETLERİ, EDEBİ ÇEVRENİN ALTYAPISINI OLUŞTURUR	28
ÖRGÜTİÇİ İLETİŞİMİN ÇALIŞANLARIN İŞ PERFORMANSINA VE İŞTEN AYRILMA NİYETİNE ETKİSİ	30
SAĞLIK İŞLETMELERİNDE HASTA PROFİLLERİNİN TESPİTİ İÇİN BİR UYGULAMA.....	32
HIVA HANLARI'NIN HİMAYESİNDE EDEBİ ORTAM GELİŞTİ: HÜKÜMDARLARIN TEŞVİKİ VE YARATICI KATILIMI	34

BÜYÜK İPEK YOLUNUN GELİŞİMİNDE ERKEN ORTA	36
ÇAĞ BAŞKENTLERİ HOREZM'İN ÖNEMİ	36
HEMŞİRELERİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYGI DÜZEYLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ.....	38
BÜYÜK İPEK YOLU - BASIN VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ GELİŞİMİNE ETKİSİ	40
ANTIARİTMİK İLAÇLARIN KİMYASAL-TOKSİKOLOJİK	42
ANALİZİNDE YAPAY ZEKA KULLANIMI.....	42
HAREZM VAHASI ZANAATKARLIĞI – ATALARIMIZIN MANEVİYATI.....	44
BİR KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK TÜRK DİZİLERİNİN TÜRKÇE'NİN VE TÜRK KÜLTÜRÜNÜN TANITIMINA KATKILARI: LATİN AMERİKA ÖRNEĞİ.....	46
BÜYÜK İPEK YOLU'NDA SİBİRYA'DAKİ BUHARALILAR (XVI. YÜZYIL	47
SONLARI – XX. YÜZYIL BAŞLARI): ORTA ASYA'DAN GELEN TÜCCARLARIN HAKLARINA DAİR RUS YASALARININ OLUŞUM EVRELERİ.....	48
GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİNDE BİLİNÇDİŞİ ETKİLEŞİMLER BAĞLAMINDA KÜLTÜREL KİMLİK YİTİMİ	50
BÜYÜK İPEK YOLU VE DÜNYA KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ (İPEK YOLU'NUN GELİŞİM AŞAMALARI).....	52
VARLIĞA BAKIŞ.....	54
İBN SÎNÂ İLE BÎRÛNÎ: ORTA ÇAĞ İSLAM DÜNYASINDA FELSEFE VE BİLİM DİYALOĞU	57
İBN SİNO VA BERUNİY: O'RTA ASR İSLAM OLAMIDA FALSAFA VA İLM MULOQOTİ.....	60
İKLİM KRİZİ, ÇEVRE ETİĞİ VE KADİM FELSEFİ MİRAS	62
DÖNEK "KUT"UN İPEK YOLU'NDAKİ BEŞ İZCİSİ: KUTADGU BİLİĞ VE KARŞILAŞTIRMALI SİYASET DÜ- ŞÜNÇESİNİN KLASİKLERİ	65
ULUSLARARASILAŞMAYA KİMLİK MERKEZLİ YENİ BİR BAKIŞ:	67
İSRAİL ÖRNEĞİ	67
AMUDERYA NEHRİ'NİN SOL VE SAĞ KIYILARINDAKURULAN SU YÖNETİM TESİSLERİ.....	69
ORTA ASYA UYGARLIKLARI İLE ARAL DENİZİ BÖLGESİNDEKİ ANTİK KÜLTÜRLER ARASINDAKİ TARİHİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER	71
KAPSAYICI KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKTA PAYDAŞ VE HİSSEDAR YAKLAŞIMLARI: ANGLO-SAKSON, KITA AVRUPASI VE TÜRKİYE YÖNETİŞİM MODELLERİNİN KURAMSAL KARŞILAŞTIRMA	73
YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA DİJİTAL EĞİTİM VE KÜLTÜREL HAFIZANIN TAŞINMASI.....	75
İPEK YOLU MİRASININ 3B DİJİTALLEŞTİRİLMESİ PROJE TANIMI, SONUÇLARI VE TAKİP ÇALIŞMALARI.....	76

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA 3B BİLGİ TEKNOLOJİLERİ İPEK YOLU'NDAN ÖRNEK OLAYLAR	78
ÖDEMELER DENGESİ KISITI ÖZBEKİSTAN EKONOMİSİ İÇİN GEÇERLİ Mİ? AMPİRİK BİR ANALİZ.....	80
TO'LOV BALANSI CHEKLOVİ O'ZBEKİSTON İQTISODIYOTİGA TAALLUQLİMİ? EMPİRİK TAHLİL.....	82
FARKLI DİL SİSTEMLERİNDE RENK ADLARININ ÇEVİRİLMESİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI	83
9-13 YÜZYILLARDAN EL SANATLARI VE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ	85
IX-XIII ASRLARGA OID HUNARMADCHILIK VA SAVDO MARKAZLARI	86
"FAL KİTABI" VE "KANZÜ'L-HAVAS"IN HAREZM'DE DİNÎ-MİSTİK PSEUDO-GELENEKLERİN TAŞIYICISI OLARAK KULLANILMASI"	87
PSEUDOANANALARNING TASHUVCHI DINI-MYSTIC QO'LLANMA SIFATIDA	88
REKREATİF AKTİVİTELERİN MÜLTECİ ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİM SÜRECİNE KATKISI	89
DİL ÖĞRENİMİNDE DİZİLERİN ROLÜ: ÖZBEKİSTAN'DA YAYINLANAN TÜRK DİZİLERİ ÖRNEĞİNDE	91
FAYDACI VE HEDONİK HİZMETLERDE KİTLİK MESAJLARI: KAZANMA ARZUSUNUN ROLÜ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	93
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİJİTAL VATANDAŞLIK: 2005, 2018 VE 2024 PROGRAMLARININ	96
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	96
ULUSLARARASI EKONOMİDE YENİ ALAN; SPOR	98
ULUSLARARASI GÖÇMENLERİN EKONOMİK PERFORMANS	101
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ÜZERİNE MUKAYESELİ ANALİZ ...	101
XALQARO MIGRATSIYA HARAKATLARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI: RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR KONTEKSTIDA TAQQOSLOVLI TAHLIL.....	103
ÖZBEK GÖÇMENLERİN ABD'YE ALIŞILMADIK YOLCULUĞU	105
RAQAMLI İPAK YO'LI KONTEKSTIDA SHAXSIYLAŞTIRILGAN TA'LİM UCHUN SUN'IY INTELLEKT VA O'QUV TAHLILLARIDAN FOYDALANISH.....	107
MINTAQA IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	109
BÜYÜK İPEK YOLU ÜZERİNDEKİ HOREZM İLE TİCARİ İLİŞKİLERİNİN TARİHİ HAKKINDAKİ BİLGİLERİN KAYNAKLARDAKİ KAPSAMI.....	111
TARİHİ ANITLAR GEÇMİŞİN YANKILARI (V-XV. YÜZYILLAR)	113
GELECEK ÖĞRETMENLERDE MİLLİYETÇİLİK TEMELLİ İVATANSEVERLİĞİN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN PEDAGOJİK KOŞULLAR	115
BÜYÜK İPEK YOLU GÜZERGÂHINDA HAREZM'DE	

YER ALAN TİCARET VE ZANAAT KALELERİ.....	117
HUNARMANDCHILIK QALALARI	118
YAPAY ZEKÂ VE ÖĞRENME ANALİTİĞİNİN İNGİLİZCE DİL EĞİTİMİNE ENTEGRASYONU: LINGUAIFRIEND ETWINNING PROJESİNDEN BİR VAKA ÇALIŞMASI.....	119
HAREZM'İN YUNANLARLA TİCARİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ	121
DİJİTAL EKONOMİNİN SOSYAL DEVLET YÜKÜMLÜLÜKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: MALİ HUKUKTA YENİ DENGE ARAYIŞI	123
ÇEVİRİYLE İKTİDAR: RUS İMPARATORLUĞU YÖNETİMİNİN DİL POLİTİKASI ANALİZİ (SEMERKAND VİLAYETİ ÖRNEĞİ)	125
ÖZBEKİSTAN İLE İLGİLİ TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ LİSANÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	127
GÜNEY AKÇADARYA VE AŞAĞI ZARAFSHAN VADİSİ'NİN PALEOGRAFİK KOŞULLARI, İKLİMİ, KONUMU VE EVLİLEŞME AŞAMALARI HAKKINDA BAZI DÜŞÜNCELER	129
PALEOGRAFIYASI SHAROITI, IQLIMININING JOYLASHISHI, O'ZLASHTIRISHI BOSQICHLARIGA DOIR BA'ZI MULOHAZALAR	130
KUZEY-GÜNEY ULAŞTIRMA KORİDORU VE ÖZBEKİSTAN'IN PROJEDEKİ FIRSATLARI	131
O'ZBEKİSTONNING IMKONIYATLARI.....	131
ORTA ASYA UYGARLIKLARI İLE ARAL DENİZİ BÖLGESİNDEKİ ANTİK KÜLTÜRLER ARASINDAKİ TARİHİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER	133
TAŞTAN RUHA: İPEK YOLU GÜZERGAHINDA SOMUT VE	135
SOMUT OLMAYAN BİR MİRAS OLARAK "KONAK"	135
GÜNEY ARAL BÖLGESİ HEYKELTRAŞLIK SANATININ MADDESEL NESNELERDE YANSIMASI	137
SINIF DIŞI ETKİSİ VE İLHAM VERİCİ ROLÜYLE YARATICI ÖĞRETMEN	139
GELENEKSEL TÜRK SANATLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ESER İNCELEMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR MALZEMELERDEN TASARIM UYGULAMASI.....	141
KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ KAPSAMINDA ORTA KORİDOR ÜLKELERİNDE TARİMSAL YATIRIMLARIN GIDA GÜVENLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 2001-2022 DÖNEMİ PANEL VERİ ANALİZİ	143
ORTA ASYA'DAKİ İLK TİCARET YOLLARI - BÜYÜK İPEK YOLU'NUN ÖNCÜLLERİ.....	145
ESKİ HAREZM DİNİ İNANIŞLARININ OLUŞUMU.....	147
HİVE HANLIĞI DÖNEMİNDE HAREZM'DE AHŞAP İŞÇİLİĞİ VE MARANGOZLUK: DEMİRCİLİK ÜRÜNLERİ VE ARAÇ-GEREÇ TİPOLOJİSİ.....	150
ÖZBEKİSTAN GENÇLİĞİ ARASINDA TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK YENİ BİR TUTUMUN OLUŞTURULMASI.....	151
PIRLS DEĞERLENDİRME GÖREVLERİ TEMELİNDE ÖĞRETMEN ADAYLARININ EDEBİ METİNLERİ ANALİZ ETME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME.....	153
SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖĞESİ OLARAK KONYA'NIN	

GELENEKSEL MESLEKLERİ VE MİMARİ MEKÂNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	155
ESKİ HAREZM TARİHİNE DAİR YAZILI KAYNAKLARDAKİ COĞRAFİ	157
BÖLGELERİN LOKALİZASYONUNA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR	157
ALT AMUDERYA BÖLGESİ NEOLİTİK DÖNEMDE: COĞRAFİ KONUMU VE EKONOMİK FAKTÖRLERE DAİR BAZI GÖRÜŞLER.....	159
ULUSLARARASILAŞAN YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK: ÖZBEKİSTAN'DA ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ELEMANLARI İÇİN PEDAGOJİK STRATEJİLER.....	161
İLETKEN POLİMER BAZLI ELEKTROAKTİF KOMPOZİTLERİN YENİLENEBİLİR ENERJİ UYGULAMALARI İÇİN GELİŞTİRİLMESİ: POLİPİROL TEMELLİ YAKLAŞIM.....	163
ON THE INTERPRETATION OF THE NAME OF THE SHAYBANI DYNASTY AND THE NAME OF MUHAMMAD SHAYBANI IKHON	165
CIZZAH BÖLGESİNDE RADYO VE TELEVİZYON GELİŞİMİ: TARİHİ EVRELER, BAĞIMSIZLIK SONRASI DÖNÜŞÜMLER VE DİJİTAL DÖNEM.....	167
İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GEOMETRİK KAVRAMLARINI GÖRSEL OYUNLAR ARACILIĞIYLA GELİŞTİRME YÖNTEMİ.....	169
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FÜTÜVVETİN TEŞKİLATLANMA SÜRECİNDE SUFİ-FİLOZOFLARIN ETKİSİ: KONYA VE FERGANA VADİSİ HATTI ÜZERİNDEN SAİDÜDDİN FERGANİ VE SADREDDİN KONEVİ ÖRNEĞİ	171
YEŞİL TAHVİLLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTYAPI İÇİN KATALİZÖR ROLÜ: TÜRKİYE'NİN 2053 NET-SIFIR TAHSİSİNİN FİNANSMANI.....	174
MARKAZİY OSİYO ALOQA TIZIMI TARİXİYATI HAQIDA BA'ZI MULAHAZARALAR (1920-1980 YILLAR)	176
HOREZM VAHASI HALKININ GELENEKSEL TAKILARI VE BUNLARLA İLİŞKİLİ BÜYÜLÜ İMAJLAR (XIX-XX. YÜZYILLAR)	178
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDEYEŞİL EKONOMİ	180
YEŞİL MUTABAKATIN TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARETE ETKİLERİ.....	182
SAĞLIK SEKTÖRÜNDE STRATEJİK İNSAN KAYNAKLARI SEÇİM SÜRECİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ.....	184
SÜRDÜRÜLEBİLİR KEÇE VE YÜN: SAĞLIK, EKOLOJİ VE ÇAĞDAŞ TASARIMDA DOĞAL MALZEMENİN ROLÜ.....	186
İKLİM GÖÇLERİNİN SAĞLIK SİSTEMLERİNE YÜKÜ VE UYARLANABİLİRLİĞİ: TÜRKİYE'DE BİR POLİTİKA ANALİZİ.....	188
STEM VE STEAM EĞİTİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR.....	190
YEŞİL FİNANS, KURUMSAL KALİTE VE DİJİTALLEŞMENİN YEŞİL BÜYÜME ÜZERİNE KATKILARI: G-20 ÜLKELERİNDEN AMPİRİK KANITLAR.....	192
İKLİM KRİZİYLE MÜCADELEDE ORTAK FİNANSAL ENSTRÜMANLAR: TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN ARASINDAKİ YEŞİL FİNANSIN ROLÜ	194

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE MERKEZ BANKALARI: PARA POLİTİKASININ ROLÜ.....	196
THE ROLE OF MONETARY POLICY.....	197
ÇEVRE-BÜYÜME ÖDÜNLEŞMESİ ÇERÇEVESİNDE YEŞİL BÜYÜME VE YEŞİL BÜYÜMENİN BELİRLEYİCİ UNSURLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ	199
ULAŞTIRMA SEKTÖRÜNDE YEŞİL DÖNÜŞÜM: TÜRKİYE'NİN ULUSAL UYUM VE AZALTIM STRATEJİLERİNİN ÇOK KRİTERLİ YAKLAŞIMLA DEĞERLENDİRİLMESİ	201
AB ETS'NİN ATIK YÖNETİMİ SEKTÖRÜNE GENİŞLETİLMESİNİN EKONOMİK VE ÇEVRESEL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ZORLUKLAR VE FIRSATLAR	203
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN KIRILGAN DENGESİ: TÜRKİYE'DE EKOLOJİK BASKI, YEŞİL FİNANSMAN VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLİŞKİSİNE GÖZLEMSEL BİR YAKLAŞIM (2008-2022)	205
EKONOMİK ENTEGRASYON VE GIDA GÜVENLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN TARIM TİCARETİNDE YENİ DİNAMİKLER.....	207
ÇİN'İN RESMÎ SÖYLEMİNDE KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ'NİN AMACI: KÜRESEL ORTAK KALKINMA MI, STRATEJİK ETKİ ALANI MI?	209
EMİR TİMUR DÖNEMİ KÜLTÜR DİPLOMASİSİ PERSPEKTİFİ İLE MUSİKİ SANATI	211
İPEK YOLU GÜZERGAHINDA OSMANLI'NIN KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARAÇLARI: HEDİYELER, ELÇİLER VE ANLATILAR (16-18. YÜZYILLAR)	215
KÜLTÜREL MİRASIN AKTARIMI VE TANITIMINDA BİLGİSAYAR OYUNLARININ ROLÜ; BLACK MYTH: WUKONG ÖRNEĞİNDE	218
YENİLİKÇİ ÜRETİMDEN İHRACATA: TÜRKİYE - ÖZBEKİSTAN MOBİLYA TİCARETİ BAĞLAMINDA İNOVASYON	220
ASYA'DA TEKNOLOJİ YOĞUN İHRACAT VE EKONOMİK DİNAMİKLER: İPEK YOLUNUN MODERN BİR YANSIMASI.....	221
LOJİSTİKTE YENİ PERSPEKTİFLER: DİJİTAL İPEK YOLU'NUN TÜRKİYE-ORTA ASYA DIŞ TİCARETİNE ETKİLERİ.....	223
SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL KALKINMADA EKOTURİZM GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	225
FRANKOFON DÜNYADA FRANSIZCA: RESMÎ DİL STATÜSÜNÜN SOSYO-POLİTİK YANSIMALARI	228
ESG SKORLARININ FİNANSAL PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BIST ÜZERİNE BİR İNCELEME....	230
KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ KAPSAMINDA EKONOMİK KARMAŞIKLIK, REKABETÇİLİK VE KALKINMA DİNAMİKLERİ	232
IMPROVING STUDENTS' INFORMATION LITERACY THROUGH DIGITAL PEDAGOGICAL TOOLS IN HIGHER EDUCATION.....	234
KAFKAS DANSI LİSANI	236
KİLİM MOTİFLERİNİN OTOMOBİLLERDEKİ TASARIM YOLCULUĞU.....	238
YAPAY ZEKA DESTEKLİ ETKİNLİKLER İLE AKRANIM ARKADAŞIM	240

DİL ÖĞRETİMİNDEN KÜLTÜRLERARASI ARABULUCULUĞA: ÖĞRETMEN MESLEKİ GELİŞİMİ İÇİN BİR ÇERÇEVE.....	242
HAVACILIK SEKTÖRÜNDE DİJİTAL İKİZ İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ: BOEİNG VAKA ANALİZİ.....	244
ZENGEZUR KORİDORU: AVRASYA TEDARİK ZİNCİRİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM POTANSİYELİ.....	247
ÖZBEKİSTAN EKONOMİSİNDE DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ: REFORMLAR, DİJİTALLEŞME VE BÖLGESEL ENTEGRASYON PERSPEKTİFİ.....	249
KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALDE TAHRİBİ: YAPAY ZEKÂNIN ÜRETTİĞİ SAHTE TARİHSEL GERÇEKLER.....	251
LEARNSTEM: OKULLARDA STEM EĞİTİMİNE YENİLİKÇİ YAKLAŞIM	253
JADİT AYDINLANMACILARI FİKİRLERİ DOĞRULTUSUNDA GELECEK PEDAGOGLARIN YARATICILIK YETERLİLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	255
İKLİM ADALETİ FELSEFESİ VE AVRASYA BÖLGESİNDE DEĞER TEMELLİ YEŞİL DÖNÜŞÜM.....	257
İNGİLİZCE VE ÖZBEKÇEDEKİ İFADE BİRİMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMASI: KÜLTÜREL KİMLİK, TARZ İŞLEVİ VE DİLBİLİMSEL EVRİM	258
JADİT AYDINLANMACILARI FİKİRLERİ DOĞRULTUSUNDA GELECEK PEDAGOGLARIN YARATICILIK YETERLİLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	260
MONTESORI'NİN ÇOCUKLARIN DUYUSAL GELİŞİMİNDEKİ ETKİNLİĞİNİ ARTIRMAK İÇİN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE LİDERLİĞİ.....	262
GÜNEY KORE VE ÖZBEKİSTAN'DA SİYASİ PARTİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: DEMOKRATİKLEŞME, YÜRÜTME GÜCÜ VE KURUMSAL TASARIM	264
ÇEVİRİDE MİLLİ ZİHNİYETİ YANSITAN DİL-PRAGMATİK ÖĞELER.....	266
ATALAR SÖZLERİ – MİLLÎ DEĞERLERİN VE EĞİTİMİN YANSITICI AYNASI	268
DEMOGRAPHIC POLICY OF 1939: BY THE EXAMPLE OF THE ACQUISITION EVENT IN REGISTER OF THE POPULATION OF THE UZBEK SSR	270

ÖN SÖZ

İnsanlık tarihi, sadece savaşlarla ve sınırlarla değil, aynı zamanda bu sınırları aşan ticaret yollarıyla şekillenmiştir. Binlerce yıl önce Asya'nın derinliklerinden Avrupa'nın kalbine uzanan İpek Yolu, sadece malların değil; fikirlerin, kültürlerin ve kadim bilgilerin de taşındığı devasa bir köprüydü.

Bugün "Bir Yol Bir Kuşak" girişimiyle bu kadim miras, modern dünyanın dinamikleriyle yeniden canlanıyor. Bu kitap, sadece bir altyapı projesini değil; kıtaları birbirine bağlayan, küresel ekonominin ağırlık merkezini yeniden Doğu'ya çeken ve "ortak kader" anlayışıyla inşa edilen yeni bir dünya düzenini mercek altına alıyor.

Modern İpek Yolu'nun günümüzdeki yansıması olan Belt and Road Initiative (BRI), ekonomik, stratejik ve diplomatik açılardan büyük önem taşımaktadır. 2013'te Xi Jinping tarafından başlatılan BRI, İpek Yolu Ekonomik Kuşağı (karayolu) ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu (deniz yolu) olmak üzere iki ana kalkınma koridorunu kapsamaktadır. Nisan 2023 itibarıyla 149 ülke BRI'ye dahil olma yönünde Mutabakat Zaptı imzalamıştır. COVID-19 sonrası dönemde Çin'in BRI ülkelerine yıllık yatırım tutarı neredeyse yarı yarıya azalarak yaklaşık 60 milyar ABD dolarına düşmüştür. 2022'de Çin'in BRI ortak ülkelerindeki yatırım ve inşaat projelerinin değeri yaklaşık 67,8 milyar ABD doları olarak tahmin edilmektedir. 2019'da Çin'in toplam ticaretinde BRI ülkelerinin payı %25 iken, 2021'de bu oran %29,7'ye yükselmiştir. 2015-2022 arasında Çin ile başlıca BRI ülkeleri arasındaki ticaret hacmi ise iki kattan fazla artmıştır.

Bu veriler, pandemi ve küresel dalgalanmalara rağmen BRI'nin Çin'in dış politika ve ekonomik stratejisinde merkezi bir rol oynamaya devam ettiğini göstermektedir. Girişim, yeşil kalkınma, dijital altyapı ve sürdürülebilir dönüşüm perspektifleriyle yeniden biçimlenmektedir.

İşte tam da bu noktada SIRCON'un amacı; tarihî İpek Yolu mirasını günümüzün yeni jeoekonomik, sosyal ve kültürel vizyonlarıyla buluşturmadır. Bu kongre, sadece Çin merkezli politikaları değil; Türk dünyası, Orta Asya, Avrupa ve diğer bölgelerin ortak katkılarıyla çok kutuplu, dengeli ve sürdürülebilir bir İpek Yolu perspektifi geliştirmeyi hedeflemektedir.

İpek Yolu'nun sunduğu zenginlikleri ve fırsatları tartışma fırsatı sunulduğu SIRCON 2025, uluslararası ölçekte farklı disiplinlerden bilim insanları ve araştırmacıları bir araya getirerek, Necmettin Erbakan Üniversitesi (Türkiye), Ebu Reyhan Biruni Urgenç Devlet Üniversitesi (Özbekistan), Alfraganus Üniversitesi (Özbekistan) ve Urgenç Devlet Pedagoji Enstitüsü (Özbekistan) iş birliğiyle bu yıl dördüncüsü düzenlenen "İpek Yolu ve Ötesi Kongre Serisi" (SIRCON 2025) "Bir Yol Bir Kuşak: Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi, Bölgesel Kalkınma, Eğitim ve Kültürel Miras" teması ile TİKA, Çukurova Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İstanbul Ticaret

Üniversitesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Finlandiya Pedagogika Institutu, Atyrau University, Kayseri Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Karaganda Buketov University ve International University of Tourism and Hospitality paydaşlığında, 06-10 Ekim 2025 tarihleri arasında Ebu Reyhan Biruni Urgan Devlet Üniversitesi ve Urgan Devlet Pedagoji Enstitüsü (Özbekistan) ev sahipliğinde Urgan’te gerçekleştirilmiştir.

TİKA ve NEÜ Yayınları sponsorluğunda Kongrede 5 farklı ülkeden katılımcı olup 120 yüz yüze ve 38 online sunum gerçekleştirilmiştir. SIRCON 2025 uluslararası ölçekte farklı disiplinlerden çok sayıda bilim insanı ve araştırmacıyı ortak bir platformda bir araya getirerek, İpek Yolu eksenindeki ekonomik, sosyal, eğitim, kültürel, felsefe ve tarihsel içerikli birçok meseleye yönelik önemli bir araştırma ve tartışma zemini hazırlamıştır. Bu kapsamda kongrenin İpek Yolu coğrafyasındaki çok sayıdaki ülkenin orta ve uzun vadeli kalkınma hedeflerine çeşitli politika ve strateji önerileri ile önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir. Kongre çeşitli konularda hazırlanmış İngilizce, Türkçe ve Özbekçe dillerindeki tüm özgün bilimsel çalışmalardan oluşmaktadır.

Prof. Dr. Birol MERCAN

Düzenleme Kurulu Başkanı

İSLAM MEDENİYETİNİN DÜŞÜNSEL MİRASININ MUHAFAZA EDİLMESİNİN VE AKTARILMASININ ÖNEMİ

Bilal KUŞPINAR¹

ÖZET

Her medeniyet tarih boyunca, kendine özgü dünya görüşüne uygun olarak, kendi kültürünü, bilimsel ve entelektüel geleneğini geliştirmiştir. Dünya görüşünün Kur'anî ve Peygamberî merkezli ilkelere dayandığı İslam medeniyeti de tarihi süreç içerisinde oldukça zengin ve farklı bir bilimsel ve düşünsel gelenek üretmiştir. İslam medeniyetinde yeşeren bu bilimsel ve düşünsel gelenek, tarih boyunca birbirini takip eden nesillerin çabalarıyla, zaman zaman kesintiye uğrasa bile hem ihtimamla muhafaza edilmiş hem de üzerine eklenerek canlı ve güçlü bir kültürel ve entelektüel miras olarak günümüze kadar gelmiştir. Bu köklü ve zengin entelektüel mirasın, diğer bir takım yan dallardan, üç ana alanı kapsamaktadır: Felsefe, Kelam ve Tasavvuf. Bu üç düşünce alanının ayrı ayrı birer ilim ve disiplin olarak ortaya çıkışından itibaren, filozoflar, kelimciler ve mutasavvıflar, ilgi alanlarına ve konularına göre, hem kendilerine ait yeni eserler üretmişler hem de daha önce yazılan eserlere şerhler, haşiyeler, reddiyeler ve eleştiriler yapmak suretiyle bu entelektüel mirasın muhafazasını ve sürekliliğini en iyi şekilde temin etmeye çalışmışlardır. Geçmişten miras olarak aldığımız bu muhteşem bilimsel ve düşünsel hazinenin en iyi şekilde muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere ihtimamla aktarılması, her ne kadar zor ve güç olsa bile, bu medeniyete mensup her bir bireyin ve özellikle, ilim adamlarıyla birlikte, siyaset üreten yetkililerin sorumluluğudur. Bu nedenle, bu çalışmada, bu mirasın ihtimamla muhafazası ve kolay ve pürüzsüz aktarımı için dikkate değer bir takım teorik fikirleri ve önerileri ve atılacak pratik adımları paylaşmayı ümit ediyoruz.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet, Kültür, Bilim, Gelenek, Düşünsel, Felsefe, Kelam, Tasavvuf

[1] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID:0009-0003-8068-8641

THE SIGNIFICANCE OF THE PRESERVATION AND TRANSMISSION OF THE INTELLECTUAL LEGACY OF ISLAMIC CIVILIZATION

ABSTRACT

It is a well-known fact that in accordance with its own worldview, every civilization has developed, over history, its own culture and scientific and intellectual tradition. The Islamic civilization, too, whose worldview is based mainly on the Qur'anic and Prophetic principles, has produced a rich and diverse scientific and intellectual tradition throughout the history of its development. This scientific and intellectual tradition of the Islamic civilization, despite occasional interruptions, has been carefully preserved and enriched through the efforts of the subsequent generations, and thus has come to the present day as a vibrant and powerful cultural and intellectual heritage. This deep-rooted and rich intellectual heritage encompasses three main areas, along with several other branches: Philosophy, Theology, and Mysticism or Sufism. Since the emergence of these three fields of human thought as separate sciences and disciplines, philosophers, theologians, and mystics (Sufis) have continued to produce, according to the areas and subjects of their interest, their own novel works and also endeavored to preserve and ensure the continuity of this intellectual heritage by writing commentaries, elucidations, post-scripts, refutations, and critiques on the works written by their predecessors. The preservation of this magnificent scientific and intellectual treasure that we have inherited from the past, as well as its transmission to the future generations in the best possible manner and with the most effective means, though difficult and challenging, falls on the shoulders of every individual member of this civilization, and especially on the state authorities and policymakers, together with scholars. In this essay, therefore, we hope to share a number of important theoretical ideas and suggestions that are worthy of consideration, as well as certain practical steps that need be taken for a meticulous preservation and efficient transmission of this legacy.

Keywords: Civilization, Science, Tradition, Culture, Intellectual, Philosophy, Theology, Sufism

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA KAPLAMA TEKNOLOJİLERİNİN VE NANO SİO₂ İLERİ MALZEMELERİN KULLANIMI

Oğuz DOĞAN²

ÖZET

Şiddetli doğa olaylarının birer afete dönüşmeye başladığı ve oluşum sıklığının artış gösterdiği son yıllarda meydana gelen olaylar dünyadaki önemli mimari ve doğal miras alanlarını tehdit etmektedir. Küresel iklim değişiklikleri sadece doğal alanların ekolojik dengelerini bozmakla kalmamakta, arkeolojik alanların, tarihî binaların da deprem, sel gibi doğal afetlerden zarar görmesine neden olmaktadır. Somut Kültürel Mirasın Korunmasında son zamanlarda merkezi ve yerel yönetimler tarafından çok ciddi adımlar ve tedbirler alınmakla birlikte; gelişen bilim ve teknolojik yöntemler ve üretilen ileri malzemeler sayesinde birçok çevresel etkilerden korunma yöntemleri uygulamak mümkün olmaktadır. Bu çalışmada, kültürel mirasın korunmasında, kaplama teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte günümüzde sıkça karşılaştığımız nano kaplamaların kullanımı ve nano malzeme üretim yöntemlerinden birisi olan sol-gel yöntemi ile üretilen nano SiO₂ ileri malzemesinin, taş, ahşap, tekstil ve kâğıt tarihi eserlerinde uygulamasının sonuçlarından bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Nano Teknoloji, Nano Kaplamalar

USE OF COATING TECHNOLOGIES AND NANO SIO₂ ADVANCED MATERIALS IN PROTECTING CULTURAL HERITAGE

ABSTRACT

In recent years, as several natural events have become increasingly frequent and increasingly disastrous, they threaten the world's significant architectural and natural heritage sites. Global climate change not only disrupts the ecological balance of natural areas but also causes archaeological sites and historical buildings to be damaged by natural disasters such as earthquakes and floods. While significant steps and measures have recently been taken by central and local governments for the protection of tangible cultural heritage, developing scientific and technological methods and producing advanced materials make it possible to implement numerous protection methods against environmental impacts. In this study it will be discuss the use of nanocoatings, a common practice today owing to the advancement of coating

[2] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID:0000-0001-5732-6341

technologies, in the protection of cultural heritage. The results of the application of nano SiO₂ advanced material produced using the sol-gel method, one of the nanomaterial production methods, on historical artifacts made of stone, wood, textiles, and paper will be discussed.

Keywords: Cultural Heritage, Coating Technologies, Nano Coatings.

İŞGÜCÜ KAYNAKLARININ BÖLGESEL SOSYAL EŞİTSİZLİK VE YOKSULLUĞU AZALTMAKTAKİ ROLÜ

Temur DURUMOV³

ÖZET

Bu makalede Xorazm bölgesinde sosyal kalkınmanın sağlanması, yoksulluğun azaltılması ve kapsayıcılığın temin edilmesinde işgücü kaynaklarının etkin kullanılmasına ilişkin faktörler sistematik olarak analiz edilmiştir. Çalışmada Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından geliştirilen İşgücü Piyasasının Temel Göstergeleri (KILM), ARIMA tahmin modeli ve Pissarides eşleşme modeli gibi uluslararası metodolojik yaklaşımlar kullanılarak bölgesel işgücü piyasasının yapısı ve gelişim dinamikleri değerlendirilmiştir. 2024 yılında yazar tarafından gerçekleştirilen anketlere dayanarak işsizlik, geçici istihdam, işe yerleştirme ajanslarının faaliyetleri ve kapsayıcılıkla ilgili faktörler belirlenmiştir. Araştırma, işgücü kaynaklarının etkin kullanımının bölgesel sosyal eşitliğin teşviki ve yoksulluğun hafifletilmesinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Makalede ayrıca bölgedeki işgücü piyasası mekanizmalarının iyileştirilmesine yönelik politika önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşgücü Kaynakları, Yoksulluk, Kapsayıcılık, Bölgesel Kalkınma, Geçici İstihdam, KILM

Araştırma Alanı: Bölgesel Kalkınma.

HUDUDİY İJTİMOİY TENGLİK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Xorazm viloyatida ijtimoiy rivojlanish, qashshoqlikni kamaytirish va inklyuzivlikni ta'minlashda mehnat resurslari va ularning samarali ishlatilishiga oid omillar tizimli tahlil qilingan. Tadqiqotda xalqaro metodologiyalar, xususan Xalqaro mehnat tashkilotining (ILO) KILM ko'rsatkichlari, ARIMA prognoz modeli hamda Pissaridesning mehnat bozori moslik modeli asosida hududiy mehnat bozorining tuzilmasi va rivojlanish dinamikasi o'rganilgan. 2024-yilda muallif tomonidan

[3] Urganch Devlet Universitesi Doktora Öğrencisi, durumovt@gmail.com

o'tkazilgan so'rovnomalar asosida ishsizlik, vaqtincha bandlik, rekruter agentliklar faoliyati va inklyuzivlik omillari aniqlanib, Xorazm viloyatida mehnat resurslaridan samarali foydalanishning ijtimoiy tenglik va qashshoqlikni yumshatishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada siyosiy takliflar ham ishlab chiqilgan.

Anahtar Kelimeler: Mehnat Resurslari, Qashshoqlik, Inklyuzivlik, Mintaqaviy Rivojlanish, Vaqtincha Bandlik, KILM,

Çalışma Alanı: Mintaqaviy Rivojlanish.

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE AFETLER: 6 ŞUBAT DEPREMİ VE HATAY HABİB-İ NECCAR CAMİİ ÖRNEĞİ

Aşina Gülerarslan ÖZDENGÜL⁴

Mustafa AYDIN⁵

ÖZET

Kültürel mirası koruma, dünya çapındaki toplulukların tarihini, kimliğini ve değerlerini temsil eden hem somut hem de somut olmayan kültürel varlıkları korumayı amaçlayan uygulamaları ve politikaları ifade etmektedir. Anıtlar, sanat eserleri, gelenekler ve görenekler de dahil olmak üzere bu varlıklar, özellikle giderek küreselleşen bir dünyada kültürel çeşitliliği ve sürekliliği korumak için hayati öneme sahiptir. Ancak kültürel miras, hem doğal (depremler, seller ve yangınlar gibi) hem de insan yapımı (savaşlar ve terörizm gibi) olmak üzere çeşitli afetler nedeniyle önemli tehdit altındadır. Afetlerin hemen sonrasında, kültürel mirasın korunmasından çok insan güvenliğine öncelik verilmesi mirasın felaketlerden sonraki toparlanma çabalarını da sekteye uğratmaktadır. Afet bağlamında kültürel mirasın korunmasına yönelik etkili koruma mekanizmaları, potansiyel tehlikeleri belirlemeyi, kültürel miras alanlarının kırılganlığını değerlendirmeyi, risk azaltma önlemlerine öncelik vermeyi ve bu önlemleri uygulamayı içermektedir.

Mirasın yalnızca maddi koruma olarak değil toplulukları içeren bir sosyal süreç olarak da görülmesi gerektiği savunulmaktadır. Etkisi derin olan doğal afetler yalnızca miras alanlarının fiziksel olarak yok olmasına değil, aynı zamanda kültürel uygulamaların, bilginin ve toplum kimliklerinin kaybına da yol açmaktadır. Örneğin, 2023'te Türkiye'de meydana gelen 6 Şubat Depremi çok sayıda tarihi mirasa yıkıcı etkiler bıraktığı bilinmektedir. Bugünkü Türkiye sınırları içerisinde inşa edilen ilk cami olduğu kabul edilen Habib-i Neccar Camii de "Asrın Felaketi" olarak adlandırılan depremde yıkılmıştır. Çalışmada, doğal afetler gibi yıkıcı tehditlere karşı miras alanlarının kırılganlıklarını azaltmayı amaçlayan politika geliştirme ve risk yönetimi stratejilerinin öneminden bahsedilmektedir. Çünkü afetlerin kültürel miras üzerindeki sonuçları, anlık fiziksel hasarın ötesine uzanmaktadır. Çalışma, somut kültürel mirasların korunmasına odaklanan uyarlanabilir ve sürdürülebilir duyarlı yaklaşımları Habib-i Neccar Camii örneği ile sınırlandırarak anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Habib-i Neccar Camii, Doğal Afet, Hatay, Asrın Felake

[4] Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklamcılık Bölümü, asina.gulerarslan@selcuk.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0001-6981-2195>

[5] Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklamcılık Bölümü, mustafa.aydin@selcuk.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-0693-319X>

PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE AND DISASTERS: THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKE AND THE HATAY HABİB-İ NECCAR MOSQUE EXAMPLE

ABSTRACT

Cultural heritage protection refers to practices and policies aimed at preserving both tangible and intangible cultural assets that represent the history, identity, and values of communities worldwide. These assets, including monuments, works of art, traditions, and customs, are vital for preserving cultural diversity and continuity, especially in an increasingly globalized world. However, cultural heritage is under significant threat from a variety of disasters, both natural (such as earthquakes, floods, and fires) and man-made (such as wars and terrorism). Prioritizing human safety over the protection of cultural heritage in the immediate aftermath of disasters also hinders post-disaster recovery efforts. Effective protection mechanisms for protecting cultural heritage in the disaster context include identifying potential hazards, assessing the vulnerability of cultural heritage sites, prioritizing risk reduction measures, and implementing these measures.

It is argued that heritage should be viewed not only as a material preservation but also as a social process involving communities. Profound natural disasters lead not only to the physical destruction of heritage sites but also to the loss of cultural practices, knowledge, and community identities. For example, the February 6th earthquake that struck Türkiye in 2023 is known to have devastating effects on numerous historical heritage sites. The Habib-i Neccar Mosque, considered the first mosque built within Turkey's current borders, was also destroyed in the earthquake, dubbed the "Disaster of the Century". The study highlights the importance of policy development and risk management strategies aimed at reducing the vulnerability of heritage sites to devastating threats such as natural disasters. The consequences of disasters on cultural heritage extend beyond immediate physical damage. The study explores adaptive and sustainable approaches focused on the preservation of tangible cultural heritage, focusing on the example of the Habib-i Neccar Mosque.

Keywords: Cultural Heritage, Habib-i Neccar Mosque, Natural Disaster, Hatay, Disaster of the Century

ARŞİV VE MÜZE KAYNAKLARINA DAYANARAK HAREZM BÖLGESİNDE TARİH EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ (1924–1991)

Kenjaev Bunyod BAHTİYOR OĞLU⁶

ÖZET

Bu makalede Sovyet döneminde Harezmi bölgesinde tarih eğitiminin gelişimine dair tam kaynaklar topluluğu tanıtılmaktadır. Makalenin bilimsel yeniliği, Harezmi tarihinin daha önce araştırılmamış sayfalarının incelenmesinden ibarettir. Yazar, kaynakları birkaç gruba ayırarak analiz etmiş ve bölgesel arşiv belgelerini (Harezmi Bölge Devlet Arşivi ve Parti Arşivi), ayrıca Ürgenç ve Hive müzelerinin materyallerini (Avesto Müzesi, Baskı Kurbanları Anı Müzesi ve İçan-kala Müzesi) ayrı ayrı ele almıştır. Fotoğraf koleksiyonu ile yazarın saha materyalleri de özel bir grup olarak değerlendirilmiştir. Makalede her bir kaynak türünün araştırma açısından karmaşıklığı, eleştirel analiz ve doğru yorum gerektirdiği; yalnızca bu şartlar altında tespit edilen kaynaklar topluluğunun objektif sonuç ve değerlendirmelere yol açabileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arşiv, Eğitim, Müze Kaynakları, Harezmi

Araştırma Alanı: Sosyal Bilimler Tarihi Ve Tarihî Araştırmalar

ARXIV VA MUZEY MANBALARI ASOSIDA XORAZM VILOYATIDA TARIXIY TA'LIM RIVOJI (1924–1991-YILLAR)

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada sovet davrida Xorazm viloyatida tarixiy ta'lim rivojiga oid to'liq manbalar majmuasi tavsifi berilgan. Maqolaning ilmiy yangiligi Xorazm tarixining ilgari o'rganilmagan sahifalarini tadqiq etishda namoyon bo'ladi. Muallif manbalarni bir necha guruhlariga ajratgan holda tahlil qiladi va mintaqaviy arxiv hujjatlari (Xorazm viloyat davlat arxivi va Partarxiv), shuningdek Urganch va Xiva muzeylarining materiallarini (Avesto muzeyi, Qatog'on qurbonlari xotirasi muzeyi va Ichan-qal'a muzeyi) alohida ko'rsatadi. Shuningdek, foto fond hamda muallifning dala materiallari alohida guruh sifatida ko'rib chiqilgan. Maqolada har bir manba turi murakkab tadqiqot jarayonini talab qilishi, tanqidiy tahlil va to'g'ri talqin zarurligi, faqat shu shartlarda aniqlangan manbalar majmuasi ob'yektiv xulosalar va baholarga olib ke-

[6] Ürgenç İnovasyon Üniversitesi, Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi, bunyodkenjavev81@gmail.com
orcid.org/0009-0002-3235-5159

lishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Arxiv, ta'lim, muzey manbalari, Xorazm

Tadqiqot yo'nalishi: Ijtimoiy Fanlar Tarixi Va Tarixiy Tadqiqotlar

YÜK KAPASİTE HİSTERİSİNİN TÜRKİYE İÇİN ARAŞTIRILMASI: YENİ BİR TEORİ ÖNERİSİ

Erşan SEVER⁷

Abdullah Emre ÇAĞLAR⁸

ÖZET

Yük kapasite faktörü hem çevrenin arz hem de talep tarafını dikkate aldığı için bir çevresel kalite göstergesidir. Bu nedenle sıradan kirlilik göstergelerinden üstün yönleri vardır. Birçok anlaşmalar ve her yıl düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferanslarına (COP) rağmen, küresel emisyonlar gün geçtikçe azalması yerine artmaktadır. Bu kapsamda emisyonlarda veya yük kapasitesinde geri dönüş patikasının mümkün olmaması durumu baş gösterebilir. Bu durum verinin eski haline (emisyonlardaki düşüş eğilimine) dönmeme konusunda uzun hafızalı olduğunu gösterebilir. Dolayısıyla bu çalışma yük kapasite histerisini literatüre tanıtarak çevresel kirlenmenin neden azalmadığına dair açıklamalarda bulunur. Yük kapasite faktörü bir şok karşısında uzun dönemde kendi ortalamasına geri dönme ihtimalinin olup olmadığı öğrenilebilir. Eğer şoklar karşısında yük kapasite faktörü serisinin ortalaması ve varyansı değişiyorsa, ileri sürülebilecek politikalar etkin olacaktır. Aksine yük kapasite faktörü serisi rassal bir şok karşısında ortalamaya dönme eğiliminde ise çevresel kalite için yürütülecek politikalar geçersiz olacaktır. Ekonometrik olarak yük kapasite histerisi incelendiğinde ise; hipotez geçerli değilse yük kapasite faktörü durağan bir seri özelliği sergilerken, hipotez geçerli ise yük kapasite faktörü durağan olmayan bir süreç izleyecektir. Yani yük kapasite faktörü rassal şoklara karşı direnç gösteremeyecektir ve şok gelmeden önceki ortalama düzeyinden daha farklı bir düzeyde dengeye gelecektir. Ampirik uygulama için Türkiye analiz edilecektir ve uygulamada sıradan ve yapısal kırılmalı birim kök testleri kullanılacaktır. Böylece, Türkiye örneğiyle birlikte uygulamalar küresel ölçekte genişletilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yük kapasite faktörü, Yük kapasite histerisi, Çevresel kalite göstergesi

Çalışma Alanı: İklim krizi, çevresel adalet ve iklim göçleri

[7] İktisat Bölümü, Aksaray Üniversitesi, Aksaray/Türkiye, esever@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0220-5571

[8] Veri Bilimi ve Analitiği, Atatürk Üniversitesi, Erzurum/Türkiye, aecaglar@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4723-4499

AN INVESTIGATION OF THE LOAD CAPACITY HYSTERESIS FOR TURKEY: A NEW THEORY PROPOSAL

ABSTRACT

The load capacity factor serves as a metric of environmental quality, as it considers both the supply and demand sides of the environment. This approach differs from conventional pollution indicators, which are typically limited in their capacity to assess the health of water bodies accurately. Despite numerous accords and the annual United Nations Climate Change Conferences (COPs), global emissions continue to rise daily. Under these circumstances, a reversal of emissions or load capacity seems unlikely. This may suggest that the data displays a persistent memory of not returning to its previous state (downward trend in emissions). Consequently, this paper introduces the concept of load capacity hysteresis to the existing literature and explains the reasons why environmental pollution levels remain constant. It is possible to determine whether the load capacity factor will revert to its mean over the long term in response to a shock. The effectiveness of proposed policies depends on how the mean and variance of the load capacity factor series respond to shocks. On the other hand, if the load capacity factor series tends to revert to its mean following a random shock, the effectiveness of policies aimed at improving environmental quality is brought into question. When analyzing load capacity hysteresis economically, if the hypothesis is invalid, the load capacity factor demonstrates stationary series characteristics. Conversely, if the hypothesis holds true, the load capacity factor will exhibit a non-stationary process. In summary, the load capacity factor will not withstand random shocks and will stabilize at a level that diverges from its average level prior to the shock. For the empirical application, Turkey will be examined using ordinary and structural break unit root tests. Therefore, in the context of the Turkey case, these applications can be expanded to a global scale.

Keywords: Load Capacity Factor, Load Capacity Hysteresis, Environmental Quality Indicator

Research Area: Climate Crisis, Environmental Justice And Climate Migrations

GELİR YAKINSAMASININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Arif İĞDELİ⁹
Zekai ÖZDEMİR¹⁰

ÖZET

Bu çalışma, bibliyometrik teknikler kullanarak gelir yakınsama teorisi ile ilgili literatürü sistematik olarak incelemek amacıyla yapılmıştır. Gelir yakınsama hipotezi, düşük gelirli ülkelerin kişi başına gelirlerinin yüksek gelirli ülkelere göre daha hızlı büyüme eğiliminde olduğunu öne sürmektedir. Bu teori, ekonomik büyüme ve eşitsizliğin azaltılmasına ilişkin tartışmalarda önemli bir role sahiptir. Bu çalışma, Scopus ve Web of Science gibi uluslararası veri tabanlarından elde edilen yayınların kapsamlı bibliyometrik analizine dayanmaktadır ve 2000 ile 2024 yılları arasındaki gelir yakınsamasına odaklanmaktadır. Bu yayınlar sistematik olarak taranmış ve değerlendirilmiştir. Analiz, yayın dağılımı ve yıllık eğilimler, en üretken yazarlar ve kurumsal bağlantıları, ülke bazında yayın katkıları ve uluslararası işbirliği ağları, dergi dağılımı ve etki faktörleri, atıf analizi ve en etkili yayınlar, anahtar kelime analizi ve kavramsal haritalar, ortak yazarlık ağları gibi göstergeleri kapsamaktadır. Bulgular, gelir yakınsaması literatürünün 2010'lardan bu yana önemli ölçüde büyüdüğünü ve özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki araştırmacıların bu alana giderek daha fazla ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gelir yakınsama analizlerinde kullanılan uzamsal ekonometrik yöntemler, panel veri analizi ve kulüp yakınsama algoritmaları gibi modern yaklaşımların önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuçları, gelir yakınsama araştırmalarındaki gelecekteki eğilimler ve mevcut araştırma boşlukları hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bibliyometrik analiz, bu alandaki akademik çalışmaların sosyal, kavramsal ve entelektüel yapısını ortaya koyarak araştırmacılar ve politika yapıcılar için değerli bir kaynak oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelir Yakınsaması, Bibliyometrik Analiz, Kulüp Yakınsaması

Çalışma Alanı: Bölgesel Ekonomi

[9] Aksaray Üniversitesi, ORCID:0000-0002-5926-425X

[10] İstanbul Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5096-4711

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF INCOME CONVERGENCE

ABSTRACT

This study aims to systematically investigate the literature on income convergence theory by employing bibliometric techniques. Income convergence hypothesis proposes that per capita incomes of low-income countries tend to grow faster than those of high-income countries. This theory has an important role in discussions on economic growth and the reduction of inequality. This study is grounded on comprehensive bibliometric analysis of publications obtained from international databases such as Scopus and Web of Science, focusing on income convergence between 2000 and 2024. These were systematically searched and evaluated. The analysis encompasses indicators such as publication distribution and trends by year, the most productive authors and their institutional affiliations, country-based publication contributions and international collaboration networks, journal distribution and impact factors, citation analysis and the most influential publications, keyword analysis and conceptual maps, co-authorship networks. The findings reveal that the income convergence literature has grown significantly since the 2010s and that researchers, particularly in developing countries, have shown increasing interest in this field. The importance of modern approaches such as spatial econometric methods, panel data analysis, and club convergence algorithms used in income convergence analyses has been emphasized. The results of the study provide important insights into future trends and current research gaps in income convergence research. Bibliometric analysis reveals the social, conceptual, and intellectual structure of academic studies in this field, creating a valuable resource for researchers and policymakers.

Keywords: Income Convergence, Bibliometric Analysis, Club Convergence

Research Area: Regional Economics

NASIR EL-MUTARRİZÎ DÖNEMİNDE HAREZM'İN EDEBİ ORTAMI

Azimjon RAXMONOV¹¹

ÖZET

Bu makalede Nasir el-Mutarrizî'nin yaşadığı dönemde Harezmi'nin edebî ve ilmî ortamı, özellikle dilbilimi ve edebiyat alanındaki gelişim süreçleri ele alınmaktadır. XII-XIII. yüzyılların başlarında Harezmişahlar döneminde başkent Curcâniye (Gürgenç), bir ilim ve kültür merkezi hâline gelmiştir. Mahmud ez-Zemahşerî, Reşidüddin Vatvat ve Ebü'l-Feth Nasir el-Mutarrizî gibi ünlü âlimler, burada Harezmi dilbilim ekolünün oluşumuna temel teşkil eden eserler kaleme almışlardır. Bu ekolde sadece nahiv ve belagat değil, aynı zamanda genel edebî hayat da gelişmiştir. Moğol istilası sonucunda bu zengin ilmî gelenek ciddi bir gerileme sürecine girmiştir. Bununla birlikte, Mutarrizî ve çağdaşlarının mirası, sonraki yüzyıllarda dilbilim ve özellikle Arap dili grameri çalışmalarında önemli bir kaynak olarak değerini korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zemahşerî, Mutarrizî, Cürcâniyye, nahiv, dilbilim.

NOSIR MUTARRIZİY YASHAGAN DAVRDA XORAZM ADABIY MUHITI

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Nosir Mutarriziy yashagan davrdagi Xorazm adabiy va ilmiy muhiti, ayniqsa, tilshunoslik va adabiyot sohasidagi rivojlanish jarayonlari tahlil qilinadi. XII-XIII asr boshlarida Xorazmshohlar davlati poytaxti Jurjoniya (hozirgi Ko'hna Urganch) ilm-fan va madaniyat markaziga aylangan. Mahmud az-Zamaxshariy, Rashididdin Vatvot, Abul Fath Nosir Mutarriziy kabi mashhur allomalar bu yerda tilsunoslik maktabining shakllanishiga asos bo'lgan asarlar yaratganlar. Ushbu maktabda nafaqat nahv va balog'at, balki umumiy adabiy hayot ham rivoj topgan. Mo'g'ullar istilosi natijasida ushbu boy ilmiy an'ana jiddiy tanazzulga yuz tutdi. Shunga qaramay, Mutarriziy va zamondoshlari merosi keyingi asrlarda ham tilshunoslik, xususan, arab tili grammatikasini o'rganishda muhim manba sifatida xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: Zamaxshariy, Mutarriziy, Jurjoniya, nahv, tilshunoslik.

[11] Alfraganus Üniversitesi Şark Filolojisi, Bölümü Öğretim Görevlisi, Şarkiyat Üniversitesi Bağımsız Araştırmacısı, Raxmonoviiazimjon@gmail.com, Orcid: 0009-0000-1749-8261

16.-18. YÜZYILLARDA RUS VE AVRUPA DİLLERİNDEKİ KAYNAKLAR ORTA ASYA VE HIV

Salayev Umrbek KADAMBAYEVİCH¹²

ÖZET

Bugün, bağımsız düşünen ve tarihimizi canlı bir şekilde ifade etmeye çalışan biz tarihçiler, geçmişe, yani devletimizin tarihine, Orta Çağ tarihine (hanlıklar dönemine) bakıyoruz. Bunda, sadece ulusal tarih yazımımızı değil, aynı zamanda ülkemizin tarihinin Rus ve Avrupa kaynaklarında nasıl ele alındığını ve bu konuda hangi hedefleri ortaya koyduklarını da incelememiz gerekir.

16.-18. yüzyıllarda Orta Asya'da ticaret ve alışveriş gelişti. Kültürel bağlar Batı ile Doğu'yu daha da sıkı bir şekilde birbirine bağladı. Deniz yolları ve kara bağlantıları kuruldu. Bu dönemde, Rus ve Avrupa ülkelerinden Orta Asya'ya giden elçilerin sayısı arttı. 16. yüzyılın elçilerinin ve ajanlarının çoğu etnograf, coğrafyacı ve tarihçiydi, bu doğrudur.

Anthony Jenkinson (1558-1599), I.D. Khokhlov elçiliğinin belgeleri, Pazukhinlerin elçiliği ve Florio Benevini'nin anıları gibi kaynaklar kasıtlı olarak kullanıldı.

Sonuç olarak, bugün Yeni Özbekistan tarihinin oluşturulması tarihçiler için geniş fırsatlar sunmaktadır. Bu, yeni düşünmeyi, gençlerin modern bilimler kullanılarak eğitilmesini, geçmişimizin tarihinin günümüz gençlerine örnek olmasını, doğru tarihin yaratılmasını, karşılaştırmalı analizini, ondan sonuçlar çıkarılmasını ve modern siyaset, diplomasi ve sosyal bilimlerle ilişkilendirilmesini gerektirir.

Anahtar kelimeler: 16.-18. yüzyıllar, Rus-Avrupa, Orta Asya, Hiva.

Araştırma alanı: Ortak İpek Yolu Mirasının Maddi ve Maddi Olmayan Unsurları, Kültürel Diplomasi, Uluslararası İlişkiler ve Yumuşak Güç, Fikr-Mulohaza On Panellar, Tarix, Saqlab Olingan

[12] Urgenç Devlet Üniversitesi, Abu Rayhon Beruni, Tarih Bölümü, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi öğretmeni, umrbeksalayev00@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0665-0619>

XVI-XVIII RUS VA YEVIROPA TILLARIDAGI MANBALARIDA O'RTA OSIYO VA XIVA

ANNOTATSIYA

Bugun biz tarixchilar mustaqil fikir yuritib, o'z tariximizni yorqin ifoda etish uchun harakat qilib o'tmishga ya'ni davlatchiligimiz tarixi o'rta asrlar (xonliklar davri) tarixiga nazar tashlasak. Bunda biz o'zimizning milliy tarixshunosligimiz bilan emas balki, Rus va Yevropa manbalarida o'lkamiz tarixi qanday yoritilgan va bunda ular qanday maqsadlarni olg'a surganlar, buni o'rganish bugun shart.

XVI-XVIII asrlarda O'rta Osiyoda savdo – sotiq rivojlandi. Madaniy aloqalar G'arb va Sharqni yana mustahkamroq bog'ladi. Dengiz yo'llari, quruqlikda aloqalar yo'lga qo'yildi. Bu davrda Rus va Yevropa davlatlarida O'rta Osiyoga elchilar kelishi ko'paydi. XVI asrdagi vakolatxona elchi va agentlarining aksari etnograflar, geograflar, tarixchilardan iborat bo'lgan, bu to'g'ri.

Antoni Jenkinson (1558-1599 yy.), I.D.Xoxlov elchiligi hujjatlari, Aka-uka Pazuxinlar elchiligi, Florio Benevini estaliklari aks etgan manbalardan maqsadli foydalanildi.

Xulosa o'rnida bugun Yangi O'zbekiston tarixini yaratish tarixchilar uchun keng imkoniyatlar ochmoqda. Bu yo'lda yangicha fikrlash, zamonaviy fanlardan foydalanib yoshlarga ta'lim berish, o'tmishimiz tarixi bugun yoshlar uchun namuna bo'lib xizmat qilishi, xaqqoniy tarixni yaratish, uni qiyosiy tahlil qilish, undan xulosa chiqarib zamonaviy siyosat, diplomatiya, ijtimoiy fanlar bilan bog'lab o'rgatishni talab etadi.

Kalit so'zlar: XVI-XVIII asrlar, Rus-Yevropa, O'rta Osiyo, Xiva.

Tadqiqot Sohasi: Umumiy Ipak Yo'li Merosining Moddiy va Nomoddiy Elementlari. Madaniy Diplomatiya, Xalqaro Munosabatlar va Yumshoq Kuch.

ÇİN'İN BİR KUŞAK BİR YOL GİRİŞİMİNİN ÇEVRESEL RİSKLERİ: KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME

Ahmet ŞAHBAZ¹³

Ayşe CEYLAN¹⁴

Osman TAŞTEMİR¹⁵

ÖZET

Orta Asya ve Güney Asya, tarihi İpek Yolu'nun birleştiği iki bölgeyi oluşturmaktadır. Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasının ardından İpek Yolu yeniden canlanmıştır. Özellikle Çin'in 2013 yılında başlattığı Bir Kuşak Bir Yol Girişimi (OBOR - One Belt One Road) ya da diğer bir adıyla Kuşak ve Yol İnisiyatifi (BRI - Belt and Road Initiative) bu tarihi güzergâha yeniden küresel ölçekte önem kazandırmıştır. OBOR/BRI Projesi, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında çeşitli altyapı projelerini içeren küresel boyutta bir kalkınma stratejisidir. OBOR/BRI Projesi, Asya, Avrupa ve Afrika'yı hem kara hem de deniz yoluyla birbirine bağlayarak Orta Asya ülkelerinin ulaşım ve enerji ağları ile ekonomik canlılığını artırmasını ve Çin ile Avrupa arasındaki ticaretin gelişmesini hedeflemektedir. Bu proje ile birlikte Çin büyük ölçekli yatırımlar yaptığı ve ticari ilişkiler sürdürdüğü bölgeler ile gerçekleştirdiği ulaşım ağlarıyla ticari ve ekonomik ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ancak söz konusu girişimin ekonomik etkilerinin yanı sıra çevresel riskleri de tartışılan bir konudur. OBOR/BRI Projesi, ekonomik kalkınma ve bölgesel işbirliği teşvik etmeyi amaçlarken, çevresel açıdan ise ciddi riskleri beraberinde getirmektedir. Bu proje, kara ve deniz ekosistemlerinde habitat parçalanmasına, biyolojik çeşitlilik kaybına, su ve hava kirliliğine, toprak bozulması gibi çevresel sorunlara neden olabilmektedir. Ayrıca hassas ve korunmamış bölgelerde daha fazla çevresel etkiler yaratabilmektedir. Söz konusu etkiler, sadece yerel olarak değil, küresel düzeyde de iklim sistemini, su döngüsünü ve doğal süreçleri etkileme potansiyeli oluşturmaktadır. Bu çalışma, OBOR/BRI Projesi'nin çevresel risklerini küresel sürdürülebilirlik perspektifiyle eleştirel bir biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, OBOR/BRI Projesi kapsamındaki yatırımların çevresel etkileri disiplinlerarası bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Söz konusu projenin, sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda ekolojik sorumluluk taşıyan bir kalkınma projesi olması hem yerel düzeyde hem de küresel düzeyde büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla OBOR/BRI Projesi'nin küresel altyapı projeleri için örnek teşkil edebilmesi amacıyla, çevresel etkilerin sistematik

[13] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü, asahbaz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8355-5367

[14] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, 100/2000 Öncelikli Alan Kırsal Kalkınma ayse.ceylan05@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9770-5642

[15] Öğretim Görevlisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, osmantastemir@subu.edu.tr, ORCID: 0009-0004-4110-505X

bir şekilde ele alınması ve bu girişimin sürdürülebilir kalkınmaya uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bir Kuşak Bir Yol, Çevresel Etki, Sürdürülebilir Kalkınma

Çalışma Alanı: Bölgesel Kalkınma, Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) çerçevesinde ekonomik entegrasyon

ENVIRONMENTAL RISKS OF CHINA'S BELT AND ROAD INITIATIVE: A CRITICAL ASSESSMENT FROM A GLOBAL SUSTAINABILITY PERSPECTIVE

ABSTRACT

Central Asia and South Asia form two regions that converge along the historic Silk Road. Following the independence of the Central Asian republics, the Silk Road has been revitalised. In particular, China's Belt and Road Initiative (BRI), launched in 2013, has restored global significance to this historic route. The OBOR/BRI Project is a global development strategy that includes various infrastructure projects in Asia, Europe and Africa. The OBOR/BRI Project aims to connect Asia, Europe and Africa by both land and sea, thereby increasing the economic vitality of Central Asian countries through their transportation and energy networks and promoting trade between China and Europe. With this project, China aims to develop its commercial and economic relations with the regions where it has made large-scale investments and maintained commercial relations through the transportation networks it has established. However, in addition to its economic effects, the environmental risks of this initiative are also a subject of debate. While the OBOR/BRI Project aims to promote economic development and regional cooperation, it also carries serious environmental risks. This project may cause environmental problems such as habitat fragmentation, loss of biodiversity, water and air pollution, and soil degradation in terrestrial and marine ecosystems. It may also create more environmental impacts in sensitive and unprotected areas. These impacts have the potential to affect not only local but also global climate systems, water cycles, and natural processes. This study aims to critically assess the environmental risks of the OBOR/BRI Project from a global sustainability perspective. In this context, the environmental impacts of investments under the OBOR/BRI Project have been evaluated using an interdisciplinary approach. The fact that this project is not only an economic development project but also one that carries ecological responsibility is of great importance both locally and globally. Therefore, in order for the OBOR/BRI Project to serve as a model for global infrastructure projects, it is necessary to systematically address environmental impacts and ensure that this initiative is carried out in a manner consistent with sustainable development.

Keywords: Belt and Road Initiative, Environmental Impact, Sustainable Development

Research Area: Regional Development, Economic Integration within the Framework of the Belt and Road Initiative (BRI)

ULUSLARI BİRLEŞTİRMEK: ÖZBEKİSTAN VE TÜRKİYE ARASINDA GÖÇ VE ORTAKLIK İLİŞKİLERİ

Samandarov Samandar SETMAMAT O'G'LI¹⁶

ÖZET

Bu çalışma, 1991 yılından günümüze kadar Özbekistan ile Türkiye arasındaki göç ilişkilerinin evrimini incelemekte; bu karşılıklı hareketliliği şekillendiren sosyopolitik, ekonomik ve kültürel dinamikleri ortaya koymaktadır. Çalışmanın temel amacı, göçün yalnızca demografik bir eğilim olarak değil, aynı zamanda kültürel diplomasi ve karşılıklı ortaklık mekanizması olarak nasıl işlev gördüğünü analiz etmektir. Araştırma, tarihsel, demografik ve politika temelli verilere dayanan niteliksel bir metodolojiye sahiptir. Başlıca veri kaynakları arasında resmi göç istatistikleri, akademik literatür ve kamuya açık medya materyalleri yer almaktadır. Bulgular, Türkiye'nin dilsel, kültürel ve dini yakınlık nedeniyle Özbek göçmenler için sürekli olarak tercih edilen bir destinasyon olduğunu ve ikili anlaşmalar ile stratejik ortaklıkların bu hareketliliği kurumsallaştırdığını göstermektedir. Son yıllarda göç, özellikle eğitim ve iş gücü piyasalarında daha derin kültürel alışverişe ve ekonomik iş birliğine katkıda bulunmuştur. Çalışma, göçün Özbekistan-Türkiye ortaklığının temel taşlarından biri haline geldiği ve bu sürecin Orta Asya ile Türk dünyasında daha geniş bölgesel entegrasyon eğilimlerini yansıttığı sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özbekistan, Türkiye, göç, ortaklık, ikili ilişkiler

Çalışma Alanı: Bölgesel kalkınma: Göç hareketlerinin ve demografik değişimlerin ekonomik sonuçları Kültürel miras: Göç, diaspora ve kültürel kimliğin yeniden inşası

MILLATLARNING BIRLASHUVI: O'ZBEKISTON VA TURKIYA O'RTASIDAGI MIGRATSIYA VA HAMKORLIK

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqot 1991-yildan hozirgi kungacha bo'lgan davrda O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi migratsiya munosabatlarining rivojlanishini o'rganadi hamda bu ikki davlat o'rtasidagi o'zaro migratsiya oqimini shakllantirgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy omillarni tahlil qiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — migratsiyani nafaqat demografik jarayon sifatida, balki madaniy diplomatiya va o'zaro hamkorlik vositasi sifatida ko'rib chiqishdir. Tadqiqot sifat jihatdan tahliliy metodologiyaga asoslangan bo'lib, tarixiy, demografik va siyosiy ma'lumotlarga tayangan. Asosiy manbalar sifatida

[16] Doktora Öğrencisi, Ebu Reyhan Biruni adını taşıyan Urganch Devlet Üniversitesi, samandarovs001@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8949-926X>

rasmiy migratsiya statistikasi, ilmiy adabiyotlar va ommaviy axborot vositalarining materiallari ishlatilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Turkiya lingvistik, madaniy va diniy o'xshashliklar tufayli doimiy ravishda o'zbekistonlik migrantlar uchun eng afzal yo'nalish bo'lib kelmoqda. Ikki davlat o'rtasidagi bitimlar va strategik hamkorlik bu harakatni institutsional jihatdan mustahkamladi. So'nggi yillarda esa migratsiya ta'lim va mehnat bozorlari kabi sohalarda madaniy almashinuv va iqtisodiy hamkorlikni chuqurlashtirgan. Tadqiqot xulosasiga ko'ra, migratsiya O'zbekiston–Turkiya hamkorligining asosiy ustunlaridan biriga aylangan bo'lib, bu jarayon Markaziy Osiyo va turkiy dunyodagi kengroq mintaqaviy integratsiya tendensiyalarini aks ettiradi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, Turkiya, migratsiya, hamkorlik, ikki tomonlama munosabatlar

Tadqiqot sohasi: Mintaqaviy rivojlanish: Migratsiya harakatlari va demografik o'zgarishlarning iqtisodiy oqibatlari Madaniy meros: Migratsiya, diasporalar va madaniy identitetni qayta shakllantirish

YARATICI SINIFIN BÖLGESEL KALKINMA SÜRECİNDEKİ ROLÜ

Gamze MERCAN¹⁷

Şerife KOÇ¹⁸

ÖZET

Yaratıcı sınıfın yenilik üretme yeteneği bölgesel ve ekonomik kalkınmanın bir kanalı olarak görülmektedir. Bireylerin sahip olduğu bilgi ve beceriler ekonomik büyümede kilit rol oynamaktadır. Ekonomide asıl önemli olan, yeni fikirler, girdiler, süreçler ve ürünler yaratma yeteneğinin olmasıdır. Çünkü yenilikçi fikirler, yenilikçi endüstriyi meydana getireceğinden bu insana özgü yetenek, yaratıcı sermaye olarak önem kazanmaktadır. Bölgesel anlamda bir büyümenin meydana gelmesi için bu yaratıcı fikirlerin, bilgilerin, teknolojilerin üretilmesi gerekmektedir. Bu alanda başarıyı yakalamak isteyen bölgelerin, yaratıcı sınıfı kendilerine çekmek, elinde tutmak ve göç etmelerini engellemek için çabalamaları gerekmektedir. Bu bağlamda yaratıcı ve yenilikçi kişi sayısı fazla olan bölgeler, sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmede istikrar sergilemektedir. Bölgeler arası böyle bir çaba elbette yaratıcı sınıfın tüm bölgelerde eşit olmayan bir coğrafi dağılımda olduğunun göstergesidir. Bu doğrultuda yaratıcı şehirlerin bölgesel kalkınma sürecindeki rolü merak konusu olmuştur. Bu çalışmada, Türkiye'deki yaratıcı şehirler belirlenecek ve bu şehirler ile gelişmişlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Sınıf, Yaratıcı Şehirler, Bölgesel Kalkınma,

THE ROLE OF THE CREATIVE CLASS IN THE REGIONAL DEVELOPMENT PROCESS

ABSTRACT

The creative class's ability to generate innovation is seen as a channel for regional and economic development. The knowledge and skills possessed by individuals play a key role in economic growth. What is really important in the economy is the ability to create new ideas, inputs, processes, and products. Because innovative ideas will give rise to innovative industries, this human talent is gaining importance as creative capital. For regional growth to occur, these creative ideas, information, and technologies must be produced. Regions aiming to achieve success in this field must

[17] Araş. Gör., Maliye, Necmettin Erbakan Üniversitesi, gamze.yilmaz@erbakan.edu.tr, ORC-ID:0000-0002-0900-5903

[18] Dr., serifekoc20@gmail.com, ORC-ID:0000-0002-5012-3186

strive to attract, retain, and prevent the migration of the creative class. In this context, regions with a high number of creative and innovative individuals demonstrate stability in achieving sustainable competitive advantage. Such an effort across regions is, of course, indicative of the unequal geographical distribution of the creative class across regions. In this regard, the role of creative cities in the regional development process has become a matter of interest. This study identifies creative cities in Turkey and examines the relationship between these cities and their levels of development.

Keywords: Creative Class, Creative Cities, Regional Development,

AB ÜLKELERİNDEKİ ULUSLARARASI GÖÇMEN İŞ GÜCÜNÜN TARIMSAL KATMA DEĞERE KATKISI: DİNAMİK PANEL VERİ ANALİZİ¹⁹

Şerife KOÇ²⁰

Birol MERCAN²¹

ÖZET

Küreselleşme sürecindeki hızlanma, iç göç ve uluslararası göç hareketlerinin yönünü etkileyerek tarım sektörünün iş gücü yapısının değiştirmiştir. Kırsal alanlarda yaşayan genç nüfusun kentlere göç etmesi ile yaşlı nüfus artmış ve iş gücü arzı düşmüştür. Kırsal alanlardaki bu demografik değişim, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak için, göçmen iş gücüne olan talebin artmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, göçmen iş gücünün verimlilik üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmanın amacına yönelik örneklemin belirlenmesinde göçmen iş gücünün akış yönü etkili olmuştur. Çalışmada kullanılan 2006-2020 yılları veri seti ile AB ülkelerinde göçmen iş gücünün tarımsal katma üzerindeki etkisi dinamik panel veri yöntemi ile test edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre göçmen iş gücü tarımsal katma değeri olumlu yönde etkilemiştir. Böylece göçmen iş gücünün verimlilik artışına önemli bir katkı sağladığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen İş gücü, Tarım Sektörü, İş gücü, Göç, Dinamik Panel Veri

THE CONTRIBUTION OF THE INTERNATIONAL MIGRANT LABOR FORCE IN EU COUNTRIES TO AGRICULTURAL VALUE ADDED: DYNAMIC PANEL DATA ANALYSIS²²

ABSTRACT

The acceleration of globalisation has altered the structure of the agricultural labour force by influencing internal and international migration patterns. The migration of young people from rural areas to cities has led to an ageing population and a shrinking labour force. This demographic shift has increased the demand for migrant labour to ensure the sustainability of agricultural production. Accordingly, this study aims

[19] Bu çalışma Prof. Dr. Birol MERCAN danışmanlığında 2025 tarihinde sunulan "Tarım Sektöründe Göçmen İş Gücü ve Kırsal Kalkınma İlişkisi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

[20] Dr., ORCID: 0000-0002-5012-3186, serifekoc20@gmail.com.

[21] Prof. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1587-3643, bmercan@erbakan.edu.tr

[22] This study was produced from the doctoral thesis titled "A Study on the Relationship Between Migrant Labor in the Agricultural Sector and Rural Development" presented in 2025 under the supervision of Prof. Dr. Birol MERCAN.

to determine the effect of migrant labour on productivity. The direction of migrant labour flows influenced the selection of the study sample. Using a dataset covering the years 2006–2020, the study examined the impact of migrant labour on agricultural added value in EU countries using the dynamic panel data method. The results of the analysis show that migrant labour has had a positive effect on agricultural value added. Therefore, it can be concluded that migrant labour significantly contributes to productivity growth.

Keywords: Migrant Labor Force, Agricultural Sector, Labor Force, Migration, Dynamic Panel

ANTİK TİCARET YOLLARI ÜZERİNDE BULUNAN ZERDÜŞT TAPINAKLARI (HAREZİM, İRAN, AZERBAJCAN)

Aliyeva Oygul BAHROMOVNA²³

ÖZET

Bu araştırma çalışması, Harezim, İran ve Azerbaycan bölgelerinde antik ticaret yolları boyunca faaliyet gösteren Zerdüşt tapınaklarının tarihi, kültürel ve dini önemini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, bu bölgelerde bulunan ve Zerdüşt inancıyla ilgili olan tapınakların coğrafi dağılımını, mimari özelliklerini ve toplumdaki yerini belirlemektir.

Araştırma metodolojisi, arkeolojik bulgular, tarihi kaynaklar, Zerdüşt dini metinleri (Avesta dahil) ve karşılaştırmalı-tarihi analiz yöntemlerine dayanmaktadır. Tapınakların mimari özellikleri, konumları ve inşa malzemeleri, ticaret yollarının kültürel etkisi, dini inançlar ve toplumun sosyal yapısıyla bağlantılı olarak incelenmektedir.

Araştırma sonuçları, Zerdüştlüğün yayılış coğrafyasını, ticaret yollarının dini hayata etkisini ve bölgedeki kültürel ilişkilerin özgün yönlerini daha derinlemesine anlamaya yardımcı olacaktır. Ayrıca, araştırma sırasında tespit edilen önemli arkeolojik alanların, gelecekte yapılacak bilimsel araştırmalar için temel oluşturması ve Zerdüştlüğün Orta Asya ve Yakın Doğu'daki tarihi ve kültürel mirasını daha eksiksiz bir şekilde aydınlatması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zerdüştlük, Tapınaklar, Ticaret Yolları, Harezim, İran, Azerbaycan, Arkeoloji, Tarih, Dinbilim, Karşılaştırmalı Analiz

Araştırma Alanı: Ortak İpek Yolu Mirasının Maddi Ve Manevi Unsurları.

QADIMGI SAVDO YO'LLARIDA JOYLASHGAN ZARDUSHTIY IBODATXONALARI (XORAZM, ERON, OZARBAYJON)

ANNOTATSIYA

Mazkur tadqiqot ishi Xorazm, Eron va Ozarbayjon hududlarida qadimgi savdo yo'llari bo'ylab faoliyat ko'rsatgan zardushtiylik ibodatxonalarining tarixiy, madaniy va diniy ahamiyatini chuqur o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotning asosiy maqsad-

[23] Abu Rayhan Biruni Urgenç Devlet Üniversitesi, Sosyal-İktisadi Bilimler Fakültesi, "Tarih" Bölümü Öğretim Görevlisi, alievaoygul653@gmail.com, ORCID -<https://orcid.org/0009-0002-2268-2631>

di mazkur mintaqalarda joylashgan, zardushtiylik e'tiqodiga aloqador bo'lgan ibodatxonalarining geografik tarqalishi, arxitektura xususiyatlari va jamiyatdagi o'rnini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi arxeologik topilmalar, tarixiy manbalar, zardushtiylik diniy matnlari (jumladan, Avesto), shuningdek, qiyosiy-tarixiy tahlil usullariga asoslanadi. Ibodatxonalarining arxitektura xususiyatlari, joylashuvi va qurilish materiallari savdo yo'llarining madaniy ta'siri, diniy e'tiqodlar va jamiyatning ijtimoiy tuzilishi bilan bog'liqlikda o'rganiladi.

Tadqiqot natijalari zardushtiylikning tarqalish geografiyasi, savdo yo'llarining diniy hayotga ta'siri va mintaqadagi madaniy aloqalarning o'ziga xos jihatlarini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Shuningdek, tadqiqot davomida aniqlangan muhim arxeologik ob'ektlar kelgusida amalga oshiriladigan ilmiy izlanishlar uchun asos bo'lishi va zardushtiylikning Markaziy Osiyo va Yaqin Sharqdagi tarixiy va madaniy merosini yanada to'liq yoritishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: Zardushtiylik, ibodatxonalar, savdo yo'llari, Xorazm, Eron, Ozarbayjon, arxeologiya, tarix, dinshunoslik, qiyosiy tahlil

Tadqiqot Sohasi: Umumiy Ipak yo'li merosining moddiy va nomoddiy elementlari.

HIVA HANLIĞI'NDAKI MEDRESELERİN, KÜTÜPHANELERİN VE İLİM MERKEZLERİNİN FAALİYETLERİ, EDEBİ ÇEVRENİN ALTYAPISINI OLUŞTURUR

Nazokat Farhod KIZI AHMEDOVA²⁴

ÖZET

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında, Hive Hanlığı'nda, karmaşık tarihsel koşullara ve siyasi ve sosyo-ekonomik bağımlılığa rağmen, yalnızca edebi ortam değil, kültürel yaşam da istikrarlı bir gelişim yolu izledi. Hanlığı yöneten yöneticilerin bilim, edebiyat ve kültürün koruyucuları oldukları unutulmamalıdır. Bu dönemdeki kültürel yaşamın gelişimi, Hive Hanı II. Muhammed Rahimhan'ın (1864-1910) faaliyetleriyle doğrudan ilişkilidir. Hive Hanlığı'nda ve çeşitli bölgelerinde yaşayan halklarda yaşanan değişimler, ülkenin kültürel yaşamının gelişiminde özel bir rol oynamıştır. Bu dönemde, kültürel yaşamın temelini oluşturan medreselerin faaliyetlerine ve medrese eğitimi alanına giderek daha fazla önem verilmiştir. Hive medreselerinin kütüphanelerinde dini ve dünyevi ilimler, tıp alanında el yazmaları bulunmakta ve bazı medrese kütüphanelerinde sık sık tartışmalar ve şiir dinletileri düzenlenmekteydi. Hanlar, saraylarında kütüphaneler kurmanın yanı sıra, inşa ettikleri medreselerde de kütüphaneler kurmuş ve bunları kitaplarla zenginleştirmeye önem vermişlerdir. Bu makalede, Hive Hanlığı'ndaki medreselerin, kütüphanelerin ve ilim merkezlerinin faaliyetleri ve edebi çevrenin altyapısı ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medrese, Kütüphane, II. Muhammed Rahimhan, İlim Merkezleri, El Yazmaları.

XIVA XONLIGIDA MADRASA, KUTUBXONA VA ILMIY MARKAZLAR FAOLİYATI-ADABIY MUHIT INFRATUZILMASI

ANNOTATSIYA

XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Xiva xonligida yuzaga kelgan murakkab tarixiy sharoit hamda siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy qaramlik sharoitida ham nafaqat adabiy muhit balki madaniy hayot ham o'zining izchil rivojlanish yo'lidan bordi. Bunda xonlikda hukmdorlik qilgan hukmdorlarning o'zlari ilm-fan, adabiyot va madaniyat homiysi

[24] UrDU, Tarih Bölümü Doktora Öğrencisi, nazokat.ahmedova27@mail.ru

bo'lganliklarini qayd qilish lozim. Bu davrdagi madaniy hayot rivoji, bevosita, Xiva xoni Muhammad Rahimxon II (1864-1910) faoliyati bilan bog'liq. Xiva xonligidagi o'zgarishlar, turli hududlarida joylashgan xalqlar mamlakat madaniy hayoti taraqqiysida o'ziga xos o'rin tutgan. Madaniy hayot asosini tashkil qiluvchi madrasalar faoliyati va madrasa ta'lim sohasiga bu davrda e'tibor yanada kuchayadi. Xiva madrasalarining kutubxonalarida diniy va dunyoviy fanlarga bag'ishlangan adabiyotlar, tibbiyotga oid qo'lyozma asarlar jamlangan bo'lib, ba'zi madrasalar kutubxonalarida tez-tez bahs munozaralar va mushoiralar o'tkazib turilgan. Xonlar o'z saroylarida kutubxonalar tashkil qilishlari bilan birga o'zlari qurdirgan madarasalar qoshida ham kutubxonalar barpo etib, kitoblar bilan boyitishga ahamiyat berganlar. Ushbu maqoda Xiva xonligida madrasalar faoliyati, kutubxona va ilmiy markazlar faoliyati, shuningdek adabiy muhit infratuzilmasi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: madrasa, kutubxona, Muhammad Rahimxon II, ilmiy markazlar, qo'lyozmalar.

ÖRGÜTİÇİ İLETİŞİMİN ÇALIŞANLARIN İŞ PERFORMANSINA VE İŞTEN AYRILMA NİYETİNE ETKİSİ

Şükran GÖKCE²⁵
Ümran KAHRMAN²⁶

ÖZET

Küreselleşen dünyada işletmelerin varlığını korumaları ve rakiplerine karşı sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmeleri sahip oldukları insan kaynağından etkin şekilde yararlanmalarına bağlıdır. Yetenekli, bilgili ve bağlılığı yüksek çalışanları işletmeye çekebilmek, onların potansiyellerini ve yaratıcılıklarını en üst düzeyde ortaya koyabilecek çalışma koşullarını sağlamak ve işletmede tutabilmek giderek önem kazanmıştır. Bahsedilen konuların merkezinde yer alan örgütiçi iletişim, çalışanlar arasındaki uyumun sağlanması ve sinerjinin yaratılmasında başlıca rolü oynamaktadır. İletişim biçimlerinin çalışanların performansı ve işten ayrılma niyeti üzerine etkilerini birlikte ele alan çalışma sayısı sınırlıdır. Bu nedenle çalışmamızın amacı, yapılan önceki çalışmaları da dikkate alarak, örgütiçi iletişimin çalışanların iş performansına ve işten ayrılma niyetlerine herhangi bir etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaçla Konya’da farklı sektörlerde faaliyet gösteren örgüt çalışanlarına anket çalışması uygulanacaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezler test edilerek aralarındaki anlamlı düzeydeki ilişkiler ortaya konulacaktır. Bu sayede alan yazına katkıda bulunulabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütiçi İletişim, İşgören Performansı, İşten Ayrılma Niyeti, Analiz.

THE IMPACT OF INTERNAL ORGANIZATIONAL COMMUNICATION ON EMPLOYEES’ JOB PERFORMANCE AND TURNOVER INTENTION

ABSTRACT

In today’s globalized world, the ability of businesses to maintain their existence and achieve a sustainable competitive advantage over their rivals largely depends on

[25] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-4663-4696

[26] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9840-0461

the effective utilization of their human resources. Attracting talented, knowledgeable, and highly committed employees, providing working conditions that enable them to fully realize their potential and creativity, and retaining them within the organization have become increasingly important. At the core of these issues lies internal organizational communication, which plays a fundamental role in ensuring harmony among employees and creating synergy. However, studies that simultaneously examine the impact of communication styles on employee performance and turnover intention are limited in number. Therefore, the aim of this study is to investigate whether internal organizational communication has any effect on employees' job performance and turnover intention, taking into account findings from previous research. For this purpose, a survey will be conducted with employees working in various sectors in Konya, Turkey. The hypotheses developed in line with the aim of the study will be tested, and statistically significant relationships will be identified. In this way, it is expected that the study will contribute to the existing literature.

Keywords: Internal Communication, Employee Performance, Turnover Intention, Analysis.

SAĞLIK İŞLETMELERİNDE HASTA PROFİLLERİNİN TESPİTİ İÇİN BİR UYGULAMA

Muhammet Ali KAYA²⁷
Ümran Münire KAHRAMAN²⁸

ÖZET

Bu çalışma, sağlık verilerinin analizine yönelik olarak veri madenciliği tekniklerinden K-Means kümeleme algoritmasını kullanarak hasta profillemesi yapmayı amaçlamaktadır. Sağlık hizmetlerinin daha verimli sunulabilmesi ve hasta yönetiminin iyileştirilmesi hedefiyle, hastaların demografik ve sağlık durumlarına göre farklı segmentlere ayrılması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, yaş, vücut kitle indeksi (BMI), hipertansiyon, kalp hastalığı ve sigara içme durumu gibi sağlık göstergeleri temel alınarak her bir hasta profili belirgin özellikleriyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, farklı hasta grupları için kişiselleştirilmiş tedavi ve önleyici stratejilerin geliştirilmesi açısından önemli bir temel sunmaktadır. Özellikle yüksek risk grubunda yer alan yaşlı ve kronik hastalık geçmişine sahip bireylerin tanımlanması, bu kişilerin sağlık hizmetlerinden daha etkin faydalanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu segmentasyon sayesinde sağlık hizmetlerinin daha etkili bir şekilde yönlendirilmesi ve hastane kaynaklarının daha verimli kullanılması öngörülmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, hasta profillemesinin sağlık sektörü açısından hem bireysel sağlık yönetiminde hem de genel sağlık politikalarının şekillendirilmesinde değerli bir araç olduğunu ve işletmeler açısından kullanımının faydalı olacağını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Veri madenciliği, Hasta profillemesi, K-ortalamlar

Çalışma Alanı: Sosyal kalkınma

A SIMULATION APPLICATION FOR DETECTION OF PATIENT PROFILES IN SANITARY ORGANIZATIONS

ABSTRACT

This study aims to apply K-Means clustering, a data mining technique, to develop patient profiles through the analysis of health data. With the goal of enhancing healthcare delivery and improving patient management, patients are segmented based

[27] Detaysoft Danışmanlık, muhammet.kaya@detaysoft.com, 0009-0003-6793-7682

[28] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ukahraman@erbakan.edu.tr, 0000-0002-9840-0461

on demographic and health status indicators. Key health indicators such as age, body mass index (BMI), hypertension, heart disease, and smoking status were used to categorize and analyze distinct patient profiles. The findings provide a crucial foundation for developing personalized treatment and preventive strategies tailored to various patient groups. In particular, the identification of high-risk individuals—older adults and those with chronic health conditions—seeks to improve access to healthcare services for these populations. This segmentation enables more targeted healthcare provision and efficient use of hospital resources. In conclusion, this study demonstrates that patient profiling is a valuable tool in the healthcare sector, offering benefits both in individual health management and in shaping broader healthcare policies.

Keywords: Data mining, Patient profiling, K-means

Research Area: Social development

HIVA HANLARI'NIN HİMAYESİNDE EDEBİ ORTAM GELİŞTİ: HÜKÜMDARLARIN TEŞVİKİ VE YARATICI KATILIMI

Muborak MADRİMOVNA MATYAKUBOVA²⁹

ÖZET

16.-19. yüzyıllarda Hive Hanlığı'ndaki edebi ortam, içerik ve biçim zenginliği, yaratıcı mirasın çeşitliliği ve yerel geleneklerin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesiyle öne çıkar. Bu dönemde Hive'deki edebi süreçler, yalnızca kişisel yaratıcı faaliyetlerle değil, aynı zamanda kültürel ve politik olaylarla da yakın bir ilişki içinde gelişmiştir. Yöneticilerin kültür ve bilime bakış açısı, eğitimin gelişimi, hat ve muhasebe geleneklerinin gelişimi, hanlıktaki edebi ortamın oluşumunda temel etkenler olmuştur. Bu edebi ortamın şiirinde, gazel, kaside, rubai ve musadde gibi geleneksel şiirsel biçimlerde eserler verilmiştir. 16.-19. yüzyıllarda Hive Hanlığı'ndaki edebi ortam, kültürel ve sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkmış ve devlet yapısının, tarih yazımının ve manevi mirasın oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Bu ortamda oluşan yaratıcı gelenekler, sonraki dönemin Harezmi edebiyat ekolü için sağlam bir temel oluşturmuştur. Hive Hanlığı'ndaki edebi ortam, her şeyden önce Türkçe yazan şair ve tarihçilerin faaliyetleriyle öne çıkar. Kültür ve edebiyatın Hive Hanlığı tarihinde önemli bir rol oynadığı ve hanların gücünün yalnızca siyasi ve askeri değil, aynı zamanda manevi ve eğitimsel alanlarda da yaygın olduğu bilinmektedir. Hanlıktaki edebi ve sanatsal ortamın oluşumunda, hanların kişisel coşkusu, bilim insanlarına ve sanatçılara olan saygısı, her şeyden önce belirleyici faktörler olmuştur. Hanlar yalnızca hükümdar değil, aynı zamanda zeki yaratıcılar, kurnaz politikacılar ve zamanlarının cömert hamileri olarak da karşımıza çıkarlar. Nitekim, hanlıktaki edebi ortamın gelişmesini sağlayan temel etkenlerden biri, hanların şairlere, yazarlara, tarihçilere, hattatlara ve âlimlere gösterdikleri sürekli ilgi ve himaye politikasıydı. Bu makale, hükümdarların âlimlere gösterdikleri ilgi, himaye ve teşvik temelinde gelişen edebi ortamı incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebi Ortam, Edebiyat, Şiir, Hiva Hanlığı, Kültürel Yaşam.

[29] Tarih Bilimleri Adayı, Doçent, muborak_matyakubova@mail.ru, Ural Devlet Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü Doçenti

XIVA XONLARI HIMOYASIDA YUKSALGAN ADABIY MUHIT: HUKMDORLAR RAG‘BATI VA IJODIY ISHTIROKI

ANNOTATSIYA

XVI–XIX asrlarda Xiva xonligidagi adabiy muhit o‘zining mazmun va shakl jihatidan boyligi, ijodiy merosning rang-barangligi hamda mahalliy an‘analarning izchil davom etgani bilan ajralib turadi. Ushbu davrda Xivada adabiy jarayonlar nafaqat shaxsiy ijodiy faoliyat, balki madaniy va siyosiy hodisalar bilan ham chambarchas bog‘liq holda rivojlangan. Hokimiyatning madaniyat va ilm-fanga munosabati, maorifning taraqqiy etishi, xattotlik va kitobat an‘analarining rivoji xonlikda adabiy muhit shakllanishining asosiy omili bo‘ldi. Adabiy muhit she‘riyatida g‘azal, qasida, ruboiy, musaddas kabi an‘anaviy she‘riy shakllarda ijod qilindi. XVI–XIX asrlarda Xiva xonligidagi adabiy muhit madaniy-ijtimoiy hayotning ajralmas qismi sifatida vujudga kelib, davlatchilik, tarixshunoslik va ma‘naviy merosni shakllantirishda muhim o‘rin tutdi. Ushbu muhitda shakllangan ijodiy an‘analar keyingi davr Xorazm adabiy maktabi uchun mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qildi. Xiva xonligidagi adabiy muhit, avvalo, turkiy tilda ijod qilgan shoir va muarrixlar faoliyati bilan ajralib turadi. Ma‘lumki, Xiva xonligi tarixida madaniyat va adabiyot muhim o‘rin tutgan, xonlar hokimiyati faqat siyosiy va harbiy yo‘nalishda emas, balki ma‘naviy-ma‘rifiy sohalarda ham keng ko‘lamda faoliyat yuritgan. Xonlikdagi adabiy va badiiy muhitning shakllanishida, avvalo, xonlar shaxsiy rag‘bati, ilm ahli va ijodkorlarga bo‘lgan hurmat-e‘tibori hal qiluvchi omil bo‘lgan. Xonlar – nafaqat hukmdor, balki o‘z zamonasining zehnli ijodkorlari, ziyarak siyosatchilari va himmatli homiylari sifatida ham namoyon bo‘ladi. Haqiqatan ham, xonlikdagi adabiy muhitning taraqqiyotini ta‘minlagan asosiy omillardan biri – xonlar tomonidan shoir va adiblar, muarrix va xattotlar, ulamou oriflarga nisbatan ko‘rsatilgan doimiy e‘tibor va homiylik siyosati bo‘lgan. Ushbu maqolada hukmdorlarning ilm ahliga ko‘rsatgan e‘tibori, homiyligi, rag‘bati asosida taraqqiy qilgan adabiy muhitning tahlili qilingan.

Kalit So‘zlar: Adabiy Muhit, Adabiyot, She‘riyat, Xiva Xonligi, Madaniy Hayot.

BÜYÜK İPEK YOLUNUN GELİŞİMİNDE ERKEN ORTA ÇAĞ BAŞKENTLERİ HOREZM'İN ÖNEMİ

Satimov BAHODIR MANGLİBOY OĞLU³⁰

ÖZET

Antik çağlardan beri Harezmi topraklarında birçok büyük kale ve büyük şehir bulunduğunu biliyoruz, ancak bunların hepsi Büyük İpek Yolu üzerinde yer almıyordu. Bununla birlikte, yalnızca eski Büyük İpek Yolu üzerindeki ticari ilişkilerin gelişmesinde değil, aynı zamanda Doğu ile Batı arasındaki kültürel ilişkilerin gelişmesinde de önemli rol oynayan büyük şehirler de mevcuttur. Bu makale, Orta Çağ başlarında Büyük İpek Yolu boyunca ticari ve kültürel ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynayan Harezmi'nin iki büyük başkenti olan Kat ve Eski Urgenç'in konumu, görünüşleri, ekonomik ve kültürel ilişkilerdeki önemleri, ticari ilişkilerde hangi işlevi yerine getirdikleri ve yapıları hakkında bilgi vermektedir. Öncelikle bu şehirler hakkındaki yazılı kaynaklara odaklanacağız ve bu döneme ait yazılı kaynaklar Arap-Fars kaynaklarında bulunmaktadır. Bu iki şehrin farklı hanedanların yönetimleri sırasında başkent olarak hizmet verdiğini ve bu dönemde bu bölgelerde sosyo-ekonomik ve kültürel bağların çok yoğun olduğunu biliyoruz. Makalede ayrıca Kat ve Eski Urgenç'e hangi ürünlerin getirildiği ve buradan hangi ürünlerin ihraç edildiği hakkında da bilgi veriliyor.

Anahtar Kelimeler: Büyük İpek Yolu, Kat, Eski Urgenç, Ticaret, Sermaye, Yol

XORAZMNING ILK O'RTA ASRLAR POYTAXT SHAHARLARINING BUYUK İPAK YO'LI RIVOJIDAGI AHAMIYATI

ANNOTATSIYA

Biz bilamizki Qadimdan Xorazm hududida ko'plab yirik qal'alar, yirik shaharlar joylashgan bo'lib ammo ularning barchasi ham buyuk ipak yo'lida joylashmagan. Lekin shunday yirik shaharlari borki ular qadimgi buyuk ipak yo'lida nafaqat savdo aloqalari rivojida balki sharq va g'arb o'rtasidagi madaniy aloqalar rivojida ham muhim o'rin egallaydi. Ushbu maqolada Xorazmning ilk o'rta asrlar buyuk ipak yo'li bo'ylab olib borilgan savdo-sotiq munosabatlari, madaniy aloqalari rivojida muhim o'rin egallagan ikkita eng yirik poytaxt shaharlari Kat va Ko'hna Urganchning joylashgan o'rni, uning tashqi ko'rinishi, iqtisodiy, madaniy aloqalardagi ahamiyati shuningdek savdo sotiq aloqalari hamda ularning tuzilishiga ko'ra qanday vazifa bajargani to'g'risida ma'lu-

[30] Urgenç İnovasyon Üniversitesi'nden Doçent, PhD

motlar beriladi. Dastlab bu shaharlarga oid yozma manbalarga to'xtalib o'tamiz va aynan shu davrga oid yozma manbalar arab-fors manbalarida uchraydi. Bizga ma'lumki bu ikkita shahar turli sulolalar davrida poytaxt vazifasini bajargan va shu davrda bu hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy aloqalar juda keng tarzda olib borilgan. Shuningdek maqolada Kat va Ko'hna Urganchga qanday maxsulotlar keltirilgan hamda bu yerdan qanday mahsulotlar olib ketilgani to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit So'Zlar: Buyuk Ipak Yo'Li, Kat, Ko'Hna Urganch, Savdo-Sotiq, Poytaxt, Yo'L.

HEMŞİRELERİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYGI DÜZEYLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ

Sinem BAĞCI ÇELİK³¹

Fatma Gökşin CİHAN³²

ÖZET

İklim değişikliği, sıcaklık ve hava desenlerinde uzun vadeli değişiklikler olarak tanımlanır. İklim değişikliğinin çeşitli sağlık sorunlarıyla bağlantılı olması, hemşireler de dahil olmak üzere sağlık çalışanlarının iklim değişikliği çözümlerine katılmaları için güçlü bir gerekçe sağlamaktadır. Bu kapsamda Hemşirelerin iklim değişikliği kaygı düzeylerini ve sürdürülebilirlik tutumları ile ilişkisini belirlemektir.

Araştırma; tanımlayıcı kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinde görev yapan hemşireler oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ise, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden hemşireler dahil edilmiştir. Çalışmada İklim Değişikliği Kaygı Ölçeği ve Hemşirelikte Sürdürülebilirlik Tutumları Anketi kullanılmıştır.

Yapılan bu çalışmada iklim değişikliği kaygı ölçeğinde alt boyutları ve hemşirelikler sürdürülebilir tutumları anketi sonuçları değerlendirilmiştir. Hemşirelerin, yaş ortalaması yaklaşık 37.55 ± 8.06 olduğu, %81.97'sinin kadın olduğu, %76.62'sinin bekar olduğu, %74.08'inin lisans mezunu olduğu, %73.52'sinin klinik hemşiresi olduğu, %38.59'unun gelir gidere denk olduğu belirlenmiştir. İklim değişikliği kaygı ölçeği alt boyutlarının tümü ile hemşirelik sürdürülebilirlik tutumları anketinin toplam puan arasında zayıf ile orta düzeyde pozitif bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. sürdürülebilirlik tutumları skoru ve iklim değişikliği alt boyutlarında (bilişsel bozulma, aşırı düşünme, fonksiyonel bozulma) çalışanların görev yaptığı birime göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yoğun bakım, acil ve ameliyathane biriminde görev yapan bireylerin sürdürülebilirlik tutumları skorlarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu ve bu grupta bilişsel ve fonksiyonel bozulma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak iklim değişikliği kaygı ölçeği alt boyutlarından aşırı düşünmenin hem bilişsel hem de fonksiyonel bozulma alt boyutuyla oldukça güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu gösterirken hemşirelik de sürdürülebilirlik tutumları anketin toplam puanının bu alt boyutlar ile ilişkisi daha zayıf ve sınırlı kaldığı görülmektedir. Hemşi-

[31] NEÜ Tıp Fakültesi Hastanesi, sinembgc@gmail.com, 0000000228606050

[32] Düzce Üniversitesi Aile Hekimliği ABD, goksincihan@yahoo.com

relerin görev yaptığı birime göre çalışma ortamlarının onların iyi oluşları ve çevresel tutumları üzerinde önemli etkileri olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcük: İklim Değişikliği, Sürdürülebilirlik, Hemşire

Çalışma Alanı: Çalışma Alanı: İklim Krizi, Çevresel Adalet ve İklim Göçleri

THE RELATIONSHIP BETWEEN NURSES' CLIMATE CHANGE ANXIETY LEVELS AND THEIR ATTITUDES TOWARD SUSTAINABILITY

ABSTRACT

Climate change is defined as long-term alterations in temperature and weather patterns. Beyond environmental consequences, it poses significant risks to human health, thus underscoring the need for active involvement of healthcare professionals—including nurses—in climate change mitigation strategies. In recent years, there has been increasing attention on the environmental responsibilities of nurses; however, limited evidence exists regarding their levels of climate-related anxiety and how these concerns influence their sustainability attitudes. The present study aims to investigate the relationship between climate change anxiety levels and sustainability attitudes among nurses. This study was conducted using a descriptive cross-sectional design. The research population comprised nurses employed at a university hospital. The sample included nurses who voluntarily agreed to participate in the study. Data were collected using two validated instruments: the *Climate Change Anxiety Scale* and the *Sustainability Attitudes in Nursing Questionnaire*. The mean age of the participating nurses was 37.55 ± 8.06 years. Among them, 81.97% were female, 76.62% were single, 74.08% held a bachelor's degree, 73.52% worked as clinical nurses, and 38.59% reported that their income was equal to their expenses.

A weak to moderate positive correlation was observed between all sub-dimensions of the Climate Change Anxiety Scale and the total score of the Sustainability Attitudes Questionnaire. Additionally, statistically significant differences were found in the sub-dimensions of climate change anxiety—namely cognitive impairment, overthinking, and functional impairment—as well as in sustainability attitudes based on the nurses' working units. Specifically, nurses working in intensive care units, emergency departments, and operating rooms exhibited significantly lower sustainability attitude scores and higher levels of cognitive and functional impairment compared to nurses in other units. The findings indicate that the "overthinking" sub-dimension of climate change anxiety is strongly associated with both cognitive and functional impairment. However, the overall sustainability attitude score demonstrated a weaker and more limited association with these sub-dimensions. These results suggest that the clinical setting in which nurses work may have a considerable impact on both their psychological well-being and their environmental attitudes. Therefore, unit-specific interventions may be necessary to support nurses' mental health and promote sustainable practices in healthcare settings.

Keywords: Climate Change, Sustainability, Nurse, Environmental Anxiety, Healthcare Workforce

Field of Study: Climate Crisis, Environmental Justice, Climate-Induced Migration

BÜYÜK İPEK YOLU - BASIN VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ GELİŞİMİNE ETKİSİ

Atamuratova Dilafruz RAŞİDOVNA³³

ÖZET

İpek Yolu tarihinin incelenmesi, medeniyetin gelişimi için küresel iletişim ve bilgi alışverişinin önemini hatırlatmaktadır. Bu kavram, küreselleşme ve uluslararası iş birliğinin önemli bir rol oynadığı modern medya ortamında ifadesini bulmaktadır. İpek Yolu boyunca yalnızca mallar değil, fikirler, teknolojiler ve dini öğretiler de taşınmıştır. Örneğin, daha sonra kitap basımının temeli haline gelen kağıt üretim teknolojisi bu yolla Avrupa'ya girmiştir. İpek Yolu, Doğu ve Batı arasında ortak bir kültürel ortam oluşturarak farklı gelenek ve göreneklerin karşılıklı olarak iç içe geçmesine yol açmıştır. Bu da farklı kültürlerle olan ilgiyi artırmış ve aralarındaki bilgi alışverişini teşvik etmiştir.

İpek Yolu hakkında, kültür ve ticaret üzerindeki etkisi de dahil olmak üzere birçok modern çalışma ve yayın, gazeteciler ve medya araştırmacıları için bir ilham kaynağı olmuştur. İpek Yolu, modern anlamda matbaacılıkla doğrudan ilişkili olmasa da, bilgi sistemleri ve medyanın gelişimi için gerekli koşulların yaratılmasında ve bu sistemlerin ortaya çıkıp gelişebileceği kültürel bağlamın oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük İpek Yolu, Basın, Medya, Kağıt, Matbaa.

BUYUK İPAK YO'LI – MATBUOT VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI RIVOJIGA TA'SIRI

ANNOTATSIYA

İpak yo'li tarixini o'rganish sivilizatsiya rivoji uchun global aloqalar va axborot almashinuvi muhimligini eslatadi. Bu tushuncha globallashuv va xalqaro hamkorlik muhim o'rin tutadigan zamonaviy media muhitida o'z ifodasini topmoqda. İpak yo'li bo'yab nafaqat tovarlar, balki g'oyalar, texnologiyalar va diniy ta'limotlar ham harakat qildi. Masalan, keyinchalik kitob chop etishga asos bo'lgan qog'oz ishlab chiqarish texnologiyasi aynan shu yo'l orqali Yevropaga kirib kelgan. İpak yo'li Sharq va G'arb o'rtasida umumiy madaniy muhitning shakllanishiga xizmat qildi, bu esa turli an'ana va urf-odatlarining o'zaro kirib borishiga olib keldi. Bu, o'z navbatida, turli madaniyat-

[33] Urgenç Devlet Üniversitesi Doçenti

larga bo'lgan qiziqishni oshirdi va ular o'rtasida ma'lumot almashishni rag'batlantirdi.

Ipak yo'li haqidagi ko'plab zamonaviy tadqiqotlar va nashrlar, jumladan, uning madaniyat va savdoga ta'siriga oid tadqiqotlar jurnalistlar va media tadqiqotchilari uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Ipak yo'li zamonaviy ma'noda matbaa bilan bevosita bog'liq bo'lmasa-da, axborot tizimlari va ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirishda, shuningdek, ushbu tizimlar paydo bo'lishi va rivojlanishi mumkin bo'lgan madaniy kontekstni yaratishda muhim rol o'ynadi.

Kalit So'Zlar: Buyuk Pak Yo'li, Matbuot, Ommaviy Axborot Vositalari, Qog'Oz, Poligrafiya.

ANTIARİTMİK İLAÇLARIN KİMYASAL-TOKSİKOLOJİK ANALİZİNDE YAPAY ZEKA KULLANIMI

Madina ALİKHODJAEVA³⁴

Alisher ATAKHANOV³⁵

ÖZET

Amiodaron, propafenon ve allapinin gibi antiaritmik ilaçlar, kardiyolojide kullanılan ilaçlar arasında farklı özelliklere sahiptir ve ilaçların yanlış kullanımı çeşitli zehirlenme vakalarına neden olur. Yapay zekâ sayesinde antiaritmik ilaçların kimyasal-toksikolojik analizleri hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Bunun için çok sayıda verinin yapay zeka yazılımları kullanılarak işlenmesi ve karşılaştırılması gerekir: Antiaritmik ilaçların fizikokimyasal özellikleri, metabolizmaları ve dağılımları hakkında bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Amiodaron, propafenon ve allapininin biyolojik nesnelere izole edilmesi ve tanımlanması için yapılan bilimsel çalışmalara dayanarak uygun yöntemler seçildi. Bilimsel sonuçlara dayanarak antiaritmik ilaçlara bağlı zehirlenme durumunun değerlendirilmesi önerildi. Yapay zekânın akılcı kullanımı zamandan tasarruf sağlayabilir, potansiyel olarak maliyetli hataları önleyebilir ve antiaritmik ilaçların adım adım kemoto-toksikolojik analizinde doğruluğu artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Antiaritmik İlaçlar, Yapay Zeka, Kimyasal-Toksikolojik Analiz

Çalışma Alanı: Eğitimde Yapay Zeka, Büyük Veri ve Öğrenme Analitiği

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CHEMICAL-TOXICOLOGICAL ANALYSIS OF ANTIARRHYTHMIC DRUGS

ABSTRACT

Antiarrhythmic drugs including amiodarone, propafenone and allapinin have different properties among the drugs used in cardiology and improper usage of the drugs causes various poisoning cases. Chemical-toxicological analysis of antiarrhythmic drugs can be carried out rapidly and accurately via artificial intelligence. In order to do this, a large number of data should be processed and compared using AI software:

[34] Profesör Doktor, Alfraganus Üniversitesi Eczacılık ve Kimya anabilim dalı, alikhodjaeva.madina@gmail.com, orcid: 0009-0008-6125-4625

[35] Alfraganus Üniversitesi Eczacılık ve Kimya Bölümü Araştırma Görevlisi, alico82@mail.ru, orcid: 0009-0001-7456-7881

a database should be compiled on the physicochemical properties of antiarrhythmic drugs, their metabolism and distribution. Suitable methods were selected based on scientific studies conducted to isolate and identify amiodarone, propafenone, and allapin from biological objects. Based on the scientific results, a recommendation was made to assess the state of poisoning from antiarrhythmic drugs. Rational use of artificial intelligence can save time, avoid potentially costly errors, and increase accuracy in step-by-step chemo-toxicological analysis of antiarrhythmic drugs.

Keywords: Antiarrhythmic Drugs, Artificial Intelligence, Chemical-Toxicological Analysis

Research Area: Artificial Intelligence, Big Data, And Learning Analytics in Education

HAREZM VAHASI ZANAATKARLIĞI – ATALARIMIZIN MANEVİYATI

Ibragimov Ibragim AKHMEDOVICH³⁶

ÖZET

Harez m vahası, Turan topraklarının kuzeybatısında, Kızilkum ve Karakum dağları arasında yer alır ve Özbekistan'ın Sernam ve Serum ovalarının bir parçasıdır. Araştırma sonuçlarından, benzersiz bir coğrafi konuma, iklim koşullarına, doğal kaynaklara, ekolojiye ve antropojenik manzaralara ve tarihi koşullara sahip olduğu bilinmektedir. Bu harika kaynakları kullanarak, benzersiz özelliklere sahip bir kişinin çeşitli görevleri yöneten çok disiplinli bir zanaatın özelliklerini geliştirdiği ve geliştirdiği araştırma sonuçlarından bilinmektedir.

Bu makale, 40-12 bin yıl önce Amu Derya'nın dinamikleri sonucunda iki bölgeye ayrılan Harez m ovasına yerleşen atalarımızın zanaat bilgisini icat ederek ve modernize ederek, ekonominin tüm sektörlerinin gelişiminde yaşam ve yaratıcılığın uyumunun sonuçlarını analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Harez m Vahası, Kızilkum, Karakum, Zanaatkarlığ.

Çalışma Alanı: Abu Rayhon Beruni'nin Adını Taşıyan Urganç Devlet Üniversitesi

XORAZM VOHASI HUNARMANDCHILIGI – AJDODLARIMIZ MA'NAVİYATI

ANNOTASIYA

Xorazm vohasi geografik joylashishi jihatidan Turon zamini shimoli-g'arbida, Qizilqum va Qoraqum oralig'ida joylashib, O'zbekiston sernam va serunum tekisligining tarkibiy qismi hisoblanib, o'ziga xos geografik holati, iqlim sharoiti, tabiiy manbalari, ekologiyasi hamda antropogen landshafti jihatlaridan, qo'shni tarixiy-geografik madaniy markazlaridan farqlanish xususiyatlariga ega bo'lib, bu xususiyat ajdodlarimizning joylashib, tabiiy resurslardan foydalanib, ixtiro qilib, xilma-xil vazifalarni bajaradigan ko'p tarmoqli hunarmandchilik sohasini rivojlantirib, o'ziga xos xususiyatlariga ega ekanligi arxeologik izlanishlar natijalaridan ma'lum.

Mazkur maqolada, Amudaryo dinamikasi natijasida ikki hududga bo'lingan Xorazm tekisligida o'rnashgan ajdodlarimizning 40-12 ming yillikdan VII asrgacha hunarman-

[36] Abu Rayhon Beruni'nin adini taşıyan Urganç Devlet Üniversitesi'nde temel doktora öğrencisi, ibragim.dilfuza@gmail.com, Orcid: 0009-0008-6443-1180

dchilik bilimini ixtiro qilib, ularni modernizasiya qilib, xo'jalikni barcha sohalarini rivojlantirish sohasida hayot va ijod uyg'unligi natijalarini tahlil qilish inobatga olingan.

Kalit So'Zlar: Xorazm, Qizilqum, Qoraqum, Hunarmandchilik

Tadqiqot Joyi: Abu Rayhon Beruniy Nomidagi Urganch Davlat Universiteti

BİR KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARACI OLARAK TÜRK DİZİLERİNİN TÜRKÇE'NİN VE TÜRK KÜLTÜRÜNÜN TANITIMINA KATKILARI: LATİN AMERİKA ÖRNEĞİ

Segâh TEKİN³⁷

ÖZET

Kültürel diplomasi, ülkelerin yabancı halklar üzerindeki etkisini temsil eden kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında yer almaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarısı, sert güç alanında olduğundan daha fazla yumuşak güç alanındaki rekabete dayanmaktadır. Günümüz dünyasında, uluslararası ilişkilerde güç çeşitleri, güç kapasitesinden güç projeksiyonuna ve ülkelerin özel olarak başarılı oldukları alanlara dek çeşitli alanlarda kategorize edilmektedir. Bu kategoriler arasında yer alan kültürel güç, özellikle kültürel zenginliğe sahip ülkeler için yumuşak gücün önemli bir parçası haline gelmiştir. Kültürel gücün ayırt edici özelliği, kamu kurumlarının çalışmaları kadar özel sektörün, sanatçıların ve etki sahibi bireylerin katkılarına da açık bir alan olmasıdır. Bilgi teknolojileri alanındaki gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşması, internete bağlı iletişim araçlarının bilgilendirmenin ve sanatı yaymanın temel amacı haline gelmesini sağlamıştır. Görsel sanat ürünleri olarak filmler ve ardından TV dizileri, yirminci yüzyılın başlarından itibaren ülkeler tarafından yumuşak güç araçları olarak kullanılmışlardır. Günümüzde Türkiye, küresel dizi sektöründe, önde gelen üreticiler arasındadır. Ülke için önemli bir ihracat kalemine dönüşen diziler, aynı zamanda Türkiye'nin tanıtımına ve kültürel diplomasi faaliyetlerine katkı sunmaktadır. Çalışma, Türk dizilerinin Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetlerine katkısını Türkçe'nin ve Türk kültürünün tanıtımına katkıları bağlamında, Latin Amerika örneği üzerinden incelemektedir. Türk televizyon sektörünün ürünü olarak Türk dizilerinin Latin Amerika televizyonlarında yayınlanmaları 2010'lu yıllarda başlamıştır. Gördükleri ilgi, Latin Amerika'nın Türk dizi sektörünün öncelikli pazarlarından biri haline gelmesini sağlamıştır. Dijital platformların yaygınlaşması ve sosyal medya grupları ve hesapları aracılığıyla diziler ve başrol oyuncular hakkında bilgilere erişilmesi sayesinde Türk dizilerinin Latin Amerika'daki tanınırlığı artmıştır. Bu büyük ilgi, Türkiye ve bölge arasındaki coğrafi uzaklığın yanı sıra var olan kültürel ve dini farklılıklar nedeniyle bölgede ilgi çekmiş ve akademik yayınlarda kendine yer bulmuştur. Birincil ve ikincil kaynaklara dayanan çalışma, Türk dizilerinin bölge halklarının Türkçe ve Türk kültürüyle ilgilenmesini sağladığını ve Türkiye'nin Latin Amerika'daki kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

[37] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, segahtekin@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7781-633X

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türk Dizileri, Türkçe, Kültürel Diplomasi, Kültürel Güç

Çalışma Alanı: Kültürel diplomasi, Uluslararası ilişkiler

THE CONTRIBUTION OF TURKISH TV SERIES TO THE PROMOTION OF TURKISH LANGUAGE AND CULTURE AS A TOOL OF CULTURAL DIPLOMACY: THE CASE OF LATIN AMERICA

ABSTRACT

Cultural diplomacy is a component of public diplomacy, which refers to the activities of states that influence the citizens of foreign countries. The success of public diplomacy depends more on soft power rivalry than hard power rivalry. In today's world, types of power in international relations are categorized based on various factors, ranging from power capacity to power projection and the specific areas in which countries are specifically successful. Cultural power is among these categories, and especially for countries with rich cultural heritage, it has become an important component of soft power. What distinguishes cultural power from other power types for a country is that it is open to the contributions of the private sector, artists, intellectuals, and influential individuals, as well as public institutions. Developments in information technologies and the widespread use of the internet on a global scale have rendered internet-based communication the primary mode for disseminating cultural information and products. Visual art works, such as movies and later TV dramas, have been used as soft power tools by countries since the early decades of the 20th century. Today, Türkiye has become one of the top TV series exporters on a global scale. Besides their commercial value, they contribute to the promotion of the country and its cultural diplomacy activities. This study evaluates the contribution of Turkish TV serials to Türkiye's cultural diplomacy activities, with an emphasis on the promotion of the Turkish language and culture in Latin America. The presentation of Turkish TV series in Latin American television date back to the 2010s. Based on the public interest they gained, Latin America has become a prioritized market for the sector. Their presence in Latin America has increased through the spread of digital platforms, which launch Turkish TV series and social media accounts and groups which provide information about the series and their protagonists to fans. The considerable interest they revived has gained public and academic attention in Latin America due to the cultural and religious differences between Türkiye and the region, besides the geographical distance. Based on first and second-hand resources, the study reveals that Turkish TV serials have attracted interest in the Turkish language and culture in the region and have contributed to the public diplomacy activities of Türkiye in Latin America.

Keywords: Türkiye, Turkish TV series, Turkish, Cultural Diplomacy, Cultural Power

Research Area: Cultural Diplomacy, International Relations

BÜYÜK İPEK YOLU'NDA SİBİRYA'DAKİ BUHARALILAR (XVI. YÜZYIL

SONLARI – XX. YÜZYIL BAŞLARI): ORTA ASYA’DAN GELEN TÜCCARLARIN HAKLARINA DAİR RUS YASALARININ OLUŞUM EVRELERİ

Naumenko Olga NIKOLAEVNA³⁸

ÖZET

Bu makalede “Sibirya Buharalıları” olarak adlandırılan sosyal grubun var olduğu dönem boyunca Orta Asyalı tüccarlara ilişkin Rus yasalarının gelişim süreci ele alınmaktadır. Araştırmanın bilimsel yeniliği, bir yandan Sibirya Buharalılarına tanınan ayrıcalıklarla ilgili Rus yasalarıyla, diğer yandan Orta Asya’daki siyasi-ekonomik durum arasında bağlantının ortaya konulmasında yatmaktadır. Araştırmanın kaynakları arasında Rus arşiv belgeleri yer almaktadır. Çalışmada şu sonuca varılmıştır: Orta Asyalı tüccarların Sibirya’ya göç faaliyetleri, Rusya ile ticaretin gelişimi ve ilgili yasaların kabulü yalnızca Rusya’nın ekonomik çıkarlarıyla bağlantılı olmamış; aynı zamanda Orta Asya’daki askeri çatışmalar ve Büyük İpek Yolu’nun Avrupa için öneminin azalmasıyla da yakından ilişkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Büyük İpek Yolu, Tüccar Hakları, Orta Asya

Araştırma Alanı: Sosyal Bilimler Tarihi ve Tarihsel Araştırmalar

BUYUK İPAK YO’LIDA SIBIRDAGI BUXOROLIKLAR XVI ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA: MARKAZIY OSİYODAN KELGAN SAVDOGARLARNING HUQUQLARI BO’YICHA ROSSIYA QONUNCHILIGINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada “Sibir buxoroliklari” deb atalgan ijtimoiy guruh mavjud bo’lgan butun davr mobaynida Markaziy Osiyolik savdogarlarga nisbatan Rossiya qonunchiligining shakllanish jarayoni ko’rib chiqiladi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda bir tomondan sibir buxoroliklariga berilgan imtiyozlar haqidagi Rossiya qonunlari, ikkinchi tomondan esa Markaziy Osiyodagi siyosiy-iqtisodiy holat o’rtasidagi bog’liqlik aniqlanadi. Tadqiqot manbalari sifatida Rossiya arxiv materiallari xizmat qilgan. Tadqiqotda quyidagi xulosa chiqariladi: Markaziy Osiyolik savdogarlarning Sibirdagi

[38] Doğa Bilimleri Akademisi muhabir üyesi, Ürgenç İnovasyon Üniversitesi Profesörü, Tarih Bilimleri Doktoru, Profesör, Rusya, oolgann@mail.ru, orcid.org/0000-0002-4601-987X

migratsiya faolligi, Rossiya bilan savdoning rivojlanishi va tegishli qonunchilikning qabul qilinishi nafaqat Rossiya davlati iqtisodiy manfaatlari bilan bog'liq bo'lgan, balki Markaziy Osiyo hududidagi harbiy mojarolar va Buyuk Ipak yo'lining Yevropa uchun ahamiyati pasaygani bilan ham chambarchas aloqador bo'lgan.

Kalit so'zlar: Buyuk ipak yo'li, savdogarlar huquqi, Markaziy Osiyo

Tadqiqot Yo'nalishi: Ijtimoiy Fanlar Tarixi Va Tarixiy Tadqiqotlar

GÜNÜMÜZ GENÇLİĞİNDE BİLİNÇDİŞİ ETKİLEŞİMLER BAĞLAMINDA KÜLTÜREL KİMLİK YİTİMİ

Canan ALTUNTAŞ³⁹

Emel KARAŞAHİN⁴⁰

ÖZET

Kültürel miras, bir toplumun kimliğini, aidiyet duygusunu ve tarihsel sürekliliğini besleyen en güçlü hafızadır. Bireyin kendini bir topluma, kültüre ya da gruba ait hissetmesi; hem psikolojik sağlamlığı hem de kimlik inşasının temelini oluşturur. Özellikle gençlik çağında bu aidiyet duygusunun zayıflığı; yalnızlık, yabancılaşma ve değersizlik gibi duygusal sorunlara yol açabilir. Bu çalışmada, kültürel aidiyetin psikolojik yönüne odaklanılarak z kuşağında gözlemlenen bilinçdışı yabancılaşmaya psikanalitik bir perspektifle yaklaşmıştır.

İpekyolu coğrafyası yalnızca bir ticaret hattı değil, yüzyıllar boyunca farklı inançlar, sanat anlayışları ve düşünce sistemlerini barındırmış kadim bir kültür havzasıdır. Ancak günümüzde bu zengin mirasa karşı genç kuşakların farkındalık düzeyinde ciddi bir düşüş gözlemlenmektedir. Gençler, küresel medya etkisiyle kendi kimliklerini “eski”, “sıkıcı” ve “demode” olarak tanımlamakta; Kendi kültürü dışındakiler ise idealize edilmiş bir yaşam biçimi olarak algılamaktadır. Bu durum, yalnızca bilinçli bir tercihten ibaret değil; aynı zamanda bilinçdışı düzeyde gelişen bir özdeğer krizi ve kimlik bastırmasıdır.

Psikanalitik açıdan bakıldığında, bu yabancılaşma; bastırma, inkar ve özdeşleşme gibi savunma mekanizmalarıyla beslenmektedir. Stuart Hall’un temsil kuramı ile birlikte değerlendirildiğinde, kültürel kodların yeniden yapılandırılarak yerli kimliğin sistematik olarak marjinalleştirildiği görülmektedir. Jung’un “kolektif bilinçdışı” kavramı ve Lacan’ın “ayna evresi” kuramı çerçevesinde, genç bireylerin kendilerinden “üst” gördükleri kimliklerle tanınma arzusu, yerli kültüre karşı bilinçdışı bir aşağılık hissini içselleştirmelerine yol açmaktadır.

Bu bildiride, kültürel imajın zayıflamasına yol açan bilinçdışı etkenler, gençlerdeki özdeğer düşüşü ve kültürel miras farkındalığındaki gerileme ele alınmakta; bu durumun kültürel sürdürülebilirlik açısından oluşturduğu tehlikelere dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda araştırmacıların, eğitimcilerin ve kültür politikalarının bu bilinçdışı yabancılaşmayla nasıl baş edebileceğine dair bazı öneriler sunulacaktır.

[39] Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Din Psikolojisi, Canan.altuntas35@gmail.com

[40] Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Öğretim Üyesi, emelsunter7942@gmail.com.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Bilinçdışı Yabancılaşma, Kimlik Yetimi, Kültürel İmaj

UNCONSCIOUS INTERACTIONS AND CULTURAL IDENTITY LOSS IN TODAY'S YOUTH

ABSTRACT

Cultural heritage represents the strongest collective memory nurturing a society's identity, sense of belonging, and historical continuity. An individual's feeling of attachment to a society, culture, or group forms the foundation of both psychological resilience and identity construction. During adolescence in particular, a lack of this sense of belonging may lead to emotional problems such as loneliness, alienation, and feelings of worthlessness. This study adopts a psychoanalytic perspective to explore the unconscious alienation observed among Generation Z, focusing on the psychological dimension of cultural belonging.

The Silk Road region has historically functioned not only as a trade route but also as a deep cultural basin encompassing diverse beliefs, artistic sensibilities, and philosophical systems for centuries. However, a significant decline in awareness of this rich cultural legacy is now evident among younger generations. Influenced by global media, many young individuals perceive their own cultural identity as "old," "boring," or "outdated," while romanticizing foreign cultures as ideal lifestyles. This phenomenon is not solely a conscious choice but also reflects an unconscious crisis of self-worth and identity suppression.

From a psychoanalytic standpoint, such alienation is reinforced by defense mechanisms such as repression, denial, and identification. In conjunction with Stuart Hall's theory of representation, this study highlights how cultural codes are restructured to systematically marginalize local identity. Furthermore, through Jung's concept of the "collective unconscious" and Lacan's "mirror stage" theory, it is argued that young individuals internalize an unconscious sense of inferiority toward their native culture as they aspire to be recognized through identities they perceive as superior.

This paper examines the unconscious factors leading to the weakening of cultural imagery, the erosion of self-worth among youth, and the decline in cultural heritage awareness. It also draws attention to the potential threats these trends pose to cultural sustainability. Lastly, the study offers several recommendations for researchers, educators, and cultural policymakers on how to address unconscious alienation.

Keywords: Cultural Heritage, Unconscious Alienation, Identity Loss, Cultural Imagery

BÜYÜK İPEK YOLU VE DÜNYA KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ (İPEK YOLU'NUN GELİŞİM AŞAMALARI)

Qodirova Sabohat Mansur kızı⁴¹

Alieva Oygul Bahromovna⁴²

ÖZET

Büyük İpek Yolu, insanlık tarihindeki en büyük kültürel ve ticari yollardan biri olup, Doğu ile Batı arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çin'den Akdeniz'e kadar uzanan bu yol, yalnızca ticari çıkarları değil, aynı zamanda farklı devletlerin kültürel, bilimsel ve manevi geleneklerini de birleştiren benzersiz bir köprü olarak hizmet etmiştir. İpek Yolu'nun gelişimi birkaç ana aşamayı kapsamaktadır ve her bir aşama dünya medeniyetine derin etkiler bırakmıştır. Birinci aşama, M.Ö. 2. yüzyılda Çinli elçi Zhang Qian'in Batı topraklarını keşfetmesiyle başlamıştır. Bu dönemde Çin, Orta Asya, Pers ve Roma İmparatorluğu ile aktif ticari ilişkiler kurmuştur. İkinci aşama, erken Orta Çağ'a (4.-7. yüzyıllar) denk gelmektedir ve bu dönemde İpek Yolu en yüksek gelişme seviyesine ulaşmıştır. Semerkand, Buhara ve Merv gibi şehirler ticaret ve bilim merkezlerine dönüşmüştür. Üçüncü aşama (8.-14. yüzyıllar) siyasi istikrarsızlığa rağmen İpek Yolu'nun faaliyetini sürdürdüğü ve Hindistan, Arap Yarımadası, Bizans ve hatta Avrupa'ya kadar genişlediği bir dönemdir. Büyük İpek Yolu'nun önemi yalnızca ticaretle sınırlı değildir. Bu yol aracılığıyla ipek, baharat ve altının yanı sıra fikirler, dinler, sanat üslupları ve bilimsel bilgiler de yayılmıştır. Budizm Hindistan'dan Çin'e yayılmış, İslam Orta Asya'ya ulaşmış, Avrupalılar ise kâğıt ve barut gibi teknolojilerle tanışmıştır. Büyük İpek Yolu, ekonomik açıdan olduğu kadar kültürlerarası diyalogun beşiği olarak da tarihi bir rol oynamıştır. Halklar arasında iş birliği ve karşılıklı anlayışın sembolü olarak kalmaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyük İpek Yolu, Dünya Kültürü, Ticaret İlişkileri, Kültürel Etkileşim, Orta Asya, Doğu ve Batı, Bilimsel Bilgiler, Dinlerin Yayılması, Tarihsel Aşamalar, Medeniyetlerarası Diyalog.

Araştırma Alanı: İpek Yolu mirasının maddi ve manevi unsurları.

[41] Ebû Reyhan Birunî adını taşıyan Urgenç Devlet Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü öğrencisi, sabohatkadirova04@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1751-6234>

[42] Ebû Reyhan Birunî adını taşıyan Urgenç Devlet Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü öğretim görevlisi, alievaoygul653@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2268-2631>

BUYUK IPAK YO'LI VA UNING JAHON MADANIYATIDAGI O'RNİ (IPAK YO'LİNİNG RIVOJLANISH BOSQICHLARI)

ANNOTATSIYA

Buyuk Ipak yo'li insoniyat tarixidagi eng yirik madaniy va savdo yo'llaridan biri bo'lib, Sharq va G'arb o'rtasidagi aloqalarning shakllanishida muhim rol o'ynagan. Xitoydan O'rta yer dengizigacha cho'zilgan bu yo'l turli davlatlarning nafaqat savdo manfaatlarini, balki madaniy, ilmiy va ma'naviy an'alarini ham birlashtirgan noyob ko'prik bo'lib xizmat qilgan. Uning rivojlanishi bir nechta asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi va har bir bosqich jahon sivilizatsiyasiga chuqur ta'sir ko'rsatgan. Birinchi bosqich miloddan avvalgi II asrda Xitoy elchisi Chjan Syan G'arbiy yerlarni kashf etgan paytda boshlangan. Bu davrda Xitoy Markaziy Osiyo, Fors va Rim imperiyasi bilan faol savdo aloqalarini o'rnatgan. Ikkinchi bosqich erta o'rta asrlarga (IV–VII asrlar) to'g'ri keladi va bu davrda Ipak yo'li o'zining eng yuksak taraqqiyot bosqichiga yetgan. Samarqand, Buxoro va Marv kabi shaharlari savdo va ilm markazlariga aylangan. Uchinchi bosqich (VIII–XIV asrlar) siyosiy beqarorlikka qaramay, yo'l faoliyatini davom ettirib, Hindiston, Arabiston, Vizantiya va hatto Yevropagacha kengaygan. Buyuk Ipak yo'lining ahamiyati faqatgina savdoda emas. Bu yo'l orqali ipak, ziravorlar, oltin bilan birga g'oyalar, dinlar, san'at uslublari va ilmiy bilimlar ham tarqalgan. Hindistondan Buddizm Xitoyga, Islom Markaziy Osiyoga tarqalgan, Yevropaliklar esa qog'oz va porox kabi texnologiyalar bilan tanishgan. Buyuk Ipak yo'li nafaqat iqtisodiy tomondan, balki madaniyatlararo muloqot beshigi sifatida ham tarixiy rol o'ynagan. U xalqlar o'rtasidagi hamkorlik va o'zaro tushunish ramzi bo'lib qoladi.

Kalit so'zlar: Buyuk Ipak yo'li, Jahon madaniyati, Savdo aloqalari, Madaniy almashinuv, Markaziy Osiyo, Sharq va G'arb, Ilmiy bilimlar, Dinlar tarqalishi, Tarixiy bosqichlar, Tsivilizatsiyalararo muloqot.

Tadqiqot sohasi: Umumiy Ipak yo'li merosining moddiy va nomoddiy elementlari.

VARLIĞA BAKIŞ

Gürbüz DENİZ⁴³

ÖZET

Bu tebliğimizde, İslam düşüncesinin varlık anlayışını Kur'an merkezli bir yaklaşımla ele almakta ve Müslüman zihin dünyasında çoğu zaman ihmal edilen "eşyanın anlamı" sorununa felsefi bir perspektif sunmayı amaçlamaktayız. Bu bağlamda İslam metafiziğinin varlığa bakışını üç temel ilkeye dayandırmaktayım: Bunlardan birincisi, her şeyin ilahî ilmin bir tezahürü olduğudur; ikincisi, tüm varlıkların bir tür hissediş, şura veya ruha sahip olması gerektiğidir; üçüncüsü ise, varlığın insanın sorumluluğuna emanet edilmiş bir sistem olmasıdır.

Birinci ilke, Allah'ın mutlak ve kuşatıcı ilmiyle varlığı yarattığını ve bu nedenle varoluşun katmanlı, sonsuz anlam imkânları barındırdığını ifade etmektedir. Bu durum, insanın varlığı anlamlandırma görevini sadece epistemolojik değil, aynı zamanda ahlâkî bir sorumluluk haline getirir. Müslüman, eşya üzerindeki bu ilahî hikmeti kavrayarak onu sadece "kullanmakla" kalmamalı, aynı zamanda "keşfetmeli" ve bu keşfi medeniyet inşasına dönüştürmelidir.

İkinci olarak, varlıkların bir ruhunun olup olmadığı meselesi hem klasik felsefede hem de modern materyalist düşüncede tartışılmıştır. İslam, Kur'an ayetlerine dayanarak tüm varlıkların Allah'ı tesbih ettiğini, yani bir bilinç ve varlık gayesine sahip olduğunu bildirir. Bu anlayış, canlı-cansız ayırımına dayalı faydacı modern tasavvurlara karşı bir itiraz içerir. Varlığa bu şekilde bakmak, insana doğaya hükmeden değil, onunla birlikte var olan bir şahit ve sorumlu olma konumu kazandırır.

Üçüncü temel ilke ise varlığın insanın hizmetine verilmiş bir "emanet" oluşudur. Bu, insanın varlığa adaletle, ölçüyle ve sorumlulukla yaklaşmasını zorunlu kılar. Adalet, her şeyi kendi doğasına uygun biçimde değerlendirmek, israf ise varlığı amacı dışında tüketmek demektir. İsrâf ve dengesizlik sadece bireysel değil, aynı zamanda küresel bir felaketin sebebi olarak değerlendirilir.

İslam akli, sadece nedensel ve deneysel değil; aynı zamanda kalbî, ahlâkî ve hikmet temellidir. Varlığın anlamı, sadece bilimsel değil, aynı zamanda metafizik ve ahlâkî düzeyde de kavranmalıdır. Aklın vahiy ile uyumu, insanın evrendeki yerini anlamasına ve ona uygun bir yaşam sürmesine yardımcı olur. Kur'an, insana evrendeki düzene uygun yaşaması, tabiatla çatışmak yerine onun ritmine boyun eğmesi çağrısında bulunur.

[43] Ankara Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9651-9645

Sonuç olarak tebliğimiz, İslam metafiziğinin varlığa dair bütüncül, anlam yüklü, sorumluluk temelli bir yaklaşım sunduğunu; bu yaklaşımın hem bireysel bilinç hem de toplumsal medeniyet tasavvuru açısından yeniden canlandırılması gerektiğini savunur. Eşyanın anlamı, varlığın ruhu ve insanın emaneti kavramları çerçevesinde şekillenen bu düşünce, modern dünyanın krizlerine karşı güçlü bir alternatif oluşturma iddiası taşır.

Anahtar Terimler: Metafizik Varlık Anlayışı, Varlığın Şuuru, Müslüman Kozmolojisi, Varlık-İrade İlişkisi, Varlığın Katmanlı Keşfi

A PERSPECTIVE ON BEING

ABSTRACT

In this paper, we aim to examine the Islamic understanding of being through a Qur'an-centered approach and to offer a philosophical perspective on the often-neglected issue of "the meaning of things" within the Muslim intellectual tradition. In this context, I base the Islamic metaphysical view of being on three fundamental principles:

The first principle is that everything is a manifestation of divine knowledge. The second is that all beings must possess some form of sensation, consciousness, or spirit. The third is that being constitutes a system entrusted to human responsibility.

The first principle asserts that Allah created being through His absolute and all-encompassing knowledge, and therefore existence carries layered and infinite possibilities of meaning. This implies that understanding being is not only an epistemological duty for humans but also a moral responsibility. A Muslim should not merely "use" the world but also "discover" the divine wisdom embedded in it, transforming this discovery into the foundation of civilizational development.

Secondly, the question of whether beings possess a soul has been debated in both classical philosophy and modern materialist thought. Islam, based on Qur'anic verses, states that all beings glorify Allah, thus implying that they have a consciousness and existential purpose. This perspective stands in contrast to modern utilitarian conceptions grounded in the animate/inanimate distinction. Viewing being in this way grants the human not dominion over nature, but a position of witness and moral custodian living in coexistence with it.

The third principle emphasizes that being is a "trust" (amānah) given to humankind. This necessitates that humans approach existence with justice, moderation, and responsibility. Justice means evaluating each thing according to its intrinsic nature and purpose; wastefulness (isrāf), on the other hand, is the misuse or excessive consumption of creation. Waste and imbalance are not only individual ethical problems but also causes of global crises.

The Islamic intellect is not merely causal or empirical; it is also grounded in the heart, ethics, and wisdom (ḥikmah). The meaning of being must be understood not

only scientifically, but also metaphysically and morally. Harmony between reason and revelation enables humans to comprehend their place in the universe and to live accordingly. The Qur'an calls humanity not to resist nature but to submit to its rhythm and divine balance.

In conclusion, this paper argues that Islamic metaphysics presents a holistic, meaning-rich, and responsibility-oriented approach to being. This paradigm, shaped by the concepts of the meaning of things, the consciousness of being, and the trust of existence, should be revitalized both in individual awareness and in the collective vision of civilization. In this way, it offers a robust and transformative alternative to the crises of modernity.

Keywords: Metaphysical Conception of Being, Consciousness of Existence, Muslim Cosmology, Being-Will Relationship, Layered Discovery of Being

İBN SÎNÂ İLE BÎRÛNÎ: ORTA ÇAĞ İSLAM DÜNYASINDA FELSEFE VE BİLİM DİYALOĞU

Mehmet VURAL⁴⁴

ÖZET

On birinci yüzyıl İslam dünyası, özellikle Türkistan bölgesi, bilim ve felsefe alanında eşine az rastlanır bir canlılık yaşadı. Buhara, Cürcân, Gürgenç gibi şehirler, dönemin entelektüel merkezleri olarak öne çıkıyordu. Bu şehirlerde yetişen iki büyük şahsiyet; İbn Sînâ ile Bîrûnî, hem çağdaş hem farklı yönelimlere sahip iki büyük düşünürdü. Onlar sadece aynı coğrafyada yaşamış olmakla kalmayıp, Buhara başta olmak üzere Türkistan'ın diğer önemli merkezlerinde karşılaşmış ve bilimsel-felsefi birikimlerini karşılıklı yazışmalarla derinleştirmişlerdir.

İbn Sînâ, Aristotelesçi gelenekle uyumlu sistematik bir metafizik ve mantık kurmaya yönelirken; Bîrûnî, gözleme ve deneye dayalı titiz doğa bilimleri çalışmalarıyla ön plana çıkıyordu. Aralarındaki yazışmalar ve münazaralar, İslam düşünce tarihinde aklın iki farklı yüzünü temsil eden bu iki şahsiyetin fikir dünyasını bütün açıklığıyla yansıtır.

İbn Sînâ, metafiziği ilimlerin zirvesi olarak görür ve bilgiye ulaşmanın en sağlam yolunun aklî muhakeme, mantıkî tertip ve kavramsal çözümlemeler olduğunu savunurdu. Ona göre fizik, matematik ve tıp gibi alanlar, nihai olarak varlığın özünü kavramaya hizmet eden basamaklardı. Bu yaklaşım, onun “Uçan Adam” düşünce deneyinde olduğu gibi, deneyimden bağımsız ruhun varlığını ispatlama çabasına dayanırdı. İnsan, bedensel duyulardan yoksun bırakıldığında bile “ben” bilincine sahip olur; bu da ruhun bedenden bağımsız bir cevher olduğunu gösterirdi.

Bîrûnî ise metafiziksel çıkarımlara ihtiyatla yaklaşır, varlığın bilgisine ulaşmanın temel yolunun doğrudan gözlem ve deney olduğunu savunurdu. Astronomi, jeodezi, farmakoloji ve etnoloji gibi pek çok alanda sayısal veriler ve karşılaştırmalı analizlerle çalışmalar yapmıştır. Aristotelesçi metafizik anlayışına eleştirel yaklaşmasının temel sebebi, soyut akıl yürütmelerin ancak gözleme dayalı bulgularla desteklenmesi gerektiği görüşüdür.

Yazışmalarında Bîrûnî, İbn Sînâ'ya gök cisimlerinin hareketi, ışığın doğası ve yerin şekli gibi fiziksel olgulara dair somut sorular yönelterek metafizik temelli yorumları sorgulamıştır. İbn Sînâ ise, gözlem ve deneyin önemini kabul etmekle birlikte, bunların tek başına yeterli olmadığını; aklî çözümleme ve felsefi tahlilin bilimsel veriyi anlamlandırma vazgeçilmez olduğunu savunmuştur. Örneğin gök cisimlerinin hareketini,

[44] Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, ORCID:0000-0002-5165-1837

yalnızca matematiksel ölçümlerle açıklamakla kalmamış, bunları metafizik düzenin bir parçası olarak değerlendirmiştir.

Her iki düşünür de bilgiye tutkuyla bağlı, dinî inançlarıyla bilimsel araştırmayı çelişki değil tamamlayıcı unsur olarak gören şahsiyetlerdi. İbn Sînâ, felsefi derinliğiyle doğa bilimlerine yön verirken; Bîrûnî, doğa bilimlerinin kesinliğiyle felsefi tartışmalara sağlam bir zemin kazandırmıştır. Farklılıkları, birinin akı gözlemle, diğersinin gözlemi akılla temellendirmesinde yatar. İbn Sînâ ile Bîrûnî arasındaki fikir alışverişi, Ortaçağ İslam dünyasında bilimin ve felsefenin iç içe geçtiğini gösteren eşsiz bir örnektir. Onların mirası, bugün dahi akıl ile deney, teori ile gözlem arasındaki dengenin ne denli hayati olduğunu hatırlatmaktadır.

Bu tebliğde, öncelikle İbn Sînâ ve Bîrûnî'nin yaşadıkları dönemin bilimsel ve felsefi ortamı ile Türkistan'daki entelektüel merkezler incelenecek; ardından iki düşünürün felsefi ve ilmî yaklaşımları karşılaştırmalı olarak analiz edilecek; son olarak da aralarındaki yazışmalar ve fikir alışverişleri üzerinden, Ortaçağ İslam dünyasında bilimin ve felsefenin nasıl iç içe geçtiği değerlendirilecektir.

Anahtar Terimler: İbn Sînâ, Bîrûnî, Orta Çağ İslam Felsefesi, Türkistan Entelektüel Merkezleri, Felsefe ve Bilim Diyalogu

AVICENNA AND AL-BIRUNI: A DIALOGUE OF PHILOSOPHY AND SCIENCE IN THE MEDIEVAL ISLAMIC WORLD

ABSTRACT

The 11th century Islamic world, especially the region of Turkestan, experienced an extraordinary flourishing in science and philosophy. Cities such as Bukhara, Jurjan, and Gurganj stood out as intellectual centers of the era. Two great figures emerging from these cities, Avicenna (Ibn Sînâ) and Al-Biruni (Bîrûnî), were contemporaries with differing orientations yet shared profound intellectual legacies. They not only lived in the same geographical area but also met in key Turkestan centers, primarily Bukhara, deepening their scientific and philosophical knowledge through extensive correspondence. Avicenna aimed to establish a systematic metaphysics and logic consistent with Aristotelian tradition, while Al-Biruni was distinguished for his meticulous empirical and experimental studies in the natural sciences. Their correspondence and debates vividly reflect the two faces of reason in Islamic intellectual history.

Avicenna regarded metaphysics as the pinnacle of knowledge and argued that the most reliable path to truth is through rational inquiry, logical order, and conceptual analysis. For him, disciplines such as physics, mathematics, and medicine served as stages toward grasping the essence of existence. This approach is exemplified in his famous "Flying Man" thought experiment, which attempts to prove the soul's existence independent of experience. According to Avicenna, even if a person were deprived of all bodily senses, they would still possess self-awareness, indicating that the soul is a substance distinct from the body. Al-Biruni, on the other hand, approached metaphysical deductions with caution, holding that the fundamental means of attaining

knowledge about existence is through direct observation and experimentation. He conducted studies in astronomy, geodesy, pharmacology, and ethnology based on numerical data and comparative analysis. His critical stance toward Aristotelian metaphysics stemmed from his conviction that abstract reasoning must be supported by empirical evidence.

In his letters, Al-Biruni frequently posed concrete questions to Avicenna regarding physical phenomena such as the motion of celestial bodies, the nature of light, and the shape of the Earth, thereby challenging Avicenna's metaphysical interpretations. Avicenna acknowledged the importance of observation and experiment but maintained that these alone were insufficient; rational analysis and philosophical interpretation were indispensable for making sense of scientific data. For example, he did not merely explain celestial motion through mathematical measurements but also considered it part of a metaphysical order. Both thinkers shared a passionate commitment to knowledge and viewed scientific inquiry and religious belief as complementary rather than conflicting. Avicenna guided natural sciences with his philosophical depth, while Al-Biruni sought to provide a solid foundation for philosophical discussions through the rigor of natural sciences. Their differences lie in one grounding reason with observation and the other grounding observation with reason. In conclusion, the intellectual exchange between Avicenna and Al-Biruni stands as a unique example of the interweaving of science and philosophy in the medieval Islamic world. Their legacy continues to remind us today of the vital balance between reason and experiment, theory and observation.

This paper will first examine the scientific and philosophical milieu of Avicenna and Al-Biruni's era and the intellectual centers of Turkestan; then, it will comparatively analyze the philosophical and scientific approaches of the two thinkers; finally, through their correspondence and intellectual exchanges, it will evaluate how science and philosophy were intertwined in the medieval Islamic world.

Keywords: Avicenna, Al-Biruni, Medieval Islamic Philosophy, Turkestan Intellectual Centers, Dialogue between Philosophy and Science

IBN SINO VA BERUNIY: O'RTA ASR ISLOM OLAMIDA FALSAFA VA ILM MULOQOTI

Mehmet VURAL⁴⁵

ANNOTATSIYA

XI asr Islom olami, ayniqsa Turkiston mintaqasi, ilm-fan va falsafa sohasida juda kam uchraydigan bir yuksalish davrini boshdan kechirdi. Buxoro, Jurjon, Gurganj kabi shaharlar o'sha davrning intellektual markazlari sifatida ajralib turardi. Bu shaharlarda yetishib chiqqan ikki buyuk shaxs — Ibn Sino va Beruniy — zamondosh bo'lishlariga qaramay, turli yo'nalishlarga ega bo'lgan yirik mutafakkirlar edilar. Ular nafaqat bir hududda yashagan, balki Buxoro boshta bo'lishi bilan Turkistonning boshqa muhim markazlarida uchrashib, ilmiy va falsafiy bilimlarini yozishmalar orqali chuqurlash-tirganlar.

Ibn Sino, Aristotel an'anasiga mos keladigan tizimli bir metafizika va mantiq tizimini qurishga intilar, Beruniy esa kuzatuv va tajribaga asoslangan aniq va puxta tabiiy fanlar tadqiqotlari bilan ajralib turardi. Ularning yozishmalari va munozaralari, Islom tafakkuri tarixida aqlning ikki xil yuzini ifoda etuvchi bu ikki shaxsning fikr dunyosini to'la namoyon etadi.

Ibn Sino metafizikani ilmlarning cho'qqisi deb bilgan va haqiqatga yetishning eng ishonchli yo'li aqliy mulohaza, mantiqiy tartib va tushunchaviy tahlil ekanini himoya qilgan. Uning nazarida fizika, matematika va tibbiyot kabi fanlar nihoyatida mavjudot mohiyatini anglashga xizmat qiluvchi pog'onalar edi. Bu yondashuv, uning mashhur "Uchuvchi odam" fikriy tajribasida bo'lgani kabi, tajribadan mustaqil ravishda ruhning mavjudligini isbotlashga qaratilgan edi. Inson, jismoniy sezgilaridan mahrum bo'lsa ham, "men" ongiga ega bo'lishda davom etadi; bu esa ruhning tanadan mustaqil bir mohiyat ekanini ko'rsatadi.

Beruniy esa metafizik xulosalarga ehtiyotkorlik bilan yondashar, mavjudot haqidagi bilimga yetishning asosiy yo'li bevosita kuzatuv va tajriba ekanini ilgari surardi. U astronomiya, geodeziya, farmakologiya va etnologiya kabi ko'plab sohalarda raqamli ma'lumotlar va qiyosiy tahlillarga asoslangan tadqiqotlar olib borgan. Uning Aristotel metafizikasiga tanqidiy munosabati, mavhum aqliy mulohazalar faqat kuzatuvga asoslangan natijalar bilan tasdiqlangandagina haqiqiy bo'lishi mumkin degan qarashidan kelib chiqqan.

[45] Anqara Yıldırım Bayazıt Universiteti, ORCID:0000-0002-5165-1837

Yozishmalarida Beruniy, Ibn Sinoga osmon jismlarining harakati, yorug'likning tabiati va yerning shakli kabi fizik hodisalarga doir aniq savollar berib, metafizik izohlarini sinovdan o'tkazgan. Ibn Sino esa kuzatuv va tajribaning ahamiyatini tan olgan bo'lsa-da, ularning o'zigina yetarli emasligini, ilmiy ma'lumotni anglashda aqliy tahlil va falsafiy sharh zarur ekanini ta'kidlagan. Masalan, u osmon jismlarining harakatini faqat matematik o'lchovlar bilan izohlash bilan cheklanmay, uni metafizik tartibning bir qismi sifatida ko'rgan.

Har ikki mutafakkir ham ilmga ixlos bilan sodiq bo'lib, diniy e'tiqod bilan ilmiy izlanishni qarama-qarshi emas, balki bir-birini to'ldiruvchi unsur deb bilganlar. Ibn Sino falsafiy chuqurligi bilan tabiiy fanlarga yo'n berar ekan, Beruniy tabiiy fanlarning aniqligi bilan falsafiy munozaralarga mustahkam poydevor yaratgan. Ular orasidagi farq, birining aqlni kuzatuvga tayantirishi, boshqasining esa kuzatuvni aqlga tayantirishidir. Ibn Sino va Beruniy o'rtasidagi fikriy almashinuv, O'rta asr Islom olamida ilm va falsafa qanday o'zaro qorishganini ko'rsatadigan noyob bir namuna bo'lib qolgan. Ularning merosi bugun ham aql bilan tajriba, nazariya bilan kuzatuv o'rtasidagi muvozanat naqadar muhimligini eslatadi.

Mazkur maqolada avvalo Ibn Sino va Beruniyning yashagan davridagi ilmiy va falsafiy muhit hamda Turkistondagi intellektual markazlar tahlil qilinadi; so'ng ikki mutafakkirning falsafiy va ilmiy yondashuvlari qiyosiy tahlil qilinadi; nihoyat, ularning yozishmalari va fikr almashuvlari orqali, O'rta asr Islom olamida ilm va falsafaning qanday o'zaro uyg'unlashgani baholanadi.

Kalit So'Zlar: Ibn Sino, Beruniy, O'Rta Asr Islom Falsafasi, Turkiston Intellektual Markazlari, Falsafa Va Ilm Muloqoti

İKLİM KRİZİ, ÇEVRE ETİĞİ VE KADİM FELSEFİ MİRAS

Hasan Hüseyin BİRCAN⁴⁶

ÖZET

Bugün her zamankinden daha çok fark ettiğimiz ve her birimizin etkisinden birer etkilendiğimiz bir “iklim değişikliği” gerçekliğiyle karşı karşıyayız. Özellikle 18. yüzyıldan itibaren çok hızlı bir şekilde artarak gelişen bu değişiklik, artık bir “iklim krizi”ne dönüşmüştür. Zira iklim değişikliği, bugün bütün insanları olumsuz anlamda etkilediği gibi bütün gezegeni, hatta evrenin bütününü tehdit etmektedir. Şüphesiz tarihin belli dönemlerinde iklim değişikliklerine tanık olunmuştur. Ancak daha çok doğanın kendi döngüsüyle açıklanan tarihsel değişikliklerden farklı olarak bugün yaşanan değişikliğin “insan” etkinliklerine bağlı olarak geliştiği konusunda bütün ilgili çalışmalar mutabıktır. Buna göre insanın fizik, metafizik, etik, siyasi... yani dünya görüşü, buna bağlı olarak “çevre algısı”, son iki yüzyılda tamamen değişmiş ve kelimenin tam anlamıyla “yeni” (*modern*) bir süreç yaşanmıştır ve yaşanmaya da devam etmektedir. Sonuçta Türkçe bir deyimle, “İnsanoğlu bindiği dalı kesmektedir”. Düşmesi ise, kendi sonu olacaktır. Bunu fark eden düşünürler, özellikle 1960’tan itibaren “çevre etiği” diye bir disiplinden bahsetmeye başlamış ve süreç içinde bu etik, ahlak felsefesinin en önemli disiplinlerinden biri haline gelmiştir. Zira iklim değişikliği konusunda tehlike o kadar büyüktür ki, bu konunun zaman kaybına tahammülü yoktur. Nitekim diğer büyük problemlerde olduğu gibi iklim konusunda da ilk önce felsefeciler, gelmekte olan krizi fak etmişler ve problemin felsefi yöntemle fark edilmesi ve çözümü için önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler “insanmerkezci, hayvanmerkezci, canlımerkezci, çevremerkezci ve evrenmerkezci bakış” olarak çeşitlilik göstermektedir. Şüphesiz her bakışın konunun anlaşılması ve problemin çözümüne katkısı vardır. Yine şüphesiz problem sadece felsefeyle ve ahlakla çözülecek bir problem değildir; interdisipliner bir problemdir. Ancak burada biz felsefe ve ahlak felsefesi içinde kalarak konunun bazı yönlerine dikkat çekmekle yetineceğiz. Şu açıktır ki, problemin faili “modern insan”dır; onun ürettiği bilim ve felsefedir. Dolayısıyla, sadece insanmerkezci bakış açısıyla değil, belki de asıl “insan”a, bu insanı temel almış kadim felsefi bakış açısına tekrar dönmek gerekmektedir. Yani en başta insanı; potansiyellerini, amaçlarını, hayallerini, inançlarını, yalnızlığını ya da aidiyetlerini... tekrar tekrar sorgulamak gerekmektedir. Çünkü Kur’an-ı Kerim’in bir ayetinde de buyurulduğu gibi: “İnsanın başına ne geliyorsa kendisinin yapıp ettikleri sebebiyledir.” Bu nedenle büyük bilgelere Sokrates “Sorgulanmamış hayatın yaşamaya değmez olduğunu” öğretmektedir. Gerçekten de bugün “güç istenci”nin temel alındığı ve sonucunda varılan “nihalist” bir hayatı insanlık artık yaşamaya değmez görmektedir. Zaten o yaşamak istese de

[46] Necmettin Erbakan Üniversitesi, ORCID:0000-0002-6350-4367

öyle anlaşılıyor ki, baş müsebbibi olduğu iklim değişikliği ona belki de bunu yaşama fırsatı vermeyecektir. Nitekim bu çalışmada biz iklim değişikliğinin nedenlerine kısaca değinerek çevre ahlakı konusundaki belli başlı yaklaşımlar üzerinde duracağız. Buna bağlı olarak kadim felsefenin yaklaşımından bazı örnekler vererek sorunun çözümünün öncelikle felsefenin “bütüncül” bakış açısına ve bakış açısı içinde “evren”e (*büyük kozmos*) ve “insan”a (*küçük kozmos*) nasıl baktığını hatırlatmaya çalışacağız. Bunu yaparken insanın yaratılış itibarıyla “değer bakımından ‘nötr’, bu nedenle de değerini sonradan kazanan bir ‘varlık’ olduğu” kabulünden hareket edeceğiz. Zira insanı yegâne “sorumlu varlık” yapan budur.

Anahtar kelimeler: Etik, Çevre Etiği, İklim, İklim Krizi, Kadim Bilgelik

CILIMATE CRISIS, ENVIRONMENTAL ETHICSE AND THE LEGACY OF ENCIENT PHILOPHY

ABSTRACT

Today we confront, with unprecedented clarity and urgency, the stark reality of climate change—a phenomenon whose effects each of us experiences directly. What once appeared as gradual shifts in natural cycles has, since the eighteenth century, accelerated to such an extent that it must now be designated a climate crisis. This crisis not only imperils humanity but also threatens the integrity of the planet, and indeed the cosmos at large. Unlike historical instances of climatic fluctuation, which were largely attributed to the autonomous rhythms of nature, contemporary research overwhelmingly confirms that the present transformation is driven primarily by human activity. In the course of the past two centuries, human beings have undergone a radical transformation in worldview—physical, metaphysical, ethical, and political. This has given rise to a thoroughly “modern” orientation, accompanied by a profoundly altered perception of the environment. To borrow a proverbial expression, humanity has been “cutting the very branch on which it sits,” with the inevitable consequence of its own downfall. It is in recognition of this peril that philosophers, particularly since the 1960s, have inaugurated a new discipline: environmental ethics. Over time, this has matured into one of the most vital domains of moral philosophy, for the magnitude of the ecological threat allows for no delay. As in other existential crises, philosophers were among the first to discern the signs and to offer conceptual frameworks for both diagnosing and addressing the problem. Their proposals vary across anthropocentric, zoocentric, biocentric, ecocentric, and cosmocentric orientations, each offering valuable insights. Yet it is equally clear that climate change cannot be resolved by philosophy and ethics alone; it is an intrinsically interdisciplinary challenge. Still, within the limited scope of philosophical reflection, certain dimensions warrant emphasis. At the heart of the matter lies modern humanity itself—its sciences, philosophies, and modes of life. Accordingly, it may no longer suffice to rely solely on anthropocentric perspectives; rather, it may be imperative to revisit the ancient philosophical heritage that, while grounded in the human being, consistently placed humanity within a broader cosmic order. This requires us to re-examine the human condition: its potentialities, aspirations, faiths, alienations, and belonging. As the Qur’an reminds us, “Whatever

misfortune befalls man is the result of what his own hands have wrought.” Thus Socrates’ injunction retains its force: the unexamined life is not worth living. Indeed, the nihilistic existence sustained by the will-to-power has already proven itself devoid of meaning, and climate change—humanity’s own creation—may soon deprive us even of the opportunity to persist in such futility. The present study briefly addresses the principal causes of climate change and surveys the major currents in environmental ethics. Building upon this, it highlights selected perspectives from ancient philosophy, with the aim of recalling its holistic vision—one that conceives of the cosmos as the “great whole” and the human being as the “microcosm.” This framework presupposes that the human being is, by nature, axiologically neutral, and thus acquires value only through action and responsibility. It is precisely this potentiality for moral responsibility that renders humanity the uniquely accountable being.

Keywords: Ethics; Environmental Ethics; Climate; Climate Crisis; Ancient Wisdom

DÖNEK “KUT”UN İPEK YOLU’NDAKİ BEŞ İZCİSİ: KUTADGU BİLİĞ VE KARŞILAŞTIRMALI SİYASET DÜŞÜNCESİNİN KLASİKLERİ

Mehmet Akif OKUR⁴⁷

ÖZET

Tarih boyunca medeniyetleri birbirine bağlayan İpek Yolu, yalnızca ipek ve baharatın değil, aynı zamanda fikirlerin, felsefelerin ve yönetim geleneklerinin de taşındığı bir ana damar olmuştur. Bu tebliğ, siyaset düşüncesinin İpek Yolu güzergahındaki mirasını ele alarak, bu güzergâhta yer alan medeniyetlerin entelektüel birikimini incelemektedir. "Dönek Kutun Doğudan Batıya Beş İzci" metaforuyla bu çalışma; Platon’un Devlet’i, Niccolò Machiavelli’nin Prens’i, Han Feizi’nin Temel Eserler’i, Chanakya’nın Arthashastra’sı ve Yusuf Has Hacib’in Kutadgu Bilig’ini, bu “kut”u (siyasi iktidar) anlama ve kalıcı kılma çabasındaki Çin, Hint, Türk-İslam, Eski Yunan ve Avrupa düşüncesinin kurucu metinlerinden beş farklı yol haritası olarak analiz eder. Tebliğ; hükümdarın meşruiyeti, siyaset-ahlak ilişkisi, ekonomi, ordu ve hukuk gibi temel yönetim pratiklerini, her bir eserden yapılan doğrudan alıntılarla mukayese etmektedir. Tahlil, Yusuf Has Hacib’in erdem ve adalet temelli bir rota çizdiğini, Platon idealizminin kendi kavram dünyasında diğer metinlere kıyasla buna yakın durduğunu; Machiavelli, Han Feizi ve Chanakya’nın ise devletin bekasını her şeyin üzerinde tutan realist bir güzergâhı takip ettiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Kutadgu Bilig’in bu izciler arasında özgün bir konuma sahip olduğu savunulmaktadır. Bu eser, bir yandan realistler kadar pratik ve kurumsal bir devlet aklı sunarken, diğer yandan idealist bir ahlak anlayışını benimser. Ancak Kutadgu Bilig’i esas ayıran, tüm siyasi yapıyı “akıbet” (öte dünya) inancıyla temellendirmesidir. Bu eskatolojik çerçeve, hükümdara “dürüst davranırsam bu dünyada kaybederim” korkusundan arınmış, ahlakı en kârlı strateji olarak gören eşsiz bir siyasi metanet telkin etmektedir. Bu yönüyle tebliğ, bu beş klasiğin, siyaset düşüncesinin İpek Yolu güzergahındaki mirası olarak, evrensel iktidar sorununa farklı coğrafyalardan verilen birbirini aydınlatan cevaplar bütünü olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kutadgu Bilig, Karşılaştırmalı Siyaset Düşüncesi, Kut, İdeal Hükümdar

Çalışma Alanı: Ortak İpek Yolu Mirasının Somut ve Somut Olmayan Unsurları, Bilim Tarihi

[47] Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, mehmetakifo@yahoo.com, maokur@yildiz.edu.tr, ORCID: [0000-0001-5095-6113](https://orcid.org/0000-0001-5095-6113).

THE FIVE SCOUTS OF FICKLE "KUT" ON THE SILK ROAD: KUTADGU BILIG AND THE CLASSICS OF COMPARATIVE POLITICAL THOUGHT

ABSTRACT

Historically, the Silk Road served as a primary artery connecting civilizations, acting as a conduit not only for silk and spices but also for ideas, philosophies, and traditions of governance. This paper examines the heritage of political thought along the Silk Road route, analyzing the intellectual legacy of civilizations located therein. Using the metaphor of 'The Five Scouts of Fickle "Kut" from East to West,' this study analyzes Plato's *Republic*, Niccolò Machiavelli's *The Prince*, Han Feizi's *Basic Writings*, Chanakya's *Arthashastra*, and Yusuf Has Hacib's *Kutadgu Bilig* as five different roadmaps from the foundational texts of Chinese, Indian, Turco-Islamic, Ancient Greek, and European thought, all in an effort to understand and stabilize "Kut" (political power). The paper compares fundamental governance practices such as ruler legitimacy, the relationship between politics and morality, economy, the military, and law, using direct quotations from each work. The analysis reveals that Yusuf Has Hajib charts a course based on virtue and justice, and that Plato's idealism, within its own conceptual world, stands closest to this approach in comparison to the other texts. It further shows that Machiavelli, Han Feizi, and Chanakya follow a realist trajectory that prioritizes state survival above all else. Ultimately, it is argued that *Kutadgu Bilig* holds a unique position among these scouts. While offering a practical and institutional statecraft comparable to the realists on one hand, it adopts an idealistic moral framework on the other. However, what truly distinguishes *Kutadgu Bilig* is its grounding of the entire political structure in the belief in 'Akıbet' (the Hereafter). This eschatological framework instills in the ruler a unique political fortitude, free from the fear of 'losing in this world by acting honestly,' and presents morality as the most profitable strategy. As such, this paper argues that these five classics, as part of the heritage of political thought along the Silk Road route, constitute a body of mutually illuminating answers from different geographies to the universal problem of power.

Keywords: Kutadgu Bilig, Comparative Political Thought, Kut, Ideal Ruler

Research Area: Tangible And Intangible Elements Of The Shared Silk Road Heritage, History Of Science.

ULUSLARARASILAŞMAYA KİMLİK MERKEZLİ YENİ BİR BAKIŞ: İSRAİL ÖRNEĞİ

Şeyma AKIN⁴⁸

ÖZET

Günümüzde pek çok devlet yükseköğretimde uluslararasılaşma politikaları benimsemekte ve bu doğrultuda çeşitli stratejiler uygulamaktadır. Bu girişimler yalnızca uluslararası öğrenci hareketliliğini artırma amacı taşımamakta; aynı zamanda kamu diplomasisinin bir aracı olarak yumuşak güç oluşturmak, ekonomik gelir sağlamak, uluslararası yetenekleri çekmek, işbirliği ve stratejik ittifaklara zemin hazırlamak gibi çok yönlü hedeflere hizmet etmektedir. Ancak her ülkenin öncelikleri farklılık gösterebilmekte; kimilerinde ekonomik kaygılar ön plandayken, kimilerinde ise kimlik ve aidiyet inşası belirleyici olmaktadır. Bu çalışmada, İsrail'in yükseköğretimde uluslararasılaşma politikaları incelenmektedir. İsrail örneği, uluslararası öğrenci hareketliliğinin yalnızca ekonomik ya da akademik değil, aynı zamanda ulus inşası, kimlik pekiştirme ve diaspora ile ilişkileri derinleştirme gibi amaçlarla da şekillendiğini göstermektedir. Ülkeye gelen uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunu Yahudi kökenli öğrenciler oluşturmakta, bu da sürece farklı bir boyut kazandırmaktadır. Çalışmada, söz konusu kimlik ve aidiyet inşası süreci; öğrenci mülakatları, politika belgeleri, kurumsal uygulamalar, etkinlikler ve bireysel gözlemler ışığında analiz edilmiştir. Araştırma, yükseköğretimin uluslararasılaşmasına ilişkin literatüre alternatif bir bakış sunmakta ve uluslararasılaşmanın kimlik politikalarıyla nasıl iç içe geçtiğini gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Uluslararasılaşma, İsrail, Kimlik ve Aidiyet İnşası, Yahudi Diasporası, Öğrenci Hareketliliği

Çalışma Alanı: Uluslararasılaşma: Öğrenci ve Akademisyen Hareketliliği.

[48] Necmettin Erbakan Üniversitesi, sakin@erbakan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2000-2287>

REIMAGINING INTERNATIONALIZATION THROUGH IDENTITY: THE ISRAELI EXPERIENCE

ABSTRACT

In recent years, many governments have adopted internationalization policies in higher education and implemented a variety of strategies accordingly. These efforts aim not only to increase international student mobility but also serve multiple goals such as enhancing soft power through public diplomacy, generating economic income, attracting global talent, and facilitating international cooperation and alliances. However, national priorities vary: while some countries focus on economic or academic goals, others emphasize identity formation and nation-building. This study examines Israel's internationalization policies in higher education. The Israeli case reveals that international student mobility is shaped not only by economic and academic motives but also by political and social objectives such as strengthening Jewish identity, reinforcing ties with the diaspora, and contributing to demographic strategies. Most of the international students coming to Israel are of Jewish origin, which gives the process a distinct character. The research analyzes how belonging and identity are constructed through student interviews, national and institutional policy documents, on-campus practices, events, and personal observations. The study offers an alternative perspective to the literature on higher education internationalization by highlighting how internationalization can be intertwined with identity politics and nation-building efforts.

Keywords: Internationalization in Higher Education, Israel, Identity Construction and Belonging, Jewish Diaspora, Student Mobility

Research Area: Internationalization: Student And Teacher Mobilities

AMUDERYA NEHRI'NİN SOL VE SAĞ KIYILARINDA KURULAN SU YÖNETİM TESİSLERİ

Babayazov Umidbek PULATOVICH⁴⁹

ÖZET

Bu makalede, Amuderya Nehri'nin sol ve sağ kıyılarında antik dönemlerden itibaren inşa edilen sulama yapılarının tarihi, yapısal özellikleri ve tarımsal yaşam üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Arkeolojik kaynaklara dayanarak, eski kanallar, arklar, bentler ve diğer hidroteknik yapılar incelenmiş; suyun dağılımı, tarımsal üretim ve bölgesel ilişkilerdeki işlevleri analiz edilmiştir.

Araştırma, Horesm ve Baktriya gibi eski uygarlıkların gelişiminde sulama sistemlerinin temel rol oynamış olduğunu, verimli tarım alanlarının sürdürülebilirliğini sağlamada ve yerleşik hayatın şekillenmesinde bu yapıların belirleyici olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, bu sulama sistemlerinin inşaat teknikleri ve çevresel koşullara adaptasyonu, modern arkeoloji ve coğrafi bilgi sistemleri (GIS) yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Su kaynaklarının yönetimi, tarımsal denge ve kültürel kalkınma açısından bu yapıların önemi vurgulanmaktadır.

Araştırma sonuçları, bu eski hidroteknik mirasın sadece tarihî değil, aynı zamanda ekolojik ve kaynak yönetimi bağlamında da yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Makale, eski sulama altyapılarının günümüz bilimsel yaklaşımlarıyla analiz edilmesi sayesinde, tarihî medeniyetler ile tarımsal gelişim arasındaki kopmaz ilişkiyi gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya Tarihi, Aral Bölgesi Kültürü, Arkeolojik Miras, Sulama Sistemleri, Antik Uygarlıklar

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Sanat Tarihi

[49] Reyhan Birunî adına Urganç devlet üniversitesi, Tarih Bölümü, öğretim görevlisi, u.babayazov@gmail.com

AMUDARYONING CHAP VA O'NG SOHILLARIDA BARPO ETILGAN SUVNI BOSHQARISH INSHOOTLARI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Amudaryo daryosining chap va o'ng qirg'oq hududlarida qadimdan barpo etilgan sug'orish inshootlarining tarixi, tuzilishi va ularning agrar jamiyatlar hayotidagi ahamiyati tahlil qilingan. Arxeologik manbalar asosida qadimiy kanallar, ariqlar, to'g'onlar va boshqa gidrotexnik qurilmalar o'rganilib, ularning suv taqsimoti, dehqonchilik tizimi va hududlararo aloqalardagi roli ochib berilgan.

Tadqiqotda Xorazm, Baqtriya kabi qadimiy sivilizatsiyalar rivojida sug'orish tarmoqlarining asosiy tayanch bo'lganligi, yerlarning unumdorligini ta'minlagani va qishloq xo'jaligi jarayonlarini barqarorlashtirgani ilmiy dalillar bilan ko'rsatib beriladi. Shuningdek, ushbu inshootlarning texnologik yechimlari, qurilish texnikasi va tabiiy sharoitlarga moslashtirilganligi zamonaviy arxeologiya va geoaxborot tizimlari (GIS) yordamida baholangan. Suv resurslarini boshqarish, dehqonchilikda barqarorlikni ta'minlash va madaniy taraqqiyotning shakllanishida ushbu inshootlar muhim ahamiyat kasb etgan.

Tadqiqot natijalari qadimiy gidrotexnik merosni nafaqat tarixiy ob'ekt sifatida, balki ekologik va resurs boshqaruvi nuqtai nazaridan ham qayta ko'rib chiqish zarurligini ta'kidlaydi. Maqola qadimiy sug'orish tizimlarining zamonaviy ilm-fan yondashuvlari bilan tahlil qilinishi orqali, tarixiy sivilizatsiyalar va agrar taraqqiyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ochib beradi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo tarixi, Orolbo'yi madaniyati, arxeologik meros, sug'orish tizimlari. qadimiy sivilizatsiyalar.

Tadqiqot sohasi: arxeologik tadqiqotlar va san'at tarixi.

ORTA ASYA UYGARLIKLARI İLE ARAL DENİZİ BÖLGESİNDEKİ ANTİK KÜLTÜRLER ARASINDAKİ TARİHİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER

Matyakubov Xamdān XAMİDJANOVİCH⁵⁰

ÖZET

Bu makale, Orta Asya'nın güneyindeki uygarlıklar (özellikle Margiyana ve Baktriya) ile Aral Denizi çevresindeki antik kültürler arasındaki tarihî, kültürel ve ekonomik ilişkileri incelemektedir. M.Ö. III. binyılın sonlarından itibaren başlayan bu ilişkiler, Güney'den Kuzey'e doğru yönelen göç, zanaatkârlık, şehirleşme ve kültürel yayılma süreçleriyle şekillenmiştir. Makalede arkeolojik bulgular ışığında Tagisken ve Kuzalıkır kültürlerinin mimari yapıları, çanak çömlek teknikleri ve diğer kültürel izleri Güney medeniyetlerinin etkisiyle açıklanmaktadır.

Özellikle lapis lazuli boncuklar, kaliteli seramikler, bronz silahlar ve kerpiçten inşa edilmiş yapılar, bu bölgelerde Güney ile güçlü etkileşimleri kanıtlamaktadır. Yazar, Güney-Orta Asya ile Aral bölgesi arasında gerçekleşen bu kültürel temasların toplumsal bütünleşmeye, ekonomik alışverişe ve mimari gelişime önemli katkı sunduğunu vurgular.

Çalışma, kültürlerarası etkileşimin kapsamını belirleyerek, bu bölgelerde oluşan ilk medeniyetlerin karşılıklı ilişkiler yoluyla şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuçlar, eski toplumlar arasında göç ve kültürel alışverişin yalnızca maddi değil, balki sosyal dönüşümlere ham neden olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, antik dönemdeki kültürel bütünleşme süreçlerinin derinlemesine anlaşılması için önemli bir katkıdır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya Uygarlıkları, Aral Denizi Kültürü, Arkeolojik Araştırmalar, Tunç Çağı Kültürü, Kültürel Etkileşim ve Göç

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Sanat Tarihi

[50] Ebu Reyhan Biruni adına Urgenc Devlet Üniversitesi, Tarih Bölümü Doçenti, Doktora (PhD), h.matyakubov86@gmail.com

O'RTA OSIYO SIVILIZATSIYALARI BILAN OROLBO'YI HUDUDIDAGI QADIMIY MADANIYATLAR O'RTASIDAGI TARIXIY-MADANIY MUNOSABATLAR

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Markaziy Osiyo janubidagi sivilizatsiyalar (xususan, Marg'iyona va Baqtriya) bilan Orolbo'yi hududida shakllangan qadimiy madaniyatlar o'rtasidagi madaniy aloqalar, savdo-iqtisodiy munosabatlar va arxitektura-madaniyat ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot miloddan avvalgi III ming yillik oxiridan boshlab bronza davri va ilk temir davri oralig'ida janubdan shimolga yo'naltirilgan migratsiya, hunarmandchilik va urbanizatsiya jarayonlarini arxeologik topilmalar asosida tahlil qiladi. Shimoliy Tagisken va Kozaliqir madaniyati namunalarida janubiy sivilizatsiyalarning qurilish texnologiyasi, sopolchilik uslublari va madaniy an'alarining kuchli ta'siri kuzatiladi.

Orolbo'yi hududida lojuvard marjonlar, yuqori sifatli sopol idishlar, bronza qurollar va arxitekturadagi xom g'ishtli inshootlar orqali janub bilan faol aloqalar o'z tasdig'ini topgan. Muallif shuningdek, Orolbo'yi va Markaziy Osiyo o'rtasidagi sivilizatsiyalararo o'zaro ta'sirning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy integratsiyaga olib kelganligini isbotlaydi.

Maqola qadimiy sivilizatsiyalar o'rtasidagi ta'sir doirasini aniqlashtirish, ularning tarixi va yutuqlarini qiyosiy yondashuv asosida o'rganish orqali Markaziy Osiyo tarixining kompleks manzarasini ochib beradi. Natijalar qadimiy jamiyatlarning o'zaro aloqalari, moddiy madaniyat tarqalishi va urbanizatsiya jarayonlarida hududlararo ko'chish va madaniy almashinuvning muhim rol o'ynaganligini ko'rsatadi.

Kalit So'zlar: Markaziy Osiyo Sivilizatsiyalari, Orolbo'yi Madaniyati, Arxeologik Tadqiqotlar, Bronza Davri Madaniyati, Madaniy Aloqalar va Migratsiya.

Tadqiqot Sohasi: Arxeologik Tadqiqotlar va San'at Tarixi.

KAPSAYICI KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKTA PAYDAŞ VE HİSSEDAR YAKLAŞIMLARI: ANGLO-SAKSON, KİTA AVRUPASI VE TÜRKİYE YÖNETİŞİM MODELLERİNİN KURAMSAL KARŞILAŞTIRMA

Kubilayhan GÖÇ⁵¹

Haluk DUMAN⁵²

ÖZET

21. yüzyılda sosyal eşitsizlikler giderek daha belirgin hale geldiğinden, firmalar artık sadece ekonomik katkıları açısından değil, aynı zamanda toplumsal uyumun desteklenmesindeki rolleri açısından da değerlendirilmektedir. Bu ortamda, Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS), şirketler ve toplum arasındaki ilişkiyi yeniden yapılandıran önemli bir yönetim aracı olarak ortaya çıkmaktadır. KSS'nin kapsayıcılığı artırma kapasitesi yalnızca kurumsal hedeflerden değil, aynı zamanda içinde faaliyet gösterdiği kurumsal yönetim yapılarından da etkilenmektedir. Bu çalışma Anglo-Sakson, Kıta Avrupası ve Türk yönetim biçimlerinin sosyal kapsayıcılığı nasıl kolaylaştırdığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, bu üç farklı bağlamın KSS'yi nasıl tanımladığını, KSS'nin arkasındaki temel ilkeleri ve sosyal dışlanma ve fırsat eşitliği de dâhil olmak üzere kapsayıcılık göstergeleriyle bağlantısını inceleyecektir. Anglo-Sakson modeli (örneğin ABD, İngiltere) şirketleri hissedar odaklı ve rekabet temelli bir yöntemle yönetir ve KSS'yi öncelikle stratejik faydalar sağlayan gönüllü bir araç olarak kullanır. Kıta Avrupası modeli (örn. Almanya, Fransa) paydaş odaklı yapısıyla kurumsal sorumluluğa daha bütüncül bir yaklaşım benimsemekte, düzenleyici kurumlar ve normatif standartlar daha belirgin olmaktadır. Bu durum, KSS'nin sosyal kapsayıcılık üretme kapasitesine doğrudan yansır. Türkiye, bu iki uç arasında "karma" bir kurumsal yapıya sahiptir. Bir yandan AB müktesebatıyla uyumlaştırma ve uluslararası raporlama standartlarına (örneğin GRI, CSRD) uyum sağlama çabaları sürerken, diğer yandan KSS'nin ağırlıklı olarak görünürlük ve itibar yönetimi amacıyla, yani Anglo-Sakson stratejik mantığını yansıtabilecek şekilde kullanıldığı görülmektedir. Türkiye'deki KSS projeleri ağırlıklı olarak gönüllülük esasına dayanmakta ve sosyal kapsayıcılığı temelden geliştiren kalıcı uygulamalardan ziyade sembolik faaliyetlere odaklanma eğilimindedir. Sonuç olarak, bu çalışma KSS'nin sadece etik bir tercihten ibaret olmadığını, aynı zamanda yönetim sistemlerinin bir yansıması olduğunu vurgulamakta ve KSS'nin hangi koşullar altında kapsayıcı kalkınma hedeflerine ulaşmada daha etkili bir araç olabileceğine dair teorik bir temel sunmaktadır.

[51] Aksaray University, khangoc@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7481-0837

[52] Aksaray University, halukduman70@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8815-5511

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcılık, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Paydaş Kuramı, Hissedar Kuramı, Yönetişim

Çalışma Alanı: Bölgesel Kalkınma

STAKEHOLDER VS. SHAREHOLDER APPROACHES IN INCLUSIVE CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: A THEORETICAL COMPARISON OF ANGLO-SAXON, CONTINENTAL EUROPEAN, AND TURKISH GOVERNANCE MODELS

ABSTRACT

In the 21st century, since social inequities have become increasingly apparent, firms are now assessed not only for their economic contributions but also for their role in promoting social cohesion. In this setting, Corporate Social Responsibility (CSR) emerges as a significant managerial instrument that reconfigures the relationship between companies and society. The capacity of CSR to enhance inclusivity is influenced not only by corporate objectives but also by the corporate governance structures within which it operates. This study aims to evaluate how Anglo-Saxon, Continental European, and Turkish government types facilitate social inclusion. The study will examine how these three distinct contexts define CSR, the moral principles behind CSR, and its connection to indices of inclusion, including social exclusion and equality of opportunity. The Anglo-Saxon model (e.g., USA, UK) administers corporations with a shareholder-centric and competition-driven approach, employing CSR primarily as a voluntary instrument that offers strategic benefits. The Continental European model (e.g., Germany, France) adopts a more comprehensive approach to corporate responsibility, characterized by its stakeholder-oriented framework, where regulatory institutions and normative standards are more pronounced. This is directly reflected in the capacity of CSR to generate social inclusion. Türkiye, on the other hand, is a “hybrid” institutional structure between these two extremes. On one hand, efforts are underway to harmonize with the EU acquis and comply with international reporting standards (e.g., GRI, CSRD); on the other hand, it is noted that CSR is predominantly employed for visibility and reputation management, reflecting an Anglo-Saxon strategic rationale. CSR projects in Turkey predominantly rely on volunteer efforts and tend to focus on symbolic activities rather than on enduring practices that fundamentally enhance social inclusion. In conclusion, this study emphasizes that CSR is not only an ethical choice but also a reflection of management systems and provides a theoretical basis for the conditions under which CSR can be a more effective tool for achieving inclusive development goals.

Keywords: Inclusiveness, Corporate Social Responsibility, Stakeholder Theory, Shareholder Theory, Governance

Research Area: Regional Development

YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA DİJİTAL EĞİTİM VE KÜLTÜREL HAFIZANIN TAŞINMASI

Saida AGZAMKHODJAYEVA⁵³

ÖZET

Dijital teknolojilerin, özellikle yapay zekânın (YZ) hızlı gelişimi, eğitim sistemleri için yeni ufuklar açmaktadır. Ancak bu teknolojik ilerlemeyle birlikte, kültürel kimliğin, geleneksel değerlerin ve eğitimin insani boyutunun zayıflama riski de doğmaktadır. Bu makale, dijital eğitimin kültürel hafızayı korumadaki felsefi ve aksiyolojik potansiyelini ele almaktadır. Yazar, tarihsel bilinç, etnokültürel miras ve ahlaki sürekliliği dikkate alan dijital eğitim platformlarının oluşturulması için "dijital içerik felsefesi" adlı kavramsal bir çerçeve önermektedir. İpek Yolu ülkelerinden örneklerle, kültürel olarak zenginleştirilmiş dijital içeriklerin teknolojik gelişme ile manevi direnç arasında dengeli bir etkileşim sağlayabileceği savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Eğitim, Kültürel Hafıza, Yapay Zeka

DIGITAL EDUCATION AS A CARRIER OF CULTURAL MEMORY IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ABSTRACT

The rapid advancement of digital technologies, particularly artificial intelligence (AI), opens new horizons for educational systems worldwide. However, alongside technological advantages lies the risk of diminishing cultural identity, traditional values, and the humanistic core of learning. This paper explores the philosophical and axiological potential of digital education as a medium for preserving cultural memory under AI integration. The author introduces the concept of a "philosophy of digital content" as a methodological framework for educational platforms that encode historical consciousness, ethnocultural heritage, and moral continuity. Drawing on examples from Silk Road countries, the paper argues that embedding culturally enriched digital content can foster a balanced interaction between technological progress and the spiritual resilience of society.

Keywords: Digital Education, Cultural Memory, Artificial Intelligence

[53] National university of Uzbekistan

İPEK YOLU MİRASININ 3B DİJİTALLEŞTİRİLMESİ - PROJE TANIMI, SONUÇLARI VE TAKİP ÇALIŞMALARI

Elzbieta MIŁOSZ⁵⁴

Dilbar MUKHAMEDOVA⁵⁵

Rahim KAYUMOV⁵⁶

Bakhodir ESHCHANOV⁵⁷

Utkir ABDULLAEV⁵⁸

Marek MIŁOSZ⁵⁹

ÖZET

"3D Dijital İpek Yolu" projesinin amacı, Özbekistan'da İpek Yolu kültürel mirasının 3D dijitalleştirilmesi alanında araştırma ve yaygınlaştırma çalışmaları yürütmektir. Projeye beş üniversite katıldı: Polonya'dan Lublin Teknoloji Üniversitesi (LUT) ve Özbekistan'dan dört ortak: Taşkent'teki Özbekistan Ulusal Üniversitesi, Semerkant Devlet Üniversitesi, Urgenç Devlet Üniversitesi ve Çirçik Devlet Pedagoji Üniversitesi. Proje, LUT'deki bilgisayar bilimcileri ile Özbek tarihçiler ve müze uzmanları arasındaki disiplinlerarası iş birliğinin mükemmel bir örneğidir. Müzelerde nesnelerin 3D taranmasıyla ilgili çalışmalar yürütülmüştür. Proje kapsamında, yoğun turist trafiğine sahip büyük mimari nesnelerin taranması için bir metodoloji geliştirilmiş, uygulanmış ve iyileştirilmiştir. Projenin temel sonucu, web sitesi (silkroad3d.com) ve sürekli bir 3D tarama arşividir. Proje kapsamında, bilimsel konferansların düzenlenmesi, bilimsel monografilerin ve dergilerde makalelerin yayınlanması gibi bir dizi ek görev de gerçekleştirilmiştir.

Proje tamamlandıktan sonra oluşturulan ekipler, çeşitli fon kaynakları kullanarak 3B dijitalleştirme çalışmalarına devam etmektedir. Bilimsel geziler düzenlenmekte ve bir web sitesi yönetilmektedir. Bilimsel konferanslar da devam etmektedir. Proje sırasında elde edilen materyaller kullanılarak bilimsel makaleler yayınlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 3D Dijital İpek Yolu Projesi, Kültürel Miras 3D Dijitalleştirme, Disiplinlerarası ve Uluslararası İş Birliği

Çalışma Alanı: Sanal Ortamlarda Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi ve Korunması

[54] Lublin University of Technology, Poland, e.milosz@pollub.pl, 0000-0002-5050-2282

[55] National University of Uzbekistan, Uzbekistan, sdilbar@yandex.com, 0009-0005-4451-5895

[56] Samarkand State University, Uzbekistan, rahim-kayumov@rambler.ru, 0009-0003-5856-5688

[57] Chirchik State Pedagogical University, Uzbekistan, bakhodir.eshchanov@gmail.com, 0000-0002-1869-4974

[58] Urgench State University, Uzbekistan, utkir112@mail.ru, 0009-0000-1156-0167

[59] Lublin University of Technology, Poland, m.milosz@pollub.pl, 0000-0002-5898-815X

3D DIGITALIZATION OF SILK ROAD HERITAGE – PROJECT DESCRIPTION, RESULTS, AND FOLLOW-UP WORK

ABSTRACT

The aim of the "3D Digital Silk Road" project was to carry out research and popularization work in the field of 3D digitization of cultural heritage of Silk Road in Uzbekistan. The project involved five universities: Lublin University of Technology (LUT) from Poland and four Partners from Uzbekistan: National University of Uzbekistan in Tashkent, Samarkand State University, Urgench State University and Chirchik State Pedagogical University. The project is a great example of interdisciplinary cooperation between computer scientists from LUT and Uzbek historians and museum experts. The work related to 3D scanning objects was carried out in museums. During the project a methodology for scanning large architectural objects with heavy tourist traffic was developed, implemented and improved. The main result of the project is the website (silkroad3d.com) and a perpetual archive of 3D scans. As part of the project, a number of additional tasks were carried out, such as the organization of scientific conferences, the publication of scientific monographs and articles in journals.

Following project completion, the teams formed continue their 3D digitization work, using various forms of funding. Scientific expeditions are organized and a website is maintained. Scientific conferences are also ongoing. Scientific articles using materials obtained during the project are published.

Keywords: 3D Digital Silk Road Project, Cultural Heritage 3D Digitalization, interdisciplinary and internationally cooperation

Research Area: Digitalization and preservation of cultural heritage in virtual environments

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA 3B BİLGİ TEKNOLOJİLERİ - İPEK YOLU'NDAN ÖRNEK OLAYLAR

Marek MIŁOSZ⁶⁰

Elzbieta MIŁOSZ⁶¹

Jacek KEŚİK⁶²

Rahim KAYUMOV⁶³

ÖZET

Bu makale, mimari miras alanlarının durumunu koruma amacıyla değerlendirmek için bilgi teknolojisinin kullanılma potansiyelini araştırmaktadır. Semerkant'taki müze uzmanları tarafından yaptırılan üç özel çalışma örneği sunulmaktadır. Çalışma, Lublin Teknoloji Üniversitesi'nin Orta Asya'ya düzenlediği bilimsel keşif gezileriyle birlikte yürütülmüştür. Bu keşif gezilerinden bazıları Lublin Teknoloji Üniversitesi'nin kendi fonlarından, diğerleri ise Polonya Ulusal Akademik Değişim Ajansı'ndan alınan bir hibeye finanse edilmiştir. Makalede şu örnek olaylar sunulmaktadır: Şer-Dor Medresesi mozaiği, Tilya-Kori Medresesi'nin Altın Camii'nin kubbesi ve Şah-ı Zinde topluluğunun cephesi. Fotogrametri ile birleştirilen 3B tarama, Şer-Dor Medresesi mozaığının yüksek hassasiyetli bir dijital kopyasının oluşturulmasını ve çeşitli renkli çinilerin yüzey alanının belirlenmesini sağlamıştır. Bu, mozaığın gelecekteki yeniden inşasını desteklemektedir. Uzun yıllar süren 3 boyutlu taramalar (ölçümler), Tilya-Kori Medresesi Altın Camii kubbesinin tamburunun eğiminin ve dinamiklerinin belirlenmesini sağladı. Bu sayede caminin dış kubbesinin yenilenmesinin gerekliliği ve sonuçları değerlendirildi. Şah-ı Zinde Camisi giriş kapısının çift taraması, kapının dikeyden sarmasının ve dinamiklerinin belirlenmesini sağladı. Bu, binanın güvenliğiyle ilgili çalışmalar için temel oluşturdu. Sunulan önlemler, bu tür çalışmaları uygulamak için kullanılan tipik yöntemlere kıyasla oldukça düşük maliyetliydi.

Anahtar kelimeler: Kültürel Mirasın 3B Dijitalleştirilmesi, Mirasın Korunmasında BT Kullanımı, Şer-Dor Medresesi Mozaiği, Tilya-Kori Medresesi Altın Camii, Şah-ı Zinde Topluluğu

Araştırma Alanı: Sanal Ortamlarda Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi Ve Korunması

[60] Lublin University of Technology, Poland, m.milosz@pollub.pl, 0000-0002-5898-815X

[61] Lublin University of Technology, Poland, e.milosz@pollub.pl, 0000-0002-5050-2282

[62] Lublin University of Technology, Poland, j.kesik@pollub.pl, 0000-0002-2040-8172

[63] Samarkand State University, Uzbekistan, rahim-kayumov@rambler.ru, 0009-0003-5856-5688

3D INFORMATION TECHNOLOGIES IN CULTURAL HERITAGE PROTECTION – CASE STUDIES FROM SILK ROAD

ABSTRACT

This article explores the potential of using information technology to assess the condition of architectural heritage sites for preservation purposes. It presents three specific examples of work commissioned by museum professionals in Samarkand. The work was carried out in conjunction with scientific expeditions of the Lublin University of Technology to Central Asia. Some of these expeditions were financed from the Lublin University of Technology's own funds, and others from a grant from the Polish National Agency for Academic Exchange. The article presents the following case studies: the Sher-Dor Madrasah mosaic, the dome of the Golden Mosque of the Tillya-Kori Madrasah, and the facade of the Shah-i-Zinda ensemble. 3D scanning combined with photogrammetry enabled the creation of a high-precision digital copy of the Sher-Dor Madrasah mosaic and the determination of the surface area of the various coloured tiles. This supports the future reconstruction of the mosaic. Multi-year 3D scans (measurements) enabled the determination of the inclination of the drum of the dome of the Golden Mosque of the Tillya-Kori Madrasah and its dynamics. This allowed for the assessment of the necessity and results of renovation of the mosque's external dome. A double scan of the entrance gate of the Shah-i-Zinda Ensemble allowed us to determine its deviation from the vertical and its dynamics. This provides the basis for work related to securing the building. The presented measures were very low-cost compared to the typical methods used to implement such work.

Keywords: 3D Digitalization of Cultural Heritage, Using IT for Heritage Protection, Sher-Dor Madrasah Mosaic, Golden Mosque of the Tillya-Kori Madrasah, Shah-i-Zinda Ensemble

Research Area: Digitalization And Preservation Of Cultural Heritage In Virtual Environments

ÖDEMELER DENGESİ KISITI ÖZBEKİSTAN EKONOMİSİ İÇİN GEÇERLİ Mİ? AMPİRİK BİR ANALİZ

Merve ÇELİK⁶⁴

Deniz GÖKTAŞ⁶⁵

Reyhan BOZKURT⁶⁶

ÖZET

Keynesyen ekole dayanan iktisadi teoriye göre toplam talep artışları ekonomik büyümeyin en önemli itici gücüdür. Thirlwall'ın (1979) Keynesyen iktisadi teorisine dayanan modelinde de bu durum geçerlidir. Thirlwall modeli, iç talep arttığında ülkenin ithalat oranının artacağını ve ödemeler dengesi üzerinde baskı oluşturacağını belirtmektedir. Bu nedenle ödemeler dengesi ekonomik genişlemeyi kısıtlamaktadır. Thirlwall'a göre bir ülkenin ihracat talebinin gelir esnekliği önemlidir. Diğer bir ifade ile bir ülkenin ödemeler dengesi kısıtına maruz kalmadan yüksek ekonomik büyümeyi sürdürebilmesi için ihracat talebinin gelir esnekliğini ithalatına göre artırması gerekmektedir. Bu teori genellikle Thirlwall Yasası olarak bilinir. Kısaca Thirlwall Yasası, ödeme dengesi kısıtlı büyüme oranını ifade etmektedir. Bu yasa, ekonomik büyümeyi gerçekleştirmede toplam talebin önemini vurgulamakla birlikte ülkeler için politika oluşturmasında da rehberlik etmektedir. Thirlwall Yasası'nı konu alan birçok ampirik çalışmanın sonuçları teoriyi desteklemekte ve birkaç çalışmanın ise desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Thirlwall Yasası'nın geçerliliğini Özbekistan ekonomisinin 1994-2024 yılları için araştırılmaya çalışılacaktır. Çalışma sonuçlarının Özbekistan ekonomisinde politika yapıcılara yol göstermesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelime: Ekonomik Büyüme, İhracat, İthalat, Ödemeler Dengesi

[64] Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat, merveck1003@gmail.com, ORCID: 0009-0003-7375-1569

[65] Öğr. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bozüyük Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret, deniz.goktas@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9493-0991

[66] Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat, ryhn_bzkrt42@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0313-0225

IS THE BALANCE PAYMENTS CONSTRAINT VALID FOR THE UZBEKISTAN ECONOMY? AN EMPIRICAL ANALYSIS

ABSTRACT

According to Keynesian economic theory, increases in aggregate demand are the most important driving force economic growth. This is also true in Thirlwall's (1979) model, which bases on Keynesian economic theory. The Thirlwall model point out that when domestic demand increases, the country's import ratio will increase and put pressure on the balance of payments. Therefore, the balance of payments constrains economic expansion. According to Thirlwall, the income elasticity of a country's export demand is important. In other words, for a country to sustain high economic growth without being subject to balance of payments constraints, it must increase the income elasticity of its export demand relative to its imports. This theory is commonly known as Thirlwall's Law. In short, Thirlwall's Law refers to the balance of payments constraint on growth rates. This law emphasises the importance of total demand in achieving economic growth and also guides policy-making for countries. The results of many empirical studies on Thirlwall's Law support the theory, while a few studies concludes that it is not supported. This study, the validity of Thirlwall's Law will be investigated for the Uzbekistan economy between 1994 and 2024. The aim is for the study's results to guide policymakers in the Uzbekistan economy.

Keywords: Balance of Payments, Economic Growth, Exports, Imports

TO'LOV BALANSI CHEKLOVI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TAALLUQLIMI? EMPIRIK TAHLIL

Merve ÇELİK⁶⁷

Deniz GÖKTAŞ⁶⁸

Reyhan BOZKURT⁶⁹

ABSTRAKT

Keynsning iqtisodiy nazariyasiga ko'ra, yalpi talabning ortishi iqtisodiy o'sishning asosiy omili hisoblanadi. Xuddi shu hodisa Thirlwall (1979) tomonidan ishlab chiqilgan va Keynscha yondashuvga asoslangan modelda ham kuzatiladi. Ushbu modelga ko'ra, ichki talab oshganda, mamlakat importi ko'payib, to'lov balansiga bosim o'tkazadi. Shuning uchun iqtisodiy o'sish to'lov balansi bilan cheklanadi. Thirlwall'ning fikriga ko'ra, mamlakat eksportining daromad elastikligi muhim ahamiyatga ega. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, agar mamlakat to'lov balansiga zarar etkazmasdan barqaror iqtisodiy o'sishga erishmoqchi bo'lsa, uning eksportining daromad elastikligi importidan yuqori bo'lishi kerak. Ushbu nazariya adabiyotda ko'pincha "Thirlwall qonuni" deb ataladi. Thirlwall qonuni to'lov balansi cheklovlari doirasidagi iqtisodiy o'sish darajasini tushuntiradi va talabning o'sish omillariga urg'u beradi. Shu bilan birga, ushbu qonun davlatlar uchun iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda muhim qo'llanma bo'lib xizmat qilmoqda. Thirlwall qonuni bo'yicha ko'plab empirik tadqiqotlar bu nazariyani qo'llab-quvvatlaydi, boshqalari esa qarama-qarshi xulosaga keldi. Ushbu tadqiqot 1994 va 2024 yillar oralig'ida O'zbekiston iqtisodiyoti uchun Thirlwall qonunining haqiqiylikini o'rganadi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish uchun muhim qo'llanma bo'lishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: Eksport, Import, Iqtisodiy O'sish, To'lov Balansi

[67] Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat, merveck1003@gmail.com, ORCID: 0009-0003-7375-1569

[68] Öğr. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bozüyük Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret, deniz.goktas@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9493-0991

[69] Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat, ryhn_bzkrt42@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0313-0225

FARKLI DİL SİSTEMLERİNDE RENK ADLARININ ÇEVİRİLMESİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Matmuradov Hojimurod ABDUŞARİF OĞLU⁷⁰

ÖZET

Farklı dil sistemlerinde renk adlarını çevirmek, dilbilimsel, kültürel ve algısal farklılıklar nedeniyle kendine özgü zorluklar yaratır. Yapay zeka, bu karmaşıklıkları çözmeye nöral makine çevirisi (NMT) ve anlambilimsel analizlerden faydalanarak, renk adlarının diller arası daha doğru şekilde çevrilmesine imkân tanıyan güçlü bir araca dönüşmüştür. Basit kelime kelime çeviriden farklı olarak, yapay zeka modelleri renk adlarını sınıflandırmadaki farklılıkları (örneğin bazı dillerde “mavi” ve “yeşil” arasındaki net sınır) ya da kültürel olarak özgün terimleri (örneğin Özbekçedeki “moviy” (açık mavi) veya Rusçadaki “голубой” (açık mavi) ve “синий” (koyu mavi)) dikkate almalıdır. Transformatör tabanlı ileri düzey yapay zeka sistemleri, büyük çok dilli derlemlerden yararlanarak bağlamsal ve algısal ilişkileri öğrenmekte ve kültürel olarak uyumlu çeviriler sağlamaktadır.

Ancak, renklerin öznel şekilde tanımlanması, bölgesel lehçe farklılıkları ve kaynakları sınırlı dillerde renk adlarının standartlaşmamış olması gibi zorluklar hâlâ varlığını korumaktadır. Ayrıca, yapay zeka modelleri öğrenme verilerindeki belirsizlikleri miras alarak yanlış ya da kültürel açıdan hassas olmayan çevirilere neden olabilir. Güncel araştırmalar, yapay zekayı etnolingvistik bilgilerle birleştirerek doğruluğu artırma yollarını incelemektedir. Gelecekte, bilgisayarlı görme teknolojilerinin renk adlarıyla görsel örnekleri eşleştirmek için kullanılması, ayrıca sanat, tasarım ve pazarlama alanlarında bağlamsal kullanıma uyum sağlayan kültürel olarak bilinçli yapay zeka sistemlerinin geliştirilmesi öngörülmektedir.

Bu araştırma, yapay zekanın renk adları konusundaki diller arası anlama boşluklarını ortadan kaldırmadaki potansiyelini vurgulamakta ve bu sistemlerin geniş ölçekli uygulamaları için gelişiminde hesaplamalı dilbilim ve bilişsel bilimler arasındaki disiplinler arası işbirliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Renk Adları, Diller Arası Anlambilim, Sinirsel Makine Çevirisi, Kültürel Dilbilim.

Çalışma Alanı: Eğitimde Yapay Zeka, Büyük Veri ve Öğrenme Analitiği

[70] Ebu Reyhan el-Bîrûnî adını taşıyan Urganç Devlet Üniversitesi, Çeviri Teorisi ve Uygulaması Anabilim Dalı öğretim görevlisi, Matmuradov Hojimurod Abduşarif oğlu, hojimurod24@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0555-8647>

TURLI TIZIMLI TILLARDA RANG NOMLARINI TARJIMA QILISHDA SUN'İY INTELLEKTDAN FOYDALANISH

ANNOTATSIYA

Turli tizimli tillarda rang nomlarini tarjima qilish lingvistik, madaniy va idrok etish jihatidan farqlanishi tufayli o'ziga xos qiyinchiliklar tug'diradi. Sun'iy intellekt bu murakkabliklarni hal qilishda neyron mashina tarjimasi (NMT) va semantik tahlil-lardan foydalanib, rang nomlarini tillararo aniqroq tarjima qilish imkonini beruvchi kuchli vositaga aylangan. Oddiy so'zma-so'z tarjimadan farqli o'laroq, sun'iy intellekt modellari ranglar nomlarini tasniflashdagi farqlarni (masalan, ba'zi tillarda "ko'k" va "yashil" o'rtasidagi aniq chegara) yoki madaniy jihatdan o'ziga xos atamalarni (masa-lan, o'zbekcha "moviy" (och ko'k) yoki ruscha "голубой" (och ko'k) va "синий" (to'q ko'k)) hisobga olishi kerak. Ilg'or sun'iy intellekt tizimlar katta ko'p tilli korpuslardan foydalanib, kontekstual va idrok etish bog'liqliklarini o'rganadi va madaniy jihatdan moslashuvchan tarjimalarni ta'minlaydi.

Biroq, ranglarni sub'yektiv tasvirlash, mintaqaviy shevadagi farqlar va manbalari cheklangan tillarda rang nomlarining muvofiqlashtirilmaganligi kabi qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. Bundan tashqari, sun'iy intellekt modellari o'quv ma'lumotlari-dagi noaniqliklarni meros qilib olishi natijasida noto'g'ri yoki madaniy jihatdan nozik bo'lmagan tarjimalarga olib kelishi mumkin. Hozirgi tadqiqotlar sun'iy intellekt va etnolingvistik bilimlarni uyg'unlashtirib, aniqligini oshirish yo'llarini o'rganmoqda. Kelajakda kompyuterli ko'rish texnologiyalarini rang nomlari va vizual namunalarini moslashtirish uchun qo'llash, shuningdek, san'at, dizayn va marketing sohalarida kontekstual foydalanishga moslashuvchi madaniy jihatdan xabardor sun'iy intellekt tizimlarini ishlab chiqish yo'nalishlari ko'zda tutilgan.

Bu tadqiqot sun'iy intellektning rang nomlari mavzusidagi tillararo tushunish bo'shliqlarini bartaraf etishdagi imkoniyatlarini ko'rsatib, keng miqyosda qo'llash uchun bu tizimlarni takomillashtirishda hisoblash lingvistikasi va kognitiv fanlar o'rtasidagi fanlararo hamkorlikning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit So'Zlar: Sun'iy Intellekt, Rang Nomlari, Tillararo Semantika, Neyron Mashina Tarjimasi, Madaniy Lingvistika.

Tadqiqot Yo'nalishi: Ta'limda Sun'iy Intellekt, Katta Ma'lumotlar O'rganish Tahlillari

9-13 YÜZYILLARDAN EL SANATLARI VE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ

Sabirov Mansur RUZMATOVICH⁷¹

ÖZET

Amudarya'nın Sağ Kıyısında, el sanatları ve Ticaret Merkezlerinin topraklarına bitişik bir ovada yer almaktadır: Katqal'a-Amudarya Sahili. Tarxi Kare şeklindeydi ve amudaryo yıkandıktan sonra 219 hektardan 44 hektara küçüldü. Amudarya dinamikleri hareketinin bir sonucu olarak, işgal ettiği alan 44 hektardı. Milattan önce 13. yüzyılın başlarında bir ticaret ve el sanatları merkeziydi. Büyük Güldür, Turtkul İlçesi topraklarında, toplam 620x500 m - 31 alana sahip, düzensiz bir balıkçı yaka içinde inşa edilmiştir. Milattan önce 5.-7. yüzyıllarda savunma duvarı ve Sivri Uçta onarımlar yapıldı. Dış duvardan 1,5 M'lik bir ekleme duvarında dairesel bir çift kule kalıntısı günümüze ulaşmıştır. Büyük Harezmsahiler döneminde askeri bir kale görevi gördü. Kızılkal'a, milattan önce 1. yüzyılda Beruniy ilçesi topraklarında inşa edilmiştir. Dört taraf, milattan önce 13. yüzyılın başlarına kadar askeri bir kale görevi gören, askeri merkez görevi gören iki sıralı bir savunma duvarı ile çevriliydi. Toshqala - 2 Güney Harezmni, Tuzloqal'a Masifi bölgesinde amudarya sahili bölgesinde bir ova üzerine kare şeklinde inşa edilmiştir. XIII yüzyılın başına kadar işletilen anıt, Nehir iletişiminin tam gelişiminin kendine özgü tarihi bir yeri vardır.

Hazarasp, güney Harezm kapısı, Güney savunma sınırı, Milattan önce 7. Yüzyıldan itibaren, 13. yüzyılın başı bir el sanatları ve ticaret merkeziydi, sakinler şu anda günlük faaliyetlerini savunma duvarının koruması altında yürütüyorlar. Hiva (Ichanqal'a) - Polvonyop (Heikanik) ana kanalının sonunda (34 km) Karakum hattı üzerine inşa edilmiş ve köylü dostu ovayı coğrafi kumdan ayırmıştır. Milattan önce 13. yüzyılda el sanatları, ticaret merkezi olan 26 hektarlık meydanın yerleşiminin topografik konumu, yolun gelişmesinde uluslararası kervan önemliydi, şu anda yerli ve yabancı turistlerin geldiği yer, açık müzenin adı kayıtlara geçti. edebiyat.

Anahtar Kelime: El Sanatları, Savunma, Alışveriş Merkezi, Tarım, Karakum, Amudarya, Tuzloqal'a

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Tarih.

[71] Ebu Rayhon Beruniy adını taşıyan, Urganç Devlet Üniversitesi tarih Bölümü Öğretmeni, mansursabirov1999@gmail.com

IX-XIII ASRLARGA OID HUNARMADCHILIK VA SAVDO MARKAZLARI

ANNOTATSIYA

Amudaryo o'ng sohili hududida hunarmandchilik va savdo markazlari: Katqal'a-Amudaryo sohili hududiga tutashgan tekislikda joylashgan. Tarxi kvadrat shaklda bo'lib, Amudaryo yuvib ketganidan keyin 219 gektardan 44 gektarga qisqargan. Amudaryo dinamikasi harakati natijasida uning egallagan maydoni 44 gektardan iborat bo'lgan. Yodgorlik milodiy XIII asr boshlarida savdo va hunarmandchilik markazi bo'lgan. Katta Guldursun Turtko'l tumani hududida noto'g'ri turtburchak shaklda qurilgan bo'lib, umumiy maydoni 620x500 m- 31 ga. Milodiy V-VII asrlarda mudofaa devori va burjida ta'mirlash ishlari olib borilgan. Tashqi devordan 1, 5 m qo'shimcha devorda aylana shaklda ikki qavatli burj qoldig'i saqlanib qolgan. Buyuk Xorazmshoxlar davrida harbiy qal'a vazifasini bajargan. Qizilqal'a Beruniy tumani hududida milodiy 1-asrda bino qilingan. To'rt tomoni ikki qatorli mudofaa devor bilan o'rab olingan, harbiy markaz vazifasini bajargan, milodiy XIII asr boshlarigacha harbiy qal'a vazifasini bajargan. Toshqala-2 Janubiy Xorazmni Tuproqqal'a massivi hududida Amudaryo sohili hududidagi tekislikka kvadrat shaklda bino qilingan. Yodgorlik XIII asr boshlarigacha faoliyat olib borgan, Daryo aloqa to'liq rivojlanishi o'z tarixiy o'ringa ega.

Xazarasp-Janubiy Xorazm darvozasi, Janubiy mudofaa chegarasi, mil.avv.VII asrdan, XIII asr boshlarida hunarmandchilik va savdo markazi bo'lgan, aholi hozirgi vaqtda mudofaa devor himoyasida kundalik faoliyatlarini olib bormoqda. Xiva (Ichanqal'a) - Polvonyop (Xeykanik) magistral kanali (34 km) oxirida Qoraqum chizig'ida bunyod qilinib, dehqonchilikka qulay tekisligini geografik qumlikdan ajratgan. Topografik joylashishi to'g'riburchak maydoni-26 gektar, milodiy XIII asrda hunarmandchilik, savdo markazi bo'lgan, xalqaro karvon yo'lni rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etgan, hozirgi vaqtda mahalliy va xorijiy sayyohlarning kelish makoni hisoblanadi, adabiyotlarda ochiq muzey nomi qayd qilingan.

Kalit So'Zi: Hunarmandchilik, Mudofaa, Savdo Markazi, Dehqonchilik, Qoraqum, Amudaryo, Tuproqqal'a

Tadqiqot Sohasi: Arxeologik Tadqiqotlar Va Tarix.

“FAL KİTABI” VE “KANZÜ’L-HAVAS”IN HAREZM’DE DİNÎ-MİSTİK PSEUDO-GELENEKLERİN TAŞIYICISI OLARAK KULLANILMASI”

Jumaniyozova MAMLAKAT TOJİEVA⁷²

ÖZET

Geleneksel tıbbın "gizli bilgisi" sorunu her ne kadar resmi tıp çevrelerince küresel ölçekte her zaman kabul görmese de, modern bilim insanları ve araştırmacılar bu uygulamaları test etmek ve bilgi türü olarak adaptif doğasını incelemek amacıyla giderek daha fazla bilimsel çalışma yürütmektedirler. Halk hekimliği veya halk tıbbının “gizli bilgisi” ile ilgili araştırmalar, nesilden nesle aktarılan uygulama, yöntem ve bilgilerin sistematize edilmesine yöneliktir.

Harezim bölgesinde bu tür gayriresmî bilgi, geleneksel niteliğini koruyarak sosyal ve günlük yaşamda bir fenomen olarak varlığını sürdürmektedir. Halkın geleneksel şifacılar olan ihtiyacının devam etmesi esasen tarihî-kültürel gelişimle birlikte halkın inanç sistemi ve psikolojik yaklaşımlarıyla ilgilidir. Bu durum ise meselenin bilimsel olarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu makalede, 21. yüzyılda Harezim halkının dinî-mistik tıba yönelik tutumu ele alınmaktadır. Özellikle yüzyıllardır uygulamada yer alan Fal Kitabı ve Kanzü'l-Havas gibi kaynaklar aracılığıyla ritüel uzmanları tarafından nesilden nesle aktarılan dinî-mistik bilgiye dayanan sahte geleneklerin toplumdaki yeri ve taşıyıcılık işlevi açıklanmaktadır.

Araştırma, etnografik saha verilerine ve yukarıda belirtilen kaynakların metin analizine dayanmaktadır. Çalışmada metin çözümlemesi, biyografik yöntem ve doğrudan gözlem gibi yöntemler kullanılmıştır. Ayrıca makalede, Özbek nörologları H. Allayorov ve M. G'oyipov'un bu alandaki bilimsel araştırmalarının sonuçları ile ritüel uzmanları tarafından uygulanan trans hâllerinin sınıflandırılmasına ilişkin bilgiler de sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mantra Şifası, Nekromansi, Sahte Teşhis, Falcılık, Şaman, Azaimhan, Muvakkil, Tuzoq İlmi

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma Ve Tarih.

[72] Doktora (PhD), Doçent (Özbekistan), Ürgenç Devlet Üniversitesi, “Tarih” Bölümü Profesörü, <https://orcid.org/0000-0001-9382-0718>, mamlakatjumaniyozova@gmail.com

"FOL KITABI" VA "KANZUL-XAVAS" XORAZMDA PSEUDOANANALARNING TASHUVCHI DINI-MYSTIC QO'LLANMA SIFATIDA

ANNOTATSIYA

Ananaviy tibbiyotning "maxfiy bilimlari" muammosi har doim ham rasmiy tibbiyot tomonidan global miqyosda e'tirof etilmasa ham, zamonaviy olimlar va tadqiqotchilar uning amaliyotini sinab ko'rish va bilim turi sifatida moslashuvchan tabiatini o'rganish uchun tobora ko'proq ilmiy tadqiqotlar olib bormoqdalar. Xalq tabobati, yoki xalq tabobatining "maxfiy bilimlari" bo'yicha olib borilayotgan ilmiy izlanishlar avloddan-avlodga o'tib kelayotgan bu bilimlarga oid amallar, usullar va bilimlarni tizimlashtirishga qaratilgan. Xorazmda mazkur norasmiy bilim turi o'z an'anaviyligini saqlab qolgan holda ijtimoiy-maishiy hayot fenomeni sifatida mavjud bo'lib kelmoqda. Aholining an'anaviy tabiblarga bo'lgan ehtiyoji saqlanib qolayotgani, avvalo, tarixiy-madaniy rivojlanish, shuningdek, aholining e'tiqodiy va psixologik qarashlari bilan bog'liqdir. Bu esa ushbu masalani ilmiy o'rganish zaruratini belgilab beradi.

Mazkur maqolada XXI asrda Xorazm aholisining diniy-mistik tabobatga bo'lgan munosabati tahlil etiladi. Xususan, ming yillar davomida amaliyotda qo'llanilib kelinayotgan "Fol" kitobi va "Kanzul-Xavas" kabi manbalar orqali marosim mutaxassislari tomonidan avloddan-avlodga yetkazib kelinayotgan diniy-mistik bilimlarga asoslangan psevd'an'analar jamiyatdagi o'rni va tashuvchilik funksiyasi ochib beriladi.

Tadqiqot etnografik dala materiallari hamda yuqorida zikr etilgan manbalar tahlili asosida amalga oshirildi. Bunda matnshunoslik usuli, biografik usul va to'g'ridan-to'g'ri kuzatuv kabi uslublar qo'llanildi. Shuningdek, maqolada o'zbek nevrolog mutaxassislari X. Allayorov va M. G'oyipovlar tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijalari hamda marosim mutaxassislarining faoliyatida qo'llaniladigan trans holatlarining turkumlanishi haqidagi ma'lumotlar keltiriladi.

Kalit Sozlar: Mantra Shifo, Nekromansiya, Psevdo Diagnostika, Folbinlik, Shaman, Azaimxon, Muakkil, Ilmi Tuzoq

Tadqiqot Sohasi:Arxeologik Tadqiqotlar va Tarix.

REKREATİF AKTİVİTELERİN MÜLTECİ ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİM SÜRECİNE KATKISI

Fatma ARSLAN⁷³

Adnan KÖK⁷⁴

ÖZET

Terapötik bir yaklaşım doğrultusunda planlanan rekreatif aktiviteler, engelli, mülteci, hasta, yaşlı ve mahkûm gibi özel durumdaki bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden sağlıklı bireyler olarak gelişimlerine anlamlı katkılar sağlamaktadır.

Çalışmanın amacı, Suriyeli mülteci öğrencilere terapötik rekreasyon kapsamında uygulanan rekreatif aktivitelerin, bu öğrencilerin fiziksel gelişimleri, psikolojik iyilik halleri ve sosyal becerileri üzerindeki etkilerini incelemektir.

Araştırmaya, Osmaniye ili Cevdetiye beldesinde bulunan Barınma Merkezi'nde ikamet eden ve ortaöğretim düzeyinde eğitim gören toplam 191 Suriyeli mülteci öğrenci katılmıştır. Deney grubunu, yaş ortalaması $16,27 \pm 1,43$ olan ve rekreatif etkinliklere katılan 98 öğrenci; kontrol grubunu ise yaş ortalaması $15,99 \pm 1,49$ olan ve bu etkinliklere katılmayan 93 öğrenci oluşturmuştur. Deney grubuna, sekiz hafta boyunca haftada iki gün ve günde iki saat olacak şekilde; basketbol, okçuluk, masa tenisi ve dart gibi rekreatif aktiviteler uygulanmıştır. Araştırmanın başlangıcında ve sonunda, hem deney hem de kontrol grubuna 'Rekreasyon Fayda Ölçeği' uygulanarak veri toplanmıştır.

Rekreatif aktivite programı sonrasında, deney grubunun fiziksel, psikolojik ve sosyal alt boyutlara ilişkin ortalamaların arttığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Kontrol grubunda ise tüm alt boyutlarda ortalamaların azaldığı; ancak yalnızca psikolojik alt boyuttaki değişimin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Son test bulgularına göre, deney grubunun fiziksel, psikolojik ve sosyal tüm alt boyutlardaki ortalama puanlarının kontrol grubuna kıyasla daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0.05$).

Sonuç olarak, elde edilen veriler; rekreatif aktivitelerin mülteci öğrencilerin psikolojik iyilik halleri ile fiziksel gelişimleri üzerinde olumlu etkiler yarattığını ve öğrencilerin takım çalışması, iş birliği ve dayanışma gibi sosyal kavramları öğrenerek sosyal uyum becerilerinde anlamlı bir gelişim gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

[73] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, fatmaarslan2003@gmail.com Orcid ID: [0000-0003-2025-8765](https://orcid.org/0000-0003-2025-8765)

[74] Osmaniye Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, kokadnan@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Rekreatif Aktivite, Mülteci, Terapötik Rekreasyon

THE CONTRIBUTION OF RECREATIONAL ACTIVITIES TO THE DEVELOPMENT PROCESS OF REFUGEE SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

Recreational activities planned within the framework of a therapeutic approach provide meaningful contributions to the physical, social, and psychological development of individuals in special circumstances, such as those who are disabled, refugees, ill, elderly, or incarcerated.

The aim of this study is to examine the effects of recreational activities implemented as part of therapeutic recreation on the physical development, psychological well-being, and social skills of Syrian refugee students.

The study included a total of 191 Syrian refugee students residing in the Shelter Center located in the Cevdetiye district of Osmaniye province and enrolled in secondary education. The experimental group consisted of 98 students with a mean age of 16.27 ± 1.43 who participated in recreational activities, while the control group included 93 students with a mean age of 15.99 ± 1.49 who did not participate in these activities. The experimental group was exposed to recreational activities such as basketball, archery, table tennis, and darts for two hours a day, two days a week for eight weeks. Data were collected by applying the 'Recreation Benefit Scale' to both the experimental and control groups at the beginning and end of the study.

After the recreational activity program, the experimental group's means for the physical, psychological, and social subscales increased and were statistically significant ($p < 0.05$). In the control group, means decreased in all subscales; however, only the change in the psychological subscale was not statistically significant ($p > 0.05$). According to the post-test findings, the experimental group's mean scores for all physical, psychological, and social subscales were higher than the control group, and this difference was statistically significant ($p < 0.05$).

As a result, the data obtained reveal that recreational activities have positive effects on the psychological well-being and physical development of refugee students, and that students show significant development in their social adaptation skills by learning social concepts such as teamwork, cooperation and solidarity.

Keywords: Recreational Activity, Refugee, Therapeutic Recreation

DİL ÖĞRENİMİNDE DİZİLERİN ROLÜ: ÖZBEKİSTAN'DA YAYINLANAN TÜRK DİZİLERİ ÖRNEĞİNDE

Gulina YUSUPOVA⁷⁵

ÖZET

Eğlence endüstrisinin beyaz camda yansıması olarak görülmekte olan televizyon dizileri geleneksel işlevlerinin yanı sıra kitleler üzerinde etki gösteren araç olarak da tanımlanmaktadır. Televizyon dizilerinin, izleyicileri eğlenceli vakit geçirmesine yardımcı olmaktan ziyade anlattığı hikâye, kahraman ve görseller aracılığıyla seyircilerin düşünce, davranış ve algılarını oluşturmakta ve üzerlerinde etki etmektedir. Buna bağlı olarak televizyon dizileri küresel çağda sadece kendi kitlelerine değil belki farklı ülkelerin televizyon kanallarında da yayına çıkarılmaktadır. İçinde bulunduğumuz dijital çağda Türk dizilerinin de Türki Cumhuriyetler başta olmak üzere farklı ülkelerde de vizyona girdiği görülmektedir. Televizyon, yeni nesil dijital platformlar ve farklı yerel kanallarda gösterime sunulan Türk dizileri yabancı izleyicilerde Türk dili başta olmak üzere Türkiye'nin kültürüne, müziğine, sanatına ve tarihi yerlerine ve Türk yaşam tarzlarına ilgilerini arttırmaktadır. Araştırmada, bu gözlem ve varsayımdan yola çıkarak Türk dizilerinin yabancıların Türkçe dilinin öğrenimindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Özbekistan'da Türk dizi ve filmlerini izleyerek Türkçe dil kursuna gitmeden Türkçe öğrenen 10 katılımcının deneyimine başvurulmuştur. Çalışma, nitel araştırma yönteminden biri olan olgubilime uygun şekilde yürütülmüştür. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizi içerik analizi ile yorumlanmıştır. Elde edilen verilere göre Türk dizileri öğretici, eğlendirici, heyecan verici ve bağımlılık yapıcı özellikleri içerdiği görülmüştür. Bu bağlamda Türk dizilerini izleyen yabancılar için Türk dilini öğretici, Türkiye kültürünü, tarihini ve yaşam tarzı hakkında bilgi verici araç olarak da tanımlanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dizisi, Türk Kültürü, Yabancılar İçin Öğretici, Nitel Araştırma, Özbekistan

[75] Dr.Öğr.Üyesi Gulina Yusupova: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü

THE ROLE OF TV SERIES IN LANGUAGE LEARNING: THE EXAMPLE OF TURKISH TV SERIES BROADCAST IN UZBEKISTAN

ABSTRACT

Television series, often seen as a reflection of the entertainment industry, are also defined as tools that influence audiences, in addition to their traditional functions. Rather than simply providing entertainment, television series shape and influence viewers' thoughts, behaviors, and perceptions through the stories, characters, and visuals they tell. Consequently, in the global age, television series are not only broadcast to their own audiences but also to television channels in other countries. In this digital age, Turkish series are also seen airing in various countries, particularly the Turkic Republics. Turkish series, broadcast on television, new-generation digital platforms, and various local channels, are increasing foreign viewers' interest in Turkey's culture, music, art, historical sites, and lifestyles, especially the Turkish language. Based on this observation and assumption, this research aims to explore the role of Turkish series in foreigners' Turkish language learning. The study explores the experiences of 10 participants in Uzbekistan who learned Turkish by watching Turkish series and films without attending a Turkish language course. The study was conducted in accordance with phenomenology, a qualitative research method. Data were collected using a semi-structured interview form. Data analysis was interpreted using content analysis. The data obtained revealed that Turkish television series are educational, entertaining, exciting, and addictive. In this context, for foreign viewers, they can be described as a tool for learning the Turkish language and providing information about Türkiye's culture, history, and lifestyle.

Keywords: Turkish TV series, Turkish culture, Tutorial for foreigners, Qualitative research, Uzbekistan

Faydacı ve Hedonik Hizmetlerde Kıtlık Mesajları: Kazanma Arzusunun Rolü Üzerine Nitel Bir Araştırma ⁷⁶

Yelda GÜÇLÜ ⁷⁷

Nezahat EKİCİ ÖZCAN⁷⁸

ÖZET

Kıtlık (scarcity), pazarlama stratejilerinde tüketici davranışlarını yönlendirmeye yönelik etkili bir çekicilik unsuru olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle çevrimiçi pazar yerlerinde ürün veya hizmetlerin sınırlı süre ya da miktarda sunulması, tüketicilerin satın alma kararlarını etkilemeyi ve bu kararları hızlandırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, kıtlık mesajlarının satın alma niyeti üzerindeki etkisini hedonik ve faydacı hizmet değerleri bağlamında ele almakta ve bu etkide kazanma arzusunun nasıl bir rol üstlendiğini incelemektedir. Hedonik hizmetler; haz, eğlence ve duygusal doyum gibi deneyimsel unsurlarla öne çıkarken; faydacı hizmetler daha çok işlevsellik, verimlilik ve rasyonel değerlendirmeye dayalı özellikler taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin sahip oldukları değer türlerinin kıtlık mesajlarına verdikleri psikolojik ve davranışsal tepkiler üzerinde belirleyici olması beklenmektedir.

Kıtlık stratejilerinin satın alma niyeti üzerindeki etkisi, mevcut literatürde çoğunlukla nicel araştırmalarla incelenmiştir. Ancak bu çalışmada, tüketicilerin fiili davranışlarını ve bu davranışların arkasındaki değer türlerini anlamaya yönelik nitel bir araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda, 13 katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiş; elde edilen veriler tematik analiz tekniğiyle değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları, kıtlık mesajlarının tüketicilerin satın alma davranışlarını doğrudan etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Hedonik değere sahip bireylerin kıtlık mesajları karşısında daha yoğun bir kazanma arzusu geliştirdikleri; buna karşın faydacı değere sahip bireylerin daha temkinli ve rasyonel bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca mesaj türleri bağlamında, hedonik değere sahip bireylerde zaman temelli kıtlık mesajlarının; faydacı değere sahip bireylerde ise miktar temelli mesajların daha etkili olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sahip oldukları değer türüne bağlı olarak kıtlık mesajlarına karşı geliştirdikleri kazanma arzusu ve heyecan gibi duygusal tepkiler, bu stratejilerin algılanış biçimini şekillendirmektedir. Bu sonuçlar, pazarlama stratejilerinin hedef kitlenin değer özellikleri doğrultusunda özelleştirilmesi

[76] Bu çalışma Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD bünyesinde Doç. Dr. Nezahat EKİCİ ÖZCAN danışmanlığında Yelda GÜÇLÜ tarafından yürütülmekte olan 'Faydacı ve Hedonik Hizmetlerde Bir Çekicilik Unsuru Olarak Kıtlık Mesajları: FOMO ve Kazanma Arzusunun Aracılık Rolü' başlıklı Doktora tezinden üretilmiştir.

[77] Necmettin Erbakan Üniversitesi, yelda.guclu@erbakan.edu.tr, 0000-0002-5358-3815

[78] Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi, nezahatekici@kmu.edu.tr, 0000-0003-1697-3483

gerektiğini göstermekte; ayrıca kazanma arzusu ile değer türleri arasındaki ilişkilerin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 1-Kıtlık Mesajları, 2-Kazanma Arzusu, 3-Nitel Araştırma 4-Hedonik Değer 5-Faydacı Değer

Çalışma Alanı: İletişim çalışmaları, Girişimcilik, Dijital Ekonomi ve Startup Ekosistemleri

SCARCITY MESSAGES IN UTILITARIAN AND HEDONIC SERVICES: A QUALITATIVE STUDY ON THE ROLE OF THE DESIRE TO WIN⁷⁹

ABSTRACT

Scarcity is frequently used in marketing strategies as an effective attraction element to guide consumer behavior. Especially in online marketplaces, offering products or services for a limited time or in limited quantities aims to influence and accelerate consumers' purchasing decisions. This study examines the impact of scarcity messages on purchase intention within the context of hedonic and utilitarian service values and investigates the role of the desire to win in this effect. Hedonic services are characterized by experiential elements such as pleasure, entertainment, and emotional gratification, while utilitarian services are more based on functionality, efficiency, and rational evaluation. In this context, it is expected that the types of values individuals possess will be decisive in their psychological and behavioral responses to scarcity messages.

The impact of scarcity strategies on purchase intention has mostly been examined through quantitative research in existing literature. However, this study adopts a qualitative research approach aimed at understanding consumers' actual behaviors and the types of values behind these behaviors. In this context, semi-structured in-depth interviews were conducted with 13 participants; the data obtained were evaluated using thematic analysis technique. The research findings revealed that scarcity messages can directly influence consumers' purchasing behavior. It was observed that individuals with hedonic values developed a more intense desire to win in response to scarcity messages; conversely, individuals with utilitarian values exhibited a more cautious and rational attitude. Furthermore, in terms of message types, it was determined that time-based scarcity messages were more effective for individuals with hedonic values, while quantity-based messages were more effective for individuals with utilitarian values. The emotional responses, such as the desire to win and excitement, that participants developed towards scarcity messages, depending on their value type, shape how these strategies are perceived. These results indicate that marketing strategies should be customized according to the value characteristics of the target audience; they also contribute to a deeper understanding of the relationships between the desire to win and value types.

[79] This study is being conducted by Yelda GÜÇLÜ under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Nezahat EKİCİ ÖZCAN at the Department of Business Administration, Institute of Social Sciences, Karamanoğlu Mehmetbey University. It is based on the doctoral thesis titled 'Scarcity Messaging as an Attraction Factor in Utilitarian and Hedonic Services: The Mediating Role of FOMO and Desire to Win.'

Keywords: 1-Scarcity Messages, 2-Desire to Win,3-Qualitative Research, 4-Hedonic Value,

5-Utilitarian Value

Research Area: Communication Studies, Entrepreneurship, Digital Economy and Startup Ecosystems

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DİJİTAL VATANDAŞLIK: 2005, 2018 VE 2024 PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Esra TAŞĞIN⁸⁰

Güven KEMERKAYA⁸¹

Ali MEYDAN⁸²

ÖZET

21. yüzyılın getirmiş olduğu dijital çağ, teknolojide hızlı gelişmeler toplum hayatını bir çok farklı noktadan etkilemiştir. Bu değişim süreci öğretim programlarının çağın değişen şartlarına göre yeniden güncellenmesini zorunlu hale getirmiştir. Güncellenen programlarda sosyal bilgiler eğitiminin temel yaklaşımlarından biri olan vatandaşlık eğitimi de programlara dijital çağın yapısına uygun yansıtılması beklenmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, 2005, 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının dijital vatandaşlık kavramına yer verme durumları açısından karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu çalışmada Türkiye’de sosyal bilgiler dersi çerçevesinde dijital vatandaşlık yaklaşımının geçirdiği değişim süreci ele alınmıştır. Çalışma nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın veri kaynakları 2005, 2018 ve 2024 yıllarında yürürlüğe konan sosyal bilgiler öğretim programlarıdır. Programlara Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu ile Öğretim Programlarını İzleme ve Değerlendirme ortamına genel ağ üzerinden ulaşılmıştır. Programların orijinalikleri kontrolleri yapılmış ve veri toplama aşamasına geçilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile temalara ayrılarak kodlanmış ve sonuca yansıtılmıştır. Elde edilen veriler programlar arasında konuya yönelik olarak verilen önemin ve yaklaşımın zaman içinde nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışma bulgularında 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında doğrudan dijital vatandaşlık kavramına yönelik kazanım, içerik bulunmadığı ancak dolaylı yünden dördüncü sınıf düzeyinde iki (2), altıncı sınıf düzeyinde bir (1), yedinci sınıf düzeyinde bir (1) kazanım ile vurgu yapıldığı görülmüştür. 2018 programında dolaylı yünden dijital vatandaşlığın alt yapısına vurgu yapan kazanımlara (SB.4.4.2., SB.4.4.5., SB.5.4.2., SB.5.4.3., SB.6.4.2., SB.7.1.3.,SB.7.1.4) yer verildiği ortaya konulmuştur. 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ise “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğretilen alanında tüm sınıf kademelerinde birer (1) öğrenme çıktısı olmak üzere toplam dört öğrenme çıktısına yer verilmiştir. üç programın karşılaştırmalı incelemesinde 2005 ve

[80] İstiklal Ortaokulu, Nevşehir.

[81] Nevşehir HBV Üniversitesi

[82] Nevşehir HBV Üniversitesi

2018 yılı programlarında doğrudan bir kazanımın olmadığı ancak 2024 programında çağın gereğine uygun olarak dijital vatandaşlığa yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilere göre bireylerin etkin bir vatandaş yetiştirilme idealine öncülük eden sosyal bilgiler ders içeriğinde dijital vatandaşlık ile ilgili birden fazla öğrenme alanında vurgu yapılabileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Vatandaşlık, Dijital Vatandaşlık,

ULUSLARARASI EKONOMİDE YENİ ALAN; SPOR

Özden TAŞĞIN⁸³

ÖZET

Kişilerin bedensel ve ruhsal sağlığının gelişimine katkısı olan spor, bireylerin ruh ve beden olarak sağlıklı yetişmesi, sosyolojik ve psikolojik açıdan toplum yaşamına katkı sağlamasından dolayı bir eğitim aracı olarak da kabul görmektedir. Spor, insanların dil, din, renk, meslek ve ekonomik düzeylerine bakmaksızın bütün insanların hayatlarına renk katan geniş bir aktivite alanıdır.

Günümüzde milyonlarca kişi sporcu, yönetici veya seyirci olarak sportif faaliyetlere katılım sağlamaktadır. Dünyayı büyük bir pazar olarak gören küreselleşme, 1980 yıllarda Sovyetler Birliğinin çökmesiyle soğuk savaşın bitmesi liberal ekonomi politikalarının ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle hızlanarak bugünkü seviyeye gelmiştir.

Küreselleşme olgusunun günümüzde tüm ekonomik, sosyal ve politik pratikler ile kurduğu etkileşimlerin bir sonucu olarak, spor fenomeni artan bir şekilde iktisadi değerler ve serbest pazar ekonomisine ilişkin dinamikler etrafında düşünölmeye başlanmış ve bu bağlamda sporun daha çok ekonomik ve politik vasfını ortaya çıkaran küresel spor ekonomisinin ve uluslararası sporcu emek göçü hareketlerinin gelişimi hız kazanmıştır. Küresel spor ekonomisinin etki alanının gelişimi ile birlikte televizyon yayın hakları gelirleri, sponsorluk anlaşmaları gelirleri, büyük ölçekli uluslararası spor organizasyonlarına ve spor turizmine ilişkin ekonomik gelirlerde daha önce görülmemiş bir artış gözlemlenmiş ve bu doğrultuda ekonomik rekabet içerisinde yer almak isteyen yerel düzeydeki spor kulüpleri ve ulusal düzeydeki milli takımların yönetilmesi bakımından merkezi hükümetler, spora daha çok yatırım yapmayı hedeflemişlerdir.

Spor, yalnızca beşerî bir boş zaman aktivitesi olmaktan çıkmış, hayatının durağanlığı sporu bir ihtiyaç haline getirmiştir. Çok uluslu şirketler, sivil toplum örgütleri ve ulus devletlerin devreye girmesi ile ekonomik olarak güçlü ve gelişen bir alan haline almıştır. Spor artık birçok uluslararası organizasyonu gerçekleştirmede uygun bir yatırım aracıdır. Spor ile farklı kültürlerle ve coğrafyalara ulaşmak mümkündür. Bu sebeple spor aynı zamanda kültürel ve ekonomik bir araçtır. Bu değişim ve gelişimle birlikte spor önemli bir gelir kaynağı haline dönüşmüş ve devletin spor ekonomisine dolaysız olarak etkisinden dolayı düzenleyici ve denetleyici rolü artmıştır. Spor ekonomisi, küresel pazarda yerini garantilemiştir.

[83] Doç. Dr., Nevşehir HBV Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID:0000-0001-9576-2865, otaskin@nevsehir.edu.tr

Küreselleşme, sporu yalnızca beşerî bir boş zaman değerlendirme hobi aracı olmaktan çıkarıp, ekonomik alana taşımıştır. Bu değişim ve gelişimle birlikte spor önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Ülkeler her alanda olduğu gibi sporda da küresel pazarı etkileme gücünü elde etmek için bir takım politikalar geliştirmektedir. Artık spor, birçok uluslararası bir yatırım aracıdır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Ekonomi, Uluslararası

A NEW FIELD IN INTERNATIONAL ECONOMICS: SPORTS

ABSTRACT

Sports, which contribute to the development of individuals' physical and mental health, are also recognized as an educational tool due to their role in raising physically and mentally healthy individuals and contributing to social life from both sociological and psychological perspectives. Sports are a broad field of activity that adds color to people's lives regardless of language, religion, race, profession, or economic status.

Today, millions of people participate in sports activities as athletes, managers, or spectators. Globalization, which sees the world as a vast marketplace, accelerated after the collapse of the Soviet Union in the 1980s with the end of the Cold War, influenced by liberal economic policies and technological advancements, and has reached its current level.

As a result of globalization's interaction with all economic, social, and political practices, the phenomenon of sports has increasingly been considered in terms of economic values and the dynamics of the free market economy. In this context, the development of the global sports economy and the international migration of athlete labor has gained momentum, highlighting the economic and political dimensions of sports. With the expansion of the influence of the global sports economy, there has been an unprecedented increase in revenues from television broadcasting rights, sponsorship agreements, large-scale international sports organizations, and sports tourism. In response, central governments have aimed to invest more in sports in order to manage local sports clubs and national teams that seek to compete economically.

Sports are no longer merely a human leisure activity; the stagnation of modern life has turned them into a necessity. With the involvement of multinational companies, non-governmental organizations, and nation-states, sports have become a powerful and growing economic sector. Today, sports are an effective investment tool in organizing numerous international events. Through sports, it is possible to reach different cultures and geographies. Therefore, sports also serve as both a cultural and economic tool. Along with this transformation and development, sports have become a significant source of income, and the state's direct influence on the sports economy has increased, giving it a greater regulatory and supervisory role. The sports economy has secured its place in the global market.

Globalization has transformed sports from merely a human hobby for leisure time into an economic domain. With this transformation and development, sports have become a significant source of revenue. As in all fields, countries are developing various policies to gain influence in the global sports market. Sports have now become an international investment tool.

Keywords: Sport, Economi, International

ULUSLARARASI GÖÇMENLERİN EKONOMİK PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ÜZERİNE MUKAYESELİ ANALİZ

Erşan SEVER⁸⁴

İrem DÜZEL⁸⁵

ÖZET

İnsanlar tarihsel süreçte kuraklık, savaş, afet, ekonomik ve siyasi vb. nedenlerle yer değişimi yapmak durumunda kalmışlardır. Bu göçlerin bir kısmı yasal yollardan olurken, diğer bir kısmı ise yasal olmayan yollardan meydana gelmiştir. Ülkelerarasında gerçekleşen bu göç hareketleri hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin sosyoekonomik yapıları üzerinde önemli düzeyde etkiler yapabilmektedir. Özellikle son yıllarda güçlenen küreselleşme ile göç hareketleri ivme kazanmış, göçmen akışları artmıştır. Göçmen akışları yalnızca demografik yapıları değil, ülkelerin sosyoekonomik dinamiklerini de etkilemektedir. İlgili literatür incelendiğinde, yapılan araştırmaların bazıları göç hareketlerinin girişimcilik faaliyetlerini ve iş gücü niteliğini arttırarak ekonomik kalkınmayı desteklediğini savunurken, bazıları ise düşük vasıflı işgücü göçünün göç edilen ülkedeki istihdam piyasalarını ve konut piyasalarını olumsuz etkilemesi nedeniyle ekonomik performansı düşürdüğüne vurgu yapmaktadırlar. Bu araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmasında ülkelerin gelişmişlik seviyesi ve uygulanan politikalar yanında göçmenlerin beşeri sermaye düzeylerinin ana belirleyici unsur boyutunda bulunduğu söylenebilir. Bu çerçevede gelişmiş ülkelerin iş açıkları ve beceri uyumsuzluğunu dikkate alan stratejileri hayata geçirmeleri nedeniyle göçmen ve mülteciler ev sahibi ülkede emek piyasasındaki eksikleri giderme ve çalışanların verimliliğini iyileştirme fonksiyonunu ifa edebilmektedirler. Öte yandan çoğu zaman göçmenlerin düşük ücretli mesleklerde istihdam edilmesi işgücü piyasasında ikame etkisi yaparak ülke vatandaşlarının işlerini ellerin almak suretiyle gelişmekte olan ülkelere istihdam piyasalarını olumsuz etkileyerek kayıt dışı ekonomiyi güçlendirebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmada uluslararası göç hareketinin ekonomik performans üzerine etkileri Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa, Kanada ve İsveç gibi gelişmiş ülkelerin yanı sıra Türkiye, İran, Pakistan, Uganda ve Kolombiya gibi gelişmekte olan ülkeler bağlamında ekonometrik model yardımıyla karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Elde edilen bulgular çerçevesinde politika yapıcılara göçmen politikaları bağlamında bir perspektif sunumu hedeflenmektedir.

[84] Aksaray Üniversitesi, ORCID:0000-0003-0220-5571

[85] Aksaray Üniversitesi, ORCID:0009-0002-5186-6675

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Göç, Ekonomik Performans, Göç Politikaları, Karşılaştırmalı Analiz

THE IMPACT OF INTERNATIONAL IMMIGRANTS ON ECONOMIC PERFORMANCE: A COMPARATIVE ANALYSIS OF DEVELOPED AND DEVELOPING COUNTRIES

ABSTRACT

In the historical process, people have had to change their places due to drought, war, disaster, economic and political reasons. While some of these migrations have occurred legally, others have occurred illegally. These migration movements between countries can have significant impacts on the socioeconomic structures of both developed and developing countries. Especially in recent years, with the strengthening globalization, migration movements have gained momentum and migrant flows have increased. Migrant flows affect not only demographic structures but also the socioeconomic dynamics of countries. A review of the related literature reveals that while some studies argue that migration movements support economic development by increasing entrepreneurial activities and labor force quality, others emphasize that low-skilled labor migration reduces economic performance due to the negative impact of low-skilled labor migration on employment and housing markets in the destination country. In addition to the level of development of countries and the policies implemented in these studies, it can be said that the human capital level of migrants is the main determinant in reaching different results in these studies. In this framework, migrants and refugees can fulfill the function of filling the gaps in the labor market and improving the productivity of workers in the host country as developed countries implement strategies that take into account job gaps and skill mismatches. On the other hand, the employment of migrants in low-paid occupations can often have a substitution effect in the labor market, taking jobs away from citizens, negatively affecting labor markets in developing countries and strengthening the informal economy.

In this context, in this study, the effects of international migration on economic performance of developed countries such as the United States, Germany, France, Canada and Sweden as well as developing countries such as Turkey, Iran, Pakistan, Uganda and Colombia will be analyzed comparatively with the help of an econometric model. Within the framework of the findings, it is aimed to provide a perspective to policy makers in the context of immigration policies.

Keywords: International migration, economic performance, migration policies, comparative analysis

XALQARO MIGRATSIYA HARAKATLARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI: RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR KONTEKSTIDA TAQQOSLOVLI TAHLIL

Erşan SEVER⁸⁶

İrem DÜZEL⁸⁷

ANNOTATSIYA

Insonlar tarixiy jarayonda qurg'ochilik, urush, tabiiy ofatlar, iqtisodiy inqirozlar va siyosiy beqarorlik kabi turli sabablar bilan yashash joyini o'zgartirishga majbur bo'lganlar. Bu migratsiya harakatlarining bir qismi qonuniy yo'llar bilan amalga oshgan bo'lsa, ba'zilari noqonuniy yo'llar orqali sodir bo'lgan. Davlatlararo sodir bo'layotgan bu migratsiya oqimlari ham rivojlangan, ham rivojlanayotgan mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmasiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda globallashuvning kuchayishi bilan migratsiya harakatlari jadallashgan va migratsiya oqimlari ortgan. Migratsiya oqimlari faqat demografik tuzilmani emas, balki mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy dinamikasini ham o'zgartirmoqda. Mavjud adabiyotlar tahlil qilinganda, ayrim tadqiqotlar migratsiyaning tadbirkorlik faoliyati va mehnat kuchining malakasini oshirib, iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlagan bo'lsa, boshqalari esa past malakali ishchi kuchining migratsiyasi mehnat bozorlari va uy-joy bozorlariga bosim o'tkazib, iqtisodiy samaradorlikni pasaytirishi mumkinligini qayd etgan. Bu qarama-qarshi xulosalarning sabablari sifatida mamlakatlarning rivojlanish darajasi, qo'llanilayotgan migratsiya siyosatlari va migrantlarning inson kapitali darajasi asosiy omil sifatida ajralib turadi. Rivojlangan mamlakatlar mehnat bozori ehtiyojlarini va ko'nikmalar nomutanosibligini hisobga olgan holda strategiyalar ishlab chiqib, migrant va qochqinlarning mehnat bozorida bo'shliqlarni to'ldirish va ishchilarning unumdorligini oshirish funksiyasini bajarishini ta'minlamoqda. Shu bilan birga, migrantlarning ko'pincha past haq to'lanadigan ishlarda ishlashi mehnat bozorida raqobatni kuchaytirib, mahalliy aholi ish o'rinlaridan mahrum bo'lishiga olib kelishi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda mehnat bozoriga salbiy ta'sir ko'rsatib, norasmiy iqtisodiyotning kengayishiga olib kelishi mumkin.

Shu munosabat bilan ushbu tadqiqotda xalqaro migratsiya harakatlarining iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri AQSH, Germaniya, Fransiya, Kanada va Shvetsiya kabi rivojlangan mamlakatlar hamda Turkiya, Eron, Pokiston, Uganda va Kolumbiya kabi rivojlanayotgan davlatlar misolida iqtisodiy-ekonometrik model yordamida taqqoslovli tarzda o'rganiladi. Olingan natijalar asosida siyosatchilar uchun migratsiya siyosati borasida amaliy tavsiyalar ishlab chiqilishi maqsad qilingan.

[86] Aksaray University, ORCID:0000-0003-0220-5571

[87] Aksaray University, ORCID:0009-0002-5186-6675

Kalit So'zlar: Xalqaro Migratsiya, Iqtisodiy Ko'rsatkichlar, Migratsiya Siyosatlari, Taqqoslovli Tahlil

ÖZBEK GÖÇMENLERİN ABD'YE ALIŞILMADIK YOLCULUĞU

Shoirakhon NURDINOVA⁸⁸

ÖZET

Bu araştırmada Özbek göçmenlerin Amerika Birleşik Devletleri'ne göç deneyimleri incelenmektedir. Geleneksel olarak Rusya, Kazakistan ve Türkiye'yi hedef alan Özbek göçmenlerin aksine, ABD'ye göç edenlerin karşılaştıkları zorlukları, uyum stratejileri ve Amerikan toplumuna entegrasyon süreçleri ele alınmaktadır. Özbek göçmenleri Ukrayna krizinin yarattığı ekonomik belirsizlikler ve güvenlik endişeleri nedeniyle alternatif rotalar aramaktadır. Bu bağlamda ABD, özellikle Özbek göçmenleri için cazip bir ülke haline gelmiştir. Ancak yüksek vize red oranları, bu göç hareketinin giderek daha fazla düzensiz yollara kaymasına neden olmaktadır. ABD'de Özbek göçmenlerine ilişkin akademik literatürde kapsamlı verilerin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu anlamda araştırma, nitel görüşmeler ve saha gözlemlerine dayanarak, Özbek göçmenlerin ABD'ye ulaşmak için geleneksel rotaların dışına çıkarak Latin Amerika ülkelerini transit geçiş noktası olarak kullanma eğiliminde önemli bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dinamikler, Özbek göçmenlerin Amerika Birleşik Devletleri'ne göç yollarında ilerlerken karşılaştıkları devam eden zorlukları ve özlemleri vurgulamaktadır. Bu dinamikleri anlamak, ABD'deki Özbek toplumunun ihtiyaç ve isteklerini karşılamak ve Amerikan toplumuna başarılı bir şekilde entegre olmalarını sağlamak açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Diaspora, Özbek, ABD

Çalışma Alanı: Göç

THE UNCONVENTIONAL JOURNEY OF UZBEK MIGRANTS TO THE UNITED STATES

ABSTRACT

This study examines the migration experiences of Uzbek migrants to the United States. Unlike traditional Uzbek migration flows to Russia, Kazakhstan, and Turkey, this research focuses on the challenges, adaptation strategies, and integration processes of those who choose the U.S. as their destination. Due to economic instability and security concerns stemming from the Ukraine crisis, Uzbek migrants are increasingly

[88] Taşkent Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, sh.nurdinova@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2080-6031

seeking alternative routes, with the U.S. emerging as an attractive option. However, high visa rejection rates have led to a growing reliance on irregular migration pathways. A notable gap exists in academic literature concerning Uzbek migrants in the U.S., particularly regarding their shifting migration patterns. This study, based on qualitative interviews and field observations, reveals a significant increase in Uzbek migrants using Latin American countries as transit points to reach the U.S. These dynamics highlight the ongoing struggles and aspirations of Uzbek migrants as they navigate complex migration routes. Understanding these trends is crucial for addressing the needs of the Uzbek community in the U.S. and facilitating their successful integration into American society.

Keywords: Migration, Diaspora, Uzbek, USA

Research Area: Migration

RAQAMLI IPAK YO'LI KONTEKSTIDA SHAXSIYLASHTIRILGAN TA'LIM UCHUN SUN'IY INTELLEKT VA O'QUV TAHLILLARIDAN FOYDALANISH

Jaloladdin SA'DULLAYEV⁸⁹

ANNOTATSIYA

Tezkor texnologik rivojlanish davrida sun'iy intellekt (SI), katta ma'lumotlar va o'quv tahlillari (learning analytics)ni ta'lim tizimiga integratsiya qilish o'qitish sifatini va o'quv natijalarini yaxshilashning muhim strategiyasiga aylanmoqda. Ushbu maqolada SI asosidagi o'quv tahlillari yordamida ta'limni shaxsiylashtirish imkoniyatlari, xususan, turli va madaniy jihatdan boy Raqamli Ipak Yo'li hududlarida qo'llanishi o'rganiladi. Tadqiqot o'quvchilarning xulq-atvorini kuzatish, akademik natijalarni bashorat qilish va individual ehtiyojlarga mos moslashuvchan o'quv yo'llarini ishlab chiqishda SI vositalarining amaliy qo'llanishini tahlil qiladi. Aralash metodologiya asosida olib borilgan tadqiqot Markaziy Osiyodagi ta'lim muassasalari ma'lumotlarini tahlil qilib, SI yechimlarini joriy etishda muvaffaqiyat omillari va muammolarini aniqlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, SI texnologiyalari o'quvchilarning ishtirokini va akademik yutuqlarini oshirishda katta imkoniyatlarga ega bo'lsa-da, ularni samarali tatbiq etish uchun ma'lumotlar maxfiyligi, raqamli infratuzilma va o'qituvchilarning tayyorgarligi kabi muhim masalalarni hal qilish talab etiladi. Maqola siyosatchilar va pedagoglar uchun Ipak Yo'li mamlakatlari ta'lim tizimlarida ilg'or texnologiyalarni barqaror, adolatli va madaniy jihatdan mos tarzda joriy etish bo'yicha tavsiyalar beradi. Ushbu tadqiqot raqamli ta'lim ekotizimini yaratish yo'lida Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG 4) bilan uyg'unlashgan holda mintaqaviy ta'lim rivojiga hissa qo'shishni maqsad qiladi.

Kalit So'Zlar: Katta Ma'lumotlar, O'Quv Tahlillari, Shaxsiylashtirilgan Ta'lim, Raqamli Ipak Yo'Li, Markaziy Osiyo

Tadqiqot Sohasi: Ta'lim Texnologiyalari, Sun'iy Intellekt

LEVERAGING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND LEARNING ANALYTICS FOR PERSONALIZED EDUCATION IN THE DIGITAL SILK ROAD CONTEXT

ABSTRACT

In the era of rapid technological change, the integration of artificial intelligence (AI), big data, and learning analytics into education has become an essential strate-

[89] Urganch davlat pedagogika instituti, sadullaev.urspi@gmail.com ORCID 0009-0000-3163-651X

gy for enhancing teaching quality and learning outcomes. This article explores how AI-driven learning analytics can support personalized education, especially within the diverse and culturally rich regions connected by the Digital Silk Road. The study examines current applications of AI tools for tracking learner behavior, predicting academic performance, and designing adaptive learning pathways tailored to individual needs. Using a mixed-methods approach, the research analyses data from educational institutions in Central Asia to identify key success factors and challenges in implementing AI solutions. The findings highlight that while AI technologies hold significant promise for increasing engagement and academic achievement, successful deployment requires addressing issues of data privacy, digital infrastructure, and teacher preparedness. The article concludes with recommendations for policymakers and educators to foster sustainable, equitable, and culturally sensitive AI adoption in education systems across the Silk Road countries. This research aims to contribute to regional educational development by proposing practical strategies for integrating advanced technologies in line with the sustainable development goals (SDG 4) and the vision of a digitally connected educational ecosystem.

Keywords: Big Data, Learning Analytics, Personalized Education, Digital Silk Road, Central Asia,

Research Area: Educational Technology, Artificial Intelligence

MINTAQA IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Abdullayev I.S.⁹⁰

ANNOTATSIYA

Dunyo qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tayotgan bir paytda, jamiyatlar ichida energiya almashinuvini optimallashtirish barqarorlik va iqtisodiy samaradorlikning asosiy strategiyasi sifatida paydo bo'ldi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ahamiyati XX asrning oxirlariga kelib jahondagi energiya inqirozi paytida keskin ortdi. O'sha davrdan boshlab neft va gazga bog'liq talab o'sgani sababli, energiya manbalari tanqisligi kuzatilgan. Qayta tiklanadigan energiya manbalari katta aholi punkti, tashkilot yoki sanoat korxonasi ehtiyojlariga javob beradigan katta hajmdagi energiyani muntazam ishlab chiqarishni ta'minlay olmaydi. Bu manbalar olis va borish qiyin bo'lgan tumanlarda joylashgan obektlar uchun kichik hajmdagi energiya ishlab chiqarishni ta'minlashda eng samarali bo'lib, an'anaviy tizimlarni to'ldiruvchisi vazifasini bajaradi. Qayta tiklanadigan energiyaning jadal rivojlanishi va uni yagona energetika tizimiga integratsiyalashuvi, energiya ta'minotini raqamlashtirish asosida hududlarda energiya tejamkorligiga erishi shuningdek, energiya tejavchi texnologiyalarni keng joriy etish barcha mamlakatlar, jumladan O'zbekiston respublikasi uchun ham eng muhim yo'nalishlardan biridir. Iqtisodiyotning barcha tarmoqlari korxonalarini elektr energiyasi bilan ta'minlashda texnologik yo'qotishlarni kamaytirish, doimiy elektr manbalarini yaratish, energiya ta'minoti monitoringini samarali amalga oshirish va energiya sarfini hisobga olish funksiyalarini avtomatlashtirish kabi vazifalar. Bu boradagi islohotlarni samarali amalga oshirish bo'yicha barcha hududlarda aniq mexanizmlarni ishlab chiqish takliflari tahlil qilingan.

Kalit So'Zlar: Samaradorlik, Qayta Tiklanadigan Energiya, Raqamlashtirish.

[90] Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch Davlat universiteti, Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar fakulteti dekani, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, ilyos-1970@mail.ru, ORCID:0000-0002-9601-7434

EFFICIENT USE OF RENEWABLE ENERGY SOURCES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY

ABSTRACT

As the world transitions to renewable energy sources, optimizing energy exchange within society becomes a key strategy for achieving sustainability and economic efficiency. The importance of renewable energy sources increased dramatically during the global energy crisis of the late 20th century. Since then, as demand for oil and gas has grown, energy shortages have emerged. Renewable energy sources cannot provide stable production of large volumes of energy that could meet the needs of a large population, organization or industrial enterprise. Accelerated development of renewable energy and its integration into a unified energy system, achieving energy efficiency in the regions based on digitalization of energy supply, as well as the widespread introduction of energy-saving technologies are among the most important areas for all countries, including the Republic of Uzbekistan. The following tasks are being solved: reducing technological losses in the supply of electricity to enterprises in all sectors of the economy, creating permanent sources of electricity, effectively implementing energy supply monitoring, and automating energy consumption accounting functions. Proposals for the development of specific mechanisms in all regions for the effective implementation of reforms in this area were analyzed.

Keywords: Efficiency, Renewable Energy, Digitalization.

BÜYÜK İPEK YOLU ÜZERİNDEKİ HOREZM İLE TİCARİ İLİŞKİLERİNİN TARİHİ HAKKINDAKİ BİLGİLERİN KAYNAKLARDAKİ KAPSAMI

Abdullayev Utkir İSMAİLOVİÇ⁹¹

ÖZET

Büyük İpek Yolu'nun tarihi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Bu kadim İpek Yolu, Doğu ve Batı'nın ticaretini, siyasetini, diplomasisini ve kültürünü birbirine bağlamıştır. Bu yolun yapısı, önemi, güzergahları ve bağlantılarının ölçeği farklı dönemlerde değişmiş olsa da, medeniyetler arasında bir köprü olarak göçebe rolü günümüze kadar değişmeden kalmıştır. Orta Çağ, Büyük İpek Yolu'nun gelişiminde özel bir öneme sahiptir. Bu dönemde, Doğu ve Batı ülkeleriyle sürekli ticari, ekonomik ve kültürel ilişkiler sürdürülmüştür. Harezmi de dahil olmak üzere Orta Asya, bu ilişkilerde özel bir rol oynamıştır. Bu bölgedeki birçok şehir, Doğu ile Batı'yı birbirine bağlayan Büyük İpek Yolu'nun kesişen çevre yolları üzerinde yer almaktadır. Birincil kaynakların, bu dönemde yaşanan süreçleri daha kapsamlı bir şekilde kavramada ve bu yol üzerindeki toprakların yerini ve rolünü ortaya koymada eşsiz bir rolü vardır. Bu bağlamda, konuyu bilimsel olarak aydınlatırken, tarihi coğrafya, arkeoloji ve numizmatik verilerini özetlemek, arkeolojik eserler ve yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilerin karşılaştırmalı analizine dayanarak Harezmi'nin bu dönemde Büyük İpek Yolu'nun gelişimine katkısını göstermek ve bunu genelleştirilmiş bir çalışma olarak sunmak önemlidir. Birincil kaynakların konuyu tam olarak aydınlatmadaki rolü büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Saflık Yolu, İbn Haldun, Urgenç. Hiva, Harezmişah

XORAZMNING BUYUK İPAK YO'LIDAGI SAVDO ALOQALARI TARIXI- GA OID MA'LUMOTLARNING MANBALARDA YORITILISHI

ANNOTATSIYA

Buyuk ipak yo'lining tarixi ming yillarga borib taqaladi. Ushbu qadimiy ipak yo'li Sharq va G'arb savdosi, siyosati, diplomatiyasi va madaniyatini bog'lab kelgan. Turli davrlarda bu yo'lining tuzilishi, ahamiyati, yo'nalishlari va aloqalarining miqyosi o'zgarib kelgan bo'lsa-da, bugungi kunga qadar uning sivilizatsiyalar o'rtasidagi ko'priklar vazifasini o'tovchilik roli o'zgarmay qoldi. Buyuk ipak yo'lining rivojlanish bosqichida

[91] Urgenç Devlet Üniversitesi Profesörü

o'рта asrlar davri alohida ahamiyat kasb etadi. Bu davrda ham Sharq va G'arb mamlakatlari bilan doimiy savdo-iqtisodiy va madaniy aloqalar olib borilgan. Mazkur aloqalarda O'rta Osiyo, shu jumladan, Xorazm alohida o'rin tutgan. Bu hududda joylashgan qator shaharlar Sharq va G'arbni bog'lab turuvchi Buyuk ipak yo'lining kesishgan halqa yo'llarida joylashgan edi. Bu davrda sodir bo'lgan jarayonlarni yanada to'laroq tasavvur qilishda, ushbu yo'lda joylashgan hududlarning o'rni va rolini ochib berishda birlamchi manbalarning o'rni beqiyos. Shu jihatdan mavzuni ilmiy jihatdan yoritib berishda tarixiy geografiya, arxeologiya, jumladan, numizmatika fanlari ma'lumotlarini umumlashtirish, arxeologik ashyolar va yozma manbalardagi ma'lumotlarni qiyosiy tahlil qilish asosida bu davrda Xorazmning Buyuk ipak yo'li rivojiga qo'shgan hissasini ko'rsatib berish hamda umumlashgan tadqiqot sifatida yoritib berish muhim ahamiyat kasb etadi. Mavzuni to'laqonli yoritib berishda birlamchi manbalarning o'rni katta.

Kalit so'zlar: Buyuk ipak yo'li, Ibn Xaldun, Urganch. Xiva, xorazmshoh.

TARİHİ ANITLAR GEÇMİŞİN YANKILARI (V-XV. YÜZYILLAR)

R. MADRİMOVA

ÖZET

Harezmi tarihinde V-XV. yüzyıllar dönemi, sosyo-ekonomik ve etno-kültürel ilişkilerin gelişiminde meydana gelen değişimlerle Özbekistan tarihinde eşsiz bir tarihsel yere sahiptir. Aşağı Amu Derya bölgesi, coğrafi yapısı itibarıyla sağ ve sol bölgelere ayrılmıştır. Bu tarihsel dönemin toplumu kapsayan kentsel süreçlerin manzarasını yansıtan şehirler, nüfusun yaşam ve yaratıcılık uyumunun bir sonucudur ve toplumun sosyo-ekonomik ve etno-kültürel ilişkilerinin gelişimi için bir ölçüttür. Harezmi seferi, Harezmi seferi çalışanlarının atalarımız tarafından Aşağı Amu Derya bölgesinde yarım yüzyıldan fazla bir süredir inşa edilen tarihi anıtların tarihine ışık tutmasını sağlayan kaynakların bilimsel bir analizine dayanarak, Harezmi terimini dünya kent kültürünün sayfalarına yerleştirmiştir. MÖ 5. yüzyılın sonundan MS 15. yüzyıla kadar tarih sahnesinde yer alan Harezmi Devleti, Amu Derya Nehri'nin sağ ve sol kıyılarındaki verimli ve çorak toprakları geliştirmek için önlemler aldı. Ele geçirilen toprakları tarıma elverişli hale getirmek amacıyla, Amu Derya Nehri'nden Kızılıkum'a doğru, Büyük Nehrin sağ kıyısına doğru Kaltaminor, Tozabogyob ve Amirabad sulama tesisleri inşa edildi ve bu tesislerin her iki yakasından alınan kolların kıyılarına kaleler inşa edildi. Bu makale, MÖ 5.-15. yüzyıllarda Amu Derya Nehri'nin sağ ve sol kıyılarındaki sulama tesislerinin başında, ortasında ve sonunda atalarımız tarafından inşa edilen köy ve şehirleri kültürel miras olarak korumayı ve iç ve dış turizmin gelişimindeki tarihsel rollerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Harezmi bölgesi ve Karakalpakistan Cumhuriyeti topraklarındaki bir dizi kültürel varlığın korunma durumu hakkında bilgi vermektен oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Harezmi Bölgesi, Karakalpakistan Ve Türkmenistan Cumhuriyeti'nde İç Ve Dış Turizmin Gelişmesine Olanak Sağlayan Kültürel Miras Anıtları.

Amu Derya Nehri'nin Sağ Kıyısında Korunan Tarihi Anıtlar:

Araştırma Alanı:

- Ortak İpek Yolu Mirasının Maddi Ve Maddi Olmayan Unsurları.
- Kültürel Diplomasi, Uluslararası İlişkiler Ve Yumuşak Güç.

HISTORICAL MONUMENTS - THE VOICE OF THE PAST (V-X CENTURIES)

ABSTRACT

The period of VI-XV centuries in the history of Khorezm has a unique historical place in the history of Uzbekistan with the changes that occurred in the development of socio-economic and ethno-cultural relations. The Lower Amu Darya region is divided into right and left regions in terms of its geographical landscape. The cities that depict the landscape of urban processes that covered the society of this historical period are the result of the harmony of life and creativity of the population and are a criterion for the development of socio-economic and ethno-cultural relations of society. Based on the scientific analysis of the sources that allowed the employees of the Khorezm expedition to shed light on the history of historical monuments built by our ancestors in the Lower Amu Darya region for more than half a century, the term Khorezm was placed on the page of world urban culture. The Khorezm state, which was on the scene of history from the end of the 5th century BC to the 15th century AD, took measures to develop the fertile and barren lands on the right and left banks of the Amu Darya. In order to turn the acquired territory into arable land, the Kaltaminor, Tozabogyob and Amirabad irrigation facilities were built from the Amu Darya towards the right bank of the great river towards Kyzylkum, and fortresses were built along the banks of the branches that were taken from them on both sides. This article aims to preserve the villages and cities that were built by our ancestors at the beginning, middle and end of the irrigation facilities on the right and left banks of the Amu Darya in the 6th-15th centuries BC as a cultural heritage, and to highlight their historical role in the development of domestic and international tourism. It consists of providing information about the state of preservation of a number of cultural objects in the territory of the Khorezm region and the Republic of Karakalpakstan.

Keywords: Cultural heritage monuments that have allowed the development of domestic and international tourism in the Khorezm region, Karakalpakstan and the Republic of Turkmenistan.

Historical monuments preserved on the right bank of the Amu Darya:

Research area:

- Material and intangible elements of the common Silk Road heritage.
- Cultural diplomacy, international relations, and soft power.

GELECEK ÖĞRETMENLERDE MİLLİYETÇİLİK TEMELLİ VATANSEVERLİĞİN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN PEDAGOJİK KOŞULLAR

Qadamboyeva HİLOLA UMİD QİZİ⁹²

ÖZET

Bu makalede, gelecek öğretmenlerde vatanseverlik duygusunun oluşumu ve gelişimi için etkili yöntemler ele alınmıştır. Vatanseverlik, bireyin milli değerlere saygı göstermesi, vatanına karşı sorumluluk duyması ve vatandaşlık bilinciyle toplumun ilerlemesine katkıda bulunma isteği olarak tanımlanmaktadır. Bu duygunun etkili biçimde geliştirilmesi, eğitim sürecinin doğru organize edilmesi, eleştirel düşünmenin geliştirilmesi, aktif ve etkileşimli yöntemlerin kullanılması, yenilikçi teknolojiler ve araştırmaya dayalı yaklaşımlar aracılığıyla sağlanır. Makalede, öğrencilerin bilinçlerinde vatanseverlik fikirlerinin yerleştirilmesinde eleştirel düşünmenin önemi, sosyo-politik olayların analiz edilmesi, bilgiyle çalışma ve teorik bilgilerin pratik faaliyetlerle ilişkilendirilmesi becerilerinin geliştirilmesi özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca, “milliyetçilik”, “hoşgörü” ve “vatandaşlık yeterliliği” gibi kavramlar pedagojik yaklaşımlar çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonuçları, gelecek öğretmenlerin çok yönlü, vatansever ve meraklı bireyler olarak yetiştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu bilimsel çalışmada, modern eğitim sistemi koşullarında gelecek öğretmenlerde vatanseverlik duygusunun gelişimi konusu derinlemesine incelenmiş, özellikle bu süreçte milli kimliğin rolü ve bu süreci etkileyen pedagojik şartlar ayrı ayrı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vatanseverlik, Rol Oynama, Durum Çalışmaları, Yaratıcı Görevler, Multimedya Sunumları.

Araştırma Alanı: Öğretmen Yetiştirme, Liderlik Ve Mesleki Gelişim.

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA MİLLİYLIK ASOSIDA VATANPARVARLIKNI RIVOJLANTIRISHGA OID PEDAGOGİK SHART-SHAROITLAR

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada kelajakdagi o‘qituvchilarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish va rivojlantirishning samarali usullari yoritib berilgan. Vatanparvarlik - bu shaxsning milliy qadriyatlarni hurmat qilishi, Vatanga nisbatan mas‘uliyat hissi va fuqarolik pozitsiyasi orqali jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shishga intilishi sifatida talqin etiladi. Ushbu tuyg‘uni samarali shakllantirish - ta‘lim jarayonini to‘g‘ri tashkil

[92] Urganch davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti, kadamboyevahilola@gmail.com

etish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, faol va interfaol metodlardan, innovatsion texnologiyalar hamda tadqiqotga asoslangan yondashuvlardan foydalanish orqali ta'minlanadi. Maqolada talabalar ongida vatanparvarlik g'oyalarini singdirishda tanqidiy fikrlashning ahamiyati, ijtimoiy-siyosiy hodisalarni tahlil qilish, axborot bilan ishlash, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash ko'nikmalarini shakllantirish zarurligi alohida ta'kidlangan. Shuningdek, "milliylik", "bag'rikenglik" va "fuqarolik kompetensiyasi" kabi tushunchalar pedagogik yondashuvlar orqali tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari kelajakdagi o'qituvchilarning har tomonlama yetuk, vatanparvar va izlanuvchan shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Ushbu ilmiy ishda zamonaviy ta'lim tizimi sharoitida kelajakdagi o'qituvchilarda vatanparvarlik hissini shakllantirish masalasi chuqur o'rganilgan bo'lib, ayniqsa bu jarayonda milliy o'zlikning tutgan o'rni va unga ta'sir ko'rsatuvchi pedagogik shart-sharoitlar alohida e'tiborda ko'rib chiqilgan.

Kalit So'Zlar: Vatanparvarlik, Ro'L O'Ynash, Vaziyatli Mashqlar, Ijodiy Topshiriqlar, Multimedia Taqdimotlari.

Tadqiqot Yo'nalishi: O'Qituvchilarni Tayyorlash, Yetakchilik Va Kasbiy Rivojlanish.

BÜYÜK İPEK YOLU GÜZERGÂHINDA HAREZM'DE YER ALAN TİCARET VE ZANAAT KALELERİ

Turganov Bahit KURBANBAYEVİCH⁹³

ÖZET

Bu makalede, Büyük İpek Yolu güzergâhında Harezmi'de yer alan ticaret ve zanaat kaleleri kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. Araştırmanın merkezinde Köhne-Ürgenç, Kat, Mizdekan, Canbos Kale, Şehrlik, Şemaha Kale, Pulcoy gibi kaleler, kervansaraylar, ticari-ekonomik ilişkiler ve zanaatkârlık ürünleri yazılı kaynaklar ve arkeolojik materyaller temelinde analiz edilmektedir. IX-XIV yüzyıllarda bu kaleler, Harezmi'nin ticaret ve üretim faaliyetlerinde önemli bir yer tutmuş ve bölge ekonomisinin gelişiminde temel bir rol oynamıştır.

Amaç - Harezmi bölgesindeki ticaret ve ekonomik merkezler olarak kalelerin işlevlerini belirlemek, onların Büyük İpek Yolu üzerindeki transit ticaret süreçlerindeki yerini ve zanaatkârlık ile mal üretim ağlarıyla olan ilişkisini bilimsel temelde ortaya koymaktır. Araştırmada arkeolojik materyallerden (zanaatkârlık atölyeleri, seramik, metal, cam eşyalar, sikkeler ve diğer eserler) yararlanılmıştır.

Bu çalışmada tarihsel-kaynakbilimsel, arkeolojik, topografik-analitik ve sistematik-yapısal yöntemler kullanılmıştır. Özellikle, Harezmi bölgesindeki ortaçağ kalelerinin oluşumu ve işlevlerini incelemede ortaçağ yazarlarının (el-Taberî, İbn Fadlan, el-Makdisî, el-İstahrî, İbn Battuta ve diğer kaynaklar) eserleri analiz edilmiştir.

Kaynaklardan anlaşıldığına göre, Harezmi'nin Orta Çağ'daki ticaret ve zanaatkârlık kaleleri, kervan yollarının kesiştiği noktalarda yer almakta olup, bu yollar aracılığıyla İslam dünyası, Mâverâünnehir, Horasan, İran, Çin, Hindistan ve Doğu Avrupa arasında mal değişim süreçleri gerçekleşmiştir. Özellikle Harezmi'nin dokumacılık, seramik üretimi, talk-klorit taşından yapılmış kazanlar ve diğer zanaatkârlık ürünleri gibi üretim alanlarına ait mallar diğer bölgelere ihraç edilmiştir. Bununla birlikte, Büyük İpek Yolu güzergâhındaki kavşak noktada yer alan Harezmi, bir transit bölge olarak ticaret ve ekonomik potansiyelini artırma imkânına sahip olmuştur.

Sonuç olarak, Harezmi'nin Orta Çağ kaleleri yalnızca siyasi ve savunma merkezleri olmayıp, aynı zamanda çok işlevli ticaret-ekonomi, zanaatkârlık ve kültürel merkezler olarak Büyük İpek Yolu'nun önemli halkalarından birini oluşturmuştur. Bu kalelerdeki zanaatkârlık potansiyelinin incelenmesi, bölgenin Orta Çağ ekonomisindeki ve trans-Avrasya ticaretindeki yerini daha derinlemesine anlamaya imkân sunmaktadır.

[93]

Anahtar Kelimeler: Harezmi, Büyük İpek Yolu, Ticaret ve Zanaatkarlık Kaleleri, Orta Çağ Arkeolojisi.

BUYUK İPAK YO'LI BO'YLAB XORAZMDA JOYLASHGAN SAVDO VA HUNARMANDCHILIK QAL'ALARI

ANNOTATSIYA

Maqolada Buyuk İpak yo'li bo'ylab Xorazmda joylashgan savdo va hunarmandchilik qal'alari atroficha o'rganiladi. Tadqiqot markazida Ko'hna-Urganj, Kat, Mizdaxon, Jonbos qal'a, Shahrlıq, Shemaxa qal'a, Puljoy va boshqa qal'alar, karvon-saroylar, savdo-iqtisodiy aloqalar hamda hunarmandchilik mahsulotlari yozma manbalar va arxeologik materiallar asosida tahlil qilinadi. IX–XIV asrlarda Xorazmning savdo va ishlab chiqarish faoliyatida ushbu qal'alar muhim o'rin tutib, mintaqa iqtisodiyoti hayotida asosiy rol o'ynagan.

Maqsad – Xorazm hududidagi savdo-iqtisodiy markazlar sifatida qal'alarning funksiyalarini aniqlash, ularning Buyuk İpak yo'lidagi tranzit savdo jarayonlarida tutgan o'rnini, hunarmandchilik va tovar ishlab chiqarish tarmoqlari bilan bog'liqligini ilmiy asosda ochib berishdir. Tadqiqotda arxeologik materiallar (hunarmandchilik ustaxonalari, sopol, metall, shisha buyumlari, tangalar va boshqa artefaktlar) dan foydalanildi.

Mazkur tadqiqotda tarixiy-manbashunoslik, arxeologik, topografik-tahliliy va tizimli-tarkibiy usullardan foydalanildi. Avvalo, Xorazm hududidagi o'rta asr qal'alarning shakllanishi va faoliyatini o'rganishda o'rta asr mualliflarining (at-Tabariy, Ibn Fadlan, al-Maqdisiy, al-Istaxriy, Ibn Battuta va boshqa manbalar) asarlari tahlil qilindi.

Manbalardan ma'lumki, Xorazmning o'rta asr savdo-hunarmandchilik qal'alari karvon yo'llari kesishgan nuqtalarda joylashgan bo'lib, ular orqali Islom olami, Movarounnahr, Xuroson, Eron, Xitoy, Hindiston va Sharqiy Yevropa o'rtasidagi tovar ayirboshlash jarayonlari amalga oshgan. Xususan, Xorazmning to'qimachilik, sopol idishlar, talkxlord toshidan ishlangan qozonlar va boshqa hunarmandchilik buyumlari ishlab chiqarish sohalaridagi mahsulotlari boshqa hududlarga eksport qilingan. O'z navbatida, Xorazm Buyuk İpak yo'li bo'yi chorrahasidagi tranzit hudud sifatida savdo-iqtisodiy salohiyatini yuksaltirish imkoniyatiga ega bo'lgan.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, Xorazmning o'rta asr qal'alari nafaqat siyosiy va mudofaa markazi, balki ko'p funksiyali savdo-iqtisodiy, hunarmandchilik va madaniy markaz sifatida Buyuk İpak yo'lining muhim bo'g'inlaridan biri bo'lgan. Ulardagi hunarmandchilik salohiyatining o'rganilishi mintaqaning o'rta asr iqtisodiyoti va transevraziya savdosidagi o'rnini chuqur anglash imkonini beradi.

Kalit So'Zlar: Xorazm, Buyuk İpak Yo'li, Savdo-Hunarmandchilik Qal'alari, O'Rta Asrlar Arxeologiyasi.

YAPAY ZEKÂ VE ÖĞRENME ANALİTİĞİNİN İNGİLİZCE DİL EĞİTİMİNE ENTEGRASYONU: LINGUAIFRIEND ETWINNING PROJESİNDEN BİR VAKA ÇALIŞMASI

Vesile ARAS⁹⁴

ÖZET

Bu katkı metni, yapay zekâ (YZ), büyük veri ve öğrenme analitiğinin ortaöğretim düzeyindeki İngilizce dil eğitimine entegrasyonunu amaçlayan uluslararası bir eTwinning girişimi olan LinguAlfriend projesinden elde edilen bulguları sunmaktadır. Proje, sekiz Türk lisesi ile Avrupa ve Kuzey Afrika'dan altı ortak kurum tarafından iş birliği içinde yürütülmüş olup, 150 öğrenci ve 20 öğretmeni hedef almıştır. Projenin temel amacı, öğrencilerin İngilizce yeterliklerini ve dijital okuryazarlıklarını YZ destekli araçlar ve kültürlerarası iş birliği yoluyla geliştirmektir. Çalışma, yazma etkinliklerinde ChatGPT, konuşma etkinliklerinde ise CallAnnie gibi YZ tabanlı araçların pratik kullanımına odaklanmıştır. Ayrıca Canva, Padlet, StoryJumper ve Scratch gibi tamamlayıcı platformlar dijital hikâye anlatımı, görsel tasarım ve temel programlama etkinlikleri için kullanılmıştır. Öğrenme analitiği panoları sayesinde öğretmenler, öğrencilerin gelişimlerini gerçek zamanlı izleyebilmiş, öğretim sürecini uyarlayabilmiş ve kişiselleştirilmiş geri bildirimler sunabilmiştir.

Elde edilen bulgular, öğrencilerin dil becerilerinde, özgüvenlerinde ve teknolojiyle etkileşim kapasitelerinde önemli ölçüde gelişme olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin İngilizce yeterlilik puanlarında ortalama %23'lük bir artış gözlemlenirken, katılımcıların %92'si dijital araçlarla İngilizce iletişim kurma konusunda kendilerini daha özgüvenli hissettiklerini ifade etmiştir. Öğretmenler ise sınıf içi farklılaştırma ve katılım stratejilerini geliştirmede kullanabilecekleri eyleme dönük veriler elde etmişlerdir. Bu katkı metni, YZ ve öğrenme analitiğinin entegrasyonunun yalnızca pedagojik faydalar sunmakla kalmayıp, aynı zamanda öğrencilerde küresel vatandaşlık, dijital dirençlilik ve kültürlerarası yeterlilik gibi 21. yüzyıl becerilerini de geliştirdiğini savunmaktadır. LinguAlfriend projesi, diğer kurumların kendi dil eğitimi bağlamlarına uyarlayabileceği ölçeklenebilir bir model olarak öne çıkmaktadır. Eğitim sistemlerinin dijital dönüşüme yöneldiği günümüzde bu proje, yeni nesil teknolojilerin dil öğrenimini nasıl daha kapsayıcı, ilgi çekici ve geleceğe yönelik hale getirebileceğine dair zamanında ve uygulanabilir kanıtlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etwinning, Eğitimde Yapay Zeka, İngilizce Dil Öğrenimi, Dijital Pedagojik Yaklaşımlar, Chatgpt, Kültürlerarası Yeterlik

[94] Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu, varas4216@gmail.com

INTEGRATING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND LEARNING ANALYTICS INTO ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION: A CASE STUDY FROM THE LINGUAIFRIEND ETWINNING PROJECT

ABSTRACT

This contribution presents findings from the LinguAIfriend project, an international eTwinning initiative aimed at integrating artificial intelligence (AI), big data, and learning analytics into secondary-level English language education. The project was collaboratively implemented by eight Turkish high schools and six partner institutions from Europe and North Africa, involving 150 students and 20 teachers. Its core objective was to enhance students' English proficiency and digital literacy through AI-supported tools and intercultural collaboration. The study focused on the practical use of AI-based tools such as ChatGPT for writing activities and CallAnnie for speaking practices. Additionally, platforms like Canva, Padlet, StoryJumper, and Scratch were employed for digital storytelling, visual design, and basic programming tasks. Through the use of learning analytics dashboards, teachers were able to track student progress in real-time, adapt their instruction accordingly, and provide personalized feedback. Findings revealed significant improvements in students' language skills, confidence, and technological engagement. A 23% average increase was observed in students' English proficiency scores, while 92% of participants reported feeling more confident in communicating in English using digital tools. Teachers gained actionable insights that supported differentiation and participation strategies within their classrooms. This contribution argues that integrating AI and learning analytics not only offers pedagogical benefits but also fosters 21st-century competencies such as global citizenship, digital resilience, and intercultural competence. The LinguAIfriend project emerges as a scalable model that other institutions can adapt to their own language education contexts. In a time when education systems are undergoing rapid digital transformation, this project provides timely and practical evidence of how next-generation technologies can make language learning more inclusive, engaging, and future-oriented.

Keywords: Etwinning, Artificial Intelligence In Education, English Language Learning, Digital Pedagogy, Chatgpt, Intercultural Competence

HAREZM'İN YUNANLARLA TİCARİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Xasanov Mardon MAQSUDOVICH⁹⁵

ÖZET

Makalede, Orta Çağ'ın başlarında Harezmsahlar Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasındaki ticari, kültürel ve dini ilişkiler ele alınmaktadır. Bu ilişkilerde, Harezm'e yerleşen Bizans Hristiyan cemaati, Yunan-Harezm ticaret ve kültür ilişkilerinde önemli bir yeri olan Belovli Kervansarayı ve Harezimli tüccarların Yunanlılarla ilişkileri özel bir yer tutmaktadır.

İslam'ın Harezm'e gelişi ve güçlü kökleri öncesinde, Orta Asya'nın birçok bölgesinde olduğu gibi, Harezm'e (özellikle Mizdakhkan şehrine) yerleşen ve dini faaliyetlerini sürdüren bir Bizans Hristiyan cemaati vardı. Bu durum, arkeolojik materyaller ve Ebu Reyhan Beruni'nin "Osar al-Baqiya" adlı eseri gibi yazılı kaynaklarla da doğrulanmaktadır.

Ayrıca, Ustyurt platosunda yükselen Belovli kervansarayını, Yunan mimarisini yansıtmaktadır ve bu da tarihçileri Orta Çağ Harezm-Yunan ilişkilerine yeni bir bakış açısıyla bakmaya teşvik etmektedir. Ayrıca, Rusya'nın Perm Vadisi'nde bulunan Harezm gümüş kabının formu, Doğu Roma İmparatorluğu ile başkenti 6. yüzyılda Kat şehri olan Harezmsahlar devleti arasında kültürel alışverişler olduğunu açıkça göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Harezm, Bizans, Yunan, Melikidler, Belovli, Kervansaray, Mizdakhkan

XORAZMNING YUNONLAR BILAN SAVDO VA MADANIY ALOQALARI

ANNOTATSIYA

Maqolada ilk o'rta asrlarda Xorazmshohlar davlati va Vizantiya imperiyasi o'rtasida kechgan o'zaro savdo, madaniy va diniy aloqalar haqida so'z boradiki, bunda Xorazmda qo'nim topgan vizantiyalik melikiy xristianlar jamoasi, yunon-xorazm savdo-madaniy aloqalarida o'z o'rniga ega bo'lgan Belovli karvonsaroyi va xorazmlik tujjorlarning yunonlar bilan munosabatlari o'ziga xos o'rinni egallaydi.

Xorazmga islom dini kirib kelishi va mustahkam ildiz otishidan oldin, Markaziy Osiyoning boshqa ko'plab hududlari kabi Xorazmda ham (xususan, Mizdaxqon shahri-

[95] Urganch davlat universiteti tadqiqotchisi

da) vizantiyalik nasroniylar jamoasi muqim o'rnashib, o'zlarining diniy faoliyatini olib borganlarki, buni arxeologik material va Abu Rayhon Beruniyning "Osor al-boqiya" asari kabi yozma manbalar tasdiqlaydi.

Shuningdek, Ustyurt platosida qad ko'tarib turgan Belovli karvonsaroyi o'zida yunon arxitekturasini ifodalaydiki, bu tarixchilarni o'rta asrlardagi Xorazm va yunon aloqalariga yangicha nigoz tashlashga undaydi. Bundan tashqari, Rossiyaning Perm vodiysidan topilgan xorazmiylar kumush idishining yasash shakli VI yuzyilda Sharqiy Rim imperiyasi va poytaxti Kat shahri bo'lgan Afrig'iy Xorazmshohlar davlati o'rtasida madaniy almashinuvlar bo'lganini yaqqol ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Xorazm, Vizantiya, yunon, melikiylar, Belovli, karvonsaroy, Mizdaxqon

DİJİTAL EKONOMİNİN SOSYAL DEVLET YÜKÜMLÜLÜKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: MALİ HUKUKTA YENİ DENGE ARAYIŞI

Selcan ÜNAL⁹⁶

ÖZET

Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde sosyal devletin mali sürdürülebilirliği, kamu gelirleri ve kamu harcamaları bakımından yeni sınamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Dijital ekonomi; vergilendirilebilir ekonomik faaliyetlerin mekânsal bağlamdan kopması, yeni gelir unsurlarının ortaya çıkması ve kayıt dışı dijital kazançların yaygınlaşması yoluyla vergi tabanı aşınması riskini artırmaktadır. Buna paralel olarak dijitalleşmenin gelir eşitsizliklerini derinleştirdiği ve sosyal koruma harcamalarına yönelik mali baskıyı artırdığı gözlemlenmektedir. Bu çalışma, dijital ekonominin sosyal devlet yükümlülükleri üzerindeki etkilerini mali hukuk perspektifinden analiz etmeyi ve dijitalleşme ile uyumlu, sosyal devlet ilkesini güçlendirecek çözüm önerileri ortaya koymayı hedeflemektedir.

Çalışmada ilk olarak sosyal devlet ilkesinin mali hukuk sistematigi içerisindeki yeri tarihsel ve kuramsal çerçevede değerlendirilmektedir. Devamında dijitalleşmenin kamu gelirleri üzerindeki etkisi, dijital hizmet vergisi, küresel asgari kurumlar vergisi ve kripto varlık vergilendirmesi gibi güncel düzenlemeler bağlamında ele alınmaktadır. Ayrıca dijitalleşmenin kamu harcamaları üzerindeki etkisi, gelir dağılımı üzerindeki yansımaları ve artan sosyal transfer ihtiyacı yönünden kapsamlı bir değerlendirme yapılmaktadır.

Çalışma sonucunda, dijitalleşme sürecinde mali hukuk araçlarının sosyal devlet yükümlülüklerini destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılmasının gerekliliği ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda dijital hizmet vergileri gibi belirli gelirlerin sosyal fonlara yönlendirilmesini içeren hedefli vergileme uygulamalarının benimsenmesi, yüksek dijital kazançlar için artan oranlılık ilkelerinin güçlendirilmesi, çevrim içi gelirlerin etkin tespiti amacıyla platform ve aracı kurumlara bildirim yükümlülüklerinin getirilmesi ve uluslararası vergi iş birliği mekanizmalarına aktif katılımın artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ekonomi, Sosyal Devlet, Mali Hukuk, Vergi Tabanı Aşınması, Vergi Politikası, Gelir Dağılımı, Kamu Harcamaları

[96] KTO Karatay Üniversitesi, selcan.unal@karatay.edu.tr, ORCID ID:0000-0001-7855-7085.

THE IMPACT OF THE DIGITAL ECONOMY ON SOCIAL STATE OBLIGATIONS: A NEW BALANCE PERSPECTIVE IN FISCAL LAW

ABSTRACT

The acceleration of digitalization in recent years has introduced new challenges to the fiscal sustainability of the social state, particularly in terms of public revenues and expenditures. The digital economy increases the risk of tax base erosion by detaching taxable economic activities from geographical location, generating new types of income, and expanding the prevalence of untaxed digital earnings. Concurrently, digitalization deepens income inequalities and intensifies fiscal pressures on social protection expenditures. This study aims to analyze the effects of the digital economy on social state obligations from a fiscal law perspective and to propose policy recommendations that align with digital transformation while reinforcing the principle of the social state.

The research first examines the historical and theoretical framework of the social state principle within the structure of fiscal law. Subsequently, it evaluates the impact of digitalization on public revenues through current legislative developments such as the digital services tax, the global minimum corporate tax, and the taxation of crypto-assets. Moreover, the analysis addresses the implications of digitalization on public expenditures, its distributional effects on income equality, and the increasing demand for social transfers.

The findings indicate the necessity of restructuring fiscal law instruments to safeguard social state obligations in the digital era. In this context, the study recommends the implementation of earmarked taxation mechanisms allocating specific digital tax revenues to social funds, strengthening the application of progressive taxation on high-yield digital incomes, enhancing the detection of online earnings through reporting obligations imposed on digital platforms and intermediaries, and reinforcing active participation in international tax cooperation mechanisms.

Keywords: Digital Economy, Social State, Fiscal Law, Tax Base Erosion, Tax Policy, Income Distribution, Public Expenditure

ÇEVİRİYLE İKTİDAR: RUS İMPARATORLUĞU YÖNETİMİNİN DİL POLİTİKASI ANALİZİ (SEMERKAND VİLAYETİ ÖRNEĞİ)

Tangirov Sherzod ABDURAHMANOVIÇ⁹⁷

ÖZET

Bu makalede, Rus İmparatorluğu'nun Semerkand vilayetinde yerel dillere yönelik uyguladığı dil politikası ve tercümanlar aracılığıyla yürüttüğü idari denetim yöntemleri analiz edilmektedir. Kaynak olarak resmî belgeler, arşiv materyalleri ve idarî yazışmalar kullanılarak, Rus memurlarının yerel halkla ilişkilerde yerel dili bilmemesinin nasıl sorunlara yol açtığı ve bu boşluğun tercümanlar tarafından nasıl doldurulduğu, ayrıca tercümanlık faaliyetinin hukuki statüsü, maaşları, görev kapsamı ve sosyo-siyasal önemi ortaya konulmaktadır. Yazar, arşiv belgeleri ve yasal düzenlemelere dayanarak, idari yönetimde yerel halkla iletişimin sağlanmasında tercümanların merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Tercümanlar, Rus yöneticiler ile Özbek, Tacik, Arap ve Farsça konuşan halklar arasında aracı olarak görev yapmışlardır. Araştırma sonuçları, dil politikasının sömürgeci yönetimin en önemli araçlarından biri olduğunu göstermektedir. Makale, 1868 tarihli "Geçici Düzenlemeler" ve 1886 tarihli Nizamname gibi çeşitli yasal belgelerde tercümanlarla ilgili maddeleri, görev tanımlarını, sayılarının düzenlenmesini, maaş ve eğitim konularını, etnikler arası ilişkilerdeki rollerini incelemektedir. Ayrıca, idari personelin yerel dili öğrenmesine dair tavsiye niteliğindeki hükümler eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiş ve uygulamada yetersiz kaldığı vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkistan Genel Valiliği, Zerafşan Sancağı, Semerkand Vilayeti, Tercüman, Sömürge yönetimi, Yerel diller, Rusça, Genel Vali, İdari politika, Aracılık (tercümanlık).

TARJIMON VOSITASIDA HUKMRONLIK: ROSSIYA IMPERİYASI MA'MURIYATINING TIL SIYOSATI TAHLILI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Rossiya imperiyasi ma'muriyatining Samarqand viloyatida mahalliy tillarga nisbatan yuritgan siyosati va tarjimonlar vositasida amalga oshirilgan

[97] Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti tayanch doktoranti, Email: tangirovshezod04@gmail.com, ORCID: 0009-0008-0845-0264.

ma'muriy nazorat usullari tahlil qilinadi. Manba sifatida rasmiy hujjatlar, arxiv materiallari va ma'muriy yozishmalardan foydalangan holda, rus amaldorlarining mahalliy aholi bilan aloqalarda mahalliy tilni bilmasligi qanday muammolarga sabab bo'lgani va bu bo'shliqni tarjimonlar qanday to'ldirgani, shuningdek, tarjimonlik faoliyatining huquqiy maqomi, ularning maoshi, ish faoliyati va ijtimoiy-siyosiy ahamiyati yoritiladi. Muallif arxiv hujjatlari va qonuniy me'yorlarga tayanib, ma'muriy boshqaruvda mahalliy aholi bilan muloqotni ta'minlashda tarjimonlarning markaziy o'rin tutganini ko'rsatadi. Tarjimonlar – rus amaldorlari bilan o'zbek, tojik, arab, fors tilida so'zlashuvchi aholi o'rtasida vositachi sifatida faoliyat yuritgan. Tadqiqot natijalari, til siyosati mustamlaka boshqaruvining muhim vositalaridan biri bo'lganini ko'rsatadi. Maqolada 1868 yildagi “Muvaqqat qoidalar” va 1886 yildagi Nizom hamda boshqa normativ hujjatlarda tarjimonlarga doir bandlar, ularning vazifalari, soni, maoshi, ta'lim masalalari, millatlararo munosabatlardagi roli yoritilgan. Shuningdek, ma'muriy shaxslar uchun mahalliy tilni o'rganish masalasining tavsiyaviy, lekin amaliy jihatdan samarasiz qolganligi tanqidiy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Turkiston general-gubernatorligi, Zarafshon okrugi, Samarqand viloyati, Tarjimon, Mustamlaka ma'muriyati, Mahalliy tillar, Rus tili, General-gubernator, Ma'muriy siyosat, Vositachilik (tarjimonlikda).

ÖZBEKİSTAN İLE İLGİLİ TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ LİSANÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Fatih ÇAMCI⁹⁸

Murat ATEŞ⁹⁹

ÖZET

Tarihsel ve kültürel kökleri itibariyle kardeşlik bağlarımızın bulunduğu bağımsız Türk Cumhuriyetlerinden biri olan Özbekistan ile günümüzde her alanda ilişkilerimizin güçlendirilmesi her iki ülke bakımından büyük önem taşımaktadır. Söz konusu ilişkilerin bilimsel bir zeminde üretilmiş bilgiler temelinde oluşturulması ise daha sağlam ve sağlıklı bir bağ kurulması için önemlidir. Tarihsel köklerimiz ve kültürel kodlarımız aynı olmakla birlikte, coğrafi uzaklık ve yakın dönemdeki siyasi şartlardan kaynaklanan farklılıklar ülkelerimizi ve geçmişimizi yeniden tanıma ve tanımlama zorunluluğu doğurmuştur. Bu bağlamda her alanda iki ülke arasında güçlü bağların yinelenmesi, mevcut durumların tespiti ve ortak bir gelecek perspektifi oluşturulmasında akademik çalışmalar ilgililere ışık tutacaktır.

Bu doğrultuda, bu çalışma Türkiye'de yapılmış Özbekistan ile ilgili akademik tezleri incelemeyi amaçlamaktadır. Böylelikle çalışmaların hangi alanlarda, hangi amaçlarla yapıldığı tasnif edilecek, akademik alanlarda yapılan çalışmaların yönelimi ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Türkiye ve Özbekistan ilişkilerinin ele alınmasında akademik çalışmalar bakımından var olan başlıklar somutlaştırılacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda Türkiye'de yapılmış Özbekistan ile ilgili tamamlanmış ve Ulusal Tez Merkezinde yer alan lisansüstü tezler doküman incelemesi yöntemiyle incelenecektir. Çalışmalar, içerik analizi ile tasnif edilecek ve belirlenen amaçlara uygun olarak sonuçlar ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özbekistan, Kültürel Miras, Doküman İncelemesi

Çalışma Alanı: Eğitim, Kültürel Miras.

[98] Necmettin Erbakan Üniversitesi, fcamci@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5486-6227.

[99] Necmettin Erbakan Üniversitesi, mates@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7361-6389.

AN ANALYSIS ON POSTGRADUATE THESES ABOUT UZBEKISTAN IN TÜRKİYE

ABSTRACT

Strengthening our relations with Uzbekistan, one of the independent Turkic Republics with which we have fraternal ties in terms of historical and cultural roots, has significant importance for both countries. Establishing these relations on the basis of information produced on a scientific basis is important for developing a stronger and healthier bond. Although our historical roots and cultural codes are the same, the differences arising from geographical distance and recent political conditions have led to the necessity of re-recognising and redefining our countries and our past. In this context, academic studies will shed light on the reiteration of strong ties between the two countries in every field, determining the current situation and creating a common future perspective.

In this respect, this study aims to analyse the academic theses about Uzbekistan in Turkey. In this way, it will be classified in which fields and for what purposes the studies were carried out, and the orientation of the studies carried out in academic fields will be tried to be revealed. The existing titles in terms of academic studies in the handling of Turkey and Uzbekistan relations will be concretised. In line with these objectives, postgraduate theses about Uzbekistan completed in Turkey and included in the National Thesis Centre will be examined by document analysis method. The studies will be classified by content analysis and the results will be revealed in accordance with the determined objectives.

Keywords: Uzbekistan, cultural heritage, document analysis.

Research Area: Education, cultural heritage.

GÜNEY AKÇADARYA VE AŞAĞI ZARAFSHAN VADİSİ'NİN PALEOGRAFİK KOŞULLARI, İKLİMİ, KONUMU VE EVLİLEŞME AŞAMALARI HAKKINDA BAZI DÜŞÜNCELER

Samandar MAHMUD OĞLU SULTANOV¹⁰⁰

ÖZET

Makale, Neolitik dönemde Şorohon ve Karakum bölgelerinin coğrafi konumu, nüfusun yerleşim özellikleri ve etnik süreçlerini analiz etmektedir. Güney Aral Denizi çevresi ve Aşağı Zeravşan Vadisi'nde yürütülen sürekli jeomorfolojik, paleografik ve arkeolojik araştırmalar sonucunda elde edilen maddi bulgular büyük önem taşımaktadır. Güney Akçadarya havzasında Harezmi arkeoloji-etnografya ekibi, Moxandarya arkeoloji seferi ve Semerkand Devlet Üniversitesi Arkeoloji Bölümü araştırmacılarının katılımıyla yerleşim alanlarında yapılan kazılarda elde edilen buluntular, Neolitik tarihinin incelenmesinde büyük katkı sağlamaktadır.

Sultan Uvays Dağı'nın güney Yamacı'ndaki Yonboşqala yükseltisinin yakınındaki "tahta direk" yerinde yapılan kazılarda, M.Ö. 4.-3. binyıllara tarihlenen bir kaynak keşfedilmiştir. Bu etnik yerleşim yeri Jonbos-4 olarak adlandırılmıştır. Buradaki halkın yürüttüğü ekonomik faaliyetler, literatürde Kaltaminor kültürü kavramının yerleşmesine neden olmuştur.

N.Ch. Holmatov'a göre, Neolitik dönemde Zeravşan Nehri'nin kollarının alt bölgelerinde nüfus yoğun bir şekilde yerleşmiştir. Araştırmalar, güney kolları çevresinde 60, Eçkiliksoy'da 30, kuzey kollarında 700, doğuda 269, batıda 127 ve Daryosoy'da 200 yerleşim alanının varlığını göstermektedir.

Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda elde edilen Neolitik kaynaklar, bu kollarında su temininin istikrarlı olması sayesinde etnik ilişkilerin kesintisiz devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: G'ulomov Y.G., Islamov Y., Askarov A., Harezmi, Aşağı Zeravşan.

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Sanat Tarihi.

[100] Sultanov Samandar Mahmud oğlu, adına Urgenç devlet üniversitesi, Tarih bölümü öğretim görevlisi Ebu Reyhan Biruni samandar194seq@gmail.com.

JANUBIY OQCHADARYO VA QUYI ZARAFSHON VODIYSI PALEOGRAFIYASI SHAROITI, IQLIMINING JOYLASHISHI, O'ZLASHTIRISHI BOSQICHLARIGA DOIR BA'ZI MULOHAZALAR

ANNOTATSIYA

Maqolada neolit davrida, Shoroxon va Qoraqum hududi geografik holati, aholisining joylashuvi xususiyatlari va etnik jarayonlar tahlil qilingan. Janubiy Orolbo'yi va Quyi Zarafshon vodiysi hududlarida olib borilgan geomorfologik, paleografik va arxeologik tadqiqotlar uzluksiz olib borilishi munosabati bilan olingan moddiy ashyolar ahamiyati muhim ahamiyat kasb etadi. Xorazm arxeologiya-etnografiya ekspeditsiyasi Janubiy Oqchadaryo havzasida, Moxandaryo arxeologiya ekspeditsiyasi va Samarqand Davlat universiteti arxeologiya kafedrasida tadqiqotchilari ishtirokida arxeologiya guruhi aholi turar-joylarida qazishma ishlar olib borilishi jarayonida olingan ashyolar neolit davri tarixini o'rganilishida muhim xizmat qiladi.

Sulton Uvays tog'I janubiy-Yonboshqala balandligi yon qismida yog'och ustuni manzilgohida olib borilgan qazishma ishlari natijasida miloddan avvalgi IV-III ming yillikka oid manba olingan, mazkur etnik makon Jonbos-4 manzilgohi nomini olgan, aholi olib brogan xo'jalik Kaltaminor ma'daniyati atamasini adabiyotlar sahifasida mustahkam o'rin olgan.

N.Ch.Xolmatov qayd qilishicha Zarafshon daryosi irmoqlari quyi havzasida neolit davrida aholi zich joylashgan. Janubiy irmoqlar sohili yon atrofida 60-ta, Echkiliksoyda-30 ta, Shimoliy irmoqlar atrofida 700-ta, Sharqiy 269-ta, G'arbiy 127- ta, Daryosoyda 200-ta manzilgohlar mavjudligini qayd qilib o'tgan.

Olib borilgan arxeologik izlanishlar natijasida neolit davriga oid manbalar olinganligini mazkur irmoqda suv ta'minoti barqaror bo'lganligiga sabab etnik munosabatlar uzluksiz davom etganligidir.

Kalit so'zlar: G'ulomov.Y.G', Islamov.Y, Askarov.A, Xorazm, Quyi Zarafshon.

Tadqiqot sohasi: arxeologik tadqiqotlar va san'at tarixi.

KUZHEY-GÜNEY ULAŞTIRMA KORİDORU VE ÖZBEKİSTAN'IN PROJEDEKİ FIRSATLARI

Madaminov OBIDJAN ZOIRJON O'G'LI¹⁰¹

ÖZET

Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru (NSTC), Avrasya bölgesinde ticaret ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine hizmet eden en önemli stratejik güzergâhlardan biridir. Rusya, İran, Hindistan ve diğer ülkeleri birbirine bağlayan bu çok modlu güzergâh, taşıma süresi ve maliyetlerini önemli ölçüde azaltmaktadır. Bu makalede Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'nun tarihsel kökenleri, jeopolitik ve jeoekonomik önemi, oluşum süreci ve projenin Özbekistan'a sunduğu fırsatlar derinlemesine analiz edilmektedir. Özbekistan'ın coğrafi konumu, ülkenin bölgesel bir ulaşım ve transit merkezi olma potansiyelini ortaya koymaktadır. Özellikle Termez-Mezar-ı Şerif-Herat-Çabahar demiryolu hattı ile Taşkent-Termez-Bender Abbas güzergâhı, ülkeye Hint Okyanusu'na ulaşım imkânı sağlamaktadır. Bu durum, dış ticaret hacminin, transit gelirlerin ve lojistik hizmetlerin artmasına katkı sağlayacaktır. Makalede ayrıca altyapı modernizasyonu, siyasi-hukuki iş birliği ve uluslararası entegrasyon süreçleri de vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru, Özbekistan, Lojistik, Transit potansiyeli, Altyapı, Uluslararası iş birliği.

Çalışma Alanı: Lojistik ve Ulaştırma Koridorları: Dijital İpek Yolu.

SHIMOL-JANUB TRANSPORT KORIDORI VA BU LOYIHADA O'ZBEKISTONNING IMKONIYATLARI

ANNOTATSIYA

Shimol-Janub transport koridori (ShJTK) Yevrosiyo makonida savdo-iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim strategik yo'nalishlardan biridir. Rossiya, Eron, Hindiston va boshqa davlatlarni bog'lovchi ushbu multimodal yo'nalish orqali yuk tashish muddati va xarajatlari sezilarli darajada qisqaradi. Ushbu maqolada Shimol-Janub transport koridorining tarixiy ildizlari, geosiyosiy va geoiqtisodiy ahamiyati, uning shakllanish jarayoni hamda ushbu loyihaning O'zbekiston uchun ochib

[101] Abu Reyhan Biruni adini taşiyān Urgenç Devlet Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim görevlisi.

berayotgan imkoniyatlari chuqur tahlil etiladi. O'zbekistonning geografik joylashuvi mamlakatni mintaqaviy transport va tranzit markaziga aylantirish salohiyatiga ega. Jumladan, Termiz–Mozori Sharif–Hirotda–Chobahor temiryo'li, Toshkent–Termiz–Bandar-Abbos yo'nalishlari orqali mamlakat Hind okeaniga chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa tashqi savdo hajmi, tranzit daromadlari va logistika xizmatlarini kengaytirishga olib keladi. Maqolada, shuningdek, infratuzilma modernizatsiyasi, siyosiy-huquqiy hamkorlik va xalqaro integratsiya jarayonlari ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Shimol–Janub Transport Koridori, O'zbekiston, Logistika, Tranzit Salohiyati, Infratuzilma, Xalqaro Hamkorlik.

Tadqiqot yo'nalishi: Logistika va transport koridorlari: Digital Silk Road

ORTA ASYA UYGARLIKLARI İLE ARAL DENİZİ BÖLGESİNDEKİ ANTİK KÜLTÜRLER ARASINDAKİ TARİHİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER

Matyakubov Xamdam XAMIDJANOVICH¹⁰²

ÖZET

Bu makale, Orta Asya'nın güneyindeki uygarlıklar (özellikle Margiyana ve Baktriya) ile Aral Denizi çevresindeki antik kültürler arasındaki tarihî, kültürel ve ekonomik ilişkileri incelemektedir. M.Ö. III. binyılın sonlarından itibaren başlayan bu ilişkiler, Güney'den Kuzey'e doğru yönelen göç, zanaatkârlık, şehirleşme ve kültürel yayılma süreçleriyle şekillenmiştir. Makalede arkeolojik bulgular ışığında Tagisken ve Kuzalıkır kültürlerinin mimari yapıları, çanak çömlek teknikleri ve diğer kültürel izleri Güney medeniyetlerinin etkisiyle açıklanmaktadır.

Özellikle lapis lazuli boncuklar, kaliteli seramikler, bronz silahlar ve kerpiçten inşa edilmiş yapılar, bu bölgelerde Güney ile güçlü etkileşimleri kanıtlamaktadır. Yazar, Güney-Orta Asya ile Aral bölgesi arasında gerçekleşen bu kültürel temasların toplumsal bütünleşmeye, ekonomik alışverişe ve mimari gelişime önemli katkı sunduğunu vurgular.

Çalışma, kültürlerarası etkileşimin kapsamını belirleyerek, bu bölgelerde oluşan ilk medeniyetlerin karşılıklı ilişkiler yoluyla şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuçlar, eski toplumlar arasında göç ve kültürel alışverişin yalnızca maddi değil, balki sosyal dönüşümlere ham neden olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, antik dönemdeki kültürel bütünleşme süreçlerinin derinlemesine anlaşılması için önemli bir katkıdır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya Uygarlıkları, Aral Denizi Kültürü, Arkeolojik Araştırmalar, Tunç Çağı Kültürü, Kültürel Etkileşim ve Göç

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Sanat Tarihi.

[102] Ebu Reyhan Biruni adına, Urgenc Devlet Üniversitesi, h.matyakubov86@gmail.com.

O'RTA OSIYO SIVILIZATSIYALARI BILAN OROLBO'YI HUDUDIDAGI QADIMIY MADANIYATLAR O'RTASIDAGI TARIXIY-MADANIY MUNOSABATLAR

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Markaziy Osiyo janubidagi sivilizatsiyalar (xususan, Marg'iyona va Baqtriya) bilan Orolbo'yi hududida shakllangan qadimiy madaniyatlar o'rtasidagi madaniy aloqalar, savdo-iqtisodiy munosabatlar va arxitektura-madaniyat ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot miloddan avvalgi III ming yillik oxiridan boshlab bronza davri va ilk temir davri oralig'ida janubdan shimolga yo'naltirilgan migratsiya, hunarmandchilik va urbanizatsiya jarayonlarini arxeologik topilmalar asosida tahlil qiladi. Shimoliy Tagisken va Kozaliqir madaniyati namunalarida janubiy sivilizatsiyalarning qurilish texnologiyasi, sopolchilik uslublari va madaniy an'alarining kuchli ta'siri kuzatiladi.

Orolbo'yi hududida lojuvard marjonlar, yuqori sifatli sopol idishlar, bronza qurollar va arxitekturadagi xom g'ishtli inshootlar orqali janub bilan faol aloqalar o'z tasdig'ini topgan. Muallif shuningdek, Orolbo'yi va Markaziy Osiyo o'rtasidagi sivilizatsiyalararo o'zaro ta'sirning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy integratsiyaga olib kelganligini isbotlaydi.

Maqola qadimiy sivilizatsiyalar o'rtasidagi ta'sir doirasini aniqlashtirish, ularning tarixi va yutuqlarini qiyosiy yondashuv asosida o'rganish orqali Markaziy Osiyo tarixining kompleks manzarasini ochib beradi. Natijalar qadimiy jamiyatlarning o'zaro aloqalari, moddiy madaniyat tarqalishi va urbanizatsiya jarayonlarida hududlararo ko'chish va madaniy almashinuvning muhim rol o'ynaganligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo sivilizatsiyalari, Orolbo'yi madaniyati, arxeologik tadqiqotlar, bronza davri madaniyati, madaniy aloqalar va migratsiya.

Tadqiqot sohasi: arxeologik tadqiqotlar va san'at tarixi.

TAŞTAN RUHA: İPEK YOLU GÜZERGAHINDA SOMUT VE SOMUT OLMAYAN BİR MİRAS OLARAK "KONAK"

Cansu UZ OKUR¹⁰³

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, Türk-Osmanlı medeniyetinin karakteristik yapısı olan konağı, İpek Yolu güzergahındaki somut ve somut olmayan mirasın bütünleşik bir örneği olarak analiz etmektir. Çalışmanın ana tezi, konağın sadece bir mimari yapı olmanın ötesinde, içinde barındırdığı sosyal ve kültürel kodlarla yaşayan bir mikrokozmos olduğudur. Metodoloji olarak, tarihsel ve sosyo-kültürel analiz yöntemi benimsenmiş; veri kaynakları olarak ise başta Ahmet Cevdet Paşa gibi dönemin tanıklarının hatıratları olmak üzere birincil kaynaklar ve konuyla ilgili akademik literatür kullanılmıştır. Temel bulgular, konağın mimari yapısının (haremlik, selamlık gibi) mahremiyet ve toplumsal hiyerarşi gibi somut olmayan değerleri fiziksel olarak yansıttığını göstermektedir. Tartışma bölümünde, konağın geniş aile yapısını barındıran bir merkez, elit kadınların eğitimi için bir okul ve ilmi-edebi toplantılarla bir kültür aktarım mekânı olarak işlevi ele alınmaktadır. Özellikle, konukseverlik geleneğinin, İpek Yolu'nun ticari ve sosyal devamlılığını sağlayan temel bir somut olmayan miras olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, konak, somut bir mimari kabuk (taş) ile içinde yaşayan kültürel ruhun (can) ayrılmaz bir bütün oluşturduğu, İpek Yolu mirasının anıtsal bir örneği olarak ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konak, Türk Ev Kültürü, Konukseverlik, Mahremiyet, Mikrokozmos.

Çalışma Alanı: Ortak İpek Yolu Mirasının Somut ve Somut Olmayan Unsurları, Genç Kuşaklarda Kültürel Miras Farkındalığı.

FROM STONE TO SOUL: THE "KONAK" AS A TANGIBLE AND INTANGIBLE HERITAGE ON THE SILK ROAD ROUTE

ABSTRACT

The primary purpose of this study is to analyze the 'konak,' the characteristic mansion of Turco-Ottoman civilization, as an integrated example of tangible and intangible heritage along the Silk Road route. The study's main thesis is that the konak

[103] T.C. MEB, Bahçelievler Aydın Doğan Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, uzcansu@yahoo.com.

transcends its architectural form to function as a living microcosm embodying social and cultural codes. As for its methodology, a historical and socio-cultural analysis has been adopted, utilizing primary data sources such as the memoirs of contemporary witnesses like Ahmet Cevdet Pasha, as well as secondary academic literature. The basic findings indicate that the tangible structure of the konak, with its architectural features like the haremlik and selamlık, physically reflects intangible values such as privacy and social hierarchy. The discussion section examines the konak's function as a center for the extended family, an educational institution for elite women, and a hub for cultural transmission through scholarly and literary gatherings. It particularly emphasizes that the tradition of hospitality was a crucial intangible heritage for the continuity of the Silk Road's commercial and social life. In conclusion, the konak is presented as a monumental example of the Silk Road heritage, where the tangible architectural shell (the stone) and the cultural spirit dwelling within it (the soul) form an inseparable whole.

Keywords: Konak * Turkish House Culture * Hospitality * Privacy * Microcosm.

Research Area: Tangible and intangible elements of the shared Silk Road heritage, raising cultural heritage awareness among younger generations.

GÜNEY ARAL BÖLGESİ HEYKELTRAŞLIK SANATININ MADDESEL NESNELERDE YANSIMASI

Sadaddinov ŞERAFEDDİN XAYTBOY OĞLU¹⁰⁴

ÖZET

Bu makalede, Güney Aral bölgesinde antik dönemlerde şekillenen heykeltıraşlık sanatının maddi kültür kalıntılarında nasıl yansıma topladığı tarihî ve kültürel bakış açısıyla incelenmektedir. Bölgenin sosyo-ekonomik gelişimi, dini inançları ve halkın estetik anlayışı, heykeltıraşlık eserlerinde kendini göstermiş olup, bu durum arkeolojik buluntular aracılığıyla analiz edilmektedir. Makalede, Tuproqqala, Mizdakhan, Ko'yki-rilgan ota gibi önemli arkeolojik alanlardan elde edilen büstler, küçük heykeller, duvar rölyefleri, hayvan figürleri, motif ve süsleme unsurları gibi heykeltıraşlık eserleri ele alınmaktadır. Bu eserler aracılığıyla antik toplumun sosyal yapısı, dini tasavvurları ve dış kültürel etkileri ortaya konulmaktadır. Ayrıca, bölgede şekillenen yerel heykeltıraşlık okulları, bunların teknik ve sanatsal üslupları ile diğer medeniyetlerle olan kültürel etkileşimleri de değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları, eski tarih, arkeoloji ve sanat tarihi alanlarında yürütülen bilimsel çalışmaları zenginleştirmeye katkı sağlayacaktır. Makale, bilim insanları, tarihçiler, arkeologlar, kültürel miras uzmanları ve üniversite öğrencileri için önemli bir kuramsal ve pratik bilgi kaynağı niteliğindedir.

Anahtar kelimeler: Güney Aral Bölgesi, heykeltıraşlık sanatı, maddi kültür, antik kalıntılar, arkeolojik buluntular, Tuproqqala, Mizdakhan, dini tasvirler, rölyef, antik tarih, sanat tarihi, kültürel miras.

Çalışma Alanı: Bilim Tarihi.

JANUBIY OROLBO'YI HAYKALTAROSHLIK SAN'ATINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Janubiy Orolbo'yi hududida qadimgi davrlarda shakllangan haykaltaroshlik san'atining moddiy madaniyat yodgorliklarida aks etish xususiyatlari tarixiy-madaniy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivoj-

[104] Abu Reyhan Biruni adını taşıyan Urgenç Devlet Üniversitesi, sharofaddinsadaddinov2821@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-0641-7663>.

lanishi, diniy e'tiqodlar va xalqning estetik qarashlari haykaltaroshlikda o'z ifodasini topgan bo'lib, bu holat arxeologik topilmalar orqali o'rganiladi. Maqolada Tuproqqal'a, Mizdaxkon, Qo'yqirilganqal'a kabi yirik yodgorliklardan aniqlangan haykaltaroshlik asarlari – byustlar, haykalchalar, devoriy suratlar, hayvonlar tasviri, naqsh va bezak elementlari tahlil qilinadi. Bu asarlar orqali qadimgi jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, diniy tasavvurlari va tashqi madaniy ta'sirlar aniqlanadi. Shuningdek, ushbu hududda haykaltaroshlikning mahalliy maktablari, ularning texnik va badiiy uslublari, boshqa sivilizatsiyalar bilan o'zaro aloqasi ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari qadimgi tarix, arxeologiya va san'atshunoslik sohalarida olib borilayotgan ilmiy ishlanmalarni boyitishga xizmat qiladi. Maqola ilmiy tadqiqotchilar, tarixchilar, arxeologlar, madaniy meros sohasidagi mutaxassislar hamda universitet talabalari uchun muhim nazariy va amaliy axborot manbai bo'la oladi.

Kalit so'zlar: Janubiy Orolbo'Yi, Haykaltaroshlik San'ati, Moddiy Madaniyat, Qadimgi Yodgorliklar, Arxeologik Topilmalar, Tuproqqal'a, Mizdaxkon, Diniy Tasvirlar, Qadimgi Tarix, San'atshunoslik, Madaniy Meros.

Tadqiqot Yo'nalishi: Ijtimoiy Fanlar Tarixi Va Tarixiy Tadqiqotlar.

SINIF DIŞI ETKİSİ VE İLHAM VERİCİ ROLÜYLE YARATICI ÖĞRETMEN

Xo'Janiyazova Shohista BEKNAZAROVNA¹⁰⁵

ÖZET

Bu makalede yaratıcı öğretmenin ders dışı etkinlikler yoluyla öğrencilere yaptığı etki ve onların hayatında ilham verici bir Şahsiyet olarak oynadığı rol derinlemesine analiz edilmektedir. Geleneksel yaklaŐımlarda öğretmenin temel rolü genellikle sınıf içi eğitimle sınırlı kalmaktadır. Ancak modern pedagojik uygulamalarda yaratıcı öğretmen, faaliyetlerini yalnızca derslerle değil, aynı zamanda ders dışı etkinliklerle de zenginleŐtirmektedir. Bu makale, çoğu zaman yeterince ele alınmayan fakat eğitsel ve hayati açıdan son derece önemli olan bu yönlere dikkat çekmektedir.

Makalede yaratıcı öğretmenin ders dışı zamanlarda öğrencilerle kurduğu gayriresmî iletişim aracılığıyla onların iç dünyasına nüfuz etmesi, gizli yetenekleri ortaya çıkarılması ve kişisel motivasyonu tetiklemedeki rolü ele alınmaktadır. Ayrıca, öğretmenin resmî görev tanımının ötesinde öğrencilere psikolojik, sosyal ve mesleki konularda gönüllü olarak rehberlik ettiği "gönüllü mentorluk" olgusu da incelenmektedir. Bu tür faaliyetler resmi belgelerde yer almasa da, öğrencilerin hayat yolculuklarında önemli dönüm noktalarını belirlemelerine yardımcı olabilmektedir.

Makale ayrıca, yaratıcı öğretmenin ilham verici etkisinin çoğu zaman sözlü öğütlerle değil, Őahsî nitelikler, özgün yaklaşımlar, iletişim tarzı ve yaşam biçimi aracılığıyla kendini gösterdiğini savunmaktadır. Bu bağlamda öğretmen, yalnızca bilgi aktaran bir kişi değil, aynı zamanda sosyal ve ahlaki bir rehber, bir rol modeli olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, yaratıcı öğretmenin ders dışı etkisinin, öğrencinin kişilik gelişiminde önemli bir unsur olduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Yaratıcı Öğretmen, Ders Dışı Etkinlik, Kişisel Motivasyon, Gizli Yetenekler.

Araştırma Alanı: Öğretmen Eğitimi, Liderlik ve Mesleki Gelişim.

[105] Urgenç Devlet Pedagoji Enstitüsü doktora adayı, shohista.xujaniyazova@gmail.com.

KREATIV O'QITUVCHINING DARS DAN TASHQARI TA'SIRI VA ILHOMLANTIRUVCHI ROLI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada kreativ o'qituvchining darsdan tashqari faoliyati orqali o'quvchilarga ko'rsatadigan ta'siri va ularning hayotida ilhomlantiruvchi shaxs sifatida tutgan o'rni chuqur tahlil etiladi. An'anaviy yondashuvlarda o'qituvchining asosiy roli dars jarayoni bilan cheklanib qoladi. Biroq zamonaviy pedagogik amaliyotda kreativ o'qituvchi o'z faoliyatini faqat dars bilan emas, balki darsdan tashqari faoliyatlar orqali ham boyitadi. Mazkur maqola aynan shu kam yoritilgan, ammo hayotiy muhim bo'lgan jihatlarga e'tibor qaratadi.

Maqolada kreativ o'qituvchining darsdan tashqari vaqt mobaynida o'quvchilar bilan norasmiy muloqot orqali ularning ichki dunyosiga kirib borishi, yashirin iste'dodlarini aniqlashi va shaxsiy motivatsiyani uyg'otishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, "ko'ngilli ustozlik" fenomeni, ya'ni o'qituvchining rasmiy vazifasidan tashqari tarzda o'quvchilarga psixologik, ijtimoiy va kasbiy yo'nalishlarda ko'mak berishi holatlari yoritilgan. Ushbu faoliyat turlari rasmiy hujjatlarda aks etmasa-da, o'quvchining hayot yo'lida muhim burilish nuqtalarini belgilab berishi mumkin.

Maqolada kreativ o'qituvchining ilhomlantiruvchi ta'siri ko'pincha og'zaki maslahatlar emas, balki shaxsiy fazilatlar, o'ziga xos yondashuv, muomala madaniyati va turmush tarzida namoyon bo'lishi haqidagi fikrlar ilgari suriladi. Shu asosda o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki ijtimoiy-axloqiy yo'l boshchi, rol modeli sifatida baholanadi. Xulosa tariqasida, kreativ o'qituvchining darsdan tashqari ta'siri o'quvchi shaxsining shakllanishida muhim omil ekani ta'kidlanadi.

.Kalit So'Zlar: Kreativlik, Kreativ O'Qituvchi, Darsdan Tashqari Mashg'Ulot, Shaxsiy Motivatsiya, Yashirin Iste'dotlar.

Tadqiqot Yo'Nalishi: O'Qituvchilarni Tayyorlash, Yetakchilik Va Kasbiy Rivojlanish.

GELENEKSEL TÜRK SANATLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ESER İNCELEMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR MALZEMELERDEN TASARIM UYGULAMASI

Betül ERİKOĞLU¹⁰⁶

ÖZET

Sürdürülebilirlik hem doğal kaynakları korumayı hem de atık olarak görülen malzemelere yeni bir anlam kazandırmayı amaçlayan çok yönlü bir yaklaşımdır. Çağdaş sanatçıların atık olan çoğu materyali tasarım malzemesi olarak kullanıp geri dönüşüm hususunda farkındalık oluşmasını sağlayan eserleri ve bu minvalde gerçekleştirdikleri sergi faaliyetleri görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada geleneksel sanatlara dair günümüz sanatçılarının atık malzemeler ile yapmış oldukları seçili eserler görseller eşliğinde tanıtılarak geleneksel sanatlarda özneleşme, yorum özgürlüğü ve disiplin içi yenilik arayışı gibi konulara değinilmiştir.

Yapılan çalışmanın araştırma süreci ise uygulamaya dayalı bir yaklaşımla ilerlemiş ve eser, düşünsel bir arka planla şekillenmiştir. Uzun süredir atölyede biriktirilen atık kâğıt, karton, metal, ahşap ile doğada yer alan organik maddelerin değerlendirilip geri dönüşümü sağlanarak farkındalık geliştirilmesini amaçlayan, hüsn-i hat dalında üç boyutlu bir tasarım yapılmıştır. Bazı günümüz sanatçılarının atık malzemeleri kullanarak yaptıkları eserlerin analizine ve bu doğrultuda yapılan üç boyutlu tasarımın fikri temeli ve yapım aşamalarına değinilen bu çalışmanın hem tasarım yönünden sürdürülebilirliğe katkı sağlayarak farkındalık oluşturacağı hem de geleneksel sanatlarda güncel üretim biçimlerine dair bir örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Tasarım, Hüsn-i Hat, Geleneksel Sanatlar

Çalışma Alanı: Geleneksel Sanatların Sürdürülebilirliği ve Çağdaş Yorumu

SUSTAINABILITY IN TRADITIONAL TURKISH ARTS: ARTWORK ANALYSIS AND DESIGN PROJECT FROM SUSTAINABLE MATERIALS

ABSTRACT

Sustainability is a multifaceted approach that aims to both protect natural resources and give a new meaning to materials that are seen as waste. The works of

[106] Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, e-posta: berikoglu84@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1584-7098.

contemporary artists, which use most waste materials as design materials and raise awareness about recycling, and the exhibition activities they carry out in this way are seen. In this context, in the study, selected works made by today's artists with waste materials on traditional arts were introduced with visuals. Thus, issues such as subjectification in traditional arts, freedom of interpretation and the search for innovation within the discipline were addressed.

The research process of the study proceeded with a practice based approach and the work was shaped by an intellectual background. A three dimensional design has been made in the branch of calligraphy, which aims to raise awareness by evaluating and recycling waste paper, cardboard, metal, wood and organic substances in nature, which have been accumulated in the workshop for a long time. It is thought that this study, which addresses the analysis of works made by some contemporary artists using waste materials and the intellectual basis and production stages of the three-dimensional design made in this direction, will both contribute to sustainability in terms of design and raise awareness and set an example for current production styles in traditional arts.

Keywords: Sustainability, Design, Arabic Calligraphy, Traditional Arts

Research Area: Sustainability and Contemporary Interpretation of Traditional Arts.

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ KAPSAMINDA ORTA KORİDOR ÜLKELERİNDE TARIMSAL YATIRIMLARIN GIDA GÜVENLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 2001–2022 DÖNEMİ PANEL VERİ ANALİZİ

Hilal ÖZTÜRK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ÖZET

Günümüzde küresel ısınma, jeopolitik riskler, tarımda yapısal sorunlar ve tedarik zincirlerinde yaşanan kırılmalar, gıda güvenliğini ulusal ve uluslararası politikaların öncelikli konusu haline getirmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir ve erişilebilir gıda üretimi, ekonomik kalkınma ve toplumsal istikrar açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çerçevede, Çin öncülüğünde 2013 yılında başlatılan Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), yalnızca ekonomik entegrasyonu değil, aynı zamanda gıda arz güvenliğini de doğrudan etkileyen stratejik bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Bu girişimin önemli bir bileşeni olan Orta Koridor, Çin'den başlayarak Türkiye üzerinden Avrupa'ya uzanan güzergâh boyunca yer alan ülkeleri kapsamakta; bölgesel tarımsal üretim ve lojistik bağlantılar açısından büyük potansiyel taşımaktadır.

Bu çalışma, BRI kapsamındaki Orta Koridor ülkelerinde (Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan) gıda güvenliğini etkileyen başlıca makroekonomik ve tarımsal belirleyicileri panel veri yöntemi ile analiz etmeyi amaçlamaktadır. 2001–2022 dönemini kapsayan analizde, bağımlı değişken olarak Gıda Üretim Endeksi (FPI) kullanılmış; bağımsız değişkenler olarak kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla (GDPPC), tarımsal sermaye stoğu (TSS), tarımın katma değerdeki payı (AVA) ve toplam faktör verimliliği (TFP) modele dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgular, TFP ve TSS'nin FPI üzerinde pozitif ve güçlü etkiler oluşturduğunu; buna karşılık GDPPC ve AVA'nın FPI üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ancak negatif etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, Orta Koridor ülkelerinde gıda güvenliğini güçlendirmek için tarımsal verimliliğin artırılması ve sermaye yatırımlarının desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, tarım sektöründe modernizasyon, sürdürülebilir üretim yöntemlerinin benimsenmesi ve bölgesel iş birliklerinin geliştirilmesi, politika yapıları açısından öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

Anahtar Kelimeler: Panel veri analizi, gıda güvenliği, orta koridor ülkeleri, kuşak ve yol girişimi (BRI).

Çalışma Alanı: Sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliği, kuşak ve yol girişimi(BRI) çerçevesinde ekonomik entegrasyon.

THE IMPACT OF AGRICULTURAL INVESTMENTS ON FOOD SECURITY IN MIDDLE CORRIDOR COUNTRIES WITHIN THE SCOPE OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE: A PANEL DATA ANALYSIS FOR THE PERIOD 2001-2022

ABSTRACT

In recent years, global warming, geopolitical risks, structural problems in agriculture, and disruptions in supply chains have made food security a top priority in national and international policy agendas. Particularly in developing countries, sustainable and accessible food production plays a critical role in economic development and social stability. In this context, the Belt and Road Initiative (BRI), launched under China's leadership in 2013, has emerged as a strategic framework that not only promotes economic integration but also directly influences food supply security. A key component of this initiative, the Middle Corridor, encompasses countries stretching from China to Europe via Turkey, and holds significant potential in terms of regional agricultural production and logistical connectivity.

This study aims to empirically analyze the key macroeconomic and agricultural determinants of food security in the Middle Corridor countries within the scope of the BRI (Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkey, Turkmenistan, and Uzbekistan) using panel data methods. Covering the period from 2001 to 2022, the analysis employs the Food Production Index (FPI) as the dependent variable. The independent variables include gross domestic product per capita (GDPPC), agricultural capital stock (ACS), agriculture's share in value added (AVA), and total factor productivity (TFP). The empirical findings reveal that TFP and ACS have a positive and strong impact on FPI, whereas GDPPC and AVA exhibit statistically significant but negative effects on FPI.

In conclusion, enhancing agricultural productivity and supporting capital investments are of vital importance for strengthening food security in Middle Corridor countries. Accordingly, the modernization of the agricultural sector, the adoption of sustainable production methods, and the promotion of regional cooperation should be prioritized by policymakers.

Keywords: Panel Data Analysis, Food Security, Middle Corridor Countries, Belt and Road Initiative (BRI)

Research Area: Sustainable Agriculture and Food Security, Economic Integration under the Belt and Road Initiative (BRI).

ORTA ASYA'DAKİ İLK TİCARET YOLLARI – BÜYÜK İPEK YOLU'NUN ÖNCÜLLERİ

Anatoly SAGDULLAEV¹⁰⁷

ÖZET

Bu makale, MÖ 4.-3. binyıllar arasında Anadolu, Hint Okyanusu, Orta Asya ve Batı Çin'i birbirine bağlayan antik iletişim yollarının oluşum ve gelişim aşamalarını kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Bu dönemde, doğal ve coğrafi koşullar, iklim değişiklikleri, hayvancılık ve tarımın gelişimi, kent merkezlerinin ortaya çıkışı, el sanatlarının, metalurjinin gelişimi, ticaret alışverişi ve devlet yapılarının oluşumu, ilk ticaret yollarının ortaya çıkışında önemli faktörler olarak gösterilmektedir. Özellikle, Turan topraklarında bulunan Soğd, Baktriya, Merv ve Harezm gibi kadim toprakların, jeostratejik ve ekonomik açıdan Doğu ile Batı arasındaki kervan yollarının kavşağında yer aldığı ve bu nedenle yalnızca maddi zenginliklerin değil, aynı zamanda bilimsel ve manevi değerlerin, dini inançların, sanatsal ve kültürel geleneklerin de buralarda yaygın olarak dağıldığı vurgulanmaktadır.

Makale ayrıca, ilk ticaret yolları ile daha sonra oluşan İpek Yolu'nun ana kolları arasındaki tarihsel tutarlılık ve süreklilik konularını da vurgulamakta, bunların büyük ölçüde birbirleriyle örtüştüğünü ve ayrılmaz bir şekilde geliştiğini bilimsel olarak kanıtlamaktadır. Örneğin, Baktriya ve Soğd'dan geçen kollar daha sonra İpek Yolu'nun ana karayolları haline gelmiştir. Aynı zamanda makale, kadim yollardaki geleneksel ulaşım yöntemlerini, araba, deve ve at kullanımının bölgesel özelliklerini, kervansaray sisteminin oluşumunu, sulama tesislerini, surları, kervan yolları etrafındaki şehirleri ve kaleleri ortaya koymaktadır.

İpek Yolu'nun gelişiminde askeri-politik istikrarın önemi de vurgulanmakta ve İran İmparatorluğu, Kangju Devleti, Kuşan Krallığı ve Çin İmparatorluğu gibi büyük devletlerin kara yapılarındaki etkileşimleri analiz edilmektedir. Makalede ayrıca, Kuşan döneminde antik Baktriya yollarının daha da geliştirilmesi ve Soğdlu tüccarların diplomatik temsilcilik faaliyetleri gibi gelenek ve yeniliğin birleşimi de vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, erken dönem ticaret yollarının ve İpek Yolu ağlarının yalnızca maddi zenginlik alışverişi değil, aynı zamanda büyük medeniyetleri birbirine bağlayan tarihi bir olgu olduğu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, Büyük İpek Yolu, Erken Ticaret Yolları, Harezm.

[107] Özbekistan Bilimler Akademisi Akademisyeni.

MARKAZIY OSIYODA ILK SAVDO YO'LLARI – BUYUK IPAK YO'LINING O'TMISHDOSHLARI

ANNOTATSIYA

Maqolada miloddan avvalgi IV-III ming yilliklardan boshlab Old Osiyo, Hind vohasi, Markaziy Osiyo hamda G'arbiy Xitoyning o'zaro bog'lovchi qadimgi aloqa yo'llarining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari har tomonlama o'rganiladi. Ushbu davrda tabiiy-geografik sharoitlar, iqlim o'zgarishlari, chorvachilik va dehqonchilikning taraqqiy etishi, shahar markazlarining paydo bo'lishi, hunarmandchilikning rivojlanishi, metallurgiya, savdo almashinuvi hamda davlat tuzilmalarining shakllanishi ilk savdo yo'llarining yuzaga kelishida muhim omillar sifatida ko'rsatiladi. Ayniqsa, Turon hududlarida joylashgan Sogd, Baqtriya, Margiyona, Xorazm kabi qadimgi o'lkalar geostrategik va iqtisodiy jihatdan Sharq va G'arb o'rtasidagi karvon yo'llari chorrahasida bo'lganligi sababli, ular orqali nafaqat moddiy boyliklar, balki ilmiy-ma'naviy qadriyatlar, diniy e'tiqodlar, san'at va madaniyat an'analari ham keng tarqalganligi ta'kidlanadi.

Maqolada shuningdek, ilk savdo yo'llari bilan keyinchalik shakllangan Ipak yo'li asosiy tarmoqlari o'rtasidagi tarixiy izchillik va davomiylik masalalari yoritilib, ular ko'p jihatdan bir-biriga mos kelgani va uzviy ravishda rivojlanganligi ilmiy asoslanadi. Masalan, Baqtriya va Sogd orqali o'tgan tarmoqlar keyinchalik Ipak yo'lining asosiy magistrallariga aylangan. Shu bilan birga, maqolada qadimgi yo'llarda an'anaviy transport usullari, aravalar, ot va tuyalardan foydalanishning hududiy xususiyatlari, karvon yo'llari atrofida karvonsaroylar, sug'orish inshootlari, istehkomlar, shaharlar va qal'alar tizimi shakllanganligi ochib beriladi.

Ipak yo'li rivojlanishida harbiy-siyosiy barqarorlikning ahamiyati ham alohida ko'rsatilib, zamin tuzilmalaridagi yirik davlatlar – Eron imperiyasi, Qang' davlati, Kushon podsholigi, Xitoy imperiyasi kabi markazlarning o'zaro aloqalari tahlil qilinadi. Maqolada an'analar va yangiliklar uyg'unligi, masalan, qadimgi Baqtriya yo'llarining keyinchalik Kushon davlati davrida yanada rivojlanishi, Sogd savdogarlarining diplomatik vakillar sifatidagi faoliyati ham yoritiladi. Xulosa sifatida, ilk davr savdo yo'llari va Ipak yo'li tarmoqlari moddiy boyliklar almashinuvigina emas, balki ulkan sivilizatsiyalarni bog'lovchi tarixiy hodisa bo'lganligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, Buyuk Ipak Yo'li, Ilk Savdo Yo'llari, Xorazm.

ESKİ HAREZM DİNÎ İNANIŞLARININ OLUŞUMU

Jumaniyozov Furkat TOJİYEVIÇ¹⁰⁸

ÖZET

Geçtiğimiz yüzyılın tanınmış Harezmi araştırmacısı ve etnografı G.P. Snasaryov şöyle yazmıştı: “İslam, Hristiyanlık, Budizm gibi gelişmiş dinî sistemlerin egemenliği, belli toplumsal aşamalarda ilkel dinî inançların varlığını sona erdirememiştir. Bu inançlar egemen dinlerle kısmen bütünleşmiş olsa da bağımsız yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir.” Harezmîlerin ailevi ve gündelik yaşamlarında hâlâ korunan pek çok gelenek, efsane ve inanç, onların eski dünya görüşlerinin yankısıdır. Günümüz Harezmîlerinin dünyaya bakışlarında görülen demonlar (kötü ruhlar), ruhlar âlemi (pandemonium), totemler, fetişler, atalara tapınma (ruhlar) ve doğa güçlerine olan inançların şekillenmesi, onların yaşadıkları coğrafya ve tarihî-etnik asimilasyon süreçleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, Harezmi vahasının oluşum tarihine dikkat çekmek gerekir. Bu vaha, Amuderya Nehri'nin aşağı kısımlarında yer almaktadır. Tanrı Dağları ve Pamir zirvelerindeki karların erimesiyle oluşan beş nehir ve dere, Panj adı verilen noktada birleşerek Amuderya'yı oluşturmuş, bu nehir hızlıca ovaya doğru akarak geniş alüvyonlu düzlükleri meydana getirmiştir. Bu düzlükler insan yaşamı için elverişli bir ortam sağlamıştır. Harezmi'de yaşamın ve kültürün gelişimi, bu tek su kaynağı olan Amuderya ile doğrudan bağlantılı olmuştur. Amuderya'nın büyük taşkınları sonucunda çok sayıda göl, bataklık, sazlık ve ormanlık alanlar oluşmuştur.

Araştırmacılara göre, ilkel toplum yaklaşık 2 milyon 800 bin yıl sürmüştür. Bu süre zarfında insanlık gelişimi için zemin hazırlamış, toprağı işlemeye başlamış, dili geliştirmiş, iş bölümünü oluşturmuş ve doğa olaylarıyla (özellikle ölümle) yüzleşerek ilk inanç sistemlerini şekillendirmiştir. Söz konusu coğrafya, özellikle Güney Aral bölgesi, yaklaşık 6-7 bin yıl önce insanlar tarafından yerleşime açılmıştır. Oqchadaryo havzasında yapılan arkeolojik kazılarda 30'dan fazla Neolitik döneme ait, Tozabog'yob kültürüne ait 50'den fazla arkeolojik kalıntı bulunmuştur. Bu bulgular, insanların bölgenin flora ve faunasını tam anlamıyla benimsediklerini ve göl çevresinde yetişen çeşitli meyve ve kökleri tüketime uygun olarak kullandıklarını göstermektedir. Arkeolojik araştırmaların sonuçları, eski Harezmi halkının dinî inançlarının şekillenmesinde doğa, hayvan ve bitki örtüsü ile iklimin önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu dönemde insanın doğaya etkisi sınırlıydı ve dinî inançlar, çoğunlukla yaşanan çevreyle bağlantılıydı. Dönemin iklim koşulları oldukça karmaşıktı. Şiddetli rüzgârlar, fırtınalar, kum fırtınaları; kaplı yapılar ve barınakları tahrip ediyordu. Yıldırımlar, yoğun yağışlar ve bunun sonucunda nehirlerde ve derelerde meydana gelen taşkınlar da insanların yaşamını olumsuz etkilemişti. İnsanlar bu felaketlerden sonra yeni barınaklar (çadır ve kulübeler) inşa ederek yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

[108] Ürgenç Devlet Üniversitesi, E-posta: furaimpala@gmail.com, furqat@urdu.uz, furqatjumaniyozovurdu@gmail.com, ORCID: 0009-0009-5819-5519

İlkel insanlar; depremler, doğal afetler, orman yangınları, sel, şimşek çakması, yağmur, volkanik patlamalar ve lavların oluşturduğu yıkıcı etkiler karşısında korku duymuşlardır. Bu olayları ilahi güçlerin işi olarak değerlendirmiş ve kutsal saymışlardır. Arkeolojik buluntuların büyük çoğunluğu eski Harezmlilerin güneşe taptıklarını göstermektedir. “Harezmi” kelimesi bazı bilim adamlarınca “Güneşli Ülke” olarak çevrilmektedir. Ünlü araştırmacı Sergey Pavloviç Tolstov, “Harezmi” adının en doğru anlamı olarak “Güneşli Ülke” ya da “Güneşli Yer” olduğunu vurgular. Doğa güçlerini yatıştırmak amacıyla insanlar su, toprak ve gök ruhlarına adanmış ritüeller geliştirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Doğa Kültü, Güneş, Kozmogonik İnançlar

Çalışma Alanı: Arkeolojik Araştırma ve Tarih.

FORMATION OF ANCIENT KHOREZM RELIGIOUS BELIEFS

ABSTRACT

The renowned Khorezmologist-ethnographer of the last century, G.P. Snesev, once wrote: “The dominance of developed religious systems such as Islam, Christianity, and Buddhism has not prevented the parallel survival of primitive religious beliefs at certain stages of social development. Though these beliefs have partially assimilated with dominant religions, they have not ceased to exist independently.” Many traditions, myths, and belief systems that continue to be observed in the everyday and family life of the Khorezm population are echoes of their ancient worldviews. The persistence of beliefs in demons, spirits (pandemoniums), totems, fetishes, ancestor worship (spirits), and natural forces in the worldview of Khorezmians is closely tied to their settlement patterns and historical ethnic assimilation. In this regard, attention must be paid to the history of the Khorezm oasis, located in the lower reaches of the Amu Darya River. The rivers and streams originating from the melting snows of the Tien Shan and Pamir mountain peaks converge at a place historically known as Panj, from where the Amu Darya flows rapidly downstream. At its mouth—initially flowing into the Caspian Sea and later into the Aral Sea—an alluvial plain formed, creating a favorable environment for human habitation. The development of life and culture in the Khorezm oasis has always been closely connected to this singular water source, the Amu Darya. The region itself was formed by massive floods of the Amu Darya and included numerous lakes, marshes, reed beds, and riparian forests.

According to scholars, the primitive communal era lasted for approximately 2.8 million years. During this period, humans prepared the ground for their development, mastered land cultivation, developed speech, and established the division of labor. Their initial religious concepts took shape as they interacted with and attempted to explain natural phenomena, particularly death. The area in question—especially the Southern Aral region—began to be settled around 6–7 thousand years ago. Archaeological finds from the Oqchadaryo basin include over 30 Neolithic sites and more than 50 archaeological monuments associated with the Tozabog’yob culture. These findings

indicate that the local flora and fauna were fully utilized by humans and that various fruits and roots growing around the lakes were suitable for consumption. The results of archaeological investigations suggest that the formation of religious beliefs among the ancient Khorezm population was deeply intertwined with the region's nature, wildlife, plant life, and climate. During this period, human impact on the environment was minimal, and religious views were primarily shaped by the natural conditions of the area. The climate at the time was extremely harsh—strong winds, dust storms, thunderstorms, and torrential floods frequently destroyed dwellings and shelters. These natural calamities had a negative impact on people's lives and prompted them to rebuild their shelters repeatedly. Primitive people feared natural disasters such as earthquakes, forest fires, floods, lightning strikes, torrential rains, and volcanic eruptions. They attributed these phenomena to divine forces and began to sanctify them. A large number of archaeological artifacts indicate that ancient Khorezmians worshipped the sun. The term "Khorezm" itself is translated by many scholars as "The Land of the Sun." The prominent scholar Sergey Pavlovich Tolstov emphasized that interpretations of the name "Khorezm" as "The Sunny Land" or "The Sunlit Region" are the most accurate. To appease the forces of nature, ancient inhabitants created rituals dedicated to the spirits of water, earth, and sky

Keywords: cult of nature, sun, cosmogonic beliefs.

Field of Research: archaeological studies and history.

HİVE HANLIĞI DÖNEMİNDE HAREZM'DE AHŞAP İŞÇİLİĞİ VE MARANGOZLUK: DEMİRCİLİK ÜRÜNLERİ VE ARAÇ-GEREÇ TİPOLOJİSİ

Ismailov Bobur BAXRAMOVIÇ¹⁰⁹

ÖZET

Makalede, Ortaçağ'da Harezim'de ahşap işçiliğinin uzmanlaşma alanları (eyer yapımı, gemi yapımı, oymacılık, kafes yapımı, araba yapımı, ev yapımı, beşik yapımı, alet yapımı, elek yapımı, sandık yapımı vb.) ve bu alanları destekleyen demircilik ürünleri incelenmektedir. Tarımsal aletler (saban dişi/pozna, çapa, bel, orak), marangozluk araçları (balta, tesviye baltası, testereleler, rende, mengene, kısıkaçlar, çiviler), ev eşyaları ve at koşum takımları şekil ve işlevlerine göre tasnif edilmiştir. Etnografik ve arkeolojik veriler, Harezim'de demircilik ile marangozluk arasındaki sinerjinin tarım, inşaat ve taşımacılık alanlarında teknolojik gelişmeyi hızlandırdığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Harezim, Hive Hanlığı, demircilik, marangozluk, saban dişi, balta, tesviye baltası, testere, mengene, çivi

XIVA XONLIGI DAVRIDA XORAZMDA YOG'OCHGA ISHLOV BERISH VA DURADGORLIK: TEMIRCHILIK MAHSULOTLARI VA ASBOB-USKUNALAR TIPOLOGIYASI

ANNOTATSIYA

Maqolada Xorazmda o'рта asrlarda yog'ochga ishlov berish hunarining ixtisoslashuvi (egarsozlik, kemasozlik, o'ymakorlik, panjarasozlik, aravasozlik, uychi, beshikchi, asbobsoz, elakchi, sandiqchi va b.) hamda bu tarmoqlarni ta'minlagan temirchilik mahsulotlari tahlil qilinadi. Dehqonchilik qurollari (omoch tishi/pozna, ketmon, bel, o'roq), duradgorlik asboblari (bolta, tesha, arralar, randa, iskanalar, ombirlar, mixlar), uy-ro'zg'or buyumlari, ot-ulov anjomlari shakl va funksiyalariga ko'ra tavsiflanadi. Etnografik va arxeologik dalillar Xorazmda temirchilik-duradgorlik sinerjiyasi qishloq xo'jaligi, qurilish va transportda texnologik taraqqiyotni jadallashtirganini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Xorazm, Xiva xonligi, temirchilik, duradgorlik, omoch tishi, bolta, tesha, arra, iskanalar, mix.

[109] Ürgenç Devlet Üniversitesi, E-mail: bi.ismailov@gmail.com.

ÖZBEKİSTAN GENÇLİĞİ ARASINDA TARİHÎ VE KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK YENİ BİR TUTUMUN OLUŞTURULMASI

Robiya OTAMURODOVA

ÖZET

Bu makalede, günümüzde Özbek halkının manevi hayatında yeni bir reform döneminin başladığı, ülkemizde kültürel ve eğitimsel çalışmaları yeni bir aşamaya yükseltmek amacıyla devlet başkanı tarafından bir dizi önemli görev ileri sürüldüğü belirtilmektedir. Bu görevler arasında özellikle gençler arasında manevi ve eğitimsel faaliyetleri nitelik ve içerik açısından tamamen yeni bir seviyeye çıkarmanın önemi vurgulanmıştır. Bu vazifeyi çözümede halkımızın zengin tarihi ve kültürünü yansıtan eşsiz kültürel mirası incelemek ve korumak, ona saygı ruhunda yetiştirmeye yönelik çalışmaları sürekli yürütmek büyük katkı sağlar. Son yıllarda Harezmi bölgesinde tarihî ve kültürel anıtların incelenmesi, yeniden inşası ve tanıtılması alanında uluslararası işbirliğinin genişlemesi de büyük önem taşımaktadır. Bu işbirliğinin devam ettirilmesi, tarihî anıtların onarım ve restorasyonunda, müzelerin geliştirilmesinde dünyanın ileri deneyimlerini etkin şekilde uygulamaya hizmet eder ve bunların tümü söz konusu makalede kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültürel miras, Medeniyet, Manevî miras, Tarihî anıt, Kaynak

O'ZBEKISTONDA YOSHLAR ORASIDA TARIXIY-MADANIY MEROSGA YANGICHA MUNOSABATNI SHAKKLANTIRISH

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada bugungi kunda o'zbek xalqining ma'naviy hayotida yangi islohotlar davri boshlanib, madaniy-ma'rifiy sohadagi ishlarni mamlakatimizda yangi bosqichga ko'tarish borasida davlat rahbari tomonidan bir qator muhim vazifalar ilgari surilganligi va ular ichida, ayniqsa, yoshlar o'rtasida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni sifat va mazmun jihatidan mutlaqo yangi bosqichga ko'tarish muhimligi keltirib o'tildi. Mazkur vazifani yechishda xalqimizning boy tarixi va madaniyatini aks ettiruvchi nodir madaniy me'rosini o'rganish va asrab-avaylashni kuchaytirish, unga hurmat ruhida tarbiyalashga oid ishlarni muntazam olib borishga yordam beradi. So'nggi yillarda Xorazm vohasida tarixiy-madaniy yodgorliklarni o'rganish, tiklash va omalastirishda xalqaro hamkorlikning kengayib borishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu hamkorlikni davom ettirish tarixiy yodgorliklarni ta'mirlash-tiklashda,

muzeylarni rivojlantirishda jahonning ilg'or tajribalarini samarali qo'llashga xizmat qiladi va bular mazkur maqolda to'raligicha yoritib berildi.

Kalit so'zlar: Madaniy meros, Sivilizatsiya, Ma'naviy meros, Tarixiy yodgorlik, Manba

PIRLS DEĞERLENDİRME GÖREVLERİ TEMELİNDE ÖĞRETMEN ADAYLARININ EDEBİ METİNLERİ ANALİZ ETME BECERİLERİNİ GELİŞTİRME

Jumaniyozova NAFOSAT FARHOD KIZI¹¹⁰

ÖZET

Bu bilimsel makale, öğretmen adaylarının PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması) değerlendirme sistemi temelinde edebi metinleri analiz etme becerilerini geliştirmelerinin önemini ortaya koymaktadır. Çalışmada, edebi metinlerin analizinde PIRLS metodolojisinin önemi, okuma okuryazarlığını geliştirmedeki rolü ve öğretmenlerin pedagojik faaliyetlerinde bu yöntemin pratik uygulanabilirliği ele alınmaktadır. Ayrıca, PIRLS sistemi aracılığıyla öğrencilerin metni derinlemesine ve bütüncül bir şekilde analiz etmeleri, metin içerisindeki mantıksal, yapısal ve anlamsal unsurları tanımlama yöntemleri tartışılmaktadır. Bunun yanı sıra, edebi metinlerin analizinde öğretmenlerin pedagojik stratejileri ve metodolojik yaklaşımları önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmada, edebi metinlerin analizine yönelik öğretim yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiği incelenerek, öğretmenlerin pedagojik yeterliliklerini artırmadaki rolü gösterilmektedir. Bu bilimsel çalışma, öğretmenlerin edebi metin analizindeki bireysel yaklaşımlarını ve metodik kaynaklardan yararlanma yollarını sunmakta; aynı zamanda, eğitim sürecinde öğrencilerin öğrenme faaliyetlerine daha aktif katılımını sağlamak için gerekli becerilerin kazandırılmasına yönelik önerileri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: PIRLS, Edebî Metin, Metin Analizi, Okuma Okuryazarlığı, Yöntem Bilim.

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI PIRLS TOPSHIRIQLARI ASOSIDA BADIY MATNLARNI TAHLIL QILISHGA O‘RGATISH

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqola bo‘lajak o‘qituvchilarga PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) baholash tizimi asosida badiiy matnlarni tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishning muhimligini yoritadi. Tadqiqotda, badiiy matnlarni tahlil qilishda

[110] Urgenç Devlet Pedagoji Enstitüsü, <https://orcid.org/0009-0001-5197-6615>.

PIRLS metodologiyasining ahamiyati, uning o'qish savodxonligini rivojlantirishdagi roli va o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida bu metodning amaliy qo'llanilishi haqida so'z boradi. Shuningdek, PIRLS tizimi orqali o'quvchilarni matnni chuqur va kompleks tahlil qilishga o'rgatish, matn ichidagi mantiqiy, strukturaviy va mazmuniy elementlarni aniqlash metodlari muhokama qilinadi. Bundan tashqari, badiiy matnlarni tahlil qilishda o'qituvchilarning pedagogik strategiyalari va metodik yondoshuvlari alohida o'rin tutadi. Tadqiqotda, badiiy matnlarni tahlil qilishga qaratilgan o'qitish uslublari va ularning samaradorligi o'rganilib, o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyasini oshirishda bu yondoshuvlarning qanday ahamiyat kasb etishi ko'rsatib beriladi. Mazkur ilmiy ish, badiiy matnlarni tahlil qilishda o'qituvchilarning individual yondoshuvlarini va metodik resurslardan foydalanish usullarini taqdim etadi, shu bilan birga, ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'quv faoliyatiga faolroq jalb qilinishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: PIRLS, Badiiy matn, Matn tahlili, O'qish savodxonligi, Metodika.

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖĞESİ OLARAK KONYA'NIN GELENEKSEL MESLEKLERİ VE MİMARİ MEKÂNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşen DİŞLİ¹¹¹

Elif Tuğba YALAZ¹¹²

Dicle AYDIN¹¹³

ÖZET

UNESCO'nun 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kabul edilmiştir. Sözleşmede, söz konusu miras; "toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar" olarak tanımlanmıştır. Bir dönem Anadolu Selçuklu Devleti'ne başkentlik yapan Konya, somut olmayan kültürel miras ögesi olarak pek çok geleneksel mesleğe ve bu mesleklerin icra edildiği mekânlara ev sahipliği yapan önemli yerleşim yerlerinden biridir. Bu nedenle, bu araştırma kapsamında örneklem alan olarak seçilmiş, il merkezinde bulunan tarihi ticaret merkezi bedestende halen mevcut olan unutulmaya yüz tutmuş geleneksel meslekler ve bunların icra edildiği mimari mekânlar yerinde incelenmiş, meslek grupları ile sözlü tarih çalışmaları yapılmış, mesleğin icrasında eylemler, donatılar, mekânsal gereksinimler detaylı olarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Böylece, hem söz konusu geleneksel mesleklerin tanıtılması, hem de mekânsal gereksinimlerin mimari boyutta tartışılması amaçlanmıştır. Yorgancılık, kadayıfçılık, çaycılık, kalaycılık, tornacılık, ahşap oyma işçiliği, ayakkabıcılık, tandır ekmekçiliği incelenen başlıca meslekler olmuş, bu mesleklerin yapıldığı mekânlar mimari bağlamda değerlendirilmiştir. Araştırma, söz konusu mesleklerin eylem, tefriş, alet, edevat ve iç mekân düzenlemesi gerektirdiğini ve her mesleğin mekân gereksinimi doğrultusunda mimari iç düzeninin ve tefriş/donatı ihtiyacının olduğunu somut olarak ortaya koymuştur. Söz konusu çalışmanın, geleneksel mesleklerin çağdaş yaşam koşullarında yaşam mücadelesi verdiği ve temsilcilerinin giderek azaldığı düşünüldüğünde, mimari şematik çizim ve modellerle belgelenecek benzer çalışmalar için örnek oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Geleneksel Meslekler, Mimari Mekân, Konya, Bedesten.

Çalışma Alanı: Integration of Cultural Heritage with the Economy: Creative Industries.

[111] Necmettin Erbakan Üniversitesi, gdisli@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2620-0492.

[112] Necmettin Erbakan Üniversitesi, etyalaz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3024-2591.

[113] Necmettin Erbakan Üniversitesi, dicleaydin@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6727-6832.

ASSESSMENT OF KONYA'S TRADITIONAL PROFESSIONS AND ARCHITECTURAL SPACES AS ELEMENTS OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

ABSTRACT

The 32nd General Conference of UNESCO adopted the "Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage" on 17 October 2003. The Convention defines this heritage as "practices, representations, expressions, knowledge, skills and related tools, equipment and cultural spaces defined by communities, groups and, in some cases, individuals as part of their cultural heritage." Konya, which also served as the capital of the Anatolian Seljuk State for a period, is one of the important settlements hosting many traditional professions and the spaces in which these professions are practiced as elements of intangible cultural heritage. For this reason, it was chosen as a case study area in this research. The almost forgotten traditional professions that still exist in the old covered bazaar in the city center and the architectural spaces in which they are practiced were investigated on site, oral history studies were conducted with professional groups and the reflection of the professional requirements of the space and the design of these spaces were analyzed and evaluated in detail. The aim of this study was both to present these traditional professions and to discuss their spatial requirements from an architectural perspective. Quilt making, shredded dough making (kadayıf), tea making, tinsmithing, woodturning, woodcarving, shoemaking and tandoor bread making were the primary occupations studied and the spaces in which these occupations were practiced were evaluated in an architectural context. In particular, the research has shown that these professions require specialized actions, furniture, tools, equipment and interior design and the spaces in which they are practiced should meet their spatial requirements. In view of the fact that traditional professions are struggling to survive in today's living conditions and their representative number is constantly decreasing, this study, which was documented with architectural schematic drawings and models, is intended to serve as a model for similar studies.

Keywords: Intangible cultural heritage, traditional professions, architectural space, Konya, covered bazaar.

Research Area: Integration of cultural heritage with the economy: Creative industries.

ESKİ HAREZM TARİHİNE DAİR YAZILI KAYNAKLARDAKİ COĞRAFİ BÖLGELERİN LOKALİZASYONUNA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

Matyaqubova Nozima MAKSATBAYEVNA¹¹⁴

ÖZET

Bu makalede, eski yazılı kaynaklarda, özellikle Avesta, Yunan, Fars ve Pehlevî metinlerinde geçen coğrafi terimlerin yerelleştirilmesi (lokalizasyonu) yoluyla antik Harezmi (Xorazm) havzasının konumu, doğal-coğrafi koşulları, etnik yapısı ve siyasi sınırlarını belirlemeye yönelik bilimsel çabalar analiz edilmektedir. Makalede Aryanem Vaejah, Aryoshayana, Vorukasha, Vakhvi Datiya, Kangha gibi adların günümüz bölgeleriyle olan bağlantısı, bu konudaki farklı bilimsel varsayımlar, antik kaynaklar ve arkeolojik kanıtlar temelinde ele alınmaktadır. Konuya dair kaynaklar iki ana kategoriye ayrılır: eski yazılı metinler ve bu metinleri yorumlayan modern bilimsel araştırmalar. Avesta, antik İran Zerdüştilik dinî metni olarak, Harezmi ismini ilk kez anan kaynak olarak bilim camiasında kabul görmüştür. 20. yüzyılın başlarında E. Sachau, V. Markwart ve K. Inostrantsev gibi Avrupalı şarkiyatçılar, Avesta'daki coğrafi terimlerin analizine ciddi şekilde eğilmiş ve bunları antik Harezmi ile ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Daha sonraki aşamada, S.P. Tolstov'un Harezmi Arkeolojik Seferi sayesinde Kangha ile Harezmi arasındaki bağlantı, antik sulama sistemleri, şehirler ve nehir yatakları belirlenmiştir. V.I. Vainberg, I.V. Pyankov ve B.I. Vainberg gibi bilim insanları, Avesta ile Greko-Romen kaynakları karşılaştırmalı şekilde analiz ederek antik Harezmi'nin kuzey ve güney sınırları ile İran ve Turan arasındaki stratejik konumu hakkında bilimsel varsayımlar ortaya koymuşlardır.

Anahtar kelimeler: Antik Harezmi, Avesta, coğrafi lokalizasyon, Aryanem Vaejah, Vorukasha, Kangha, Amuderya, tarihî coğrafya, yazılı kaynaklar, Zerdüştilik.

Çalışma alanı: Arkeolojik araştırma ve tarih.

[114] Abu Reyhan Biruni adını taşıyan Urgenç Devlet Üniversitesi, nozimamatyaqubova1@gmail.com.

QADIMGI XORAZM TARIXIGA OID YOZMA MANBALARDAGI GEOGRAFIK HUDUDLARNING LOKALIZATSIYASIGA DOIR TADQIQOTLAR

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada qadimgi yozma manbalarda, xususan “Avesto”, yunon, fors va paxlaviy matnlarida uchraydigan geografik atamalarning lokalizatsiyasi orqali qadimgi Xorazm vohasining joylashuvi, tabiiy-geografik sharoiti, etnik tarkibi va siyosiy chegaralari aniqlashga urinishlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada “Aryonam Vayjo”, “Aryoshayyona”, “Vorukasha”, “Vaxvi Datiya”, “Qanxa” kabi nomlarning zamonaviy hududlar bilan bog‘liqligi, bu boradagi turli ilmiy farazlar, qadimgi manbalar va arxeologik dalillar asosida ko‘rib chiqiladi. Mazkur mavzuga doir manbalar ikki asosiy toifaga bo‘linadi: qadimgi yozma manbalar va ularni sharhlagan zamonaviy ilmiy tadqiqotlar. “Avesto” qadimgi Eron zardushtiylik diniy matni sifatida Xorazm nomini ilk marta tilga olgan manba sifatida ilmiy jamoatchilikda tan olingan. XX asr boshlarida E. Zaxau, V. Markvart, K. Inostransev kabi yevropalik sharqshunoslar “Avesto”dagi geografik atamalarning tahliliga jiddiy e‘tibor qaratib, ularni qadimgi Xorazm bilan bog‘lashga uringanlar.

Keyingi bosqichda S.P. Tolstovning Xorazm arxeologik ekspeditsiyasi orqali “Qanxa” va “Xorazm”ning o‘zaro bog‘liqligi, qadimiy sug‘orish tizimlari, shaharlar va daryo o‘zanlari aniqlandi. V.I. Vaynberg, I.V. Pyankov, B.I. Vaynberg kabi olimlar Avesto va yunon-rim manbalarini qiyosiy tahlil qilib, qadimgi Xorazmning shimoliy va janubiy chegaralari, Eron va Turon oralig‘idagi strategik joylashuvi haqida ilmiy farazlar bildirdilar.

Kalit so‘zlar: Qadimgi Xorazm, Avesto, geografik lokalizatsiya, Aryonam Vayjo, Vorukasha, Qanxa, Amudaryo, tarixiy geografiya, yozma manbalar, Zardushtiylik.

Tadqiqot sohasi: Arxeologik tadqiqotlar va tarix.

ALT AMUDERYA BÖLGESİ NEOLİTİK DÖNEMDE: COĞRAFİ KONUMU VE EKONOMİK FAKTÖRLERE DAİR BAZI GÖRÜŞLER

Matyaqubov Toyirjon SULTANBAYVICH¹¹⁵

ÖZET

Bu makalede Güney Aral Denizi bölgesinde Taş Devri'ne ait paleocoğrafik ve paleo-doğal çevre koşulları ile ekonomik faktörler ele alınmaktadır. Avrasya'daki jeolojik süreçlerin bir sonucu olarak oluşmuş ve Orta Asya'nın merkezinde yer alan Özbekistan'ın coğrafi konumu; Kızılıkum Çölü, kum tepeleri ve barkanları, yükseklikler, dağlar, doğal kaynaklar ve nüfus yerleşim özellikleri ile birbirini tekrar etmeyen doğal-coğrafi bölgelerden oluşmaktadır. Bu bölgelerden biri, coğrafi konumu, doğal kaynakları, nehirlerin içinden geçmesi, su rezervleri ve dört bir tarafının açık olması gibi nedenlerle oluşan doğanın kendine özgü özelliklerini yansıtmaktadır. Khorezm (Harezmi) olarak bilinen bu bölge, en eski dönemlerden itibaren etnik ilişkilerin kurulduğu, ilkel kulübelerden şehirleşmeye doğru tarihî bir yol kat edilen bir yer olmuş ve bu süreç Taş Devri'nin son aşamasında başlamıştır. Bu makalede, Harezmi seferi çalışmalarının yanı sıra jeoloji ve coğrafya literatürlerinde kayıt altına alınan bilgiler teorik ve karşılaştırmalı analizler yoluyla değerlendirilmiş ve Alt Amuderya bölgesinde Taş Devri'nde mevcut olan ekonomik faktörler açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Baratov P, Vinogradov A.V, Itina M.A, Kes A.S, Mamedov E.D, Mamatqulov M, Rafiqov A, Kabirov J, Sagdullaev A, Avdusin D.A, Orta Asya, Özbekistan, Harezmi, Kuaterner, Pleyistosen, Holosen.

Çalışma alanı: Arkeolojik araştırma ve tarih.

QUYI AMUDARYO XUDUDI NEOLIT DAVRIDA: GEOGRAFIK XOLATI, IQTISODIY OMILLARIGA DOIR BA'ZI MULOHAZALAR

ANNOTATSIYA

Maqolada Janubiy Orolbo'yi xududida tosh asri paleogeografik va paleo-tabiiy sharoit davri iqtisodiy omillari yoritiladi. Yevroosiyo geologik jarayonlar natijalar asosida tarkib topgan O'rta Osiy markazida joylashgan o'zbekistonning geografik xolatini Qizilqum saxro Qumtepaliklari va barxanlari, balandlik, tog'lar va tabiiy resurslari, axolining joylashish jixatlari bilan bir-birini takror qilmaydigan tabiiy-ge-

[115] Abu Reyhan Biruni adini ta'siydan Urgenç Devlet Üniversitesi, matyakubovtohir17@gmail.com.

ogرافik xududlardan iborat bo'lgan. Shunday xududlardan biri, geografik jihati tabiiy resurslari, daryolarining kesib o'tishi, suv zahirasi, to'rt tomoni ochiqligi natijasida vujudga kelgan tabiat inijliklari bilan alohidaligini aks ettirgan. Xorazm atamasi bilan ma'lum bo'lgan ajdodlarimiz eng qadimgi davrdan boshlab etnik munosabatlarni olib borib, ibtidoiy kulbalardan shaharlari sari bosib o'tgan tarixiy yuli tosh asri so'nggi bosqichidan boshlangan. Mazkur maqolada Xorazm ekspeditsiyasi xodimlari xamda geologiya, geografiya adabiyotlarida qayd qilingan ma'lumotlarni nazariy-qiyosiy taxlildan kelib chiqqan fikr-mulohazalar asosida Quyi Amudaryo xududining tosh asrida mavjud bo'lgan iqtisodiy omillarni yoritish e'tiborga olingan.

Kalit so'zlar: Baratov P, Vinogradov A.V, Itina M.A, Kesъ A.S, Mamedov E.D, Matqulov M, Rafiqov A, Kabirov J, Sagdullaev A, Avdusin D.A, O'rta Osiyo, O'zbekiston, Xorazm, Kaynazoy, Pleystotsen, Golotsen.

Tadqiqot sohasi: Arxeologik tadqiqotlar va tarix.

ULUSLARARASILAŞAN YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK: ÖZBEKİSTAN'DA ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ELEMANLARI İÇİN PEDAGOJİK STRATEJİLER

Atamuratova Maftuna MUZAFAROVNA¹¹⁶

ÖZET

Son yıllarda yükseköğretimin uluslararasılaşması, Özbekistan da dahil olmak üzere birçok ülkenin merkezi eğitim politikalarından biri haline gelmiştir. Üniversiteler küresel standartlara uyum sağlamaya ve uluslararası görünürlüklerini artırmaya çalışırken, öğretim elemanlarının rolü daha da önemli hale gelmektedir. Bu çalışma, üniversite öğretim elemanlarının uluslararasılaşmış yükseköğretim ortamlarında etkili bir şekilde görev yapabilmeleri için gerekli pedagojik stratejileri araştırmayı amaçlamaktadır.

Araştırma, Özbekistan'daki seçilmiş üniversitelerde görev yapan öğretim üyeleri ve yöneticilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelere ve belge analizine dayanan nitel bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Veri kaynakları arasında kurumsal uluslararasılaşma strateji belgeleri, ulusal eğitim politika dokümanları ve uzman görüşmeleri yer almaktadır. Çalışma, öğretim elemanlarının hazırlık düzeylerinde bazı temel zorluklar olduğunu ortaya koymuştur. Bu zorluklar arasında uluslararası akademik uygulamalara sınırlı maruz kalma, yabancı dil yeterliliğinin yetersizliği ve yapılandırılmış mesleki gelişim programlarının eksikliği yer almaktadır. Bununla birlikte, uluslararası akademik iş birlikleri, öğretim üyesi değişim programları ve ders içeriklerinin uluslararasılaştırılması gibi başarılı örnekler de tespit edilmiştir.

Bulgular, dijital okuryazarlık ve kültürlerarası iletişim becerileri gibi uluslararası yeterlilikleri içeren bütüncül bir öğretim elemanı gelişim modeline duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Tartışma bölümünde Özbekistan'daki uygulamalar, özellikle Türkiye ve AB ülkelerindeki modellerle karşılaştırılmıştır. Çalışma, yerel bağlamı koruyarak uluslararası standartlara uyum sağlayabilecek pedagojik mekanizmaların geliştirilmesi için stratejik bir çerçeve önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Yükseköğretim, Öğretim Elemanı Gelişimi, Öğretmen Eğitimi.

Çalışma Alanı: Yükseköğretim, Öğretmen Eğitimi, Eğitim Politikası ve Uluslararasılaşma.

[116] Urganch state pedagogical institute, Atamuratova.mm@gmail.com.

PREPARING UNIVERSITY FACULTY FOR INTERNATIONALIZED HIGHER EDUCATION: PEDAGOGICAL STRATEGIES IN UZBEKISTAN

ABSTRACT

In recent years, the internationalization of higher education has become a central policy priority for many countries, including Uzbekistan. As universities seek to align themselves with global standards and improve their international visibility, the role of academic staff becomes increasingly vital. This study aims to explore pedagogical strategies for preparing university faculty to effectively engage in internationalized higher education environments. The research adopts a qualitative methodology based on document analysis and expert interviews conducted with faculty members and administrative leaders from selected higher education institutions in Uzbekistan.

Data sources include institutional internationalization strategies, national education policy documents, and semi-structured interviews. The study reveals several critical challenges in faculty preparedness, including limited exposure to international academic practices, insufficient language proficiency, and a lack of structured professional development programs. At the same time, examples of effective practices—such as international academic partnerships, faculty exchange programs, and curriculum internationalization—are identified as key enablers of progress.

The findings highlight the need for a systemic approach to faculty development, integrating international competencies, digital literacy, and intercultural communication into training models. In the discussion, the study compares Uzbek practices with selected global models, particularly those in Turkey and the EU. The paper concludes by proposing a strategic framework for enhancing pedagogical mechanisms that support faculty in adapting to international academic standards while maintaining local relevance.

These insights aim to contribute both to the academic literature on internationalization and to practical policy efforts in transforming higher education in Uzbekistan.

Keywords: Internationalization, Higher Education, Faculty Development, Teacher Training.

Research Area: Higher Education, Teacher Education, Educational Policy and Internationalization.

İLETKEN POLİMER BAZLI ELEKTROAKTİF KOMPOZİTLERİN YENİLENEBİLİR ENERJİ UYGULAMALARI İÇİN GELİŞTİRİLMESİ: POLİPİROL TEMELLİ YAKLAŞIM

Gulshoda POZILJONOVA¹¹⁷

Hamdam AKBAROV¹¹⁸

Nuritdin KATTAYEV¹¹⁹

ÖZET

Bu çalışma, polipirol (PPy) temelli iletken polimer-kompozitlerin yenilenebilir enerji sistemlerine entegrasyon potansiyelini araştırmaktadır. Kimyasal oksidasyon yöntemiyle sentezlenen polipirol, modifiye (asetillenmiş) selüloz matrisi ile birleştirilerek elektroaktif kompozit yapı elde edilmiştir. Kompozitlerin yapısal ve yüzeysel özellikleri FTIR, UV-Vis ve SEM analizleriyle incelenmiş; iletkenlik özellikleri ise volt-ampere eğrileri üzerinden hesaplanan direnç değerlerine göre değerlendirilmiştir. Bulgular, kompozitlerin iletkenlik düzeyinin polipirol içeriği ve doping koşullarına bağlı olarak önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir. Özellikle düşük band aralığına ve yüksek yük taşıma kabiliyetine sahip örneklerin, enerji depolama ve dönüşüm sistemlerinde yüksek performans sergileyebileceği anlaşılmıştır. Sonuç olarak, polipirol bazlı elektroaktif kompozitler, çevre dostu, verimli ve sürdürülebilir malzeme alternatifleri olarak yenilenebilir enerji uygulamaları için güçlü adaylar arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Polipirol, iletken polimer, elektroaktif kompozit, modifiye selüloz, yenilenebilir enerji, elektriksel karakterizasyon, spektroskopi.

Çalışma Alanı: Malzeme Bilimi, Enerji Depolama Teknolojileri.

[117] Mirza Uluğbek Özbekistan Milli Üniversitesi.

[118] Mirza Uluğbek Özbekistan Milli Üniversitesi.

[119] Mirza Uluğbek Özbekistan Milli Üniversitesi.

CONDUCTIVE POLYMER-BASED ELECTROACTIVE COMPOSITES FOR RENEWABLE ENERGY APPLICATIONS: A POLYPYRROLE-BASED APPROACH

ABSTRACT

This study investigates the integration potential of polypyrrole (PPy)-based conductive polymer composites into renewable energy systems. Polypyrrole synthesized by chemical oxidation was combined with a modified (acetylated) cellulose matrix to obtain an electroactive composite structure. Structural and surface characterizations were performed using FTIR, UV-Vis, and SEM analyses, while electrical conductivity was determined by resistance values derived from volt-ampere curves. The findings indicated that the conductivity of the composites varied significantly depending on the polypyrrole content and doping conditions. Especially, samples with a low bandgap and high charge carrier mobility demonstrated high performance potential for energy storage and conversion systems. In conclusion, polypyrrole-based electroactive composites are promising and efficient material candidates for renewable energy applications.

Keywords: Polypyrrole, Conductive Polymer, Electroactive Composite, Modified Cellulose, Renewable Energy, Electrical Characterization, Spectroscopy

Research Area: Materials Science, Energy Storage Technologies

ON THE INTERPRETATION OF THE NAME OF THE SHAYBANI DYNASTY AND THE NAME OF MUHAMMAD SHAYBANI IKHON

Kozimbek TUXTABEKOV¹²⁰

ABSTRACT

It is no secret that today's human civilization is directly related to the names of Amir Temur and the representatives of the Temurid dynasty, who entered the political arena in the 70s of the XIV century, which has been recognized by world scientists and has found its due appreciation. The countries destroyed as a result of the wars of conquest led by Genghis Khan and continued by his successors at the beginning of the XIII century and the national economy that was in crisis were restored during the reign of Amir Temur. However, the struggles for the throne waged by his successors eroded the foundations of the empire founded by their ancestors and caused its crisis.

The Timurids and the Shaybanids (Abulhairkhanis), the place occupied by these two dynasties in the history of the Uzbek people is incomparable. In this regard, the task of us historians is to objectively study the services of these dynasties to the statehood of the Uzbek people on the basis of historical sources and literature, to evaluate their activities, and to appreciate the historical and cultural heritage left by them.

However, it is a pity that there are still opposing views on the issue of the Shaybanids (Abulhairkhanids) among historical researchers, that is, positive and negative ones. An analysis of the existing literature shows that, unlike historical scholars, literary scholars have come to a single positive conclusion and given a worthy assessment regarding the approach to the activities of the representatives of the Shaybanid (Abulhairkhanid) dynasty.

Keywords: Shaybani Dynasty, Muhammad Shaybani Khan, Timurids, Uzbek People

SHAYBONIYLAR SULOLASI NOMI VA MUHAMMAD SHAYBONIYXON ISMI TALQINI XUSUSIDA

ANNOTATSIYA

Bugungi kun insoniyat tamadduni XIV asr 70-yillarida siyosat maydoniga kelgan Amir Temur va temuriy sulolasi vakillari nomi bilan bevosita bog'liq ekanligi dunyo olimlari tomonidan e'tirof etilgan hamda o'zining munosib bahosini topgani, sir emas

[120] National University of Uzbekistan, tuxtabekovk@gmail.com.

albatta. XIII asr boshlarida Chingizxon boshchiligida olib borilgan va uning vorislari davom ettirgan bosqinchilik urushlari natijasida vayron etilgan mamlakatlar va inqirozga yuz tutgan xalq xo'jaligi Amir Temur davrida qayta tiklandi. Biroq, uning vorislari tomonidan toju-taxt uchun olib borilgan kurashlar bobolari asos solgan saltanat poydevorini yemirdi va inqiroziga sabab bo'ldi.

Temuriylar va shayboniylar (Abulxayrxoniylar), bu ikki sulolaning o'zbek xalqi tarixida tutgan o'rni beqiyos. Shu o'rinda biz tarixchilarning vazifasi mazkur sulolalarning o'zbek xalqi davlatchiligi oldidagi xizmatlarini tarixiy manbalar adabiyotlar asosida xolislik bilan o'rganish, faoliyatiga baho berish, ulardan qolgan tarixiy va madaniy merosni qadrlash muhim.

Ammo, shayboniylar (Abulxayrxoniylar) masalasidagi qarashlarda hali hanuz tarixchi tadqiqotchilar o'rtasida bir-biriga qarama-qarsh ya'ni, ijobiy va salbiy fikralning mavjudligi achinarli holat. Mavjud adabiyotlar tahlili shayboniylar (Abulxayrxoniylar) sulolasi namoyondalarining faoliyatiga yondashuv borasida, tarixchi olimlardan farqli ravishda, adabiyotchi olimlar yagona ijobiy xulosaga kelgan va munosib baho berilgani kuzatiladi.

Kalit So'zlar: Shayboniylar Sulolasi, Muhammad Shayboniyxon, Temuriylar, O'zbek Xalqi

CIZZAH BÖLGESİNDE RADYO VE TELEVİZYON GELİŞİMİ: TARİHİ EVRELER, BAĞIMSIZLIK SONRASI DÖNÜŞÜMLER VE DİJİTAL DÖNEM

Rashidov SHAROF XOLMUROD UGLI^[121]

ÖZET

Bu çalışma, Özbekistan'ın Cizzah bölgesinde radyo ve televizyon yayıncılığının tarihsel gelişimini ve dönüşümünü incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, bölgesel yayıncılığın üç ana aşamada – Sovyetler Birliği'nin son dönemi, bağımsızlığın ilk yılları ve dijital dönüşüm çağı – nasıl geliştiğini analiz etmektir. Metodolojik olarak araştırma, arşiv belgeleri, resmi raporlar ve gazetecilerin sözlü tanıklıklarını birincil veri kaynağı olarak kullanan tarihsel-betimsel bir yaklaşımı benimsemektedir. Bulgular, 1990'larda bölgesel radyo programlarının yalnızca halkı bilgilendirmekle kalmayıp aynı zamanda kültürel entegrasyon ve sosyo-politik diyalog aracı olarak da hizmet ettiğini ortaya koymaktadır. Bağımsızlıkla birlikte 'Sangzor' yaratıcı birimi gibi editoryal yenilikler, eğitimsel, kültürel ve sosyo-ekonomik içerikleri kapsayacak şekilde yayıncılığın tematik kapsamını genişletmiştir. FM ve orta dalga teknolojilerinin tanıtılması, dinleyici kitlesini önemli ölçüde genişletmiş; dijitalleşmenin başlaması ise internet tabanlı ve etkileşimli yayın platformlarının entegrasyonunu sağlamıştır. Çalışma, Cizzah bölgesinin yayıncılık deneyiminin ulusal medya reformlarının bir yansıması olduğunu ve bölgesel medyanın kültürel kimliğin korunmasında, sosyal uyumun güçlendirilmesinde ve küresel iletişim eğilimlerine uyum sağlanmasında oynadığı rolü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Radyo yayıncılığı, Bölgesel medya, Dijital dönüşüm, Cizzah, Özbekistan

Araştırma Alanı: Medya ve İletişim Çalışmaları; Bölgesel Kalkınma.

RADIO AND TELEVISION DEVELOPMENT OF JIZZAX REGION: HISTORICAL STAGES, POST-INDEPENDENCE TRANSFORMATIONS AND DIGITAL ERA

ABSTRACT

This study examines the historical evolution and transformation of radio and television broadcasting in the Jizzakh region of Uzbekistan. The main objective of the

[121] Jizzakh State Pedagogical University, sharofr58@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-9747-7185>.

research is to analyze how regional broadcasting developed across three major stages: the late Soviet period, the early years of independence, and the digital transformation era. Methodologically, the study employs a historical-descriptive approach, using archival materials, official documents, and oral testimonies of journalists as primary data sources. The findings reveal that, during the 1990s, regional radio programs not only informed the public but also served as instruments of cultural integration and socio-political dialogue. With independence, editorial innovations, such as the 'Sangzor' creative division, expanded the thematic scope of broadcasting, covering educational, cultural, and socio-economic content. The introduction of FM and medium-wave technologies significantly widened audience reach, while the onset of digitalization integrated internet-based and interactive broadcasting platforms. The paper concludes that Jizzakh's broadcasting experience reflects broader national media reforms and demonstrates the role of regional media in fostering cultural identity, enhancing social cohesion, and adapting to global communication trends.

Keywords: Radio broadcasting, Regional media, Digital transformation, Jizzakh, Uzbekistan

Research Area: Media and Communication Studies; Regional Development.

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GEOMETRİK KAVRAMLARINI GÖRSEL OYUNLAR ARACILIĞIYLA GELİŞTİRME YÖNTEMİ

Sevinchoy JUMANİYOZOVA¹²²

ÖZET

Bu çalışmada, ilkokul öğrencilerinin geometrik kavramlarını şekillendirme ve geliştirme sürecinde görsel oyunlardan yararlanma yöntemleri araştırılmıştır. Okul eğitiminde geometrik materyallerin öğretiminde geleneksel yöntemler çoğu zaman öğrencilerin aktif katılımını sınırlamakta ve kavramların ezberlenmesine odaklanmaktadır. Bu nedenle makalede modern pedagojik teknolojilerin, özellikle de görsel oyunların kullanımının avantajları bilimsel olarak ele alınmıştır. Araştırmanın temel amacı, 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin geometrik şekiller, figürler ve onların özellikleri hakkındaki anlayışlarını geliştirmek için görsel oyunlardan etkin bir şekilde yararlanma yöntemini geliştirmek ve bu yöntemi uygulamada test etmektir. Araştırma sürecinde öğrenciler için tasarlanmış iki farklı görsel oyun temelinde deneysel çalışmalar yürütülmüştür. Birinci oyunda geometrik şekilleri doğru tanıma, sınıflandırma ve yerleştirmeye dayalı etkileşimli görevler kullanılmıştır. İkinci oyunda ise üç boyutlu şekilleri ayırt etme, onların öğelerini belirleme ve gerçek yaşam nesneleriyle ilişkilendirme çalışmaları yapılmıştır. Deneyler, 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden oluşan iki grup üzerinde yürütülmüştür: deney grubu görsel oyunlar temelinde hazırlanan dersleri işlerken, kontrol grubu geleneksel öğretim yöntemleriyle eğitim almıştır. Sonuçların analizi, görsel oyunlar aracılığıyla yapılan derslerin öğrencilerin geometrik kavramları daha iyi anlamalarını sağladığını, şekillerle çalışma becerilerinin daha hızlı geliştiğini, mantıksal düşünme ve mekânsal hayal gücünün ise önemli ölçüde arttığını göstermektedir. Çalışma, ilkokul öğretmenleri, eğitim uzmanları ve pedagojik alanda bilimsel araştırma yürüten akademisyenler için faydalı bir bilimsel kaynak olarak önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geometrik kavramlar, Görsel oyunlar, Yenilikçi yaklaşım, Eğitimde verimlilik.

Araştırma Alanı: İlkokul Eğitim Metodolojisi, Eğitim Teknolojileri ve Yenilikçi Yöntemler

[122] Urganch davlat pedagogika instituti, jumaniyozovasevinchoy02@gmail.com, ORCID: 0009-0001-6305-2241.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA GEOMETRIK TUSHUNCHALARNI VIZUAL O'YINLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

ANNOTATSIYA

Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirish va rivojlantirish jarayonida vizual o'yinlardan foydalanish metodikasi o'rganilgan. Maktab ta'limida geometrik materiallarni o'zlashtirishning an'anaviy usullari ko'pincha o'quvchilarning faolligini cheklaydi va asosan tushunchalarni yodlashga qaratilgan bo'ladi. Shu sababli maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalarni, xususan, vizual o'yinlardan foydalanishning afzalliklari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — 1–2-sinf o'quvchilarida geometrik shakllar, figuralar va ularning xususiyatlarini o'zlashtirishni yaxshilash uchun vizual o'yinlardan foydalanishning samarali metodikasini ishlab chiqish va uning amaliy samaradorligini sinab ko'rishdan iborat.

Tadqiqot davomida o'quvchilar uchun maxsus ishlab chiqilgan ikki turdagi vizual o'yinlarga asoslangan tajriba sinovlari o'tkazildi. Birinchi o'yinda interaktiv topshiriqlar yordamida geometrik shakllarni to'g'ri aniqlash, tasniflash va tartibga solishga e'tibor qaratildi. Ikkinchi o'yinda esa uch o'lchamli shakllarni ajrata olish, ularning elementlarini tanish va real hayotdagi obyektlar bilan bog'lashga qaratilgan mashqlar qo'llanildi. Tajribalar 1–2-sinf o'quvchilarining ikki guruhida olib borildi: tajriba guruhi darslarni vizual o'yinlarga asoslangan holda o'rgandi, nazorat guruhi esa an'anaviy tushuntirish usullari asosida ta'lim oldi.

Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, vizual o'yinlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning geometrik tushunchalarni yaxshiroq o'zlashtirishiga yordam berdi, shakllar bilan ishlash ko'nikmalarini tezlashtirdi, ularning mantiqiy tafakkuri va fazoviy tasavvurini sezilarli darajada rivojlantirdi. Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlar va pedagogika sohasida ilmiy tadqiqot olib borayotgan olimlar uchun qimmatli ilmiy manba sifatida tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: Geometrik tushunchalar, Vizual o'yinlar, Innovatsion yondashuv, Ta'lim samaradorligi.

Tadqiqot sohasi: Boshlang'ich ta'lim metodikasi, Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FÜTÜVVETİN TEŞKİLATLANMA SÜRECİNDE SUFÎ-FİLOZOFLARIN ETKİSİ: KONYA VE FERGANA VADİSİ HATTI ÜZERİNDEN SAİDÜDDİN FERĠÂNÎ VE SADREDDİN KONEVÎ ÖRNEĞİ

Merdan HANYEEV¹²³

ÖZET

Fütüvvet İslam düşünce tarihinde birçok cihetleriyle araştırma konusu olmuştur. Hz. Peygamberin fütüvveti, Hz. Ali'yle özdeşleştirilen fütüvvet ve ilerleyen yıllarda bir teşkilata dönüşen fütüvvet tasavvurlarından söz edilebilir. Bunların içinde fütüvvetin devlet/siyaset erki tarafından bir teşkilatlanma olarak planlanması ilk olarak Abbasi halifesi Nasr-Lidînillah (ö.1225) tarafından gerçekleşir. Ancak bu halifenin tek başına uyguladığı bir icra olmaktan ziyade belli şahıslar üzerinden yönettiği bir süreç olmuştur. Hatta bu tavır/çaba uzun yıllar Abbasilerde, Konya merkezli Anadolu Selçuklu devletinde ve Osmanlı döneminde de devam ettirilmiştir. Bilhassa Selçuklu sultanlarının meşrep ve tavır olarak tasavvufi yönlerinin güçlü olması Endülüs'ten İbnü'l-Arabî'yi, Malatya'dan Sadreddin Konevî'yi ve Fergana vadisinden Saidüddin Fergânî'yi Konya'da bir araya getirmiştir. Biz bu araştırmamızda ilk olarak Abbasi halifesi Nasr-Lidînillah bu teşkilatlanma sürecini sufi-filozoflar olan Şehâbettin Sühreverdi (ö.1234) üzerinden/aracılığıyla kurulma aşamasını inceleyeceğiz. İkinci olarak da Anadolu Selçuklu sultanı II. Gıyâseddin Keyhusrev'in (ö.1246) veziri Muînüddin Pervâna'nın (ö.1277) Saidüddin Fergânî (ö.1300) üzerinden fityet ehli ahlaklı insanları nasıl inşa ettiklerini irdeleneceğiz. Özellikle Fergânî'nin İbnü'l-Fârız'ın Nazmü's-sülûk kasidesi üzerine Farsça olarak kaleme aldığı Meşâriku'd-derârî eserini Selçuklu veziri Muînüddin Pervâna'ya ithaf etmesi sufiler ile devlet arkanı arasındaki ilişkiyi ortaklıklara işaret eder. Nitekim Sadreddin Konevî ve talebelerinin oluşturduğu bazı sohbet/okuma gruplarına bizzat dahil olan vezir Muînüddin Pervâna hem sufilerin izlediği fütüvvet yolunu öğrenmeye meraklı hem de onları destekleme konusunda öncü olmuştur. Saidüddin Fergânî ise hem vahdet-i vücud geleneğinin fütüvvet anlayışını hem de teşkilatlanma bağlamındaki fütüvvet nazariyesini birlikte ele alır. Ona göre fityet ehli olmak ahlak ve bilginin birbirlerinden ayrılmaz birliğini ifade eder. Bu da kendisinden sonra fütüvvet ahlakının/erdemini esnaftan devlet erkanına, avamdan havas ehlinin farklı fırkalarına kadar geniş insan kitlesine tesir etmiştir. Daha sonra ahilik geleneği ile bir tür bağlantı kuracak olan fütüvvet teşkilatı bir tür "erdemli birey/insan" yetiştirme projesi olarak tahakkuk etmiştir. Araştırmamızın en temel bulgusu fütüvvetin günümüzde Konya-Fergana, Buhara-İstanbul, Semerkant-Malatya hattında yeniden inşa ve ihya edilmesi için ancak her iki bölgenin ihlaslı akademisyen/bilginlerinin birbirlerini tanıması, araştırması, yeri geldiğinde kritik etmesi ve

[123] UDEF (Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu), merdan.zan@gmail.com, orcid: 0000-0002-5968-9565.

dahası aralarındaki kardeşlik sevgisini yeniden tahsis etmeleriyle gerçekleşecektir.

Anahtar Kelimeler: Fütüvvet, Saidüddin Fergānî, Konya, Fergana, Sadreddin Konevî.

Çalışma Alanı: İpek Yolu Ülkeler Arasında Akademik Ağlar ve Ortak Programlar, Uluslararasılaşma: Öğrenci Ve Akademisyen Hareketliliği.

THE INFLUENCE OF SUFI-PHILOSOPHERS ON THE INSTITUTIONALIZATION PROCESS OF FUTUWWA FROM PAST TO PRESENT: THE EXAMPLE OF SAİD AL-DİN FARGĀNĪ AND SADR AL-DİN AL-QŪNAWĪ ON THE KONYA-FERGANA VALLEY AXIS

ABSTRACT

Futuwwa has been the subject of extensive research in Islamic intellectual history from various perspectives. One can speak of the futuwwa exemplified by the Prophet Muhammad, the chivalric virtues associated with ‘Alī ibn Abī Ṭālib, and the later forms of futuwwa that evolved into institutional structures. The first deliberate institutionalization of futuwwa by political authority can be traced back to the Abbasid caliph al-Nāṣir li-Dīn Allāh (d. 1225). However, this effort was not solely his personal initiative; rather, it was carried out through certain key figures. This trend persisted for years within the Abbasid dynasty and continued through the Anatolian Seljuks, centered in Konya, and later into the Ottoman period. The strong inclination of Seljuk sultans toward Sufism brought together major figures such as Ibn al-‘Arabī from al-Andalus, Sadr al-Dīn al-Qūnawī from Malatya, and Saīd al-Dīn Fargānī from the Fergana Valley, all of whom eventually converged in Konya. This study first explores the institutionalization of futuwwa during the Abbasid period through the sufi-philosopher Shihāb al-Dīn Suhrawardī (d. 1234), under the direction of Caliph al-Nāṣir. Secondly, it examines how the Anatolian Seljuk vizier Mu‘īn al-Dīn Parvāna (d. 1277), under Sultan Ghiyāth al-Dīn Kaykhusraw II (d. 1246), contributed to cultivating virtuous individuals—*ahl al-fitya*—through his patronage of Saīd al-Dīn Fargānī (d. 1300). Particularly noteworthy is Fargānī's Persian commentary *Mashāriq al-Darārī* on Ibn al-Fāriq's mystical ode *Naẓm al-Sulūk*, which he dedicated to the vizier Mu‘īn al-Dīn Parvāna. This dedication signifies a collaboration between Sufi scholars and the political elite in structuring futuwwa as a moral and social system. Vizier Parvāna not only showed keen interest in the futuwwa path followed by Sufis but also actively participated in their study circles, especially those formed by Sadr al-Dīn al-Qūnawī and his disciples. Saīd al-Dīn Fargānī, on the other hand, addressed both the metaphysical principles of *waḥdat al-wujūd* and the organizational aspects of futuwwa theory. According to him, being from the *ahl al-fitya* signifies an inseparable unity between moral virtue and intellectual knowledge. This holistic vision of futuwwa later influenced a wide spectrum of society—from artisans to state officials, and from the general public to elite intellectuals. Eventually, futuwwa laid the moral foundation for the *akhī* brotherhoods, transforming into a project for cultivating the "virtuous individual." The primary conclusion of this study is that reviving and reconstructing the values of futuwwa today—particularly along the Konya-Fergana, Bukhara-Istanbul,

and Samarkand–Malatya axes—requires genuine cooperation among scholars from both regions. Mutual acquaintance, critical engagement, and the reestablishment of sincere scholarly brotherhood are essential for such a revival.

Keywords: Futuwwa, Saīd al-Dīn Fargānī, Konya, Fergana, Sadr al-Dīn al-Qūnawī.

Field of study: Academic networks and joint programs among Silk Road countries; Internationalization: mobility of students and scholars.

YEŞİL TAHVİLLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ALTYAPI İÇİN KATALİZÖR ROLÜ: TÜRKİYE'NİN 2053 NET-SIFIR TAHSİSİNİN FİNANSMANI

Musa ERTÜRK¹²⁴

Bilge AFŞAR¹²⁵

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye'nin 2053 net-sıfır karbon hedefine ulaşmasında yeşil tahvillerin sürdürülebilir altyapı finansmanındaki katalitik rolünü analiz etmektedir. Araştırmanın amacı, yeşil tahvil piyasasının Türkiye'deki mevcut durumunu, potansiyel büyüme alanlarını ve politika desteklerinin etkinliğini değerlendirmektir. Karma yöntemler kullanılarak; 2016-2023 dönemine ait Türkiye'de ihraç edilen yeşil tahvil verilerinin nicel analizi, kamu/özel sektör temsilcileriyle yarı yapılandırılmış mülakatlar ve uluslararası başarı örneklerinin karşılaştırmalı değerlendirmesi yapılmıştır. Bulgular, yeşil tahvillerin yenilenebilir enerji ve düşük karbonlu ulaşım projelerinde kritik fon sağlayıcı olduğunu, ancak piyasa derinliğinin artırılması için düzenleyici çerçevenin iyileştirilmesi, yeşil sınıflandırma (taxonomy) standartlarının benimsenmesi ve yatırımcı çeşitlendirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Projeksiyonlar, mevcut politikaların sürdürülmesi halinde yeşil tahvil hacminin 2030'da yıllık 5 milyar USD'yi aşabileceğini öngörmektedir. Sonuç olarak, yeşil tahvillerin Türkiye'nin 2053 hedeflerine ulaşmasında "katalizör" etkisi oluşturabilmesi için finansal inovasyon, kamu-özel sektör iş birliği ve şeffaf raporlamaya odaklanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil tahviller, sürdürülebilir altyapı, net-sıfır emisyon, iklim finansmanı, Türkiye ekonomisi.

Çalışma Alanı: Yeşil Dönüşüm: Küresel Enerji Krizine Karşı Çözüm Yolları, Yeşil Mutabakatlar ve Uluslararası Yeşil Diploması.

GREEN BONDS AS CATALYSTS FOR SUSTAINABLE INFRASTRUCTURE: FINANCING TÜRKİYE'S 2053 NET-ZERO PLEDGE

ABSTRACT

This study analyzes the catalytic role of green bonds in financing sustainable infrastructure for Türkiye's 2053 net-zero carbon target. The research aims to evaluate the current state of Türkiye's green bond market, potential growth areas, and effec-

[124] KTO Karatay Üniversitesi, musa.erturk@ogrenci.karatay.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8738-7505>.

[125] KTO Karatay Üniversitesi, bilge.afsar@karatay.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2891-7617>.

tiveness of policy incentives. Using mixed methods: quantitative analysis of Türkiye's green bond issuance data (2016-2023), semi-structured interviews with public/private sector representatives, and comparative assessment of international best practices. Findings reveal that green bonds are critical funding sources for renewable energy and low-carbon transport projects, but market depth requires regulatory framework enhancements, adoption of green taxonomy standards, and investor diversification. Projections indicate annual green bond volumes could exceed USD 5 billion by 2030 if current policies continue. Conclusively, financial innovation, public-private collaboration, and transparent reporting are recommended to maximize green bonds' "catalyst effect" for Türkiye's 2053 goals.

Keywords: Green bonds, sustainable infrastructure, net-zero emissions, climate finance, Turkish economy

Research Area: Green Transformation: Solutions to the Global Energy Crisis, Green Deals and International Green Diplomacy.

MARKAZIY OSIYO ALOQA TIZIMI TARIXIYATI HAQIDA BA'ZI MULAHAZARALAR (1920-1980 YILLAR)

Karimov Yashin ABDUSHARIBOVICH^[126]

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada Markaziy Osiyo suv yo'llari, xususan Amudaryo suvi bo'yicha olib borilgan tarixiy tadqiqotlar XX asrning 20–80-yillarida olib borilgan ilmiy izlanishlar asosida tahlil etilgan. Sovet davrining mafkuraviy chegaralari bo'lishiga qaramay, V.V. Bartold, S.P. Tolstov, M.E. Masson kabi olimlar tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar mintaqaning qadimgi kommunikatsiya tizimini yoritishda muhim manba bo'lib xizmat qilgan. Xususan, Xorazm arxeologik-etnografik ekspeditsiyasi faoliyati, Amudaryo quyi oqimidagi yodgorliklarning o'rganilishi va suv yo'llarining ijtimoiy-iqtisodiy hamda madaniy jarayonlardagi o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Maqolada mintaqaning asosiy daryolari — Amudaryo, Sirdaryo, Zarafshon va boshqa suv tizimlariga oid tarixiy manbalar tahlil qilinib, ularning o'zaro aloqadorligi va transport yo'li sifatidagi roli yoritilgan. Bundan tashqari, tarixiy manbalar asosida amalga oshirilgan ilmiy xulosalar mintaqaning kommunikatsiya tizimini kompleks tadqiq etishda muhim asos bo'lib xizmat qilishi ko'rsatib o'tilgan. Ushbu tadqiqot mintaqaviy suv yo'llarining tarixshunoslikdagi o'rni va istiqbollari baholashga qaratilgan bo'lib, mavzuga oid manbalar, arxeologik topilmalar va ilgari surilgan nazariyalar asosida ilmiy umumlashmalar berilgan.

Kalit so'zlar: Amudaryo, suv yo'llari, Markaziy Osiyo, tarixshunoslik, Xo'razm ekspeditsiyasi

SOME REFLECTIONS ON THE HISTORIOGRAPHY OF THE CENTRAL ASIAN COMMUNICATION SYSTEM (1920s–1980s)

ABSTRACT

This article analyzes the historical studies on the water routes of Central Asia, particularly the Amu Darya river, based on scientific research conducted between the 1920s and 1980s. Despite ideological constraints during the Soviet era, the works of prominent scholars such as V.V. Barthold, S.P. Tolstov, and M.E. Masson significantly contributed to the understanding of the region's ancient communication systems. In particular, the activities of the Khorezm Archaeological and Ethnographic Expedition, the exploration of historical sites along the lower reaches of the Amu Darya, and the

[126] Urgench State University.

socio-economic and cultural role of water routes are emphasized. The article evaluates historical sources related to the region's major rivers — the Amu Darya, Syr Darya, Zarafshan, and others — and highlights their interconnection and function as transport routes. Furthermore, scientific conclusions based on historical and archaeological evidence are presented as a foundation for the comprehensive study of the regional communication system. This research aims to assess the historiographical significance and future potential of Central Asia's water routes by offering scholarly generalizations grounded in relevant sources, archaeological findings, and theoretical perspectives.

Keywords: Amu Darya, water routes, Central Asia, historiography, Khorezm expedition

HOREZM VAHASI HALKININ GELENEKSEL TAKILARI VE BUNLARLA İLİŞKİLİ BÜYÜLÜ İMAJLAR (XIX-XX. YÜZYILLAR)

Nurullaeva Şoyra KUŞNAZAROVNA¹²⁷

ÖZET

Bu makale, Harezmi vaha halkının geleneksel takıları ve bunlarla ilişkili büyü inancını bilimsel olarak ele almaktadır. Bu konunun amacı, Harezmi vaha halkının geleneksel takıları ve bunlarla ilişkili büyü inancını kullanarak, her etnik-bölgesel bölgedeki halklar arasındaki farklılıkları ortaya koymaktır. Öncelikle, antik çağlardan beri vahada oluşan totemistik ve fetişist görüşler ve bunların takılara yansımaları, nazara ilişkin düşünceler ve bunların önlenmesi, muskalar ve bunların işlevleri ve çeşitleri, hayvan pençeleri ve bunların halkın yaşam tarzındaki kullanımı, çeşitli İslam öncesi gizemler, saç düğünü töreni ve uygulaması, at totemi, yılan totemi, kuşlarla ilgili inanışlar, sülün, horoz, güvercin gibi kutsal kuşlar, kötü ruhlardan korunmak için kullanılan takılar ve çeşitleri, nadir taşlar ve takılar ve bunların şifa özellikleri, takılarda kullanılan sırlar hakkında bilgi verilmektedir. Kısacası, mücevherler sosyo-ekonomik yaşamda önemli bir rol oynamaktaydı. Mücevherler aynı zamanda insanların yaşını ve medeni durumunu gösteriyor ve soylarını da belirliyordu. En önemlisi, takı aynı zamanda çeşitli talihsizliklere, kötü ruhlara ve hastalıklara karşı koruyan eşsiz bir büyü eşyası olarak da değerlendirilmiş ve bununla ilgili ritüellerin ve batıl inançların yaygın olduğunu görebiliriz. Takılar, estetik ve büyü kavramları ifade etmelerinin yanı sıra, muska olarak, İslam öncesi halk inançlarının önemli bir bölümünü yansıtır. Dolayısıyla, takı ve süs eşyaları örneğinde, insanların maddi kültürünün, incelik dünyasının ve ilahi gücün nasıl ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı ve iç içe geçtiğini görebiliriz. Harezmi vahasında geleneksel takılar, ilahi bir güce sahip olduğuna ve yalnızca kişiyi korumakla kalmayıp aynı zamanda sembolik bir anlam taşıdığına dair büyük, büyü inancını ilişkilendirilir.

Anahtar Kelimeler: Totemizm, Fetişizm, Muskalar, Saç Düğün Töreni, Ukipar.

[127] Urgenç Devlet Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü Doçenti.

TRADITIONAL JEWELRY OF THE PEOPLE OF THE KHORESM OASIS AND THEIR ASSOCIATED MAGICAL IMAGES (19TH-20TH CENTURIES)

ABSTRACT

This article scientifically discusses the topic of traditional jewelry of the Khorezm oasis population and the magical beliefs associated with it. The purpose of this topic is to reveal the differences between the populations of each ethno-territorial area using the example of traditional jewelry of the Khorezm oasis population and the magical beliefs associated with them. First of all, the totemistic and fetishistic views formed in the oasis since ancient times and their reflection in jewelry, ideas related to the evil eye and its prevention, amulets and their functions and types, animal claws and their use in the lifestyle of the population, various pre-Islamic mysteries, Information is provided about the hair wedding ceremony and its implementation, horse totem, snake totem, beliefs related to birds, sacred birds such as pheasant, rooster, and pigeon, jewelry used to protect against evil spirits and their types, rare stones and jewelry and their healing properties, and secrets used in jewelry. In conclusion, the role of jewelry in socio-economic life has become very important. Jewelry also served to mark the difference in age and family status of people and had the characteristic of marking their lineage. Most importantly, jewelry was also valued as a unique magical item that protected against various misfortunes, evil spirits, and diseases, and we can see that rituals and superstitions related to this were widespread. Jewelry, in addition to expressing aesthetic and magical concepts, also reflects a major part of the folk beliefs that existed before Islam as amulets. Thus, in the example of jewelry and ornaments, we can see how people's material culture, the world of refinement, and their ideas about divine power are inextricably linked and merged with each other. In the Khorezm oasis, traditional jewelry is associated with large, magical beliefs that it possesses divine power and not only protects a person but also has symbolic meaning.

Keywords: Totemism, Fetishism, Amulets, Hair Wedding Ceremony, Ukipar.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDEYEŞİL EKONOMİ

Fatih ÇELİK¹²⁸

İbrahim Kaan EKİN¹²⁹

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma, yalnızca günümüz toplumlarının ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılaması için doğal, ekonomik ve sosyal kaynakların verimli biçimde kullanılmasını öngören bir yaklaşımdır. Son yıllarda sürdürülebilir kalkınma ve yeşil ekonomik büyüme yaklaşımları, toplumların temel meseleleri arasında yer almaya başlamıştır. Çevrenin tahrip edilmesi, doğal kaynakların tükenme riski, sürekli artan tüketim ve üretim isteği sonucu çevre ciddi şekilde zararlar görmüştür. Bu süreçte çevresel kaygılar genellikle geri planda kalmıştır. Özellikle 1970'li yıllardan itibaren, ekonomik büyüme ile çevre arasındaki ilişki kalkınma politikaları çerçevesinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede geliştirilen yaklaşımlar, ekonomik büyümenin sınırlarının bulunduğunu ve hızla çoğalan dünya nüfusunun ihtiyaç duyduğu gıda üretiminin sınırlı kaynaklara bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Aynı zamanda, artan gıda ihtiyacını karşılamak üzere gerekli olan sanayileşmenin de çevresel bozulmayı artırdığı değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda, ekonomik büyümenin çevresel sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi ve kalkınma ile çevre arasındaki dengenin sağlanması kaçınılmaz bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınma ile onu tamamlayan yeşil ekonomik büyüme perspektifinden hareketle, çevrenin sürdürülebilirliği konusundaki eleştiriler ve farklı yaklaşımlar incelenmiştir. Amaç, ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi ile çevrenin yeşil sürdürülebilirliğinin aynı anda sağlanmasının zorluklarını ortaya koymaktır. Araştırmanın temel yapısı, kapsamlı bir literatür taraması ve karşılaştırmalı analiz üzerine inşa edilmiştir. Bu metodolojik yaklaşım, ekonomik kalkınma ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki karmaşık ilişkiyi ve bu iki olgunun birlikte var olmasının zorluklarını teorik bir çerçeve içerisinde ele almaktadır. Araştırmadan çıkarılan en önemli sonuç; dünyadaki yeşil dönüşüm gelişmelerinden hareketle Türkiye'nin yeşil ekonomi politikalarını daha etkin kullanarak sera gazı emisyonlarını azaltması zorunluluğudur. Bu bağlamda Türkiye'de yeşil dönüşüm uluslararası rekabet açısından artık zorunlu hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Yeşil Ekonomi, Ekolojik Denge, Fosil Yakıtlar, Yenilenebilir Enerji,

[128] Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü celikf40@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-2514-0929.

[129] Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, ekin.ibrahimkaan@ogr.ahievran.edu.tr ORCID: 0009-0006-2849-557X

GREEN ECONOMY IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROCESS

ABSTRACT

Sustainable development is an approach that envisages the efficient use of natural, economic and social resources to not only meet the needs of today's societies, but also to ensure that future generations can meet their own needs. In recent years, sustainable development and green economic growth approaches have started to be among the main issues of societies. The environment has been seriously damaged as a result of the destruction of the environment, the risk of depletion of natural resources, and the desire for ever-increasing consumption and production. In this process, environmental concerns have generally remained in the background. Especially since the 1970s, the relationship between economic growth and the environment has been discussed within the framework of development policies. The approaches developed in this framework argue that there are limits to economic growth and that the food production required by the rapidly growing world population depends on limited resources. At the same time, it has been evaluated that industrialisation, which is necessary to meet the increasing need for food, increases environmental degradation.

In this context, harmonising economic growth with the principles of environmental sustainability and ensuring the balance between development and the environment stand out as an inevitable necessity. This study analyses the criticisms and different approaches to environmental sustainability from the perspective of sustainable development and complementary green economic growth. The aim is to reveal the difficulties of achieving economic development and green environmental sustainability at the same time. The basic structure of the research is built on a comprehensive literature review and comparative analysis. This methodological approach addresses the complex relationship between economic development and environmental sustainability and the challenges of co-existence within a theoretical framework.

The most important conclusion drawn from the research is that Turkey should reduce greenhouse gas emissions by using green economy policies more effectively in line with the green transformation developments in the world. In this context, green transformation in Turkey has become a necessity in terms of international competition.

Keywords: Sustainable Development, Green Economy, Ecological Balance, Fossil Fuels, Renewable Energy.

YEŞİL MUTABAKATIN TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARETE ETKİLERİ

Fatih ÇELİK¹³⁰

Mükremin KÖYSÜREN¹³¹

ÖZET

11 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Parlamentosu'na sunulan Avrupa Yeşil Mutabakatı iklim değişikliği açısından son derece önemli adımlar içermektedir. Bu mutabakat neticesinde Avrupa Birliği 2050 yılında karbon nötr olma hedefini ortaya koymaktadır. 2030 yılı hedefi, sera gazını 1990 yılına göre %55 oranında azaltmaktır. AB, küresel iklim değişikliğine karşı Avrupa Yeşil Mutabakatını sürdürülebilir bir büyüme modeli olarak değerlendirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Sınırdaki Karbon Düzenlemesinin Türkiye'de dış ticarete etkilerini tarama yöntemi ile analiz etmektir. Araştırma, bu mekanizmaların Türkiye'nin belirli sektörler (demir-çelik, çimento, tekstil vb.) üzerindeki maliyet artışlarını ve rekabet dezavantajlarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda Türkiye'nin yeşil dönüşüm sürecindeki çabaları ve karşılaştığı zorluklar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma konusunda hem fırsatlara hem de engellere sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) ile uyum sürecinde, sanayi sektörünün karbon yoğunluğu ve teknolojik altyapı eksiklikleri gibi önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Ancak, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme ve döngüsel ekonomi uygulamalarını benimseme gibi adımlar, gelecekte olumlu sonuçlar doğurma potansiyeline sahip olarak gözükmektedir. Alan yazılar incelendiğinde bu çalışmaya destekler şekilde yeşil dönüşümün ekonomik ve sosyal boyutlarının birlikte ele alınması zorunluluğu vurgulanmaktadır. Türkiye'nin yeşil dönüşüm yolculuğu hem zorluklarla hem de fırsatlara doludur. Bu süreçte, bütüncül bir yaklaşımla, mevcut sorunların tespit edilerek çözümler üretilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması açısından kritik öneme sahiptir.

Bu çalışma, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki rolünü güçlendirmesi için yol gösterici nitelikte olacaktır. Araştırmada elde edilen bir başka bulgu ise, Türkiye'deki politika ve uygulamaların koordinasyonunda eksiklikler olduğunu göstermektedir. Farklı kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliğinin yetersizliği, yeşil dönüşüm hedeflerine ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bütçe yetersizlikleri ve teşvik mekanizmalarının etkin bir şekilde kullanılamaması, sürecin yavaş ilerlemesine neden olmaktadır. Bu nedenle,

[130] Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, celikf40@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2514-0929.

[131] Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, koysuren.mukremin@ogr.ahievran.edu.tr, ORCID: 0009-0007-2312-4654.

stratejik bir yaklaşımla politika ve uygulamaların koordine edilmesi, kaynakların verimli kullanılması ve tüm sektörlerin katılımının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Döngüsel Ekonomi, Sürdürülebilir Kalkınma, Yenilenebilir Enerji, 5- Yeşil Mutabakat.

THE EFFECTS OF THE GREEN CONSENSUS ON FOREIGN TRADE IN TURKEY

ABSTRACT

On 11 December 2019, the European Green Deal presented by the European Council to the European Parliament contains extremely important steps in terms of climate change. As a result of this agreement, the European Union sets the goal of becoming carbon neutral in 2050. The 2030 target is to reduce greenhouse gases by 55 per cent compared to 1990. The EU considers the European Green Deal as a sustainable growth against global climate change.

The aim of this study is to analyse the effects and European Green Deal and the Border Carbon Regulation on foreign trade in Turkey through a survey method. The research aims to reveal the cost increases and competitive disadvantages of these mechanisms on certain sectors (iron-steel, cement, textile, etc.) of Turkey.

In this context, Turkey's efforts and challenges in the green transformation process have been analysed in detail. The findings show that Turkey has both opportunities and obstacles in achieving its sustainability goals. Especially in the process of harmonisation with the European Green Deal (EGD), significant challenges such as carbon intensity of the industrial sector and technological infrastructure deficiencies are encountered. However, steps such as shifting towards renewable energy sources and adopting circular economy practices seem to have the potential to yield positive results in the future. A review of the literature supports this study and emphasises the necessity of addressing the economic and social dimensions of green transformation together. Turkey's green transformation journey is full of both challenges and opportunities. In this process, it is of critical importance to identify existing problems and produce solutions with a holistic approach in order to achieve sustainable development goals.

This study will provide guidance for Turkey to achieve its sustainable development goals and strengthen its role in combating global climate change. Another finding of the study shows that there are deficiencies in the coordination of policies and practices in Turkey. Inadequate cooperation between different institutions and organisations makes it difficult to achieve green transformation targets. In addition, budget inadequacies and ineffective use of incentive mechanisms cause the process to proceed slowly. Therefore, it is of great importance to coordinate policies and practices with a strategic approach, to use resources efficiently and to ensure the participation of all sectors.

Keywords: Foreign Trade, Circular Economy, Sustainable Development, Renewable Energy, Green Deal

SAĞLIK SEKTÖRÜNDE STRATEJİK İNSAN KAYNAKLARI SEÇİM SÜRECİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Özge ÜSTÜN¹³²
Özgür DEMİRTAŞ¹³³

ÖZET

Günümüzün dinamik ve hızla gelişen sağlık hizmetleri ortamında, sağlık hizmetlerinin etkinliği ve sürdürülebilirliği, insan kaynaklarının kalitesine ve yetkinliğine son derece bağlıdır. Emek yoğun ve bilgi odaklı sağlık sektörü, teknolojik gelişmelere, hasta merkezli bakım modellerine ve artan hizmet karmaşıklıklarına uyum sağlayabilen, yüksek vasıflı profesyonellere ihtiyaç duymaktadır. Bu sektörde insan kaynakları (İK) seçim süreci, kurumsal performansı, hasta güvenliğini ve hizmet kalitesini sağlamada stratejik bir rol üstlenmektedir. Ancak, geleneksel İK seçim yöntemleri, modern sağlık ortamlarında gerekli olan yetkinliklerin çok boyutlu yapısını yakalamada genellikle yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışma Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) kullanılarak sağlık sektöründe insan kaynakları seçimi için sağlam, sistematik ve çok kriterli bir karar alma modeli önermeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı, sağlık kuruluşlarının hem nicel hem de nitel kriterleri değerlendirerek en uygun adayları belirlemesine, önceliklendirmesine ve seçmesine yardımcı olacak yapılandırılmış bir model geliştirmektir. AHP yöntemini kullanan bu araştırma, karar vericilerin karmaşık seçim problemini kolayca anlaşılabilir alt problemlerden oluşan bir hiyerarşiye ayırmalarını, her bir kriterin göreceli önemini ikili karşılaştırmalar yoluyla değerlendirmelerini ve adaylar veya aday profilleri arasında nesnel bir sıralamaya ulaşmalarını sağlar.

Araştırma metodolojisi, ayrıntılı bir literatür taraması, uzman danışmanlıkları ve AHP modelinin sağlık işletmelerinde vaka uygulamasını içermektedir. Ek olarak, modelin değişen öncelik ağırlıkları altında güvenilirliğini test etmek için duyarlılık analizi yürütülerek karar alma sürecine daha fazla etkinlik sağlanmış olacaktır. Sonuç olarak, bu çalışmanın personel seçimi için metodolojik olarak sağlam, pratik olarak uygulanabilir ve değer odaklı bir model sunarak sağlık hizmetlerinde stratejik insan kaynakları yönetimi konusundaki gelişen söyleme katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Kaynakları Yönetimi, Strateji, Stratejik Yönetim, Sağlık Sektörü, Analitik Hiyerarşi Prosesi.

Çalışma Alanı: Öğretmen Eğitimi, Liderlik ve Mesleki Gelişim.

[132] Kayseri Üniversitesi, ozge.ustn.1@gmail.com, ORCID 0000-0001-9827-4808.

[133] Kayseri Üniversitesi, ozgurdemirtas@kayseri.edu.tr, ORCID 0000-0002-2495-2124.

STRATEGIC HUMAN RESOURCE SELECTION PROCESS IN THE HEALTHCARE SECTOR: A MODEL PROPOSAL

ABSTRACT

In today's dynamic and rapidly evolving healthcare environment, the effectiveness and sustainability of healthcare services are highly dependent on the quality and competence of human resources. As a labor-intensive and knowledge-driven sector, healthcare requires highly skilled professionals who can adapt to technological advancements, patient-centered care models, and increasing service complexities. Within this context, the human resource (HR) selection process plays a strategic role in ensuring organizational performance, patient safety, and service quality. However, traditional HR selection methods often fall short in capturing the multidimensional competencies required in modern healthcare settings.

Accordingly, the present study aims to propose a robust, systematic, and multi-criteria decision-making model for human resource selection in the healthcare sector using the Analytic Hierarchy Process (AHP). The primary objective of the study is to develop a structured model that enables healthcare organizations to identify, prioritize, and select the most suitable candidates by evaluating both quantitative and qualitative criteria. By employing the AHP method, the research facilitates the decomposition of complex selection problems into a hierarchy of more easily comprehensible sub-problems, assesses the relative importance of each criterion through pairwise comparisons, and allows for an objective ranking among candidates or candidate profiles.

The research methodology includes an extensive literature review, expert consultations, and the implementation of the AHP model in a healthcare institution as a case study. Additionally, a sensitivity analysis is conducted to test the model's reliability under varying priority weights, thereby enhancing the effectiveness of the decision-making process. Ultimately, this study is expected to contribute to the evolving discourse on strategic human resource management in healthcare by offering a methodologically sound, practically applicable, and value-oriented model for personnel selection.

Keywords: Human Resource Management, Strategy, Strategic Management, Healthcare Sector, Analytic Hierarchy Process

Research Area: Teacher Education, Leadership, and Professional Development

SÜRDÜRÜLEBİLİR KEÇE VE YÜN: SAĞLIK, EKOLOJİ VE ÇAĞDAŞ TASARIMDA DOĞAL MALZEMENİN ROLÜ

Fatma Nur TAKI¹³⁴

ÖZET

Bu çalışma, doğal ve biyolojik olarak çözünebilen iki geleneksel lif olan yün ve keçenin sağlık, ekoloji ve çağdaş tasarım alanlarındaki sürdürülebilir kullanımını incelemektedir. Yün ve keçe, mikroplastik üretmeyen yapıları ve geri dönüştürülebilir özellikleri sayesinde sürdürülebilir tekstil materyalleri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle sağlık uygulamalarında; ortopedik destek ürünleri, hastane aksesuarları, EEG elektrotları ve sanat terapileri gibi çeşitli alanlarda kullanılmakta; cilt dostu, termal denge sağlayan ve nem yönetimi yüksek yapılarıyla insan sağlığına katkı sunmaktadır. Ekolojik bağlamda ise bu malzemeler, atık yünlerin keçe teknikleriyle değerlendirilmesi, düşük su ve enerji kullanımı ile çevreci üretim süreçlerinin desteklenmesi gibi uygulamalarla dögüsel ekonomiye hizmet etmektedir. Ayrıca tarım ve yapı sektörlerinde malç örtüsü, organik gübre ve doğal yalıtım malzemesi olarak kullanımları da sürdürülebilirliği pekiştirmektedir. Çağdaş tasarım perspektifinden bakıldığında ise bu malzemeler, doğal boyalarla renklendirme, yerel üretim ve etik hayvancılık gibi yaklaşımlarla kültürel değerler ile çevreci estetiği bir araya getirmektedir. Bu bağlamda yün ve keçe, yalnızca geleneksel malzemeler değil, aynı zamanda çok boyutlu sürdürülebilir çözümlerin ve çağdaş yorumların taşıyıcısı olarak yeniden konumlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yün, Keçe, Sürdürülebilirlik, Sağlık, Doğal Malzeme.

Çalışma Alanı: Geleneksel Sanatların Sürdürülebilirliği ve Çağdaş Yorumu.

SUSTAINABLE FELT AND WOOL: THE ROLE OF NATURAL MATERIALS IN HEALTH, ECOLOGY, AND CONTEMPORARY DESIGN

ABSTRACT

This study examines the sustainable use of wool and felt, two traditional natural and biodegradable fibers, in the fields of health, ecology, and contemporary design. Wool and felt stand out as sustainable textile materials thanks to their microplastic-free

[134] Necmettin Erbakan Üniversitesi, fntaki2023@gmail.com, 0000-0003-1548-7213.

structure and recyclable properties. They are particularly used in healthcare applications, including orthopedic support products, hospital accessories, EEG electrodes, and art therapies. Their skin-friendly, thermally balanced, and moisture-management properties contribute to human health. Ecologically, these materials contribute to the circular economy through applications such as repurposing waste wool with felting techniques and supporting environmentally friendly production processes with low water and energy consumption. Furthermore, their use as mulch, organic fertilizer, and natural insulation materials in the agricultural and construction sectors also reinforces sustainability. From a contemporary design perspective, these materials combine cultural values with environmental aesthetics through approaches such as coloring with natural dyes, local production, and ethical animal husbandry. In this context, wool and felt are being repositioned not only as traditional materials but also as carriers of multidimensional sustainable solutions and contemporary interpretations.

Keywords: wool, felt, sustainability, health, natural material

Research Area: Sustainability and contemporary interpretation of traditional arts

İKLİM GÖÇLERİNİN SAĞLIK SİSTEMLERİNE YÜKÜ VE UYARLANABİLİRLİĞİ: TÜRKİYE'DE BİR POLİTİKA ANALİZİ

Özge ÜSTÜN¹³⁵

ÖZET

İklim değişikliğine bağlı çevresel bozulmalar, son yıllarda küresel ölçekte zorunlu göçleri artırmakta ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin sağlık sistemleri üzerinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Türkiye, hem kendi ekosisteminde iklim değişikliğinin doğrudan etkilerini yaşayan hem de iklim temelli zorunlu göç hareketlerinin geçiş ve hedef ülkesi konumunda olan ülkelere biridir. Bu çalışmanın amacı, iklim kaynaklı göçlerin Türkiye sağlık sistemi üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve mevcut sistemin bu göç dalgalarına karşı uyarlanabilirliğini sağlık politikaları çerçevesinde analiz etmektir. Çalışmada, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve çeşitli akademik yayınlardan elde edilen ulusal ve uluslararası kaynaklar çerçevesinde bir değerlendirme gerçekleştirilecektir.

Özellikle Türkiye'nin güneydoğu sınır illerinde (Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa) göçmen yoğunluğunun neden olduğu sağlık hizmeti talepleri, mevcut altyapının sınırlarını zorlamakta; sağlık çalışanlarının iş yükü, tükenmişlik düzeyleri ve hizmet kalitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Çalışma, iklim göçlerine karşı daha bütüncül, kapsayıcı ve dayanıklı bir sağlık politikası geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çalışma; göçmen sağlığına ilişkin hizmetlerin yeniden yapılandırılması, afet ve kriz yönetimi planlarının güncellenmesi ve sağlık personeline yönelik güçlendirme programlarının oluşturulması yönünde öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Göçü, Sağlık Sistemleri, Uyarlanabilirlik Kapasitesi, Türkiye, Politika Analizi.

THE BURDEN OF CLIMATE-INDUCED MIGRATION ON HEALTH SYSTEMS AND ADAPTIVE CAPACITY: A POLICY ANALYSIS FOR TURKEY

ABSTRACT

Environmental degradation caused by climate change has significantly increased forced migration on a global scale in recent years, posing serious challenges parti-

[135] Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, ozge.ustun.1@gmail.com, 0000-0001-9827-4808.

cularly to the health systems of developing countries. Turkey is among the countries that both experience the direct effects of climate change within its own ecosystem and serve as a transit and destination country for climate-induced forced migration movements. The aim of this study is to evaluate the impact of climate-related migration on Turkey's health system and to analyze the adaptability of the current system in the context of health policy. The study will conduct an assessment based on national and international sources, including reports and publications by the World Health Organization (WHO), the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the Republic of Turkey Ministry of Health, and various academic studies.

In particular, the increasing demand for healthcare services due to high migrant populations in Turkey's southeastern border provinces (Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa) is straining the existing infrastructure and adversely affecting the workload, burnout levels, and service quality of healthcare professionals. The study emphasizes the need to develop a more holistic, inclusive, and resilient health policy in response to climate-induced migration. Accordingly, it proposes restructuring health services for migrants, updating disaster and crisis management plans, and implementing support programs for healthcare workers.

Keywords: Climate Migration, Health Systems, Adaptive Capacity, Turkey, Policy Analysis.

STEM VE STEAM EĞİTİMİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

Melis Rana KURŞUN^[36]

ÖZET

STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) ve STEAM(STEM+SANAT) eğitim modelleri, küresel ölçekte eğitimde dönüşümü tetikleyen önemli yaklaşımlar haline gelmiştir. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini, üretme becerilerini ve yenilikçi kapasitelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, STEAM ve STEM eğitimindeki öğrenciler sadece var olan bilginin tekrarlanması yerine merak eder, sorular sorar, araştırır, gerçekçi etkinlikler yapar ve yaratır. Bilgiye ulaşmanın çok hızlandığı günümüzde, bilgiyi farklı açılardan sorgulayan, eleştiren ve yaratıcı çözümler sunan bireylere ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda son yirmi yıl içerisinde STEM (Science, Technology, Engineering ve Mathematics) kavramı farklı disiplinleri barındırması ve 21. yüzyılın gerektirdiği bilgi ve becerilere odaklanmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler kitaplardan bilgi alabilirler ancak bilginin uygulanmasının farkında değildirler. Geleneksel eğitimin aksine, STEAM ve STEM yalnızca bir konu hakkında öğretmeye odaklanmaz, aynı zamanda öğrencilerin konuyu gerçek hayata nasıl uygulayabilecekleri ve gelecekte onu nasıl kullanabilecekleri ile de ilgilidir.

Öğrencilerin fen, matematik ve mühendislik gibi alanları bir araya getirerek gerçek hayat problemleri üzerine düşünmeleri sağlanmaktadır. Örneğin sürdürülebilir şehir tasarımı projeleri, hem mühendislik bilgisi hem de çevresel duyarlılık gerektiren çalışmalardır. Son yıllarda ön plana çıkan yeni pedagojik yaklaşımlar, klasik öğretim yöntemlerinden farklı olarak öğrenci merkezli, yaratıcı, eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerini geliştirmeye odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: STEM, STEAM, Disiplinler arası, Proje Tabanlı Öğrenme

Çalışma Alanı: Eğitim Bilimleri, Eğitim Teknolojileri

NEW APPROACHES TO STEM AND STEAM EDUCATION

ABSTRACT

STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) and STEAM (STEM + Arts) education models have become significant approaches that trigger transformation in education on a global scale. These models aim to develop students' higher-order

[136] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Melissranaa5@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-2801-7558>.

thinking skills, productive abilities, and innovative capacities. Rather than simply repeating existing knowledge, students engaged in STEM and STEAM education are encouraged to be curious, ask questions, conduct research, engage in realistic activities, and create.

In today's world, where access to information has accelerated, there is a growing need for individuals who can question knowledge from multiple perspectives, think critically, and offer creative solutions. Accordingly, over the past two decades, the concept of STEM has emerged due to its multidisciplinary nature and its focus on the knowledge and skills required in the 21st century. While students can obtain information from books, they are often unaware of how to apply this knowledge in real-life contexts.

Unlike traditional education, which is often based on rote memorization, STEM and STEAM approaches not only teach content but also emphasize how students can apply what they learn in real-world situations and how they can use it in the future.

These educational models promote interdisciplinary learning, enabling students to integrate subjects such as science, mathematics, and engineering while tackling real-life problems. For instance, sustainable city design projects require both engineering knowledge and environmental awareness.

In recent years, new pedagogical approaches have come to the forefront, focusing on student-centered, creative, and collaborative learning processes, in contrast to classical teaching methods. These approaches aim to foster critical thinking, creativity, and teamwork skills among learners.

Keywords: STEM, STEAM, Interdisciplinary, Project-Based Learning

Research Area: Educational Sciences, Educational Technologies.

YEŞİL FİNANS, KURUMSAL KALİTE VE DİJİTALLEŞMENİN YEŞİL BÜYÜME ÜZERİNE KATKILARI: G-20 ÜLKELERİNDEN AMPİRİK KANITLAR

Gazi POLAT¹³⁷

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde çevresel performansı artıran ekonomik ve kurumsal faktörlerin belirlenmesi, politika yapıcılar açısından öncelikli bir araştırma alanı haline gelmiştir. Bu çalışma, G-20 ülkelerinde yeşil finans, kurumsal kalite ve dijitalleşmenin yeşil büyüme üzerindeki etkilerini ampirik olarak incelemektedir. Bu çerçevede, yeşil büyüme, kişi başına düşen gelir düzeyinin hava kirliliği düzeyine oranı ile temsil edilmekte; bağımsız değişkenler olarak yeşil finans hacmi, ekonomik özgürlük endeksi ve internet erişimi oranı kullanılmaktadır. Çalışmada 1995 – 2024 arası yıllık veri seti kullanılarak, G-20 ülkelerini kapsayan panel veri seti ile gerçekleştirilecek analizde, kısa ve uzun dönemli ilişkiyi test etmek amacıyla gelişmiş panel eşbütünleşme yöntemleri kullanılacaktır. Ayrıca, yeşil finansın dijitalleşme ve kurumsal kalite üzerindeki etkileri nasıl dönüştürdüğü etkileşim terimleriyle değerlendirilecektir. Beklenen bulgular, yeşil büyümeyi desteklemede dijital dönüşümün, kurumsal serbestliğin ve çevreye duyarlı finansal araçların birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Böylece, sürdürülebilir kalkınma politikaları için bütüncül ve çok düzeyli bir yönetim anlayışına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Büyüme, Yeşil Finans, Dijitalleşme, Kurumsal Kalite.

Çalışma Alanı: İklim Finansmanı, Yeşil Tahviller ve Yatırım Stratejileri.

ASSESSING THE IMPACT OF GREEN FINANCE, INSTITUTIONAL QUALITY, AND DIGITALIZATION ON GREEN GROWTH: EMPIRICAL EVIDENCE FROM THE G-20

ABSTRACT

Identifying the economic and institutional factors that enhance environmental performance has become a key research area for policymakers aiming to achieve sustainable development goals. This study empirically investigates the effects of green

[137] Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri, gazipolat@ahievran.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9797-4017>.

finance, institutional quality, and digitalization on green growth in G-20 countries. In this context, green growth is measured as the ratio of per capita income to air pollution levels. The independent variables include the volume of green finance, the economic freedom index, and internet access rates. Using annual data for the period 1995–2024, the study employs a panel dataset covering G-20 countries and applies advanced panel cointegration techniques to examine both short- and long-run dynamics. Furthermore, the moderating role of green finance in shaping the impacts of digitalization and institutional quality is analyzed through interaction terms. The expected findings aim to demonstrate the complementary roles of digital transformation, institutional openness, and environmentally conscious financial instruments in promoting green growth. Accordingly, the study seeks to contribute to the design of integrated and multi-level governance strategies for sustainable development.

Keywords: Green Growth, Green Finance, Digitalization, Institutional Quality.

Research Area: Climate Finance, Green Bonds And Investment Strategies.

İKLİM KRİZİYLE MÜCADELEDE ORTAK FİNANSAL ENSTRÜMANLAR: TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN ARASINDAKİ YEŞİL FİNANSIN ROLÜ

Mustafa Duhan SOYSAL¹³⁸

Tuncay ÇELİK¹³⁹

ÖZET

Küresel iklim değişikliği, çağdaş uygarlığın ortaya çıkışından itibaren reel ekonomik yapıları, sosyal dengeleri ve çevresel sürdürülebilirliği tehdit eden çok boyutlu bir küresel kriz olarak nitelendirilmektedir. Küreselleşme fenomeni ile ortaya çıkan ekolojik tahribat, gelecek nesillere yaşanabilir bir ortam bırakma sorumluluğunu tehdit eder bir seviyeye ulaşmıştır. Doğanın bozulan dengesini yeniden sağlamak, ekonomik ve sosyal gelişmenin önündeki engelleri kaldırmak adına sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde çevresel, ekonomik ve sosyal politikaların yeniden gözden geçirilmesi ve çevresel duyarlılığın artırılması açısından bir zorunluluk olmuştur. İklim değişikliğinin yol açtığı sorunlara karşı geliştirilen önlemler ve politika araçları içerisinde yeşil finans ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye yeşil dönüşüme yönelik stratejilerinin yer aldığı Yeşil Mutabakat Eylem Planı oluşturmuş; Özbekistan ise sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yeşil tahviller, iklim fonları ve ESG standartlarına dayalı yatırımlarla modern finansal altyapısını birbirine entegre etmeyi amaçlamaktadır. Gelişmekte olan ülkeler statüsünde yer alan bu iki ülke de, çevre dostu altyapı projeleri, yenilenebilir enerji yatırımları ve karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik girişimlerde uluslararası yeşil finans kaynaklarından yararlanmayı hedeflemektedir. Yeşil finansın sadece çevresel değil, aynı zamanda ekonomik dayanıklılık ve toplumsal refah açısından da kaldıraç etkisi oluşturduğunu göstermektedir. Ortak iklim politikaları, çevreyle uyumlu ticaret düzenlemeleri ve ikili yeşil finans mekanizmaları aracılığıyla Türkiye ve Özbekistan arasında sürdürülebilir kalkınma odaklı bölgesel iş birliğinin güçlendirilmesi mümkün görünmektedir. Bu bağlamda önerilen çok taraflı fonlar, yeşil kredi garantileri ve karbon ticareti mekanizmaları gibi finansal araçlar, iki ülkenin çevresel kırılganlıklarını azaltırken, ekonomik iş birliklerini de yeşil bir ekseninde yeniden yapılandırma fırsatı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Finans, Türkiye, Özbekistan, İklim Değişikliği,

Çalışma Alanı: Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi, Bölgesel Kalkınma

[138] Kayseri University, mustafasoyisal@kayseri.edu.tr, ve 0000-0002-2616-4412.

[139] Kayseri University, tcelik@kayseri.edu.tr, and 0000-0003-2667-4786.

THE ROLE OF GREEN FINANCE BETWEEN TURKEY AND UZBEKISTAN: JOINT FINANCIAL INSTRUMENTS IN COMBATING THE CLIMATE CRISIS

ABSTRACT

Global climate change is regarded as a multidimensional global crisis that threatens real economic structures, social balances, and environmental sustainability since the emergence of modern civilization. The ecological degradation driven by the phenomenon of globalization has reached a level that endangers the responsibility of leaving a livable environment for future generations. In order to restore the disturbed balance of nature and remove the obstacles to economic and social development, it has become imperative to revisit environmental, economic, and social policies within the framework of sustainable development principles and to enhance environmental awareness.

Among the measures and policy tools developed to address the challenges posed by climate change, green finance stands out. In this context, Turkey has developed a Green Deal Action Plan that outlines strategies for green transformation; Uzbekistan, on the other hand, aims to integrate its modern financial infrastructure through green bonds, climate funds, and investments based on ESG standards in line with its sustainable development goals. Both countries, which are classified as developing economies, seek to benefit from international green finance resources in their efforts to develop eco-friendly infrastructure projects, invest in renewable energy, and reduce carbon emissions.

Green finance has proven to be a catalyst not only for environmental sustainability but also for economic resilience and social welfare. Strengthening regional cooperation focused on sustainable development between Turkey and Uzbekistan appears possible through joint climate policies, environmentally aligned trade arrangements, and bilateral green finance mechanisms. In this regard, proposed financial tools such as multilateral funds, green credit guarantees, and carbon trading mechanisms offer the opportunity to both mitigate the environmental vulnerabilities of the two countries and restructure their economic cooperation along a green axis.

Keywords: Green Finance, Turkey, Uzbekistan, Climate Change, Sustainable Economy

Research Area: Sustainable Green Economy, Regional Development

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE MERKEZ BANKALARI: PARA POLİTİKASININ ROLÜ

İlhan EROĞLU¹⁴⁰

Duygu YILMAZ¹⁴¹

ÖZET

İklim değışikliği, etkisini gün geçtikçe daha fazla hissettiren ve 21. Yüzyılda bilim insanları, uzmanlar ve bireylerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri olmuştur. Önemli negatif dışsallıkların kaynağı olan iklim değışikliği yerkürenin aşırı ısınma eğiliminin sonucudur. Bu olgu yalnızca toplumlar ve ekonomiler üzerinde değil, aynı zamanda merkez bankalarının gelecekteki fiyat istikrarını sağlama kabiliyeti üzerinde de derin etkiler yaratmaktadır. Bu soruna çözüm bulmak için hükümetler ve uluslararası kuruluşlar birtakım adımlar atmaya başlamıştır. Aşırı hava olayları arz ve talep dengesini bozarak ekonomi üzerinde doğal afetlerden kaynaklanan fiziksel risk ve karbon nötr bir ekonomiye geçişten kaynaklanan geçiş riski olarak çeşitli risklere neden olmaktadır. Bu riskler, merkez bankalarının enflasyon hedefini doğrudan etkilemesinin yanında finansal istikrarsızlığa ve para politikasının iletim kanallarında (faiz kanalı, banka kredi kanalı, varlık fiyatı kanalı ve beklenti kanalı) beklenen tepkinin alınamamasına neden olabilir. Artan kısa vadeli oynaklık ve hızlanan yapısal değışimler, merkez bankalarının doğru politika üretimini engelleyici sonuçlar doğurmaktadır. Zira iklim değışikliği merkez bankalarının bilançolarında tutulan varlıkların riskliliğini artırabilir ve potansiyel olarak finansal kayıplara yol açabilir. Bunun yanında karşılıklı olarak tarafların, ihracatçıların ve diğer borçluların yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetlerini etkileyebilir, temerrüt olasılıklarını artırarak, likiditeyi azaltarak veya itibar kaybına neden olarak kredi piyasaların da istikrarsızlığa neden olabilir. Tüm bu ve buna benzer olasılıkların gerçekleşmesi halinde finansal sistemin zayıflaması, faiz politikasının etkin bir araç olma özelliğinin zayıflaması, orta vadede enflasyonu doğru tahmin etmede gerçekçi bir enflasyon görünümünü ortaya konulması oldukça güç olmaya başlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, iklim değışikliği ve iklim değışikliğiyle mücadelede uygulanan politikalarla para politikası arasındaki bağlantıya açıklık getirerek uluslararası merkez bankalarının deneyimleri doğrultusunda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası iklim değışikliğine karşı alternatif para politikası uygulamaları ve düşük karbon ekonomisinin benimsenmesi adına proaktif para politikası üretme kabiliyetini değerlendirmektir. Bu

[140] Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, ilhan.eroglu@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4711-1165.

[141] Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, duyguylmz3009@outlook.com, ORCID: 0000-0001-9549-3546.

bağlamda araştırma sonucunda; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın iklim değişikliğini ekonomi modellemelerine ve para politikası değerlendirme çerçevesine dahil etmeyi amaçlayan eylemleri önceliklendirmesi, proaktif para politikası kapsamında; merkez bankası portföylerinin yeşillendirilmesi, yeşil tahvil uygulamaları, geleneksel para politikası aracı olan faizin nasıl kullanılması gerekliliğine dair stratejilerin geliştirilmesi önemli çıkarımlar arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Yeşil Merkez Bankacılığı, Para Politikası, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

Çalışma Alanı: Yeşil tahviller, İklim finansmanı.

CLIMATE CHANGE AND CENTRAL BANKS: THE ROLE OF MONETARY POLICY

ABSTRACT

Climate change, whose impact is increasingly felt, has become one of the greatest challenges faced by scientists, experts, and individuals in the 21st century. Climate change, a source of significant negative externalities, is the result of the Earth's tendency to overheat. This phenomenon has profound implications not only for societies and economies but also for central banks' ability to maintain future price stability. Governments and international organizations have begun taking steps to address this problem. Extreme weather events disrupt the supply and demand balance, creating various risks for the economy, including physical risks from natural disasters and transition risks from the transition to a carbon-neutral economy. These risks not only directly impact central banks' inflation targets but can also lead to financial instability and a failure to achieve the expected response through the transmission channels of monetary policy (interest rate channel, bank credit channel, asset price channel, and expectations channel). Increased short-term volatility and accelerating structural changes hinder central banks' ability to formulate sound policy. Climate change can increase the riskiness of assets held on central banks' balance sheets, potentially leading to financial losses. Furthermore, it could mutually impact the ability of parties, exporters, and other debtors to meet their obligations, increase the likelihood of default, reduce liquidity, or cause reputational damage, thereby instability in credit markets. If all of these and similar possibilities materialize, the financial system will weaken, interest rate policy will become less effective as a tool, and presenting a realistic inflation outlook for accurately forecasting inflation in the medium term will become increasingly difficult.

The aim of this study is to clarify the link between climate change, the policies implemented to combat it, and monetary policy. In line with the experiences of international central banks, the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) is able to develop proactive monetary policy strategies for implementing alternative monetary policies against climate change and the adoption of a low-carbon economy. In this context, the study concludes with the following key conclusions: The CBRT should

prioritize actions aimed at integrating climate change into its economic modeling and monetary policy assessment framework. Within the scope of this proactive monetary policy, it should develop strategies for greening central bank portfolios, implementing green bonds, and utilizing the traditional monetary policy tool of interest.

Keywords: Climate Change, Green Central Banking, Monetary Policy, Central Bank of the Republic of Turkey.

Research Area: Green bonds, Climate finance.

ÇEVRE-BÜYÜME ÖDÜNLEŞMESİ ÇERÇEVESİNDE YEŞİL BÜYÜME VE YEŞİL BÜYÜMENİN BELİRLEYİCİ UNSURLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Necla Kübra GÜNDÜZ¹⁴²

Ömer Faruk BİÇEN¹⁴³

ÖZET

Tarihsel süreç içerisinde ülkelerin iktisadi büyüme yönünde izledikleri politikalar sayesinde dünyada yoksulluk oranları azalmış; bununla birlikte kentleşme, kişi başına düşen gelir ve insani gelişme düzeylerinde ise ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir. Büyümenin neden olduğu refah artışı önemli olmakla birlikte özellikle son yıllarda büyümenin çevresel etkileri de yoğun biçimde tartışılmaktadır. Büyüme gerekli mi? Büyümenin çevresel etkilerini sınırlamak için büyümeden ödün verilmeli mi? soruları gündemi meşgul ederken, 21. Yüzyılın başında çevre ve büyüme arasında denge kuran *Yeşil Büyüme* kavramı gündeme gelmiştir. Yeşil büyüme basitçe, çevresel ve doğal kaynakları tüketmeden gerçekleştirilen çıktı artışı olarak tanımlanmaktadır. Bu sayede ülkeler büyürken, çevresel olumsuz etkilerin sınırlandırılması için de çaba sarf edilmiş olmaktadır. Bu çalışmada, 2000-2022 dönemindeki veri setlerinden hareketle üst-orta gelir grubunda yer alan seçilmiş 25 ülke için yeşil büyümenin iktisadi ve kurumsal belirleyicileri tartışılmaktadır. Yeşil büyümenin belirleyicilerinin analizinde Sistem Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular; iktisadi belirleyiciler arasında yer alan kişi başına düşen milli gelir düzeyindeki artışın yeşil büyüme sürecini desteklediğini, dışa açıklığın ise yeşil büyüme sürecini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Kurumsal faktörlerden ise yalnızca politik istikrar değişkeni anlamlı olup, politik istikrar seviyesindeki ilerlemeler de yeşil büyüme üzerinde olumsuz bir etki doğurmaktadır. Dirençli tahmin sonuçları ise, kurumsal faktörlerin tamamının istatistiksel olarak anlamsız olduğunu göstermektedir. İktisadi faktörler arasında yer alan kişi başına düşen milli gelir ve dışa açıklık düzeyinin etkileri ise ilk modele göre değişmemiştir. Diğer taraftan yeşil büyüme sürecinde CO₂ emisyonları olumsuz etkilere yol açarken, ülkelerin yenilenebilir enerji konusunda attıkları adımlar ise yeşil büyüme üzerinde pozitif etkiler doğurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İktisadi Büyüme, Çevre, Yeşil Büyüme, Üst-Orta Gelirli Ülkeler, Sistem Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi.

[142] Balıkesir Üniversitesi, neclakubragunduz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6565-7562.

[143] Balıkesir Üniversitesi, ofbicen@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1021-5198.

GREEN GROWTH WITHIN THE FRAMEWORK OF THE ENVIRONMENT-GROWTH TRADE-OFF AND AN ANALYSIS ON THE DETERMINANTS OF GREEN GROWTH

ABSTRACT

Although poverty rates have declined globally throughout time as a result of economic growth strategies implemented by nations, notable advancements have been achieved in urbanization, per capita income, and human development levels. Growth's positive effects on welfare are significant, but there has also been much discussion of its negative effects on the environment, particularly in recent years. At the start of the twenty-first century, the idea of Green Growth—which strikes a balance between growth and the environment—rose to prominence, even as the concerns of "Is growth necessary?" and "Should growth be compromised to limit the environmental impacts of growth?" were on the agenda. Thus, countries strive to mitigate negative environmental impacts as they grow. Based on data sets for the years 2000–2022, this study examines the institutional and economic drivers of green growth for 25 chosen upper-middle income countries. The drivers of green growth were analyzed using the System Generalized Method of Moments. According to the findings, the green growth process is positively impacted by rising national income per capita, one of the economic drivers, while it is adversely impacted by increased openness to the outside world. The only significant institutional driver is political stability and increases in it have a detrimental effect on green development. The robust estimation results show that all institutional drivers are statistically insignificant. Among the economic drivers, the impacts of openness and per capita national income were unchanged from the first model. However, although CO₂ emissions have a detrimental impact on the process of green growth, governments' efforts to employ renewable energy have a favorable impact.

Keywords: Economic Growth, Environment, Green Growth, Upper-Middle Income Group, System Generalized Method of Moments.

ULAŞTIRMA SEKTÖRÜNDE YEŞİL DÖNÜŞÜM: TÜRKİYE’NİN ULUSAL UYUM VE AZALTIM STRATEJİLERİNİN ÇOK KRİTERLİ YAKLAŞIMLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Salih ÖZDEMİR¹⁴⁴

Tuncay ÇELİK¹⁴⁵

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele, ülkeleri küresel, ulusal ve sektörel düzeyde uyum ve azaltım stratejileri belirlemeye zorunlu kılmaktadır. Bu stratejiler, çok sayıda sektörü ve tematik alanı kapsayarak iklim krizine karşı kapsamlı bir yanıt oluşturmayı amaçlamaktadır. İklim değişikliğinden yüksek düzeyde etkilenme potansiyeline sahip coğrafi bir bölgede yer alan Türkiye, bu doğrultuda özellikle ulaştırma sektörü özelinde Ulusal Yeşil Mutabakat çerçevesinde çeşitli uyum ve azaltım eylem planları geliştirmektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin ulaştırma sektörüne yönelik belirlediği stratejik hedeflerin önceliklendirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Best-Worst (En İyi–En Kötü) Yöntemini kullanarak çok kriterli bir analiz sunmaktadır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, toplu taşıma sistemlerinin teşviki ve verimliliğinin artırılması, en öncelikli strateji olarak öne çıkmaktadır. Bunu sırasıyla, ulaştırmada temiz enerji kaynaklarının kullanımı, ulaştırma sistemlerinde elektrifikasyonun yaygınlaştırılması, mikro hareketlilik araçlarının yaygınlaştırılması ve yüksek hızlı tren ve hızlı tren hatlarının genişletilmesi stratejileri izlemektedir. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin ulaşım sektöründeki yeşil dönüşüm politikalarının şekillendirilmesine katkı sağlamakta ve karar vericilere ulaşım stratejilerinin stratejik önceliklerin belirlenmesinde yol gösterici bir çerçeve sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Mutabakat, Ulaştırma, Türkiye, BMW, İklim Değişikliği.

Çalışma Alanı: Yeşil mutabakatlar ve uluslararası yeşil diplomasi.

[144] Kayseri Üniversitesi, salihozdemir@kayseri.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9583-4379>.

[145] Kayseri Üniversitesi, tcelik@kayseri.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2667-4786>.

GREEN TRANSFORMATION IN THE TRANSPORTATION SECTOR: AN EVALUATION OF TÜRKİYE'S NATIONAL ADAPTATION AND MITIGATION STRATEGIES THROUGH A MULTI-CRITERIA APPROACH

ABSTRACT

In line with sustainable development goals, combating climate change necessitates the formulation of adaptation and mitigation strategies at global, national, and sectoral levels. These strategies aim to provide a comprehensive response to the climate crisis by encompassing multiple sectors and thematic areas. Located in a geographically vulnerable region with a high potential for being impacted by climate change, Türkiye has developed various adaptation and mitigation action plans within the framework of the National Green Deal, particularly for the transportation sector. This study presents a multi-criteria analysis using the Best-Worst Method (BWM) to prioritize and evaluate Türkiye's strategic goals for the transportation sector within the scope of its national adaptation and mitigation strategies. According to the findings, the promotion and enhancement of public transportation systems emerges as the highest-priority strategy. This is followed by the use of clean energy sources in transportation, the expansion of electrification in transport systems, the promotion of micromobility solutions, and the expansion of high-speed and rapid rail lines. The results contribute to shaping Türkiye's green transformation policies in the transportation sector and offer a guiding framework for policymakers in determining strategic priorities for sustainable transport strategies.

Keywords: Green Deal, Transportation, Türkiye, BWM, Climate Change.

Research Area: Green agreements and international green diplomacy.

AB ETS'NİN ATIK YÖNETİMİ SEKTÖRÜNE GENİŞLETİLMESİNİN EKONOMİK VE ÇEVRESEL ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ZORLUKLAR VE FIRSATLAR

Salih Çağrı İLKAY¹⁴⁶

ÖZET

Avrupa Birliği Emisyon Ticareti Sistemi (AB ETS), 2005 yılındaki kuruluşundan bu yana enerji yoğun sektörlerdeki sera gazı (GHG) emisyonlarını başarıyla azaltarak AB'nin iklim politikasının temel taşlarından biri olmuştur. Ancak, sistem geliştikçe, atık yönetimi gibi yeni sektörlerin potansiyel olarak sisteme dahil edilmesi, ekonomik, çevresel ve düzenleyici etkiler konusunda kritik soruları gündeme getirmektedir. Bu çalışma, atık yönetimi sektörünün AB ETS'ye entegre edilmesinin sonuçlarını inceleyerek üç temel boyuta odaklanmaktadır: (1) maliyet geçişi ve beklenmedik kârlar dahil olmak üzere maliyet dinamikleri; (2) sektörel rekabet gücü ve pazar konumlandırması; ve (3) karbon sızıntısı riskleri. Ampirik literatür ve politika değerlendirmelerine dayanan analiz, atık yönetiminin dahil edilmesinin firmalar için operasyonel maliyetleri artırması muhtemel olsa da, bu maliyetlerin tüketicilere yansıtılan fiyat ayarlamalarıyla azaltılabileceğini ortaya koymaktadır. Ağır sanayilerin aksine, atık sektörü yerel operasyonel yapısı ve atık taşımacılığına ilişkin düzenleyici kısıtlamalar nedeniyle karbon sızıntısına karşı daha düşük bir duyarlılık sergilemektedir. Ayrıca, çalışma, AB ETS'nin daha geniş döngüsel ekonomi hedefleriyle uyumlu bir şekilde atık azaltımını ve atıktan enerjiye teknolojilerinde inovasyonu teşvik etme potansiyelini vurgulamaktadır. Ancak, idari yükler ve adil sonuçlar sağlamak için özel tahsis mekanizmalarına duyulan ihtiyaç gibi zorluklar devam etmektedir.

Bu araştırma, yeterince araştırılmamış bu yönleri ele alarak, AB ETS'nin iklim nötrlüğüne ulaşmada ölçeklenebilirliği ve etkinliği hakkındaki devam eden tartışmalara katkıda bulunmaktadır. Bulgular, sektörel genişlemeyi değerlendiren politika yapıcılar için eyleme geçirilebilir içgörüler sunmakta ve çevresel hedefleri ekonomik fizibiliteyle dengelemenin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: AB ETS, Atık Yönetimi, Karbon Fiyatlandırması, İklim Politikası, Döngüsel Ekonomi.

Araştırma Alanı: Yeşil Dönüşüm: Küresel Enerji Krizine Çözümler. Karbon Ticareti.

[146] Erciyes Üniversitesi, scilkay@erciyes.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1996-7487>.

EVALUATING THE ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL IMPACTS OF EXPANDING THE EU ETS TO THE WASTE MANAGEMENT SECTOR: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

ABSTRACT

The European Union Emissions Trading Scheme (EU ETS) has been a cornerstone of the EU's climate policy, successfully reducing greenhouse gas (GHG) emissions in energy-intensive sectors since its inception in 2005. However, as the scheme evolves, the potential inclusion of new sectors such as waste management raises critical questions about economic, environmental, and regulatory implications. This study examines the consequences of integrating the waste management sector into the EU ETS, focusing on three key dimensions: (1) cost dynamics, including cost pass-through and windfall profits; (2) sectoral competitiveness and market positioning; and (3) risks of carbon leakage. Drawing on empirical literature and policy evaluations, the analysis reveals that while the inclusion of waste management would likely increase operational costs for firms, these costs could be mitigated through price adjustments passed on to consumers. Unlike heavy industries, the waste sector exhibits lower susceptibility to carbon leakage due to its localized operational nature and regulatory constraints on waste transport. Furthermore, the study highlights the EU ETS's potential to incentivize waste reduction and innovation in waste-to-energy technologies, aligning with broader circular economy goals. However, challenges remain, including administrative burdens and the need for tailored allocation mechanisms to ensure equitable outcomes. By addressing these underexplored aspects, this research contributes to ongoing debates about the EU ETS's scalability and effectiveness in achieving climate neutrality. The findings offer actionable insights for policymakers considering sectoral expansion, emphasizing the importance of balancing environmental targets with economic feasibility.

Keywords: EU ETS, Waste Management, Carbon Pricing, Climate Policy, Circular Economy

Research Area: Green Transformation: Solutions For The Global Energy Crisis. Carbon Trade

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN KIRILGAN DENGESİ: TÜRKİYE'DE EKOLOJİK BASKI, YEŞİL FİNANSMAN VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLİŞKİSİNE GÖZLEMSEL BİR YAKLAŞIM (2008-2022)

Sevda BERİGEL¹⁴⁷

İlhan EROĞLU¹⁴⁸

ÖZET

Dünya, birbirine bağlı pek çok ekosistemi barındıran ve tüm canlıların yaşamını sürdürebilmesi için doğal kaynaklara ihtiyaç duyduğu bütünsel bir yaşam alanıdır. Ancak insan faaliyetlerinin artması, özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra üretim ve tüketim odaklı büyümenin çevresel etkilerinin göz ardı edilmesi, doğal kaynakların hızla tükenmesine ve ciddi çevre sorunlarına yol açmıştır. Bu süreçte çevrenin korunması, ekonomik büyümenin gölgesinde kalmış; kaynaklar verimsiz şekilde kullanılmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ekosistemdeki bozulma ve çevre kirliliği, sürdürülebilirlik kavramını gündeme taşımış; kalkınmanın yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda çevresel ve sosyal boyutlarıyla da değerlendirilmesi gerektiği anlayışını doğurmuştur. Sürdürülebilir kalkınma, mevcut kaynakların hem bugünkü ihtiyaçlara hem de gelecek kuşakların haklarına saygılı bir şekilde kullanılmasını temel alarak, çevresel dengeyi gözetilen bir kalkınma yaklaşımını benimsemektedir.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımına uygun olarak Türkiye için ekolojik ayak izi (EFP), yeşil finansal gelişme (GFD) ve sürdürülebilir kalkınma endeksi (SDI) arasındaki ilişkinin 2008-2022 dönemi verileri ışığında incelenip kavramsal olarak değerlendirilmesi, bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Söz konusu veriler ışığında yapılan değerlendirmeye göre, ekolojik baskının artışı, sürdürülebilir kalkınma performansı üzerinde doğrudan olumsuz bir etki yaratmakta; bu durum, çevresel bozulmanın sürdürülebilirlik üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Yeşil finansal gelişmenin (GFD) artışı, genel olarak sürdürülebilir kalkınma endeksi (SDI) üzerinde olumlu bir etki yaratmış gibi görünse de, bu artış tek başına SDI'nın sürdürülebilirliğini sağlamada yetersiz kalmakta; çevresel bozulmanın (EFP) yoğunlaşması, bu pozitif etkinin önüne geçebilmektedir. GFD'nin yükselişi çevresel etkileri kontrol altına almada sınırlı kalmış; yeşil finansman harcamalarının çevresel iyileşmeye katkısı beklendiği ölçüde gerçekleşmemiştir. Veriler, EFP ile SDI arasında güçlü bir negatif ilişki olduğunu ortaya koyarken, GFD ile SDI arasında ise genellikle pozitif bir eğilim gözlenmektedir. Ancak bu pozitif ilişki, çevresel bozulmanın etkisiyle zayıflayabilmektedir. Bu nedenle, politika yapımcılar açısından yalnızca yeşil finansmanın artırılması yeterli olmayıp, aynı zamanda etkili çevresel yönetim ve denetim mekanizmalarının da eşzamanlı olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir.

[147] sevdacaki2002@hotmail.com, ORCID 0000-0002-8573-5369.

[148] Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, ilhan.eroglu@gop.tr, 0000-0003-4711-1165.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik Ayak İzi, Sürdürülebilir Kalkınma Endeksi, Yeşil Finansal Gelişme.

Çalışma Alanı: İklim finansmanı, yeşil tahviller ve yatırım stratejileri.

THE FRAGILE BALANCE OF SUSTAINABILITY: AN OBSERVATIONAL APPROACH TO THE RELATIONSHIP BETWEEN ECOLOGICAL PRESSURE, GREEN FINANCE, AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN TURKEY (2008–2022)

ABSTRACT

The world is a holistic living space that hosts many interconnected ecosystems and provides the natural resources necessary for the survival of all living beings. However, the increase in human activities—especially after the Industrial Revolution—and the prioritization of production- and consumption-oriented growth have led to the rapid depletion of natural resources and the emergence of serious environmental problems. During this process, environmental protection was overshadowed by economic growth, resulting in the inefficient use of resources. Toward the end of the 19th century, concerns about ecosystem degradation and environmental pollution brought the concept of sustainability to the agenda, giving rise to the understanding that development should be evaluated not only in economic terms but also in its environmental and social dimensions. Sustainable development is based on the principle of using current resources in a way that respects both today's needs and the rights of future generations, adopting a development approach that preserves environmental balance.

In line with the sustainable development approach, this study aims to conceptually evaluate the relationship between Turkey's ecological footprint (EFP), green financial development (GFD), and sustainable development index (SDI) using data from the 2008–2022 period. Based on this dataset, the analysis reveals that increasing ecological pressure has a directly negative effect on sustainable development performance, highlighting the critical role environmental degradation plays in sustainability outcomes. While the rise in green financial development (GFD) appears to have had a generally positive impact on the sustainable development index (SDI), this increase alone has not been sufficient to maintain sustainability; intensifying environmental degradation (EFP) tends to offset these positive effects. The increase in GFD has proven limited in its capacity to control environmental impacts, and the contribution of green finance expenditures to environmental improvement may have fallen short of expectations. The data indicate a strong negative relationship between EFP and SDI, while a generally positive correlation is observed between GFD and SDI. However, this positive relationship may weaken in the face of environmental deterioration. Therefore, from a policy-making perspective, increasing green finance alone is not sufficient; it is also essential to implement effective environmental management and regulatory mechanisms in parallel.

Keywords: Ecological Footprint, Sustainable Development Index, Green Financial Development.

Research Area: Climate finance, green bonds and investment strategies

EKONOMİK ENTEGRASYON VE GIDA GÜVENLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN TARIM TİCARETİNDE YENİ DİNAMİKLER

Oğuz ÖCAL¹⁴⁹

Volkan HAN¹⁵⁰

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye ile Özbekistan arasındaki tarımsal entegrasyon sürecini ekonomik entegrasyon ve gıda güvenliği perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu süreç, iki ülke arasındaki tarım ve gıda ürünleri ticaret hacmini artırmakla kalmamış, aynı zamanda bölgesel gıda güvenliği ve ekonomik işbirliği açısından stratejik bir derinleşme sağlamıştır. Türkiye'nin teknolojik tarım altyapısı ve geniş ürün yelpazesi, Özbekistan'ın pamuk, kuru üzüm, ceviz ve sebze karışımları gibi stratejik ürünlerdeki üretim kapasitesiyle tamamlayıcı bir ortaklık potansiyeli oluşturmaktadır. Türkiye, 2024 yılında Özbekistan'a yaklaşık olarak 2,3 milyar dolarlık ihracat yaparken Özbekistan'dan 1,1 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Özellikle "Agroexpress" gibi tarımsal lojistik projeler ve Özbekistan'ın tarım reformları (dijitalleşme, arazi serbestleştirme ve modern sulama teknikleri) iki ülke arasındaki tarım ürünlerinin akışını hızlandırmış, maliyetleri düşürmüş ve ticaret verimliliğini artırmıştır.

Ekonometrik analizler ile desteklenecek çalışmada, tarımsal ihracatın ekonomik entegrasyonu güçlendirme çalışmaları ve iki ülke arasındaki ticaretin makroekonomik istikrar üzerindeki etkilerini incelemek, çalışmanın araştırma konusunu oluşturmaktadır. Gelecek perspektifinde, soğuk zincir altyapısı, dijital izlenebilirlik sistemleri ve ortak üretim tesislerine yönelik yatırımların entegrasyonu daha sürdürülebilir ve rekabetçi hale getireceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda çalışma, tarımsal teknoloji transferi, su yönetimi, Ar-Ge işbirliği ve ortak ticaret politikalarına odaklanan politika önerilerine odaklanacaktır. Türkiye-Özbekistan hattında tarımsal entegrasyonun derinleşmesi, yalnızca ekonomik büyümeyi desteklemeye odaklanmayacak, aynı zamanda bölgesel gıda güvenliğini güçlendirecek stratejik bir hamle olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal İhracat, ekonomik entegrasyon, Dış ticaret.

Çalışma Alanı: Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) çerçevesinde ekonomik entegrasyon, Sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliği.

[149] Kayseri University, Faculty of Applied Sciences, oguzocal@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5729-7218.

[150] Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, volkanhan@nevsehir.edu.tr, 0000-0003-3180-4186.

NEW DYNAMICS IN TÜRKİYE-UZBEKISTAN AGRICULTURAL TRADE FROM AN ECONOMIC INTEGRATION AND FOOD SECURITY PERSPECTIVE

ABSTRACT

This study aims to analyze the agricultural integration process between Turkey and Uzbekistan from the perspective of economic integration and food security. This process has not only increased the volume of agricultural and food trade between the two countries but also deepened strategically the regional food security and economic cooperation. Turkey's technological agricultural infrastructure and broad product range, combined with Uzbekistan's production capacity for strategic products such as cotton, raisins, walnuts, and vegetable mixtures, create the potential for a complementary partnership. Turkey is projected to export approximately \$2.3 billion to Uzbekistan in 2024, while importing \$1.1 billion from Uzbekistan. Agricultural logistics projects such as "Agroexpress" and Uzbekistan's agricultural reforms (digitalization, land liberalization, and modern irrigation techniques) have accelerated the flow of agricultural products between the two countries, reduced costs, and increased trade efficiency.

The study, supported by econometric analyses, examines efforts to strengthen the economic integration of agricultural exports and the impact of trade between the two countries on macroeconomic stability. In the future, investments in cold chain infrastructure, digital traceability systems, and joint production facilities are anticipated to make integration more sustainable and competitive. In this regard, the study will focus on policy recommendations focusing on agricultural technology transfer, water management, R&D cooperation, and common trade policies. Deepening agricultural integration along the Turkey-Uzbekistan axis stands out as a strategic move that will not only support economic growth but also strengthen regional food security.

Keywords: Agricultural Export, Economic Integration, Foreign Trade.

Research Area: Economic Integration, Sustainable Agriculture and Food Security Within the Framework Of The Belt And Road Initiative (BRI)

ÇİN'İN RESMÎ SÖYLEMİNDE KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ'NİN AMACI: KÜRESEL ORTAK KALKINMA MI, STRATEJİK ETKİ ALANI MI?

Hurşide KAŞGARLI ¹⁵¹

ÖZET

Günümüzde küresel güç rekabetinin en belirgin aktörlerinden biri hâline gelen Çin, özellikle ekonomik yükselişi ve dış politikadaki etkili adımları sayesinde, birçok ülke tarafından ABD'ye kıyasla daha güvenilir bir yatırımcı ve ortak olarak görülmektedir. Bu bağlamda Çin bir taraftan kendi ekonomik ve siyasi gücünü korumak ve gelişimini garantiye almak için, ABD'nin küresel üstünlüğünde önemli rol oynayan deniz ticaret yollarına alternatif olarak Bir Kuşak Bir Yol Girişimi'ni (Belt and Road Initiative - BRI) başlatmıştır. Çin'in bu projeye yalnızca ABD ile olan jeopolitik rekabet bağlamında mı hareket ettiği, yoksa çok katmanlı ve normatif bir dış politika stratejisi mi izlediği sorusu bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. BRI kapsamında Çin, bir yandan üretim fazlası mallarını dış pazarlara aktararak iç ekonomik dengesini sağlamaya, diğer yandan Orta Asya başta olmak üzere stratejik bölgelerdeki enerji kaynaklarına erişim yoluyla ekonomik büyümesini desteklemeye çalışmaktadır. Bununla birlikte, katılımcı ülkelerle kurduğu asimetrik ekonomik ilişkiler aracılığıyla hem bölgesel etki alanını genişletmekte hem de sınır bölgelerinde güvenlik stratejilerini pekiştirmektedir. Bu çalışma, inşacılık kuramı çerçevesinde, söylemlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü dikkate alarak, Çin'in resmi söyleminde BRI'nin nasıl tanımlandığını ve hangi amaçlarla meşrulaştırıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çin, girişimi “kazan-kazan iş birliği”, “barışçıl kalkınma”, “ortak refah”, “yeşil ve sürdürülebilir yatırım” gibi normatif ilkelerle sunarken; uluslararası araştırmalar, bu söylemin arkasında fazla üretim kapasitesini dışa yönlendirme, katılımcı ülkelere bağımlılık yaratan finansal ilişkiler kurma, şeffaflık eksikliği, çevresel ve mali riskler ve stratejik nüfuz artırımı gibi sonuçlara işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çin; Bir Kuşak Bir Yol Girişimi (BRI); Stratejik Etki; İnşacılık; Söylem Analizi; Küresel Kalkınma; Normatif Güç

Çalışma Alanı: Uluslararası İlişkiler

[151] Necmettin Erbakan Üniversitesi, hurside.kasgarli@gmail.com, ORCID: ORCID ID: 0000-0001-6190-7456.

THE PURPOSE OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE IN CHINA'S OFFICIAL DISCOURSE: GLOBAL SHARED DEVELOPMENT OR STRATEGIC SPHERE OF INFLUENCE?

ABSTRACT

In today's global power competition, China has emerged as one of the most prominent actors. Owing to its rapid economic rise and assertive foreign policy initiatives, it is increasingly seen by many countries as a more reliable investor and partner compared to the United States. Within this context, China launched the Belt and Road Initiative (BRI) as an alternative to the maritime trade routes that play a key role in the United States' global dominance, with the aim of safeguarding and expanding its own economic and political influence. The central question of this study is whether China's approach to the BRI is solely driven by geopolitical rivalry with the U.S., or if it reflects a multilayered and normative foreign policy strategy. Through the BRI, China seeks to stabilize its domestic economy by channeling surplus production to foreign markets, while simultaneously supporting its economic growth by gaining access to strategic energy resources—particularly in Central Asia. At the same time, by establishing asymmetric economic relationships with participating countries, China expands its regional sphere of influence and strengthens its security strategies along its borders. Adopting a constructivist theoretical framework that highlights the role of discourse in international relations, this study aims to examine how the BRI is defined and legitimized in China's official narrative. While China presents the initiative using normative principles such as “win-win cooperation,” “peaceful development,” “shared prosperity,” and “green and sustainable investment,” international research points to alternative interpretations, emphasizing goals such as exporting industrial overcapacity, fostering financial dependencies among partner countries, lacking transparency, increasing environmental and financial risks, and expanding strategic influence.

Keywords: China; Belt and Road Initiative (BRI); Strategic Influence; Constructivism; Discourse Analysis; Global Development; Normative Power.

Research Area: International Relations.

EMİR TİMUR DÖNEMİ KÜLTÜR DİPLOMASİSİ PERSPEKTİFİ İLE MUSİKİ SANATI

Nilüfer KARÇAALTINCABA CENGİZ¹⁵²

ÖZET

Emir Timur ve devamındaki hanedanlığı (1370–1507), özellikle Semerkand ve Herat'ı önemli kültür merkezleri hâline getirmiştir. Mimarlık, minyatür, hat sanatı, seramik, yeşim taşı oymacılığı ve musiki gibi elit sanatlar bu dönemde ivme kazanmıştır. “Timur Rönesansı” olarak da ifade edilen bu süreç, içsel bir estetik yatırım olduğu kadar imparatorluğun gücünü ve meşrutiyetini dış dünyaya gösterebileceği diplomatik bir araç olarak işlev görmüştür. Mimari ve gösteri etkisi anlamında, Bibi-Hanım Camii, Gur-ı Emir Türbesi, Şah-i Zinde Kompleksi ve Registan gibi yapılar mesafeli ancak etkileyici tarzda diplomatik mesajlar göndermiştir. Mimari, kültürel unsur olarak el sanatları, saray törenlerinde öne çıkan edebiyat, musiki dinletileri bunun yanında sanatkarların Semerkant'ta toplatılması, yabancı elçilik heyetleri için görsel, işitsel bir şiir hem de birer siyasi manifesto niteliğindedir. Timur dönemi minyatür sanatı “Herat Okulu” bünyesinde üretilen zengin kitap süslemeleri ve aydınlatma işleri diplomatik armağan ve elçilik müzayedelerinde gösterime sunulmuştur. Surların duvarlarındaki tasvirler ve kamuya açık bahçe galerileri ziyaretçilerine hanedanın gücünü sessizce anlatmıştır. Emir Timur'un kültürel üstünlüğünü ve entelektüel kapasitesini yansıtan başka bir sanat unsuru olarak musiki de oldukça önemli bir yere sahipti. Timur'un fethettiği bölgelerden sanatçı gücünü konsolide etmesi farklı kültürlerden musikişinasları saray çevresinde toplaması bu kültürel diyalogu tesis etmiştir. Bu strateji, sadece ekonomiyi değil diplomatik ilişkileri de empati ve etkileşime hazır hale getirmiştir. Bu estetik zeminde saray teşrifatında yerini alan müzik, edebiyat ile iç içe ilerlemiştir. Türkçe dil birliği üzerine çalışmalar yapan Ali Şir Nevai döneminin önemli siyasetçisi, düşünürü ve sanat hamisi, olmasının yanında bizzat başarılı bir edebiyatçı ve musikişinastı. 15. Yüzyılın önemli entelektüel figürü olarak kültürel diplomasi işlevi görmüştür. Çağatay Türkçesi onunla edebi bir dil halini almış yüzyıllarca Türk dünyasının her yerinde dilden dile aktarılmıştır. Diğer taraftan Abdülkadir Meragi döneminin en büyük müzik teorisyeni olarak kabul edilmekte idi. Meragi'nin müzik sistemi, çalgılar ve makam kuramları üzerinde çalışmaları bulunmakta idi.

[152] Necmettin Erbakan Üniversitesi, nilufer.cengiz@erbakan.edu.tr ve ORCID: 0000-001-6238-2989.

Şekil: Gur-ı Emir Timur Türesi-Semerkan

Abdü'l Vasi-i Cebeli, Hâce Yusuf Burhan, Yusuf-ı Endegani, Mevlana Muhammed Cami, Baba Sevdai, Hâce Abdulkadir Hafız Ayni, Seyid Şemseddin Muhammed Andican, Şeyh Nayi, Gazi Mesut Kumi, Sadi Beçe, Mevlana Şemseddin Muhammed, Hüseyin Udi, Hâce Hasan Hızır Şah, Şah Kulu Giçeki, Bennai, Seyyid Bedir, Muhammed Ali, gibi isimler döneme damgasını vurmuş müzisyenlerdi. Mir Habibullah ,Hâce Kemal Udi, Ali Kermal ud çalma da usta idiler. Ud, Timur döneminin en prestijli enstrümanı idi. Döneminin başka öne çıkan musiki aletlerine baktığımız zaman, Kopuz, Tambur, Bendir, Kanun, Ney, Ud, Kudüm, Rebab, Kingire, Nakkare, Yatuğan gibi enstrümanlar sarayda ve sanat dünyasında önemli yer tutmakta idi. Orta çağın başka ilerlemiş kentleri gibi Herat özellikle devletin medeniyet ve safahat merkeziydi. Devlete ait tüm topraklarda halkın sanata ve sanatçıya teveccühü devam etmiştir. Devlet teşrifatının en önemli uygulamalarından olan karşılama ritüeli şiir ve şarkının üst performanslı sanatçılar ile icra edilmesi, toyların kurulması, müzikli saray ziyafetleri verilmesi, fil geçit törenleri, rakkaseler ve ilgi çekici sahne düzenlemeleri saray diplomasisi pratiklerini göz önüne getirmektedir. Abbasi saraylarındaki debdebeyi dahi aşmış bu saray teşrifatında Müslüman, Türk, Moğol gelenek zenginliğini bir araya getiren dinamik bir kültürel form söz konusudur. Muzik icracıları ve edebi eserlerin okuyucuları devletin prestij aracı olarak dikkat çekmektedir. Musiki bu bağlamda resmi kabulün ve saygı gösteriminin ayrılmaz bileşeni kabul edilmiştir. Emir Timur'un kurduğu bu ihtişamlı kültürel ortam daha sonra gelen Safevi ve Babür gibi hanedanlar için diplomaside temel teşkil etmiştir. Zamanının büyük bölümü seferlerde geçmiş olmasına karşın Emir Timur yerleşik saray yaşamının diplomatik gerekleri hususunda oldukça ilerici yaklaşımlara sahipti. Sonrasında devletin merkezini tekrar Herat'a taşıyan torunu Uluğ Bey onun bıraktığı kültürel miras ile devam etmiş, sanat ve sanatçıları koruyan güçlü hassasiyet kalıcı olmuştur.

Anahtar kelimeler: Kültür Diplomasisi, Müzik, Timurlular Dönemi.

Çalışma Alanı: Art Historian.

MUSICAL ART FROM THE PERSPECTIVE OF CULTURAL DIPLOMACY DURING THE REIGN OF EMİR TİMUR

ABSTRACT

Emir Timur and his dynasty (1370–1507) transformed Samarkand and Herat into significant cultural centers. Elite arts such as architecture, miniature painting, calligraphy, ceramics, jade carving, and music flourished during this period. This phenomenon, often referred to as the “Timur Renaissance,” functioned as both an internal aesthetic investment and a diplomatic tool to showcase the empire's power and legitimacy to the outside world. In terms of architecture and spectacle, structures such as the Bibi-Khanym Mosque, Gur-e Amir Mausoleum, Shah-i Zinda Complex, and Registan conveyed diplomatic messages in a distant yet impressive manner. Architecture, as a cultural element, alongside handicrafts, literature, and music performances that distinguished palace ceremonies, as well as the gathering of artists in Samarkand, served as a visual and auditory poem for foreign diplomatic delegations, functioning as a political manifesto. The exquisite book decorations and illuminations produced within the “Herat School” of miniature art during the Timurid period were showcased as diplomatic gifts and at embassy auctions. The depictions on the walls of the ramparts and the public garden galleries silently communicated the power of the dynasty to visitors. Music was another significant artistic element that reflected Emir Timur's cultural superiority and intellectual capacity. Timur consolidated his artistic influence from the regions he conquered and brought together musicians from diverse cultures at his court, fostering that cultural dialogue. This strategy not only bolstered the economy but also enhanced diplomatic relations through empathy and interaction. Music, which found its place in court ceremonies on this aesthetic foundation, progressed in tandem with literature. Ali Şir Nevai, who worked on Turkish language unity, was a prominent politician, thinker, and patron of the arts of his time, as well as a successful writer and musician in his own right. As a key intellectual figure of the 15th century, he served as a cultural diplomat. Under his influence, Chagatai Turkish evolved into a literary language, passed down through generations across the Turkish world for centuries. Conversely, Abdülkadir Meragi was regarded as the foremost music theorist of his era, with his work focusing on music systems, instruments, and modes.

Figure: *Gur-e Amir Mausoleum, Samarkand*

Abdul Vasi-i Cebeli, Hacı Yusuf Burhan, Yusuf-ı Endegani, Mevlana Muhammed Cami, Baba Sevdai, Hacı Abdulkadir Hafız Ayni, Seyid Şemseddin Muhammed Andican, Şeyh Nayi, Gazi Mesut Kumi, Sadi Beçe, Mevlana Şemseddin Muhammed, Hüseyin Udi, Hacı Hasan Hızır Şah, Şah Kulu Giçeki, Bennai, Seyyid Bedir, Muhammed Ali, and others were musicians who significantly influenced the period. Mir Habibullah, Hacı Kemal Udi, and Ali Kermal were also esteemed masters of the oud, which was the most prestigious instrument of the Timurid period. Examining other prominent musical instruments of the period, such as the qopuz, tambour, bandir, qanun, reed, oud, kudum, rebab, kingire, naqarah, and yatagan, reveals their significant importance in both the court and the artistic realm. Like other advanced cities of the Middle Ages, Herat emerged as a central hub of civilization and state patronage. The populace's appreciation for art and artists flourished across all territories under the state's influence. Key state protocol practices, including welcoming rituals performed by highly skilled poets and singers, the establishment of toys, musical banquets, elephant parades, dancers, and captivating stage performances, reflect the customs of palace diplomacy. This court etiquette, which surpassed even the splendor of the Abbasid palaces, represents a dynamic cultural form that unites the rich traditions of Muslims, Turks, and Mongols. Musical performers and literary readers emerged as vital instruments of state prestige. In this context, music was regarded as an essential component of official acceptance and respect. The opulent cultural environment established by Amir Timur laid the groundwork for diplomacy for later dynasties, such as the Safavids and the Mughals. Although much of his time was devoted to military campaigns, Amir Timur adopted a progressive approach to the diplomatic demands of sedentary court life. His grandson, Ulugh Beg, who later relocated the center of the state back to Herat, continued his cultural legacy, and a strong commitment to protecting the arts and artists persisted.

Keywords: Cultural Diplomacy, Music, Timurid Period.

Research Area: Should choose maximum two relevant area of the conference.

İPEK YOLU GÜZERGAHINDA OSMANLI'NIN KÜLTÜREL DİPLOMASİ ARAÇLARI: HEDİYELER, ELÇİLER VE ANLATILAR (16-18. YÜZYILLAR)

Halide ASLAN¹⁵³

ÖZET

16. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu, doğu yönlü diplomatik ilişkilerinde yalnızca siyasî ve askerî değil, aynı zamanda kültürel ve sembolik araçlarla da kendisini temsil etmiştir. Bu bağlamda hediyeler, sefirler ve onlara ait anlatılar, İpek Yolu'nun çeşitli coğrafyalarında Osmanlı'nın "yumuşak gücünün" taşıyıcı unsurları olarak ön plana çıkmaktadır.

Çalışma, Buhara ve Hive Hanlıkları, Safevî ve Babür sarayları ile kurulan doğu yönlü diplomatik temaslarda kullanılan kültürel araçları tarihsel bağlamda analiz etmeyi hedeflerken; söz konusu ilişkilerin sadece siyasi değil, aynı zamanda dinî, ekonomik ve kültürel boyutlarını da dikkate almaktadır. Osmanlı diplomasi anlayışı içerisinde hediyeler, sadece nezaket göstergesi değil, aynı zamanda mesaj yüklü semboller olarak değerlendirilmiştir. Kaftanlar, kıymetli el yazmaları, murassa silahlar, halılar, değerli taşlar ve dinî kitaplar bu bağlamda "kültürel temsil nesnelere" olarak önemli bir yer tutar. Elçilerin taşıdığı bu hediyeler, Osmanlı'nın kendisini "medeniyet merkezi" olarak konumlandırma çabasının birer göstergesidir.

Bu bildiri, başta Başbakanlık Osmanlı Arşivi olmak üzere, Mühimme ve Teşrifat defterleri ile sefâretnâmelerden yararlanarak birincil kaynak temelli bir analiz sunmayı hedeflemektedir. Elçilerin anlatılarında yer bulan izlenimler, sadece Osmanlı'nın karşı tarafa bakışını değil, aynı zamanda Osmanlı merkezinin kendini nasıl gördüğüne dair önemli ipuçları taşır. Ayrıca bu metinlerde karşı tarafın sunmuş olduğu hediyeler ve tören pratiği de detaylı biçimde aktarılmakta, karşılıklı kültürel diplomasi araçlarının izleri sürülebilmektedir.

Osmanlı'nın doğuya yönelik kültürel diplomasi pratikleri, günümüz dış politika yaklaşımları için de tarihsel bir arka plan sunar. Ayrıca İpek Yolu güzergâhında yer alan şehirler arasında oluşan sembolik bağların izini sürerek, kültürel aktarımın ve temsiliyetin tarihî sürekliliğini vurgulamak da çalışmanın hedefleri arasındadır.

Bu bağlamda çalışma, Osmanlı'nın diplomatik hediyelerle gerçekleştirdiği kültürel temsili, sadece tek taraflı bir güç gösterisi olarak değil, aynı zamanda çok yönlü bir kültürel alışveriş süreci olarak ele almaktadır. Osmanlı'nın hem doğuya gönderdiği hediyeler hem de doğudan kabul ettiği armağanlar üzerinden bir kültürel diplomasi

[153] Ankara University, The Faculty of Divinity, haslan@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3143-1490.

okuması yapılacaktır. Böylece İpek Yolu sadece malların değil, anlamların da dolaşıma girdiği bir sahne olarak yeniden konumlandırılacaktır

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, İpek Yolu, diplomasi, hediyeleşme, elçi.

Çalışma Alanı: Kültürel Miras.

CULTURAL DIPLOMACY TOOLS OF THE OTTOMAN EMPIRE ALONG THE SILK ROAD: GIFT, ENVOYS AND NARRATIVES (16-18 CENTURIES)

ABSTRACT

From the 16th century onwards, the Ottoman Empire increasingly relied on cultural and symbolic instruments—beyond conventional political and military tools—to conduct diplomacy, especially in its eastward relations. In this context, gifts, diplomatic envoys, and the narratives that emerged around them functioned as crucial carriers of Ottoman “soft power” throughout the cultural and commercial corridors of the Silk Road.

The study concentrates on the diplomatic engagements between the Ottoman Empire and Eastern polities such as the Khanates of Bukhara and Khiva, the Safavid Empire, and the Mughal Court. It seeks to uncover the layered meanings behind diplomatic exchange—political, religious, economic, and symbolic. Within Ottoman diplomatic culture, gifts were not mere tokens of courtesy; they served as performative instruments imbued with intentional symbolism. Items such as embroidered kaftans, illuminated Qur’anic manuscripts, jewel-studded swords, handwoven carpets, and precious stones constituted part of the material language of diplomacy and embodied the Ottoman claim to civilizational authority.

This paper will utilize primary sources including registers from the Ottoman Archives (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), mühimme and teşrifat registers, and ambassadorial accounts (sefâretnâme). These documents provide valuable insights into the logic and structure of gift-giving ceremonies, the aesthetic and political choices behind gift selection, and the embedded meanings carried by diplomatic gestures. Notably, the travelogues of envoys reveal how the Ottoman center perceived its Eastern interlocutors, and conversely, how it sought to position itself in the broader hierarchy of Islamic and world empires. Moreover, the study examines the bilateral nature of these cultural exchanges: not only the artifacts and ceremonies initiated by the Ottomans, but also the gifts and rituals performed by Eastern powers in response.

This research contributes to both Ottoman historiography and the broader literature on international relations by offering a historical foundation for understanding soft power dynamics. The Ottoman example underscores how material culture and diplomatic rituals functioned as tools of persuasion, prestige, and inter-imperial communication across the Silk Road geography. By tracing symbolic continuities be-

tween cities and courts connected by the Silk Road, the study highlights the spatial and temporal depth of cultural diplomacy in early modern Eurasia.

In doing so, the paper reframes the Silk Road not merely as a trade route for goods, but as a stage for the circulation of meanings, values, and imperial visions. By reconstructing these gift exchanges and diplomatic encounters, the study illuminates the performative nature of imperial communication and the subtle negotiations of identity, sovereignty, and prestige embedded within Ottoman cultural diplomacy.

Keywords: Ottoman, Silk Road, Diplomacy, Gift-Giving, Ambassador.

Research Area: Cultural Heritage.

KÜLTÜREL MİRASIN AKTARIMI VE TANITIMINDA BİLGİSAYAR OYUNLARININ ROLÜ; BLACK MYTH: WUKONG ÖRNEĞİNDE

Zülfiye POLAT¹⁵⁴

ÖZET

Black Myth: Wukong adlı video oyunu, Çin'in klasik edebi metinlerinden biri olan Batı'ya Yolculuk (Journey to the West) temelinde geliştirilmiş ve bu yönüyle hem kültürel mirasın dijital ortamda yeniden temsili hem de ulusal kimliğin güçlendirilmesi açısından önemli bir örnek haline gelmiştir. Oyun, yalnızca yüksek grafik kalitesi ve yenilikçi oynanışıyla değil, aynı zamanda içerdiği mitolojik öğeler, geleneksel mimari unsurlar ve kültürel semboller aracılığıyla Çin'in tarihsel ve kültürel kodlarını görünür kılmasıyla dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Black Myth: Wukong, dijital oyunların eğlencenin ötesine geçerek kültürel aktarımın etkili bir aracı olabileceğini göstermektedir. Çin devleti de bu potansiyelin farkında olarak oyunu yumuşak güç politikalarının bir parçası olarak desteklemiş; medya organları aracılığıyla oyunun tanıtımını gerçekleştirmiş, kültürel etkinliklerle halkla etkileşim sağlamış ve kültür politikaları kapsamında oyun endüstrisine yönelik yeni teşvik planları geliştirmiştir. Oyun, küresel ölçekte büyük ilgi görmüş; kısa sürede milyonlarca kopya satarak yalnızca ekonomik başarı elde etmekle kalmamış, aynı zamanda Çin kültürünün uluslararası düzeyde görünürlüğünü artırmıştır. Bu durum, dijital oyunların günümüzde yalnızca bir tüketim ürünü değil, aynı zamanda kültürel diplomasi ve ulus markalaşması süreçlerinin etkin bir parçası haline geldiğini göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla Black Myth: Wukong, dijital oyunların kültürel mirasın korunması, yeniden inşası ve genç nesillere aktarımı açısından sahip olduğu potansiyeli somut biçimde ortaya koyan güncel ve dikkate değer bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Dijital Oyunlar, Yumuşak Güç.

Çalışma Alanı: Genç Kuşaklarda Kültürel Miras Farkındalığı.

[154] zulfiyetutar@gmail.com.

THE ROLE OF VIDEO GAMES IN THE TRANSMISSION AND PROMOTION OF CULTURAL HERITAGE: THE CASE OF BLACK MYTH: WUKONG

ABSTRACT

The video game *Black Myth: Wukong*, based on the classical Chinese novel *Journey to the West*, constitutes a significant example of how digital media can serve as a platform for the representation and transmission of cultural heritage. The game distinguishes itself not only through its high-quality graphics and innovative gameplay but also through its integration of mythological figures, traditional architectural elements, and culturally embedded symbols that vividly reflect China's historical and philosophical legacy. In this context, *Black Myth: Wukong* exemplifies the capacity of video games to transcend entertainment and function as effective tools for cultural communication and identity formation. Recognizing this potential, the Chinese government has embraced the game within its broader soft power strategy, supporting its dissemination through state media, public cultural events, and policy initiatives aimed at fostering a culturally rooted gaming industry. The game's remarkable commercial success—marked by millions of copies sold in a short time—has not only contributed economically but also enhanced the global visibility and appeal of Chinese culture. This illustrates how digital games have evolved into instruments of cultural diplomacy and nation branding in the contemporary global landscape. Therefore, *Black Myth: Wukong* offers a timely and compelling case study of the role video games can play in preserving, reconstructing, and transmitting cultural heritage to younger generations.

Keywords: Cultural Heritage, Digital Games, Soft Power

Research Area: Cultural Heritage Awareness Among Younger Generations

YENİLİKÇİ ÜRETİMDEN İHRACATA: TÜRKİYE - ÖZBEKİSTAN MOBİLYA TİCARETİ BAĞLAMINDA İNOVASYON

Arif Emre ÖLMEZTOPRAK¹⁵⁵

ÖZET

Günümüzde herhangi bir ticari pazar için, müşteri beklentileri ve talepleri değişkenlik göstermektedir. İhracat yapan firmalar için bu durum daha karmaşık bir hal almaktadır. Yereldeki uygulamalarının yanında, ilgili ihracat yapılan ülkelerin beklenti ve taleplerini de karşılamakla mükellef hale gelmektedirler. Bu çalışmamızda Bellona Mobilyanın ihracat pazarlarından biri olan Özbekistan pazarı için Ar-Ge merkezindeki inovasyon çalışmalarını izah etmiş olacağız.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, Ticaret, İhracat, Mobilya Ar-Ge Merkezi.

Çalışma Alanı: Bölgesel İnovasyon Ekosistemleri ve Ar-Ge Merkezleri.

FROM INNOVATIVE PRODUCTION TO EXPORT: INNOVATION IN THE CONTEXT OF TÜRKİYE-UZBEKISTAN FURNITURE TRADE

ABSTRACT

Today, customer expectations and demands vary for any commercial market. This situation becomes even more complex for exporting companies. In addition to local practices, they are also responsible for meeting the expectations and demands of the countries they export to. In this study, we will explain the innovation efforts at the R&D center for Uzbekistan, one of Bellona Furniture's export markets.

Keywords: Innovation, Trade, Export, Furniture R&D Center.

Research Area: Regional Innovation Ecosystems and R&D Centers.

[155] olmeztoprak@gmail.com.

ASYA'DA TEKNOLOJİ YOĞUN İHRACAT VE EKONOMİK DİNAMİKLER: İPEK YOLUNUN MODERN BİR YANSIMASI

Volkan HAN¹⁵⁶

ÖZET

Teknoloji yoğun ihracat, yüksek düzeyde araştırma-geliştirme (Ar-Ge), mühendislik ve uzmanlık bilgisi gerektiren ürünlerin uluslararası pazarlara sunulması sürecini ifade eder. Bu ihracat türü, 21. yy'da gelişmekte olan ülkeler için katma değerli üretimi artırma, küresel değer zincirlerine entegrasyon ve sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlama açısından stratejik bir öneme sahiptir. Teknoloji yoğun ürünlerin ihracatı, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı desteklemenin yanı sıra, ülkelerin rekabet gücünü artırarak küresel ticaretteki konumlarını güçlendirmektedir. Bu bağlamda, Asya coğrafyası, tarihi İpek Yolu'nun modern bir yansıması olarak, teknoloji ticaretinde kilit bir rol oynayan ülkeleri barındırmaktadır. Çin, Hong Kong, Hindistan, Türkiye, Japonya, Güney Kore, Malezya, Singapur, Tayland ve Vietnam gibi ülkeler, üretim kapasiteleri, dış ticaret hacimleri ve küresel teknoloji ağlarındaki merkezi konumlarıyla dikkat çekmektedir.

Bu çalışma, 1988-2022 dönemini kapsayan bir panel veri seti kullanılarak, seçilmiş Asya ülkelerindeki teknoloji yoğun ihracatın ekonomik etkilerini ampirik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Ekonomik büyüme, işgücü, sermaye yatırımları, yenilik faaliyetleri ve enerji tüketimi gibi sosyo-ekonomik değişkenler ile ülkeler arasındaki karşılıklı etkileşimler ve zamana bağlı gecikmeli etkiler analiz edilmiştir. Bu amaçla, değişkenler arasındaki çift yönlü ilişkileri ve dinamik yapıyı eşanlı olarak ele alan Panel Vektör Otoregresyon (Panel VAR) modeli kullanılmıştır. Model sonuçları, teknoloji yoğun ihracatın ekonomik kalkınma üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymakta; özellikle yenilik ve yatırım odaklı politikaların, bu ülkelerin küresel ticaretteki rekabet gücünü ve sürdürülebilir büyümeyi desteklediğini göstermektedir. Zamanda bölgesel gıda güvenliğini güçlendirecek stratejik bir hamle olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji yoğun ihracat, Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme, Panel Var analizi.

Çalışma Alanı: Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) çerçevesinde ekonomik entegrasyon, Sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliği.

[156] Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, volkanhan@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3180-4186.

TECHNOLOGY-INTENSIVE EXPORTS AND ECONOMIC DYNAMICS IN ASIA: A MODERN REFLECTION OF THE SILK ROAD

ABSTRACT

Technology-intensive exports refer to the process of introducing products requiring high-level research and development (R&D), engineering, and specialized knowledge to international markets. This type of export is of strategic importance for developing countries in the 21st century in terms of increasing value-added production, integrating into global value chains, and achieving sustainable economic growth. Exports of technology-intensive products not only support sustainable economic development but also strengthen countries' positions in global trade by enhancing their competitiveness. In this context, Asia, as a modern reflection of the historical Silk Road, hosts countries that play a key role in technology trade. Countries such as China, Hong Kong, India, Turkey, Japan, South Korea, Malaysia, Singapore, Thailand, and Vietnam stand out with their production capacity, foreign trade volumes, and central positions in global technology networks.

This study aims to empirically examine the economic impacts of technology-intensive exports in selected Asian countries using a panel dataset covering the period 1988-2022. The interactions and time-lagged effects between countries and socioeconomic variables such as economic growth, labor force, capital investment, innovation activities, and energy consumption were analyzed. For this purpose, a Panel Vector Autoregression (Panel VAR) model was used, which simultaneously addresses the bidirectional relationships and dynamic structure among variables. The model results reveal that technology-intensive exports have a decisive impact on economic development, and that innovation and investment-oriented policies, in particular, support these countries' competitiveness in global trade and sustainable growth.

Keywords: Technology-Intensive Exports, Sustainable Economic Growth, Panel VAR Analysis.

Research Area: Economic integration, sustainable agriculture and food security within the framework of the Belt and Road Initiative (BRI).

LOJİSTİKTE YENİ PERSPEKTİFLER: DİJİTAL İPEK YOLU'NUN TÜRKİYE-ORTA ASYA DIŞ TİCARETİNE ETKİLERİ

Nimet ELMACIOĞLU¹⁵⁷

Oğuz ÖCAL¹⁵⁸

ÖZET

Dijitalleşme süreci, uluslararası ticaretin yönünü ve lojistik altyapıların doğasını köklü biçimde dönüştürmektedir. Çin tarafından 2013 yılında başlatılan Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) kapsamında geliştirilen Dijital İpek Yolu dijital altyapı yatırımları ve teknoloji temelli iş birlikleriyle yeni bir küresel entegrasyon vizyonu sunmaktadır. Çin, 2019 itibarıyla 16 Kuşak ve Yol ortağı ülkeyle Dijital İpek Yolu kapsamında dijital iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Ayrıca Beidou uydu sistemi ile dijital navigasyon alanında Pakistan, Laos ve Tayland gibi ülkelerde stratejik teknoloji ortaklıkları geliştirmiştir. Dijital İpek Yolu, sadece dijital bağlantıyı artırmakla kalmayıp aynı zamanda fiziksel ticaret akışlarını da hızlandıran yeni lojistik koridorların inşasını teşvik etmektedir. Bu kapsamda Türkiye, coğrafi konumu ve sahip olduğu bölgesel ilişkiler ağı ile Dijital İpek Yolu'nun Batı'ya açılan kapısı konumundadır. Özellikle Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu ve Orta Koridor girişimleri aracılığıyla Türkiye alternatif bir güzergâh sunmaktadır. Bu çalışmada, Dijital İpek Yolu'nun Türkiye-Orta Asya ticaretine etkilerini değerlendirmek amacıyla ilk aşama olarak kriterlerin önem ağırlıkları DEMATEL yöntemi ile belirlenmiştir. Dokuz temel kriter üzerinden yapılan analizde dijital altyapı uyumluluğu, ticaret hacmini artırma potansiyeli ve teslim süresi kazancı en kritik faktörler olarak öne çıkmıştır. Siyasi-risk düzeyinin görece olarak düşük ağırlığı ise karar vericilerin ekonomik ve dijital entegrasyon boyutunu ön planda değerlendirdiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, Dijital İpek Yolu'nun sadece fiziki değil aynı zamanda sayısal altyapılar yoluyla dış ticareti dönüştürdüğünü ve Türkiye'nin bölgesel entegrasyonda stratejik konumunu daha da güçlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticaret, Dijital İpek Yolu, Türkiye, Orta Asya.

Çalışma Alanı: Lojistik ve ulaştırma koridorları: Dijital İpek Yolu.

[157] Kayseri Üniversitesi, nimet.elmacioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0008-5182.

[158] Kayseri Üniversitesi, oguzocal@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5729-7218.

NEW PERSPECTIVES IN LOGISTICS: THE IMPACT OF THE DIGITAL SILK ROAD ON TURKEY-CENTRAL ASIA FOREIGN TRADE

ABSTRACT

The process of digitalization is fundamentally transforming the direction of international trade and the nature of logistics infrastructures. Developed within the framework of the Belt and Road Initiative (BRI) launched by China in 2013, the Digital Silk Road presents a new vision of global integration through digital infrastructure investments and technology-based collaborations. As of 2019, China had signed digital cooperation agreements with 16 partner countries under the Digital Silk Road. Moreover, through the Beidou satellite system, China has established strategic technology partnerships in the field of digital navigation with countries such as Pakistan, Laos, and Thailand. The Digital Silk Road not only enhances digital connectivity but also promotes the construction of new logistics corridors that accelerate the flow of physical trade. In this context, Turkey, with its strategic geographical position and extensive regional network, serves as the western gateway of the Digital Silk Road. Particularly through initiatives like the Baku–Tbilisi–Kars Railway and the Middle Corridor, Turkey offers an alternative trade route. In this study, as a first step toward evaluating the impact of the Digital Silk Road on Turkey–Central Asia trade, the importance weights of the criteria were determined using the DEMATEL method. Among the nine core criteria analyzed, digital infrastructure compatibility, potential to increase trade volume, and delivery time efficiency emerged as the most critical factors. The relatively low weight assigned to political-risk level indicates that decision-makers prioritize economic and digital integration aspects. These findings reveal that the Digital Silk Road transforms foreign trade not only through physical corridors but also through digital infrastructures, further strengthening Turkey’s strategic role in regional integration.

Keywords: International Trade, Digital Silk Road, Turkey, Central Asia.

Research Area: Logistics and Transportation Corridors: The Digital Silk Road.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL KALKINMADA EKOTURİZM GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Çetin BEKTAŞ¹⁵⁹

ÖZET

Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın en önemli itici güçlerinden birisi de ekoturizmdir. Eko turizm; doğa, tarım ve kültürel mirasla bütünleşmiş bir turizm türüdür. Bu turizm türü; kırsal alanlar, göller ve nehirlerin olduğu bölgelere odaklanır. Ekoturizm; doğal çevreyi koruma, yerel kültürleri destekleme ve ekonomik refahı artırma potansiyeli taşır. Bu turizm türü doğru şekilde uygulandığında kırsal bölgeler için sürdürülebilir kalkınmaya önemli derecede destek sağlar. Aynı zamanda elde edilen gelirin kırsal bölgelere adil bir şekilde dağıtılmasında kritik rol oynar. Bununla birlikte refahın tabana yayılmasında etkili bir rol üstlenir. Aynı zamanda ekoturizmin faydaları geniş bir kitleye ulaşır ve büyük şehirlere göçün önüne geçilebilir. Ekoturizm girişimcilik eğitim programları, yerel halka ekoturizm işletmelerini yönetme, hizmet kalitesini artırma, yerel ürünleri pazarlama gibi konularda gerekli bilgileri kazandırır. Ekoturizm girişimcilik eğitimi ile yerel halk, pasif bir gözlemci olmaktan çıkıp, ekoturizm faaliyetlerinin aktif bir paydaşı haline gelir. Ekonomik bağımsızlık ve kendine güvenleri artan yerel girişimciler kendi bölgelerinin sürdürülebilir kalkınmasında daha güçlü bir rol oynarlar.

Çalışmamızın amacı; sürdürülebilir kırsal kalkınmada ekoturizm girişimcilik eğitiminin önemini açıklamaktır. Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak “nitel araştırma yöntemi” tercih edilmiştir. Nitel araştırma yönteminde doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırma, belirli bir çalışmayla ilgili belge ve kayıtların incelenmesinden elde edilen verilerin yorumlanmasını ifade eder. Çalışmamızda sürdürülebilir kırsal kalkınma için bir ekoturizm ve girişimcilik eğitimi modeli sunulmaktadır.

Herhangi bir bölgedeki turizm potansiyelin tam olarak açığa çıkarılabilmesi için ekoturizm girişimcilik eğitimi temel bir unsurdur. Ekoturizm girişimcilik eğitimi, öncelikle katılımcılara çevre bilinci kazandırır. Ziyaretçilerin ve yerel halkın doğal kaynakları korumasını sağlar. Bu şekilde girişimciler yerel el sanatları, mutfak kültürü ve tarihi mekânlar hakkında daha geniş bir vizyona ulaşabilirler. Bunun yanında yerel halkı biyoçeşitliliğin önemi ve ekosistemlerin korunması konusunda bilgilendirir. Bu yüzden ekoturizm girişimcilik eğitimi kırsal kalkınma kritik rol oynar. Ekoturizm girişimcilik eğitimi sayesinde, yerel girişimciler ekoturizmin sadece bir eğlence aktivitesi olmadığını, aynı zamanda doğayı koruma aracı olduğunu öğrenirler. Eğitim,

[159] Tokat Gaziosmanpaşa University, E-Mail: cetin.bektas@gop.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-0078-3469.

girişimcilere yerel fırsatlardan en iyi şekilde yararlanma konusunda rehberlik eder. Ekoturizm girişimcilik eğitimi; sŸrdŸrŸlebilir iş modellerinin geliştirilmesi, pazarlama stratejileri ve finansal yŸnetim gibi temel konularda girişimcilere yeni bilgiler kazandırır. Bu bilgiler, doğal alanlara verilen zararın minimize edilmesine, hatta pozitif katkılar sağlamasına yardımcı olur. Ekoturizm girişimcilik eğitimi olmadan, kırsal bŸlgelerde uygulanan turizm faaliyetleri kontrolsŸz bŸyŸyebilir ve doğal kaynakların tahribine neden olur. Bu yŸzden sŸrdŸrŸlebilir kırsal kalkınmanın Ÿnemli aktŸrlerinden birisi ekoturizm girişimcilik eğitimi olarak kabul edilebilir.

Anahtar Kelimeler: SŸrdŸrŸlebilirlik, Kırsal Kalkınma, Ekoturizm Girişimcilik Eğitimi.

THE IMPORTANCE OF ECOTOURISM ENTREPRENEURSHIP TRAINING IN SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT

ABSTRACT

Ecotourism is one of the most important driving forces of sustainable rural development. Ecotourism is tourism integrated with nature, agriculture, and cultural heritage. This type of tourism focuses on rural areas, regions with lakes and rivers. Ecotourism can protect the natural environment, support local cultures, and increase economic prosperity. When properly implemented, this type of tourism supports sustainable development in rural areas. It also plays a critical role in the fair distribution of income to rural areas. Moreover, it plays an effective role in spreading prosperity to the grassroots. At the same time, the benefits of ecotourism reach a broad audience and can prevent migration to big cities. Ecotourism entrepreneurship training programs provide local people with the necessary knowledge to manage ecotourism businesses, improve service quality, and market local products. With ecotourism entrepreneurship training, local people cease to be passive observers and become active stakeholders in ecotourism activities. Local entrepreneurs with increased economic independence and self-confidence play a stronger role in the sustainable development of their regions.

Our study aims to explain the importance of ecotourism entrepreneurship training in sustainable rural development. In this study, the "qualitative research method" was preferred. Document analysis was used as a qualitative research method. Qualitative research interprets data from examining documents and records related to a specific study. Our study presents an ecotourism and entrepreneurship training model for sustainable rural development.

Ecotourism entrepreneurship training is fundamental for fully revealing any region's tourism potential. Ecotourism entrepreneurship training primarily provides participants with environmental awareness. It ensures that visitors and local people protect natural resources. In this way, entrepreneurs can achieve a broader vision about local handicrafts, culinary culture, and historical sites. Besides, it informs local people about the importance of biodiversity and the protection of ecosystems. Therefore, ecotourism entrepreneurship training plays a critical role in rural develop-

ment. Through ecotourism entrepreneurship training, local entrepreneurs learn that ecotourism is not just a recreational activity, but also a tool for nature conservation. The training guides entrepreneurs on how to take advantage of local opportunities best. Ecotourism entrepreneurship training provides new knowledge on fundamental topics such as developing sustainable business models, marketing strategies, and financial management. This knowledge helps minimize damage to natural areas and even provides positive contributions. Without ecotourism entrepreneurship education, tourism activities in rural areas can grow uncontrollably, destroying natural resources. Therefore, ecotourism entrepreneurship education is a key factor in sustainable rural development.

Keywords: Sustainability, Rural Development, Ecotourism, Entrepreneurship Education.

FRANKOFON DÜNYADA FRANSIZCA: RESMİ DİL STATÜSÜNÜN SOSYO-POLİTİK YANSIMALARI

Uğur AYGÜN¹⁶⁰

ÖZET

Bu çalışma, Fransızcanın resmi dil statüsüne sahip olduğu Frankofon ülkelerdeki sosyo-politik yansımaları incelemeyi amaçlamaktadır. Fransızca, özellikle Afrika, Karayipler ve Güneydoğu Asya'da, tarihsel olarak sömürgecilik sürecinin bir mirası olarak kurumsal dil statüsünü korumaktadır. Çalışmada, seçilen ülkelerde Fransızcanın devlet, hukuk, eğitim ve medya alanlarında oynadığı rol ile yerel dillerle kurduğu ilişki analiz edilmektedir. Ayrıca, dil politikalarının ulusal kimlik, kültürel aidiyet ve toplumsal eşitsizlik üzerindeki etkileri sorgulanmaktadır. Senegal, Kamerun, Haiti ve Vietnam gibi örnekler üzerinden yapılan karşılaştırmalı analizlerde, Fransızcanın resmi dil olarak sürdürülmesinin getirdiği avantajlar ve sorunlar ortaya konulmaktadır. Araştırma, Fransızcanın yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel ve politik bir güç unsuru olarak nasıl işlev gördüğünü göstermektedir. Sonuçlar, çokdillilik politikalarının sürdürülebilirliği açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fransızca, Fransa, Frankofoni, Dil, Kültür.

Çalışma Alanı: Kültürel Miras.

THE FRENCH LANGUAGE IN THE FRANCOPHONE WORLD: SOCIO-POLITICAL IMPLICATIONS OF ITS OFFICIAL STATUS

ABSTRACT

This study aims to examine the socio-political implications of the French language's official status in Francophone countries. In regions such as Africa, the Caribbean, and Southeast Asia, French has historically retained its institutional role as a legacy of colonialism. The research analyzes how French functions in government, law, education, and media, while also exploring its relationship with local languages. Particular attention is given to how language policies influence national identity, cultural belonging, and social inequalities. Through a comparative analysis of selected countries such as Senegal, Cameroon, Haiti, and Vietnam, the study highlights both the advantages and challenges associated with maintaining French as an official language. The findings

[160] Karamanoğlu Mehmetbey University, winnerugur@gmail.com, ORCID 0000-0003-2306-1394.

demonstrate that French serves not only as a means of communication but also as a tool of cultural and political power. Ultimately, the research offers significant insights into the sustainability of multilingual language policies in postcolonial contexts.

Keywords: French, France, Francophonie, language, culture.

Research Area: Cultural heritage.

ESG SKORLARININ FİNANSAL PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BIST ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hilal Merve ALAGÖZ¹⁶¹

ÖZET

Bu çalışma, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performansının şirketlerin finansal performansı üzerindeki etkisini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, 2014–2023 döneminde Borsa İstanbul’da (BIST) işlem gören BIST Sürdürülebilirlik endeksine dâhil şirketleri kapsamaktadır. Amaç, kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarının piyasa temelli ve muhasebe temelli performans göstergeleri üzerindeki etkisini ampirik olarak değerlendirmektir.

Kurumsal sürdürülebilirlik performansını temsil eden ESG skorları Refinitiv veri tabanından elde edilmiştir. Finansal performansın ölçümünde piyasa temelli değişken olarak yıllık hisse senedi getirisi ve muhasebe temelli değişken olarak aktif kârlılık oranı kullanılmaktadır. Ayrıca, şirket kaldıraç oranı, tarihsel beta ve borçlanma maliyeti de kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiştir.

Ekonometrik analiz süreci hâlen devam etmektedir. Bununla birlikte, literatürdeki mevcut bulgular doğrultusunda, analizler sonucunda ESG performansının finansal performans üzerinde pozitif bir etki yaratacağı öngörülmektedir. Elde edilecek bulguların, gelişmekte olan piyasa koşullarında ESG-finansal performans ilişkisini daha ayrıntılı biçimde ortaya koyması beklenmektedir. Çalışma, sürdürülebilir finans ve yeşil ekonomi literatürüne katkı sunmayı hedeflemekte; aynı zamanda yatırımcılar, düzenleyici otoriteler ve şirket yöneticileri açısından ESG raporlamalarının firma değerlemesindeki rolüne ilişkin politika önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: ESG Skoru, Hisse Senedi Getirisi, Panel Veri Analizi, Firma Değeri, Sürdürülebilir Finans.

Çalışma Alanı: Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi.

[161] Galatasaray Üniversitesi, hurvealagoz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2623-1638.

THE IMPACT OF ESG SCORES ON FINANCIAL PERFORMANCE: A STUDY ON THE BIST

ABSTRACT

This study aims to examine the impact of environmental, social, and governance (ESG) performance on corporate financial performance. The research focuses on companies listed on the Borsa Istanbul (BIST) Sustainability Index over the period 2014–2023. The objective is to empirically assess the influence of corporate sustainability practices on both market-based and accounting-based performance indicators.

ESG scores, which reflect firms' sustainability performance, were obtained from the Refinitiv database. Annual stock return was employed as a market-based performance indicator, while return on assets (ROA) served as an accounting-based metric. In addition, leverage ratio, historical beta, and cost of debt were incorporated into the model as control variables.

Although the econometric analysis is still underway, preliminary expectations, informed by the existing literature, suggest that ESG performance positively affects financial performance. The anticipated findings aim to offer deeper insights into the ESG–performance nexus within the context of emerging markets. This study seeks to contribute to the literature on sustainable finance and the green economy, and to inform policy discussions concerning the role of ESG reporting in corporate valuation for investors, regulators, and corporate managers.

Keywords: ESG Score, Stock Return, Panel Data Analysis, Firm Value, Sustainable Finance.

Field of Study: Sustainable Green Economy.

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ KAPSAMINDA EKONOMİK KARMAŞIKLIK, REKABETÇİLİK VE KALKINMA DİNAMİKLERİ

Birol MERCAN¹⁶²

Feyza ÖZEL¹⁶³

ÖZET

21. yüzyılın küresel ekonomi-politik yapısında yeniden şekillenen güç dengeleri, ülkelerin kalkınma stratejilerini dönüştürürken, özellikle Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), bu dönüşümün merkezinde yer almaktadır. Çin'in 2013 yılında başlattığı bu büyük ölçekli stratejik girişim, yalnızca altyapı yatırımlarıyla sınırlı kalmayıp, katılımcı ülkelerdeki ekonomik yapılar, ticaret akışları ve üretim profilleri üzerinde de belirleyici etkiler yaratmaktadır.

Bu bağlamda, BRI ülkelerinde sürdürülebilir kalkınmayı anlamak için geleneksel makroekonomik göstergelerin ötesine geçmek ve ülkelerin üretim yapılarına ilişkin daha derinlemesine bilgi sunan göstergelere başvurmak gerekmektedir. Bu noktada, son yıllarda giderek artan bir şekilde kalkınma iktisadında kullanılan Ekonomik Karmaşıklık Endeksi (ECI), ülkelerin üretim çeşitliliği ve bilgi yoğunluğu düzeyini ölçerek, uzun vadeli büyüme potansiyelleri hakkında güçlü öngörüler sunmaktadır. ECI, ülkelerin yalnızca ne kadar ürettiklerini değil ne tür ürünleri ihraç ettiklerini ve bu ürünlerin küresel rekabet düzeyini analiz etmeye olanak tanır.

Yapılan bu çalışmada, BRI kapsamındaki ülkelerin ekonomik karmaşıklık düzeyleri, rekabetçilik kapasiteleri ve kalkınma stratejileri arasındaki ilişki, kavramsal ve kuramsal düzeyde ele alınmaktadır. Çalışma, Ekonomik Karmaşıklık Teorisi ile Rekabetçilik Endeksleri, yapısal dönüşüm ve ihracata dayalı büyüme modelleri arasında kuramsal bir bağ kurmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, BRI ülkeleri arasında doğal kaynak bağımlılığı, endüstriyel çeşitlilik, teknolojik derinlik ve kurumsal kapasite gibi faktörlerin ekonomik karmaşıklık ve kalkınma üzerindeki rolü de tartışılmaktadır. Ayrıca, bazı BRI ülkelerinin başarılı yapısal dönüşüm örneklerine yer verilerek, ekonomik karmaşıklığın artırılmasına yönelik önerilere de değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Karmaşıklık, Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Kalkınma Stratejileri

[162] Necmettin Erbakan Üniversitesi, bmercan@erbakan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1587-3643.

[163] Necmettin Erbakan Üniversitesi, feyzacanozel@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0005-0668

ECONOMIC COMPLEXITY, COMPETITIVENESS, AND DEVELOPMENT DYNAMICS WITHIN THE BELT AND ROAD INITIATIVE FRAMEWORK

ABSTRACT

As the reshaping balance of power in the global economic-political structure of the 21st century transforms countries' development strategies, the Belt and Road Initiative (BRI), which connects Asia, Europe, and Africa, is at the heart of this transformation. This large-scale strategic initiative, launched by China in 2013, is not limited to infrastructure investments but also has decisive impacts on the economic structures, trade flows, and production profiles of participating countries.

In this context, to understand sustainable development in BRI countries, it is necessary to go beyond traditional macroeconomic indicators and utilize indicators that provide more in-depth information about countries' production structures. In this regard, the Economic Complexity Index (ECI), increasingly used in development economics in recent years, offers powerful insights into countries' long-term growth potential by measuring their level of production diversity and knowledge intensity. The ECI allows for the analysis of not only the amount of production countries produce but also the types of products they export and the global competitiveness of these products.

This study examines the relationship between the economic complexity, competitiveness, and development strategies of countries within the BRI at conceptual and theoretical levels. The study aims to establish a theoretical link between Economic Complexity Theory and Competitiveness Indices, structural transformation, and export-led growth models. It also discusses the role of factors such as natural resource dependence, industrial diversity, technological depth, and institutional capacity on economic complexity and development among BRI countries. Furthermore, it provides examples of successful structural transformations in some BRI countries, and offers suggestions for increasing economic complexity.

Keywords: Economic Complexity, Belt and Road Initiative (BRI), Development Strategies.

IMPROVING STUDENTS' INFORMATION LITERACY THROUGH DIGITAL PEDAGOGICAL TOOLS IN HIGHER EDUCATION

Jaloladdin SADULLAEV¹⁶⁴

ABSTRACT

Information literacy has become one of the central competencies required of students in higher education, particularly in the context of the exponential growth of digital knowledge resources and the global shift toward technology-mediated learning. As the boundaries between reliable scholarship and unverified online content continue to blur, students are increasingly challenged not only to locate information, but also to critically evaluate, organize, and use it in ethical and academically appropriate ways. The ability to engage meaningfully with information is therefore recognized as a prerequisite for academic success, lifelong learning, and professional competitiveness in the knowledge economy.

This article explores the potential of digital pedagogical tools to enhance students' information literacy skills, with a focus on higher education institutions in Uzbekistan. Specifically, the study examines how technologies such as Learning Management Systems (LMS), digital libraries, citation management software, and collaborative online platforms can improve students' ability to search for scholarly materials, assess the credibility of sources, manage information systematically, and adhere to academic integrity standards.

The research employs a mixed-methods design that integrates literature review, survey-based analysis, and classroom observation. Data were collected from 160 undergraduate students at Urgench State Pedagogical Institute, who participated in courses where digital tools were incorporated into the teaching and learning process. Surveys captured self-reported levels of confidence and skill development in areas of information literacy, while classroom observations provided insights into how students actually interacted with digital resources in practice.

Findings suggest that the structured integration of digital tools substantially improves students' critical engagement with information. For example, LMS platforms not only organize learning materials but also encourage students to explore supplementary sources independently. Citation management software helps reduce plagiarism while teaching proper referencing skills, and collaborative platforms foster peer-to-peer learning and shared responsibility in the knowledge construction process.

[164] Teacher at Foreign philology department, Urgench State Pedagogical Institute Independent researcher at the National Pedagogical University of Uzbekistan named after Nizami, jsadullaev@urspi.uz, sadullaev.urspi@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-3163-651X>.

Beyond the local context, the study compares these results with international practices in the United States, Europe, and East Asia, where the systematic use of digital pedagogical tools has long been embedded in higher education strategies. The comparative analysis highlights both convergences and divergences, showing that while Uzbek higher education has made significant progress, further efforts are required to reach the level of digital integration achieved in advanced systems.

The article concludes with practical recommendations for higher education institutions, including investing in digital infrastructure, embedding information literacy into curricula, training faculty in digital pedagogy, and promoting international collaboration. These measures are essential for building an educational environment where students are not only consumers of information but also critical, ethical, and innovative participants in the digital knowledge society.

Keywords: Information literacy, Digital pedagogy, Independent learning, Critical thinking, Academic integrity.

KAFKAS DANSI LİSANI

Belma KARAKURT¹⁶⁵

Dilay KUŞ¹⁶⁶

Ayşenaz HAVUÇCU¹⁶⁷

ÖZET

Bu çalışma, Kafkas göçmenlerine ait halk danslarını inceleyerek kültürel mirasın korunması, tanıtılması ve genç kuşaklara aktarılması amacıyla hazırlanmıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte gençler arasında yabancı müzik ve dans akımlarına yönelim artmakta; bu durum, geleneksel değerlerden uzaklaşma ve kültürel kimlikte aşınmaya neden olmaktadır. Halk dansları yalnızca bir eğlence biçimi değil, aynı zamanda geçmişle bağ kurmayı sağlayan güçlü bir kültürel ifade alanıdır. Sadece ritmik hareketlerden ibaret olmayıp, toplumların kültürel hafızasını, duygusal dünyasını ve sosyal yapısını yansıtan çok katmanlı bir iletişim biçimidir. Bu nedenle geleneksel halk oyunlarının yaşatılması, toplumsal belleğin korunması açısından kritik öneme sahiptir.

Kars yöresi, tarih boyunca birçok kültürün kesişme noktası olmuş; Kafkas halklarıyla yoğun etkileşim içinde bulunan, zengin bir kültürel mozaığe ev sahipliği yapmıştır. Bu zenginliğin en belirgin yansımalarından biri de Kafkas danslarıdır. Kars'ta özellikle Ahıska, Terekeme, Azeri ve Çerkez topluluklarının etkisiyle şekillenen bu danslar, tüm Türk cumhuriyetlerinin ortak dansı olması nedeniyle ele alınmıştır. Araştırma kapsamında herhangi bir nicel yöntem ya da istatistiksel analiz kullanılmamıştır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiş; görsel veriler, dans figürlerinin yapısal çözümlenmeleri ve kültürel bağlamdaki işlevleri yorumlanmıştır. Halk oyunlarının anlatım gücü, sembolik değerleri ve sosyal etkileri analiz edilmiştir.

İncelenen oyunlar arasında Hoş Gelişler Ola, Şeyh Şamil, Kazağı, Şeker Oğlan, Han Kızları, Anı Pappürüsü ve Kentvari yer almaktadır. Sonuç olarak, halk danslarının milli duyguları pekiştirdiği, ekip ruhu ve sosyal dayanışmayı güçlendirdiği, bireysel ve toplumsal gelişime katkı sağladığı görülmüştür. Bu yönüyle halk oyunları, kültürel sürdürülebilirliğin taşıyıcı unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kafkas Dansları, Kültürel Miras, Kuşaklar Arası Aktarım.

Çalışma Alanı: Kültürel Miras, Gençlik Çalışmaları.

[165] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, bkarakurt76@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-7098-9088>.

[166] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, dilaykus070@icloud.com.

[167] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, ayşenaz.havuccu@gmail.com.

THE LANGUAGE OF CAUCASIAN DANCE

ABSTRACT

This study examines the folk dances of Caucasian immigrants with the aim of preserving, promoting, and transmitting cultural heritage to younger generations. With globalization, there is an increasing tendency among young people towards foreign music and dance trends, leading to a detachment from traditional values and erosion of cultural identity. Folk dances are not merely a form of entertainment but also a powerful medium of cultural expression that connects the past and present. They are not limited to rhythmic movements; rather, they represent a multi-layered form of communication reflecting the cultural memory, emotional world, and social structure of communities. Therefore, preserving traditional folk dances is crucial for maintaining collective memory.

The Kars region has historically been a crossroads of many cultures, hosting a rich cultural mosaic shaped by intense interactions with Caucasian peoples. One of the most prominent reflections of this richness is Caucasian dances. These dances, influenced particularly by the Ahiska, Terekeme, Azerbaijani, and Circassian communities in Kars, have been studied as a common dance tradition among all Turkic republics. No quantitative methods or statistical analyses were used in this research. The study was conducted within the framework of a qualitative research approach, analyzing visual data, structural interpretations of dance figures, and their functions in cultural contexts. The expressive power, symbolic values, and social impacts of folk dances were examined.

The dances analyzed include Hoş Gelişler Ola, Şeyh Şamil, Kazağı, Şeker Oğlan, Han Kızları, Anı Pappürüsü, and Kentvari. The findings reveal that folk dances strengthen national sentiments, enhance teamwork and social solidarity, and contribute to individual and societal development. In this regard, folk dances are considered a vital element of cultural sustainability.

Keywords: Caucasian dances, Cultural heritage, Intergenerational transmission.

Research Area: Cultural heritage, Youth studies.

KİLİM MOTİFLERİNİN OTOMOBİLLERDEKİ TASARIM YOLCULUĞU

Gülten TİSKE GENÇER¹⁶⁸

Nisa Nur ÖZTÜRK¹⁶⁹

Mustafa ALDEMİR¹⁷⁰

ÖZET

Geçmişini unutan ve kültüründen uzaklaşan toplumlar, zamanla kimliklerini yitirir ve yozlaşır. Kültürel kimliğimizin en anlamlı ve yaşayan belgeleri el sanatlarımızdır. Anadolu'nun sembolü kültürel mirasımız kilim motiflerinin renkli geçmişi, yalnızca geleneksel evlerde değil, modern yaşam alanlarında ve günlük hayatta da kendine yer bulmalıdır. Projemizde, geleneksel Türk kilim motiflerinin modern otomobil aksesuarlarında uygulanabilirliği ve etkisi incelenmiştir. Yaptığımız literatür taramalarında benzer çalışmaların eksikliği görülmüştür. Evrenselliğe ulaşmak, kültürel mirasımızı gelecek kuşaklara aktarmak gerekmektedir. Bu fikir projemize ilham kaynağı olmuştur.

Projemizde otomobillerde tasarım yapılacak alanlar belirlenmiş ve eskizler oluşturulmuştur. Belirlenen motifler estetik ve anlam açısından incelenmiş ve modernize edilmiştir. Bu eskizler dijital ortama aktarılmış, grafik tasarım yazılımları kullanılarak uzman yardımıyla otomobil tasarımlarına uyarlanmıştır. Ayrıca, yapay zekâ destekli animasyon videosu hazırlanmıştır.

Hedef kitlenin görüş ve tercihlerini belirlemek amacıyla 439 kişinin katıldığı 10 sorudan oluşan anket çalışması gerçekleştirilmiştir. İç tutarlılığı Cronbach's Alpha yöntemiyle ölçülmüş ve 0,941 değeri elde edilmiştir. Bu yüksek değer, anketin güvenilirliğini ve soruların tutarlılığını göstermektedir. Ölçek için ortalama 37,81, varyans 77,435 ve standart sapma 8,800 bulunmuştur. Bu değerler, katılımcı cevaplarının çeşitlilik gösterdiğini belirtmektedir. Sonuçlar 18-34 yaş arası gençlerin motifler hakkında düşük bilgi düzeyinde olduğunu (%46,3- %53,5) göstermektedir.

Bu durum, kültürel mirasın aktarılması açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Kültürel mirasın korunması, değerlerin sürdürülebilirliği için acilen ele alınması gereken kritik bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Bu düşüncelerden yola çıkarak, kültürel motiflerle tasarımlar yapılmış, modern yaşama entegre edilmiş ve kültürel mirasımız olan motiflerin gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmıştır.

[168] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, gulten.sanat@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0008-3469-4887.

[169] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, nisanur09.09@gmail.com, ORCID ID: 0009-0000-7879-2261.

[170] Hacettepe Üniversitesi, aldemirmustafa207@gmail.com, ORCID ID:0009-0005-1408-8941.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Motif, Otomobil Tasarım.

Çalışma Alanı: Kültürel Mirasın Ekonomi ile Entegrasyonu: Kreatif Endüstriler, TÜBİTAK.

THE DESIGN JOURNEY OF RUG MOTIFS IN CARS

ABSTRACT

Societies that forget their past and distance themselves from their culture lose their identity and degenerate over time. The most meaningful and living documents of our cultural identity are our handicrafts. The colorful history of rug motifs, a symbol of Anatolia's cultural heritage, should find a place not only in traditional homes but also in modern living spaces and daily life. Our project examined the applicability and impact of traditional Turkish rug motifs in modern automobile accessories. Our literature review revealed a lack of similar studies. It is necessary to achieve universality and pass on our cultural heritage to future generations. This idea inspired our project.

In our project, we identified areas for design in automobiles and created sketches. The identified motifs were examined and modernized for aesthetic and semantic purposes. These sketches were then transferred to digital media and, with the help of expert graphic design software, adapted to automobile designs. Additionally, an artificial intelligence-supported animation video has been prepared.

A survey consisting of 10 questions was conducted with 439 participants to determine the opinions and preferences of the target audience. Internal consistency was measured using Cronbach's Alpha, with a value of 0.941. This high value demonstrates the reliability of the survey and the consistency of the questions. The scale's mean was 37.81, variance was 77.435, and standard deviation was 8.800. These values indicate a wide range of participant responses. The results indicate that young people aged 18-34 have a low level of knowledge about motifs (46.3%-53.5%).

This situation poses a threat to the transmission of cultural heritage. The preservation of cultural heritage is a critical issue that must be addressed urgently to ensure the sustainability of these values. Based on these considerations, designs have been created with cultural motifs, integrated into modern life, and the motifs that constitute our cultural heritage have been passed on to future generations.

Keywords: Sustainability, Motif, Automobile Design.

Research Area: Integration of Cultural Heritage with the Economy: Creative Industries, TÜBİTAK.

YAPAY ZEKA DESTEKLİ ETKİNLİKLER İLE AKRANIM ARKADAŞIM

Gülşen METİN^[171]

ÖZET

Son yıllarda eğitim ortamlarında önemli bir sorun olarak öne çıkan akran zorbalığı, öğrencilerin psikososyal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu proje, Karaman Bilim ve Sanat Merkezi'nde destek sınıfında öğrenim gören 20 öğrenciyeyönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı, akran zorbalığını tespit etmek ve öğrencilere akran nezaketi bilincini kazandırmaktır. Bu proje, Karaman Bilim ve Sanat Merkezi'nde destek sınıfında okuyan 20 öğrenciyeyönelik olarak gerçekleştirilmiş olup, akran zorbalığını önlemek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzinleri Yönergesi doğrultusunda öğrencilere Akran Zorbalığı Ölçeği uygulanmış, ilk test sonuçları sınıf ortamında akran zorbalığının yaygın olduğunu göstermiştir. Zorbalığı önlemek ve akran nezaketi bilincini kazandırmak amacıyla çeşitli etkinlikler uygulanmıştır: Yapay zeka destekli hikâyeler oluşturularak Web 2.0 ile aracı olan StoryJumper ile e-kitap hâline getirilmiş ve seslendirilmiş, 3 boyutlu yazıcı ile akran nezaketi temalı anahtarlıklar tasarlanmış, araçlar hazırlanıp boyanmıştır. Son test sonuçları, bu etkinliklerin öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Sözel zorbalık oranı %50'den %10'a düşerken, fiziksel zorbalık tamamen ortadan kalkmıştır. Öğrencilerin %90'ı akran nezaketini öğrendiğini ve uyguladığını ifade etmiştir. SPSS analizleri, yapılan etkinliklerin istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığını göstermiştir ($t(19) = 2.45, p < 0.05$). Bu proje, yapay zeka ve tasarım odaklı etkinliklerin akran nezaketi kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Benzer çalışmaların daha geniş öğrenci gruplarında uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akran Nezaketi, Akran Zorbalığı, Yapay Zeka, E-Kitap.

Çalışma Alanı: Eğitimde Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Öğrenme Analitiği, Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kapsayıcı Politikalar.

[171] Karaman Bilim ve Sanat Merkezi, gulsenmetin2011@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0363-0289.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE-SUPPORTED ACTIVITIES WITH MY PEER FRIEND

ABSTRACT

Peer bullying, which has emerged as a significant problem in educational environments in recent years, has a negative impact on students' psychosocial development. This project was carried out for 20 students attending a support class at the Karaman Science and Art Centre. The aim of the project is to identify peer bullying and raise awareness of peer kindness among students. This project was carried out for 20 students attending the support class at the Karaman Science and Art Centre and was designed to prevent peer bullying. Within the scope of the study, the Peer Bullying Scale was administered to students in accordance with the Ministry of National Education Research Permits Guidelines, and the initial test results showed that peer bullying was prevalent in the classroom environment. Various activities were implemented to prevent bullying and promote peer kindness awareness: Artificial intelligence-supported stories were created, converted into e-books using the Web 2.0 tool StoryJumper, and narrated. Key rings with a peer kindness theme were designed using a 3D printer, and bookmarks were prepared and painted. The final test results showed that these activities had a positive effect on the students. The rate of verbal bullying fell from 50% to 10%, while physical bullying disappeared completely. Ninety percent of students stated that they had learned and applied peer kindness. SPSS analyses showed that the activities made a statistically significant difference ($t(19) = 2.45, p < 0.05$). This project demonstrates that artificial intelligence and design-focused activities are effective in fostering peer kindness. It is recommended that similar studies be conducted with larger groups of students.

Keywords: Peer kindness, peer bullying, artificial intelligence, e-books.

Research Area: Artificial intelligence in education, big data and learning analytics, equal opportunities and inclusive policies in education.

DİL ÖĞRETİMİNDEN KÜLTÜRLERARASI ARABULUCULUĞA: ÖĞRETMEN MESLEKİ GELİŞİMİ İÇİN BİR ÇERÇEVE

Cemile DOĞAN¹⁷²

ÖZET

Küresel hareketlilik ve artan kültürel çeşitlilik bağlamı, İngilizce öğretmenlerinin yalnızca dil eğitmeni olarak değil, aynı zamanda kültürlerarası arabulucular olarak da hareket etmelerini gerekli kılmaktadır. Bu değişim, öğretmen mesleki gelişiminin yeniden kavramsallaştırılmasını gerektirmekte ve kültürlerarası iletişimsel yeterliğin (ICC), dil eğitiminin merkezine yerleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Dil, kültürden ayrı düşünülemez ve kültürler arası başarılı iletişim yalnızca dilsel farklılıklarla sağlanamaz—farkındalık, empati ve farklı dünya görüşleri arasında gezinme yetisi gerektirir (Byram, 1997; Liddicoat & Scarino, 2013).

Bu sunum, İngilizce öğretmenlerinin sınıf içi öğretimlerinde kültürlerarası farkındalık ve duyarlılığı açıkça teşvik eden mesleki gelişim çerçeveleri aracılığıyla nasıl desteklenebileceğini araştırmaktadır. Alandaki temel literatür (Sercu, 2005; Lázár et al., 2007; Zhu, 2011), dil öğretmenlerinin kendi kültürel konularını sorgularken, kapsayıcı ve kültürel açıdan duyarlı öğrenme ortamları yaratmayı amaçlayan pedagojik stratejiler geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmada, kültürler arasında anlayış geliştirmeyi kolaylaştıran, karşılıklı saygı ve eleştirel etkileşimi teşvik eden kültürlerarası arabuluculara dönüşmeleri için öğretmenlere yardımcı olacak stratejiler ortaya konmaktadır. Ayrıca, 21. yüzyıl sınıflarındaki kültürlerarası iletişim gereklilikleriyle uyumlu, dönüştürücü bir İngilizce öğretimi mesleki gelişim yaklaşımını savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İngilizce Öğretimi, Kültürlerarası İletişim, Mesleki Gelişim.

FROM LANGUAGE TEACHING TO INTERCULTURAL MEDIATION: A FRAMEWORK FOR TEACHER PROFESSIONAL GROWTH

ABSTRACT

The context of global mobility and increasing cultural diversity require English language teachers to act no longer solely as language instructors but also as inter-

[172] Necmettin Erbakan Üniversitesi, cemiledogan370@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5246-6692.

cultural mediators. This shift calls for a reconceptualization of teacher professional development, placing intercultural communicative competence (ICC) at the core of language education. Language is inseparable from culture, and successful communication across cultures demands more than linguistic variations—it requires awareness, empathy, and the ability to navigate diverse worldviews (Byram, 1997; Liddicoat & Scarino, 2013).

The current presentation explores how English language teachers can be supported through professional development frameworks that explicitly foster intercultural awareness and sensitivity in their classroom instruction. The key literature in the field (Sercu, 2005; Lázár et al., 2007; Zhu, 2011) underscores the need for language teachers to reflect on their cultural positioning while developing pedagogical strategies that promote inclusive, culturally responsive learning environments through arguing that ICC should be treated as a teachable and assessable component of teacher professional development not only as a peripheral topic. This paper presentation outlines strategies for assisting teachers evolve into intercultural mediators who facilitate understanding boundaries between cultures while promoting mutual respect and critical engagement. It also advocates for a transformative approach to ELT professional development that aligns language teaching with the demands of intercultural communication in 21st-century classrooms.

Keywords: ELT, intercultural communication, professional development

Cemile Doğan graduated from Foreign Languages Education, METU. She holds her MA and PhD in ELT. She has written articles, book chapters and presented at international conferences. She has worked as a coordinator/researcher in EU Projects.

HAVACILIK SEKTÖRÜNDE DİJİTAL İKİZ İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ: BOEİNG VAKA ANALİZİ

Nahit YILMAZ¹⁷³

Hasan BÜLBÜL¹⁷⁴

Şerife Nur İYİKAN¹⁷⁵

ÖZET

Küresel ölçekte kaynaklar kıt, istek ve ihtiyaçlar sonsuz seviyede olmasından dolayı kaynakları, gelecek nesillere aktarabilmek için sürdürülebilirlik konusu son yıllarda büyük önem kazanmış durumdadır. Bu bağlamda küresel ekonomi açısından işletmeler, rekabet avantajı elde etmek ve sadık müşteri oluşturabilmek adına tedarik zinciri yönetiminde sürdürülebilirlik merkezli yaklaşımlar benimsemektedir. İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamaları ile amaçları gelecek nesillere kaynakların sosyal, çevresel ve ekonomik anlamda dengeli bir biçimde aktarmaktır. Sürdürülebilir tedarik zinciri faaliyetleri ile işletmeler, ham madde ve malzemedeki nihai tüketiciye kadar olan tüm süreçlerde, tedarik zinciri uygulamalarının çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerinin en az seviyede tutarak, sosyal sorumluluk bilinci geliştirmeyi ve maliyet azaltarak en yüksek karın elde edilmesini aynı zamanda bu sürecin etkili ve verimli bir biçimde yürütülerek gelecek nesillere olan aktarımını hedefleyen entegre bir yönetim anlayışı sunmaktadır. Havacılık sektöründe sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi uygulamalarının dijital teknolojilerle olan entegrasyonu büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, dijital ikiz (digital twin) teknolojisi, fiziksel sistemlerin sanal bir kopyasını oluşturup, faaliyetlerin gerçek zamanlı izlenmesini, öngörücü bakımın uygulanmasını ve tedarik zinciri optimizasyonunun sağlanmasını mümkün kılan yenilikçi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Çalışma, Boeing'in dijital ikiz teknolojisini STZY süreçlerine entegre etme stratejilerini inceleyip hem operasyonel verimlilik hem de çevresel sürdürülebilirlik boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi, hem verimlilik ve maliyet odaklı olup hem de çevresel (karbon ayak izinin azaltılması vb.) ve sosyal (iş güvenliği vb.) hedefleri de olan bir yaklaşım olarak değerlendirilip süreçlerin etkili ve verimli bir biçimde planlanıp, organize edilip, yürütülmesini ve kontrolünü ön gören yönetim yaklaşımıdır. Dijitalleşmeyle ise, veri analitiği, yapay zekâ ve bulut bilişim gibi teknolojilerin birbirine uyum sağlaması ile tedarik zincirinin görünürlüğünü, izlenebilirliğini ve

[173] Necmettin Erbakan Üniversitesi, E-mail: nyilmaz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4978-8428.

[174] Necmettin Erbakan Üniversitesi, hbulbul@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8696-1990.

[175] nur.iyikan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7574-3915.

esnekliğini artıran stratejik bir dönüşüm sürecidir. Bu bağlamda dijital ikiz teknolojisi, uçak tasarımından üretime, bakım-onarım süreçlerinden lojistiğe kadar tüm tedarik zinciri aşamalarını dijital ortamda modelleyerek hem zaman hem kaynak israfını minimize eden hem de karbon emisyonlarını düşüren bir çözüm yolu sunmakla birlikte sürdürülebilir tedarik zinciri ile entegre olması halinde verimliliği artırmaktadır.

Bu çalışmada, Boeing'in uygulamaları ve sürdürülebilirlik raporları incelendiğinde, dijital ikizle yapılan faaliyetlerin sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimine ileri görüşlü sistemler sayesinde uçuş güvenliğinin artırılmasını sağladığı gibi gereksiz stok oluşturmayı azaltmaya yardımcı olduğu, lojistik faaliyetlerinde ise yakıt maliyetlerinin düşürüldüğü gibi birçok önemli faydası gözlemlenmektedir. Tüm bunlara ek olarak, üretim süreçlerinde dijital ikiz sayesinde enerji tüketimi en aza indirilmiş olup sürdürülebilirliğin çevresel ekonomik ve sosyal önceliklerinde daha etkin rol oynadığı ortaya çıkararak sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimine katkı sağladığı gözlemlenmektedir.

Boeing örneği üzerinden yapılan bu çalışmada, havacılık sektöründe dijitalleşmenin yalnızca maliyet ve zaman verimliliği yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda çevresel ve sosyal performansı iyileştiren bütüncül bir yaklaşım ile sürdürülebilir tedarik zinciri vizyonuna uygun ortamı ve koşulları sunacağı ilave bir biçimde ise sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimine kolaylık sağlayacağı ön görülmüştür. Bu çalışma, dijital ikiz teknolojisinin, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada yüksek teknolojili endüstrilerde stratejik bir kaldıraç işlevi görebileceğine dair bulgular edinilmiş olup gelişmeyi hedefleyen ülkelerin ekonomilerini, dünya liderlerinin ekonomilerine entegre olabilmesi adına sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimini uygulama alanlarını görebilmesi ve kolaylık sağlaması için ve bakış açısı edinebilmelerini amaçlarken bu bağlamda literatüre kavramsal ve uygulamalı düzeyde katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi, dijital ikiz.

SUSTAINABLE SUPPLY CHAIN MANAGEMENT WITH DIGITAL TWIN IN THE AVIATION INDUSTRY: BOEING CASE ANALYSIS

ABSTRACT

As resources are scarce globally and demands and needs are endless, sustainability has gained significant importance in recent years to ensure the transfer of resources to future generations. In this context, businesses are adopting sustainability-centered approaches to supply chain management to gain competitive advantage and build loyal customers in the global economy. The goal of businesses through sustainability practices is to transfer resources to future generations in a balanced way, socially, environmentally, and economically. Sustainable supply chain activities enable businesses to minimize the environmental, social, and economic impacts of supply chain practices across all processes, from raw materials and supplies to the end consumer, foster social responsibility awareness, maximize profits by reducing costs, and implement

an integrated management approach that ensures the effective and efficient transfer of these processes to future generations. The integration of sustainable supply chain management practices with digital technologies is of paramount importance in the aviation industry. In this context, digital twin technology is considered an innovative application that creates a virtual replica of physical systems, enabling real-time monitoring of activities, implementation of predictive maintenance, and supply chain optimization. The study aims to examine Boeing's strategies for integrating digital twin technology into its SCM processes and evaluate both operational efficiency and environmental sustainability dimensions.

Sustainable supply chain management is a management approach that focuses on efficiency and cost, while also encompassing environmental (carbon footprint reduction, etc.) and social (occupational safety, etc.) objectives. It envisions effective and efficient planning, organization, execution, and control of processes. Digitalization, on the other hand, is a strategic transformation process that enhances supply chain visibility, traceability, and flexibility through the integration of technologies such as data analytics, artificial intelligence, and cloud computing. In this context, digital twin technology offers a solution that minimizes time and resource waste and reduces carbon emissions by digitally modeling all supply chain stages, from aircraft design and production to maintenance and repair processes and logistics. It also increases efficiency when integrated with a sustainable supply chain. This study examines Boeing's practices and sustainability reports, demonstrating several significant benefits of digital twin-based operations in sustainable supply chain management, including improved flight safety thanks to forward-thinking systems, reduced inventory, and reduced fuel costs in logistics. Furthermore, energy consumption has been minimized in production processes thanks to the digital twin, and sustainability plays a more effective role in environmental, economic, and social priorities, contributing to sustainable supply chain management.

Using the Boeing example, this study predicts that digitalization in the aviation sector will not only create cost and time efficiency but will also provide the environment and conditions conducive to a sustainable supply chain vision through a holistic approach that improves environmental and social performance, further facilitating sustainable supply chain management. This study provides findings that digital twin technology can serve as a strategic leverage in high-tech industries in achieving sustainability goals. It aims to provide a perspective and facilitate the application of sustainable supply chain management in order to integrate the economies of developing countries into the economies of world leaders, and contributes to the literature at a conceptual and practical level in this context.

Keywords: Sustainability, sustainable supply chain management, digital twin.

ZENGEZUR KORİDORU: AVRASYA TEDARİK ZİNCİRİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM POTANSİYELİ

Nahit YILMAZ¹⁷⁶

Ali AHMEDOV¹⁷⁷

ÖZET

Tarih boyunca İpek Yolu, Asya ile Avrupa arasında malların, kültürün ve bilginin taşındığı stratejik bir ticaret hattı olmuştur. Günümüzde ise Zengezur Koridoru, Hazar Denizi üzerinden Asya'ya erişim sağlayan, fiziki lojistik kapasiteyi modern dijital altyapı olanaklarıyla birleştiren yeni nesil bir ticaret güzergâhı olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Zengezur Koridoru'nun, bölgesel lojistik ağlarda dijital dönüşüm sürecine nasıl katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktır. Çalışma, koridorun jeopolitik ve coğrafi önemi dışında, aynı zamanda dijital tedarik zinciri yönetimi açısından sunduğu fırsatları da incelemektedir. Kapsam olarak, araştırma; IoT tabanlı lojistik çözümleri, blok zincir ile izlenebilirlik, yapay zekâ destekli rota optimizasyonu ve dijital gümrük uygulamaları gibi teknolojilerin koridor özelinde uygulanabilirliğini değerlendirmektedir.

Literatür taraması yöntemiyle elde edilen bulgular, Zengezur Koridoru'nun yalnızca fiziksel taşımacılık değil; aynı zamanda veri, bilgi ve dijital hizmet akışının sağlandığı bir "dijital koridor" işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, işletmeler açısından stok maliyetlerinin azaltılması, tedarik sürelerinin kısaltılması, süreç verimliliğinin artırılması, pazar erişiminin genişletilmesi ve müşteri memnuniyetinin yükseltilmesi gibi stratejik avantajlar sunmaktadır.

Sonuç olarak, yeni ticaret koridorlarının lojistik avantajlarının ötesinde, bölgesel dijital entegrasyonun önünü açtığı görülmektedir. Zengezur Koridoru örneği, fiziki altyapı ile dijital teknolojilerin bütünleşmesinin Avrasya tedarik zincirlerini dönüştürebilecek güçlü bir model sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, rekabet avantajı hedefleyen işletmeler için dijitalleşme stratejilerinin bu tür yeni nesil lojistik ağlarına entegre edilmesi kritik bir gereklilik haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tedarik zinciri dijitalleşmesi, Zengezur Koridoru, avrasya lojistik, IoT.

[176] Necmettin Erbakan Üniversitesi, nyilmaz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4978-8428.

[177] Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ali.ahmedov661@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-0681-9095.

ZANGEZUR CORRIDOR: DIGITAL TRANSFORMATION POTENTIAL IN EUROASIAN SUPPLY CHAIN

ABSTRACT

Throughout history, the Silk Road has served as a strategic trade route connecting Asia and Europe, facilitating the flow of goods, culture, and knowledge. Today, the Zangezur Corridor emerges as a next-generation trade route, linking Asia via the Caspian Sea and integrating physical logistics capacity with modern digital infrastructure.

The aim of this study is to explore how the Zangezur Corridor can contribute to the process of digital transformation in regional logistics networks. The study examines not only the geopolitical and geographical significance of the corridor but also the opportunities it offers in terms of digital supply chain management. In terms of scope, the research evaluates the applicability of technologies such as IoT-based logistics solutions, blockchain-enabled traceability, AI-powered route optimization, and digital customs systems in the context of the corridor.

Findings obtained through a literature review reveal that the Zangezur Corridor functions not only as a channel for physical transportation but also as a “digital corridor” enabling the flow of data, information, and digital services. This offers strategic advantages for businesses, such as reducing inventory costs, shortening delivery times, increasing process efficiency, expanding market access, and enhancing customer satisfaction.

In conclusion, new trade corridors go beyond providing logistical benefits and open the door to regional digital integration. The case of the Zangezur Corridor demonstrates that the integration of physical infrastructure and digital technologies can offer a powerful model for transforming Eurasian supply chain. In this context, integrating digitalization strategies into such next-generation logistics networks has become a critical necessity for businesses seeking a competitive edge.

Keywords: Supply chain digitalization, Zangezur Corridor, euroasian logistics, IoT.

ÖZBEKİSTAN EKONOMİSİNDE DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ: REFORMLAR, DİJİTALLEŞME VE BÖLGESEL ENTEGRASYON PERSPEKTİFİ

Bilal ÖZEL¹⁷⁸

ÖZET

Son on yılda Özbekistan, ekonomik büyüme ve kalkınma alanında kapsamlı reformlar gerçekleştirerek Orta Asya'nın en hızlı dönüşen ekonomilerinden biri haline gelmiştir. Devlet politikalarında piyasa odaklı yapısal dönüşümler, özel sektörün güçlendirilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Bu reform süreci, ekonomik istikrarın sağlanması ve büyümenin sürdürülebilir kılınması için kritik bir temel oluşturmuştur.

Dijitalleşme, Özbekistan'ın kalkınma stratejisinde merkezi bir konumda yer almakta ve "Dijital Özbekistan-2030" gibi kapsamlı programlarla desteklenmektedir. Dijital altyapı yatırımları, bilgi teknolojileri sektörünün gelişimi ve yenilikçi girişimlerin teşviki, ekonomide verimlilik artışına ve yeni istihdam olanaklarına katkı sağlamaktadır. Bu dönüşüm, ülkenin küresel ekonomik entegrasyonunu derinleştirirken, bilgi temelli üretim ve hizmet sektörlerinin gelişmesini hızlandırmaktadır.

Özbekistan'ın Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında bölgesel entegrasyon ve altyapı projelerine aktif katılımı, ticaret hacminin artırılması ve lojistik bağların güçlendirilmesi açısından önemlidir. Bölgesel iş birliği ve bağlantıların artırılması, ülkenin ekonomik çeşitliliğinin artırılmasına ve dışa bağımlılığın azaltılmasına yönelik stratejik bir adımdır. Bu bağlamda, Özbekistan'ın reform, dijitalleşme ve entegrasyon politikalarının uyumlu bir şekilde sürdürülmesi, uzun vadeli ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşmasında belirleyici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özbekistan Ekonomisi, Ekonomik Reform, Dijitalleşme.

[178] Bingöl Üniversitesi, bilalozel@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0820-7685.

TRANSFORMATION DYNAMICS IN THE UZBEK ECONOMY: PERSPECTIVES ON REFORMS, DIGITALIZATION, AND REGIONAL INTEGRATION

ABSTRACT

Over the past decade, Uzbekistan has undergone comprehensive reforms in economic growth and development, becoming one of the fastest transforming economies in Central Asia. Structural shifts towards a market-oriented economy, strengthening of the private sector, and improvements in the investment climate have been prioritized in state policies. This reform process has established a critical foundation for ensuring economic stability and sustainable growth.

Digitalization holds a central position in Uzbekistan's development strategy, supported by comprehensive programs such as "Digital Uzbekistan 2030." Investments in digital infrastructure, the advancement of the information technology sector, and the promotion of innovative enterprises contribute to increased productivity and new employment opportunities. This transformation deepens the country's integration into the global economy while accelerating the development of knowledge-based production and service sectors.

Uzbekistan's active participation in regional integration and infrastructure projects under the Belt and Road Initiative is significant for expanding trade volume and strengthening logistical connectivity. Enhancing regional cooperation and linkages is a strategic step towards increasing economic diversification and reducing external dependencies. In this context, the harmonious continuation of Uzbekistan's reform, digitalization, and integration policies will be decisive in achieving its long-term economic development goals.

Keywords: Uzbekistan Economy, Economic Reform, Digitalization.

KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALDE TAHRİBİ: YAPAY ZEKÂNIN ÜRETTİĞİ SAHTE TARİHSEL GERÇEKLİKLER

Şeymanur KORUCUK SÖĞÜT¹⁷⁹

ÖZET

Bu çalışma, kültürel mirasın dijital ortamlarda yeniden sunulması sürecinde yapay zekâ teknolojilerinin tarihsel gerçekliğe nasıl müdahale ettiğini incelemektedir. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi, erişim ve koruma açısından önemli fırsatlar sunarken; aynı zamanda tarihî anlamların, bağlamların ve otantik yapıların bozulmasına neden olabilecek çeşitli riskler barındırmaktadır. Çalışmada, yapay zekâ destekli görselleştirme ve restorasyon tekniklerinin kültürel miras öğelerini nasıl yeniden ürettiği; bu üretim süreçlerinde ortaya çıkan estetik, ideolojik ve bilgi temelli sorunlar tartışılmaktadır.

Örnek olay incelemeleri kapsamında, Osmanlı dönemine ait siyah-beyaz fotoğrafların yapay zekâ ile renklendirilmesi sırasında çevresel detaylar ve kültürel öğelerin gerçeğe aykırı biçimlerde yeniden kurgulanması; antik heykellerin Avrupalı yüz hatlarıyla “canlandırılması”; sosyal medyada oluşturulan ve tarihî gerçekliği olmayan yapıların kamuoyunda otantik olarak algılanması; geçmişe ait seslerin ise günümüz estetik kalıplarına göre yeniden seslendirilmesi gibi uygulamalar ele alınmıştır.

Bu uygulamaların, kültürel mirasın otantik niteliğini tehdit ettiği ve dijital ortamlarda sahte tarih anlatılarının dolaşıma girmesine neden olduğu savunulmaktadır. Çalışma, algoritmaların tarafsız olmadığını; estetik ve kültürel önyargılar taşıyarak tarihsel temsili dönüştürdüğünü savunmaktadır. Bu doğrultuda, dijitalleştirme süreçlerinin yalnızca teknolojik bir faaliyet değil, aynı zamanda etik, estetik ve politik yönleri olan bir müdahale biçimi olduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, yapay zekâ, dijital restorasyon.

Çalışma Alanı: Dijitalleşme ve Kültürel Mirasın Sanal Ortamda Korunması.

[179] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, seymanurkorucuk@kmu.edu.tr, 0000-0003-2943-338X.

DIGITAL DESTRUCTION OF CULTURAL HERITAGE: FAKE HISTORICAL REALITIES CREATED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ABSTRACT

This study examines how artificial intelligence technologies interfere with historical reality in the process of re-presenting cultural heritage in digital environments. While the digitization of cultural heritage offers significant opportunities in terms of access and preservation, it also entails various risks that could lead to the distortion of historical meanings, contexts, and authentic structures. The study discusses how AI-supported visualization and restoration techniques reproduce cultural heritage elements, as well as the aesthetic, ideological, and knowledge-based issues that arise in these production processes.

Within the scope of case studies, the reconstruction of environmental details and cultural elements in ways that are inconsistent with reality during the colorization of black-and-white photographs from the Ottoman period using artificial intelligence; the “revitalization” of ancient statues with European facial features; structures created on social media that have no historical basis being perceived as authentic by the public; and sounds from the past being re-recorded according to contemporary aesthetic standards.

It is argued that these applications threaten the authenticity of cultural heritage and lead to the circulation of false historical narratives in digital environments. The study argues that algorithms are not neutral; they carry aesthetic and cultural biases that transform historical representation. In this regard, it is emphasized that digitization processes are not merely technological activities, but also a form of intervention with ethical, aesthetic, and political dimensions.

Keywords: Cultural heritage, artificial intelligence, digital restoration.

Research Area: Digitalization and the Preservation of Cultural Heritage in the Virtual Environment.

LEARNSTEM: OKULLARDA STEM EĞİTİMİNE YENİLİKÇİ YAKLAŞIM

Hayriye ULAŞ TARAF¹⁸⁰

Mustafa KOCAOĞLU¹⁸¹

Yakup YILMAZ¹⁸²

Şemseddin GÜNDÜZ¹⁸³

ÖZET

LearnSTEM projesi (Ref. No. 20221TR01KA220SCH000087583), Erasmus+ KA220SCH Programı kapsamında 2022 Aralık ayında başlayıp 2025 Mart ayında tamamlanan, ortaöğretim okullarında STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) eğitimin yenilikçi bir anlayışla dönüştürmeyi amaçlayan uluslararası bir girişimdir. Projenin temel hedefi, öğrencilerin STEM alanlarına yönelik tutumlarını ve performanslarını geliştirmek, bu disiplinlere gerçek yaşamla bağlantılı ve ilgi çekici yollarla yaklaşımlarını sağlamaktır.

Projede üç ana çıktı üretilmiştir: yenilikçi bir pedagojik model (LearnSTEM Pedagogical Model), öğretmen eğitimi programı (Teacher Training Programme) ve çevrimiçi öğrenme ortamı (Online Learning Environment). Bu araçlar, öğrencilerin STEM ve öğretmenlerin STEM eğitimi becerilerini destekleyecek şekilde geliştirilmiştir.

Projeye Necmettin Erbakan Üniversitesi (Türkiye), Universität Paderborn (Almanya), Ingenious Knowledge GmbH (Almanya), IEK Kavalas (Yunanistan), EURONET (İtalya), Colegiul Tehnic "Haralamb Vasiliu" (Romanya), Ahi Evran Anadolu Lisesi ve Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi (Türkiye) ortak olmuştur. Sonuç olarak LearnSTEM, yenilikçi pedagojik stratejilerle STEM eğitime kapsamlı bir yaklaşım getirirken öğretmen kapasitesini güçlendirmiş ve dijital öğrenme ortamları aracılığıyla yaygınlaştırılmıştır. Bu kongrede proje sürecinde edinilen iyi uygulamalar ve elde edilen sonuçlar paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: STEM Eğitimi, Yenilikçi Pedagojik Model, Öğretmen Eğitimi.

Çalışma Alanı: STEM Ve STEAM Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar.

[180] Necmettin Erbakan University, hayriyeulas@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0999-2571.

[181] Necmettin Erbakan University, mustafakocaoglu@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9341-6341.

[182] Necmettin Erbakan University, yvilmaz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7691-5296.

[183] Necmettin Erbakan University, sgunduz@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1075-0043.

LEARNSTEM: AN INNOVATIVE APPROACH TO STEM EDUCATION IN SECONDARY SCHOOLS

ABSTRACT

The LearnSTEM project (Ref. No. 2022-1-TR01-KA220-SCH-000087583) was an Erasmus+ KA220-SCH initiative running from December 31, 2022, to December 30, 2024. It aimed to transform STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) education with an innovative approach in secondary schools by enhancing students' attitudes and performance through real-life, engaging learning experiences.

The project delivered three key outputs: a LearnSTEM Pedagogical Model, a Teacher Training Programme, and an Online Learning Environment. These components were co-designed to support STEM skills development.

The project consortium included: Necmettin Erbakan University (Türkiye), Universität Paderborn (Germany), Ingenious Knowledge GmbH (Germany), IEK Kavalas (Greece), EURO-NET (Italy), Colegiul Tehnic "Haralamb Vasiliu" (Romania), Ahi Evran Anatolian High School, and Yusuf Demir Science and Art Center (Türkiye). In conclusion, LearnSTEM promoted an innovative pedagogical framework to boost STEM education, equipped teachers with enhanced training, and disseminated results via digital learning platforms. At this congress, good practices and the outcomes gained throughout the project will be shared.

Keywords: STEM education, innovative pedagogical model, teacher training

Research Area: New Approaches in STEM and STEAM Education

JADİT AYDINLANMACILARI FİKİRLERİ DOĞRULTUSUNDA GELECEK PEDAGOGLARIN YARATICILIK YETERLİLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Umorova Dilnoza ODİLBKOVNA¹⁸⁴

ÖZET

Bu çalışmada, Jadit aydınlanmacılarının fikirleri temelinde gelecekteki pedagoğların yaratıcılık (kreatif) yeterliliğinin şekillendirilmesi ve geliştirilmesinin teorik ve pratik temelleri ele alınmıştır. Özbekistan tarihinde derin izler bırakan Jaditçilik hareketinin öncülerinden Mahmudhoja Behbudi, Abdulla Avloni, Munavvarqori Abdurashidhanov, Is'haqkhan Ibrat gibi aydınların pedagoji anlayışları ve eğitim-öğretim konusundaki ileri görüşlü fikirleri, dönemleri için yenilikçi yaklaşımlar olmuştur. Günümüzde eğitimde yaratıcılık, bağımsız düşünce ve yenilikçi faaliyetlere yönlendirme öncelikli bir görev haline gelmiştir. Bu bağlamda, onların mirasına dayanarak gelecekteki öğretmenlerin yaratıcılık yeterliliğini geliştirmeye yönelik yöntemlerin geliştirilmesi önemli bir bilimsel ve pratik mesele olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada yaratıcılık yeterliliğinin bileşenleri olan yaratıcı düşünme, yeniliğe açıklık, sorunlara alışılmadık çözümler getirme, girişimcilik ve yansıtıcı analiz becerileri incelenmiştir. Jaditlerin eğitimsel fikirleri doğrultusunda çağdaş pedagojik faaliyetlere uygun yenilikçi yöntemler, interaktif dersler, probleme dayalı öğrenme ve proje tabanlı öğretim yaklaşımları temelinde yaratıcılık yeterliliğini geliştirme yolları önerilmiştir. Araştırma sürecinde deneysel çalışmalar, anketler ve pedagojik gözlemler aracılığıyla gelecekteki öğretmenlerin yaratıcılık düzeyleri değerlendirilmiş ve Jadit mirasından faydalanmanın bu süreçte olumlu sonuçlar verdiği kanıtlanmıştır. Sonuç olarak, ulusal mirasımız olan Jadit fikirleri, çağdaş eğitimin içeriğini zenginleştirmede ve geleceğin öğretmenlerini rekabetçi, yenilikçi düşünebilen bireyler olarak yetiştirmede önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Jaditçilik Hareketi, Yaratıcılık, Yeterlilik, Yenilikçi Yaklaşım.

Araştırma Alanı: Öğretmen Eğitimi, Liderlik ve Mesleki Gelişim.

[184] Urganch Devlet Pedagoji Enstitüsü, Doktora Adayı, dilnozaumorova.1611@gmail.com.

JADID MA'RIFATPARVARLARI G'OYALARI ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KREATIVLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisdagi yangi ma'rifatparvarlari g'oyalari asosida bo'lajak pedagoglarning kreativlik (ijodkorlik) kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy hamda amaliy asoslari yoritilgan. O'zbekiston tarixida chuqur iz qoldirgan jadidchilik harakati vakillari - Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov, Is'hoqxon Ibrat kabi ma'rifatparvarlarning pedagogik qarashlari, ta'lim-tarbiya masalasidagi ilg'or g'oyalari o'z davri uchun yangicha yondashuv bo'lgan. Bugungi kunda ta'limda ijodkorlik, mustaqil fikrlash, innovatsion faoliyatga yo'naltirish dolzarb vazifa sanaladi. Shu bois, ularning merosi asosida bo'lajak o'qituvchilarda kreativlik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy masala sifatida qaralmoqda. Tadqiqotda kreativlik kompetensiyasining tarkibiy qismlari - ijodiy tafakkur, yangilikka intilish, muammoni noodatij hal eta olish, tashabbuskorlik va reflektiv tahlil qilish qobiliyatlari o'rganilgan. Jadidlarning ma'rifiy g'oyalari asosida zamonaviy pedagogik faoliyatga mos innovatsion metodlar, interaktiv mashg'ulotlar, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish yondashuvlari asosida kreativ kompetensiyani shakllantirish uslublari taklif etilgan. Tadqiqot davomida eksperimental ishlanmalar, so'rovnomalar va pedagogik kuzatishlar orqali bo'lajak pedagoglarning kreativlik darajasi baholandi hamda jadid merosidan samarali foydalanish bu jarayonda ijobiy natija berishi isbotlandi. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, milliy merosimiz - jadidlar g'oyalari zamonaviy ta'limning mazmunini boyitishda, bo'lajak pedagoglarni raqobatbardosh, innovatsion fikrlovchi mutaxassis sifatida tayyorlashda muhim manba hisoblanadi.

Kalit so'zlar: jadidchilik harakati, kreativlik, kompetensiya, innovatsion yondashuv.

Tadqiqot yo'nalishi: o'qituvchilarni tayyorlash, yetakchilik va kasbiy rivojlanish.

İKLİM ADALETİ FELSEFESİ VE AVRASYA BÖLGESİNDE DEĞER TEMELLİ YEŞİL DÖNÜŞÜM

Shahobjon KUBATOV¹⁸⁵

ÖZET

Küresel çevre sorunları, yalnızca siyasi ve ekonomik çözümlerle değil, aynı zamanda insanın doğayla ilişkisini yeniden düşünmeyi gerektiren derin felsefi ve etik yaklaşımlarla da ele alınmalıdır. Bu çalışma, iklim adaleti kavramını sorumluluk etiği, biyosantrizm ve kuşaklar arası dayanışma perspektiflerinden incelemektedir. Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinin yeşil kalkınma stratejileri temelinde, sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve etik direnç ilkelerine dayanan "etik temelli yeşil modernleşme" modeli önerilmektedir. Yazar, çevresel kriz dönemlerinde karar vericilere rehberlik edecek felsefi temellerin gerekliliğini vurgulamakta ve sürdürülebilir kalkınma reformlarına insani boyutların entegre edilmesini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, İklim Adaleti, Değer Temelli Yeşil Dönüşüm, Avrasya Bölgesi.

THE PHILOSOPHY OF CLIMATE JUSTICE AND VALUE-BASED GREEN TRANSFORMATION IN THE EURASIAN REGION

ABSTRACT

Global ecological challenges demand not only political and economic responses but also a profound philosophical and ethical reconsideration of humanity's relationship with nature. This paper examines the concept of climate justice through the lens of responsibility ethics, biocentrism, and intergenerational solidarity. Focusing on the green development strategies of Central Asian and Caucasian countries, the author proposes a model of "ethical green modernization" rooted in the principles of sustainability, inclusiveness, and normative resilience. The paper emphasizes the philosophical foundations necessary to guide climate-related policymaking in times of ecological turbulence and advocates for the integration of humanistic dimensions into regional cooperation frameworks and sustainable development reforms.

Keywords: Philosophy, Climate Justice, Value-Based Green Transformation, Eurasian Region.

[185] National university of Uzbekistan, shahobjon.k1995@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9895-8617>.

İNGİLİZCE VE ÖZBEKÇEDEKİ İFADE BİRİMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMASI: KÜLTÜREL KİMLİK, TARZ İŞLEVİ VE DİLBİLİMSEL EVRİM

Charos Yuldosheva¹⁸⁶

ÖZET

Bu makale, İngilizce ve Özbekçede dilsel ifadenin ayrılmaz unsurları olarak deyimsel birimleri (frazeolojik birimleri) incelemektedir. Deyimsel birimler — mecaz anlam taşıyan kalıplaşmış kelime grupları — iletişimi kültürel, duygusal ve tarihsel bağlamı aktararak geliştirir. Çalışma, bu birimleri üç türe ayırır: frazeolojik kaynaşmalar (fusions), birlikler (unities) ve birleşmeler (combinations); her biri için örnekler ve Özbekçe karşılıklar sunulmaktadır. V. V. Vinogradov ve Ş. Rahmatullaev gibi dilbilimcilerin katkıları kullanılarak, frazeolojinin Avrupa dillerindeki ilk çalışmalarından başlayarak, 20. yüzyılın ortalarında Özbek dilinde yürütülen araştırmalara kadar olan gelişimi anlatılmaktadır. Makalede, deyimsel ifadelerin ulusal kimliği ve dilsel özgünlüğü nasıl yansıttığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, frazeolojik birimlerin gerçek (literal) ve mecaz (figüratif) anlamları birleştirilerek üslup zenginliğine nasıl katkı sağladığı gösterilmektedir. Sonuçlar, kültürlerarası anlamsal gelişimi ve dil yapısının korunarak geliştirilmesini frazeolojik sistemler ve dönüşümler yoluyla sürdürmenin önemine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İngilizce Dili, Özbek Dili, Kültürel Kimlik, Dilsel Evrim

İNGLİZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI FRAZELOGİK BİRLIKLARNING QIYOSIY O'RGANISHI: MADANIY O'ZLIK, STILISTIK VAZIFA VA LINGVISTIK EVOLUTSIYA

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi frazeologik birliklar va ularning til ifodasining ajralmas unsurlari sifatida tahlil qilinadi. Frazeologik birliklar – barqaror, ko'chma ma'noga ega so'z birikmalari bo'lib madaniy, hissiy va tarixiy kontekstni yetkazish orqali muloqotni boyitadi. Tadqiqot ularni uch turga ajratadi: frazeologik qo'shilmalar, birliklar va chatishmalar, va har bir turga inglizcha misollar hamda ularning o'zbekcha ekvivalentlari keltiriladi. Maqolada V. V. Vinogradov kabi mashhur olimlar

[186] Urgench State University named after Abu Rayhan Biruni, elyorbek.yuldoshev@urdu.uz

va Sh. Rahmatullaev kabi o'zbek tilshunoslari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar asosida frazeologiyaning Yevropa tillaridagi dastlabki izlanishlaridan tortib, o'zbek tilshunosligida XX asrning o'rtalarida boshlangan rivojlanishigacha bo'lgan bosqichlari bayon qilinadi. Unda frazeologik birliklar qanday qilib milliy o'zlik va tilga xoslikni aks ettirishi yoritib beriladi. Bundan tashqari, maqola frazeologik birliklarning so'zma so'z va ko'chma ifodalarni uyg'unlashtirib, uslubiy boylikka qanday hissa qo'shishini ko'rsatadi. Topilmalar frazeologik tizimlar va modifikatsiyalar orqali madaniyatlararo semantika va til tuzilishining o'sishini saqlab qolish qiymatini ta'kidlaydi.

Kalit So'zlar: Ingliz tili, O'zbek tili, Madaniy o'zlik, Lingvistik evolutsiya

JADIT AYDINLANMACILARI FİKİRLERİ DOĞRULTUSUNDA GELECEK PEDAGOGLARIN YARATICILIK YETERLİLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Umorova Dilnoza ODILBEKOVNA¹⁸⁷

ÖZET

Bu çalışmada, Jadit aydınlanmacılarının fikirleri temelinde gelecekteki pedagoğların yaratıcılık (kreatif) yeterliliğinin şekillendirilmesi ve geliştirilmesinin teorik ve pratik temelleri ele alınmıştır. Özbekistan tarihinde derin izler bırakan Jaditçilik hareketinin öncülerinden Mahmudhoja Behbudi, Abdulla Avloni, Munavvarqori Abdurashidhanov, Is'haqkhan Ibrat gibi aydınların pedagoji anlayışları ve eğitim-öğretim konusundaki ileri görüşlü fikirleri, dönemleri için yenilikçi yaklaşımlar olmuştur. Günümüzde eğitimde yaratıcılık, bağımsız düşünce ve yenilikçi faaliyetlere yönlendirme öncelikli bir görev haline gelmiştir. Bu bağlamda, onların mirasına dayanarak gelecekteki öğretmenlerin yaratıcılık yeterliliğini geliştirmeye yönelik yöntemlerin geliştirilmesi önemli bir bilimsel ve pratik mesele olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada yaratıcılık yeterliliğinin bileşenleri olan yaratıcı düşünme, yeniliğe açıklık, sorunlara alışılmadık çözümler getirme, girişimcilik ve yansıtıcı analiz becerileri incelenmiştir. Jaditlerin eğitimsel fikirleri doğrultusunda çağdaş pedagojik faaliyetlere uygun yenilikçi yöntemler, interaktif dersler, probleme dayalı öğrenme ve proje tabanlı öğretim yaklaşımları temelinde yaratıcılık yeterliliğini geliştirme yolları önerilmiştir. Araştırma sürecinde deneysel çalışmalar, anketler ve pedagojik gözlemler aracılığıyla gelecekteki öğretmenlerin yaratıcılık düzeyleri değerlendirilmiş ve Jadit mirasından faydalanmanın bu süreçte olumlu sonuçlar verdiği kanıtlanmıştır. Sonuç olarak, ulusal mirasımız olan Jadit fikirleri, çağdaş eğitimin içeriğini zenginleştirmede ve geleceğin öğretmenlerini rekabetçi, yenilikçi düşünebilen bireyler olarak yetiştirmede önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Jaditçilik hareketi, Yaratıcılık, Yeterlilik, Yenilikçi yaklaşım.

JADID MA'RIFATPARVARLARI G'OYALARI ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KRAETIVLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda jadid ma'rifatparvarlari g'oyalari asosida bo'lajak pedagoqlarning kreativlik (ijodkorlik) kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy

[187] Urganch Devlet Pedagoji Enstitüsü, <https://orcid.org/0009-0007-1491-5139>.

hamda amaliy asoslari yoritilgan. O'zbekiston tarixida chuqur iz qoldirgan jadidchilik harakati vakillari - Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov, Is'hoqxon Ibrat kabi ma'rifatparvarlarning pedagogik qarashlari, ta'lim-tarbiya masalasidagi ilg'or g'oyalari o'z davri uchun yangicha yondashuv bo'lgan. Bugungi kunda ta'limda ijodkorlik, mustaqil fikrlash, innovatsion faoliyatga yo'naltirish dolzarb vazifa sanaladi. Shu bois, ularning merosi asosida bo'lajak o'qituvchilarda kreativlik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy masala sifatida qaralmoqda. Tadqiqotda kreativlik kompetensiyasining tarkibiy qismlari - ijodiy tafakkur, yangilikka intilish, muammoni noodatij hal eta olish, tashabbuskorlik va reflektiv tahlil qilish qobiliyatlari o'rganilgan. Jadidlarning ma'rifiy g'oyalari asosida zamonaviy pedagogik faoliyatga mos innovatsion metodlar, interaktiv mashg'ulotlar, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish yondashuvlari asosida kreativ kompetensiyani shakllantirish uslublari taklif etilgan. Tadqiqot davomida eksperimental ishlanmalar, so'rovnomalar va pedagogik kuzatishlar orqali bo'lajak pedagoglarning kreativlik darajasi baholandi hamda jadid merosidan samarali foydalanish bu jarayonda ijobiy natija berishi isbotlandi. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Milliy merosimiz - jadidlar g'oyalari zamonaviy ta'limning mazmunini boyitishda, bo'lajak pedagoglarni raqobatbardosh, innovatsion fikrlovchi mutaxassis sifatida tayyorlashda muhim manba hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Jadidchilik harakati, kreativlik, kompetensiya, innovatsion yondashuv.

MONTESORİ'NİN ÇOCUKLARIN DUYUSAL GELİŞİMİNDEKİ ETKİNLİĞİNİ ARTIRMAK İÇİN ÖĞRETMEN EĞİTİMİ VE LİDERLİĞİ

Kenjayeva KOMILA ULUG'BEK QIZI¹⁸⁸

ÖZET

Montessori yöntemi, çocuklarda duyuşal kültürün gelişimini destekleyen etkili bir pedagojik yaklaşımdır; ancak bu etkinlik, öncelikle öğretmenlerin nitelikli eğitimi ve güçlü eğitim liderliği ile mümkün olur. Bu makale, öğretmen eğitimi ve liderliğin geliştirilmesi yoluyla Montessori uygulamalarının pedagojik etkinliğini artırmanın yollarını incelemektedir. Güncel teorik kaynaklar ve ampirik araştırmalar ışığında, öğretmenlerin Montessori felsefesi ve duyuşal eğitim teknikleri konusunda derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlayan özel eğitim programlarının önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca Montessori okullarında yenilikçi ve iş birliğine dayalı bir ortam oluşturmayı teşvik eden liderlik stratejileri ele alınmaktadır. Öğretmen eğitimi ve liderlik gelişimini bütünleştirerek, çocukların merakını, bağımsızlığını ve duyuşal algılarını geliştiren dinamik Montessori sınıfları oluşturmanın mümkün olduğu ortaya konmaktadır. Makalede duyuşal materyallerle uygulamalı eğitim, mentorluk ve yansıtıcı uygulamaya dayalı mesleki gelişim modelleri önerilmektedir. Araştırma, öğretmen yetkinlikleri ve liderlik kalitesinin Montessori sisteminin çocukların duyuşal gelişimindeki etkinliğini nasıl güçlendirdiğini göstererek, eğitimciler, politika yapıcılar ve okul yöneticileri için somut öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Montessori Eğitimi, Öğretmen Yetiştirme, Eğitim Liderliği, Duyusal Gelişim, Erken Çocukluk Eğitimi.

BOLALARNING HISSIY RIVOJLANISHIDA MONTESORİ SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN O'QITUVCHILARNI TAYYORLASH VA YETAKCHILIK

Annotatsiya

Montessori tizimi bolalarda sensor madaniyatni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi, biroq uning samaradorligi, avvalo, o'qituvchilarning puxta tayyorgarligi va kuchli ta'limiy yetakchilik bilan belgilanadi. Ushbu maqolada o'qituvchilarni tayyorlash va yetakchilikni rivojlantirish orqali Montessori metodikasining pedagogik samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Zamonaviy nazariy manbalar va empirik

[188] Ürgenç Devlet Pedagoji Enstitüsü, E-mail: kenjayevakamila0702@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8753-6020>.

tadqiqotlarga asoslangan holda, maqola o'qituvchilarning Montessori falsafasi va sensor o'qitish texnikalarini chuqur egallashi uchun maxsus tayyorgarlik dasturlarining ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, Montessori muassasalarida innovatsiyalarni, o'zaro hamkorlikni rag'batlantiruvchi rahbarlik strategiyalari yoritiladi. O'qituvchilarni tayyorlashni yetakchilik malakalari bilan uyg'unlashtirish orqali bolalar qiziqishi, mustaqilligi va sensor qobiliyatlarini rivojlantiruvchi Montessori muhitini yaratish mumkinligi asoslanadi. Maqolada sensor materiallar bilan amaliy mashg'ulotlar, mu-rabbiylik va reflektiv yondashuv asosidagi professional rivojlanish modellari tavsiya etiladi. Tadqiqot, pedagogik jarayonning sifatini oshirishda o'qituvchi kompetensiyalari va rahbarlik sifati qanday qilib o'zaro bog'liqligini ko'rsatib, ta'lim siyosatchilari, pedagoglarni tayyorlash markazlari va maktab rahbarlari uchun amaliy takliflar beradi.

Kalit so'zlar: Montessori ta'limi, o'qituvchilarni tayyorlash, ta'limiy yetakchilik, sensor rivojlanish, maktabgacha ta'lim.

GÜNEY KORE VE ÖZBEKİSTAN'DA SİYASİ PARTİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: DEMOKRATİKLEŞME, YÜRÜTME GÜCÜ VE KURUMSAL TASARIM

Yakhshilikov SANJAR TUYLI UGLI¹⁸⁹

ÖZET

Bu makale, Güney Kore ve Özbekistan'daki siyasi parti sistemlerini karşılaştırmalı olarak incelemekte, onların tarihsel gelişimi, kurumsal yapıları ve siyasi partiler ile cumhurbaşkanlığı arasındaki etkileşimi vurgulamaktadır. Çalışma, her iki ülkenin parti sistemlerinin karşılaştırmalı bir analizini yapmaktadır. Araştırmanın temel amacı, farklı parti sistemlerinin demokrasiye, yönetime ve siyasi rekabete nasıl etki ettiğini ortaya koymaktır. Yöntemsel olarak çalışma, 1990'ların başından günümüze kadar olan dönemi incelemek için anayasal hükümler, seçim yasaları, uluslararası gözlem raporları ve akademik literatüre dayanan nitel karşılaştırmalı bir yaklaşım kullanmaktadır.

Sonuçlar, 1987'den sonraki reformların Güney Kore'de rekabetçi iki kutuplu bir sistem yarattığını, bunun ise muhafazakâr ve ilerici partilerin iktidarı dönüşümlü olarak paylaşmasına olanak tanıyan karma üyeli seçim sistemiyle güçlendirildiğini göstermektedir. Buna karşılık, Özbekistan'ın parti sistemi daha katı ve sınırlayıcı devlet düzenlemeleriyle şekillendirilmiş, bağımsız adaylık eksikliği ve devlet tarafından kontrol edilen çoğulculuk ile karakterize edilmiştir. Bu durum, gerçek muhalefeti sınırlamıştır. 2024 seçimleri bu farklılıkları daha da açık biçimde ortaya koymuştur: Güney Kore yasama organında yoğun tartışmalar yaşanırken, Özbekistan parlamentosu karma seçim sistemi ve daha yüksek cinsiyet kotası gibi seçim yöntemlerinde yapılan değişikliklere rağmen hâlâ hükümet yanlısı partilerden oluşmuştur.

Çalışma, kurumsallaşmış parti rekabeti sayesinde Güney Kore'nin demokratik pekişmenin iyi bir örneği olduğunu; buna karşılık Özbekistan'ın mevcut hükümeti desteklemeye yönelik "yönlendirilmiş çoğulculuk" modelini temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Özbekistan'daki reformlar usule ilişkin kapsayıcılığı artırmaya devam etmektedir, ancak gerçek demokratikleşmenin sağlanabilmesi için daha derin yapısal değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Parti Sistemleri, Otoriter Çoğulculuk, Seçim Sistemleri, Karşılaştırmalı Siyaset, Yürütme–Yasama İlişkileri.

[189] Jizzakh State Pedagogical University, yaxshiliqov9606@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2950-263X.

Çalışma Alanı: Jeopolitik Belirsizliklerin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi, Kültürel Diplomasi, Uluslararası İlişkiler ve Yumuşak Güç.

COMPARATIVE ANALYSIS OF POLITICAL PARTY SYSTEMS IN SOUTH KOREA AND UZBEKISTAN: DEMOCRATIZATION, EXECUTIVE POWER, AND INSTITUTIONAL DESIGN

ABSTRACT

This article compares and contrasts the political party systems in South Korea and Uzbekistan, emphasizing their historical evolution, institutional structures, and the interplay between political parties and the presidency, and it conducts a comparative analysis of the party systems of those countries. The main purpose of the study is to find out how different party systems have affected democracy, government, and political competition in the two countries. Methodologically, the study utilizes a qualitative comparative approach, relying on constitutional provisions, electoral laws, international observer reports, and scholarly literature to analyze the period from the early 1990s to the present.

The results show that South Korea's reforms after 1987 created a competitive two-bloc system, which was strengthened by a mixed-member electoral system that allowed conservative and progressive parties to take turns in power. In contrast, Uzbekistan's party system was developed by more strict and restrictive government regulations, characterized by the lack of independent candidacy, and state-controlled pluralism, which constrained authentic opposition. The 2024 elections show these differences even more clearly. The South Korean legislature showed a lot of disagreement, while the Uzbek parliament was still made up of pro-government parties, even though there were changes to the way elections were held, like a mixed electoral system and higher gender quotas.

The study concludes that South Korea is a good example of democratic consolidation because of institutionalized party competition. On the other hand, Uzbekistan illustrates “managed pluralism” designed to support the current government. Reforms in Uzbekistan continue to increase procedural inclusiveness but need deeper structural reforms to bring substantive democratization.

Keywords: Political Party Systems, Authoritarian Pluralism, Electoral Systems, Comparative Politics, Executive–Legislative Relations.

Research Area: Impact Of Geopolitical Uncertainties on Regional Development, Cultural Diplomacy, International Relations, And Soft Power.

ÇEVİRİDE MİLLİ ZİHNİYETİ YANSITAN DİL-PRAGMATİK ÖĞELER

Khujumova KAMOLA OBİDJON KIZI¹⁹⁰

ÖZET

Bu çalışma, özellikle Abdulla Qodiriy'nin Otkan Kunlar romanına odaklanarak, edebi metinlerin çevirisinde ulusal zihniyeti yansıtan dil-pragmatik unsurların temsilini incelemektedir. Araştırmanın amacı, söz edimlerinin, kültürel referansların ve bağlama bağlı ifadelerin İngilizceye nasıl aktarıldığını ve pragmatik işlevlerinin ne ölçüde korunduğunu belirlemektir. Analiz, romandan seçilmiş pasajlara ve bunların Mark Reese ve Carol Ermakova tarafından yapılan İngilizce çevirilerine dayanmaktadır.

Metodolojik olarak çalışma, emir, rica, uyarı ve soru gibi söz edimlerini sosyo-kültürel ve tarihsel bağlamları içinde inceleyen dil-pragmatik bir yaklaşım uygulamaktadır. Ayrıca, çevirmenlerin ulusal rengi aktarmak için kullandıkları harf çevirisi, kültürel ikame ve açıklayıcı eklemeler gibi stratejileri de ele almaktadır. Araştırma, dinamik eşdeğerlik, kültürel adaptasyon ve telafi tekniklerinin önemini vurgulayan E. Nida, S. Bassnett gibi çeviri bilimcilerin ve yerel Özbek araştırmacıların teorik görüşlerinden yararlanmaktadır. Bulgular, metnin genel anlamı korunurken, nezaket stratejileri, duygusal yoğunluk ve sosyo-kültürel sembolizm gibi pragmatik nüansların hedef dilde bazen yumuşatıldığını veya dönüştürüldüğünü göstermektedir. Örneğin, Özbek sosyal hiyerarşisi, kişilerarası yakınlık ve mizahla bağlantılı ifadeler, İngilizce konuşan kitlelerin beklentilerini karşılamak için sıklıkla uyarlanmalıdır. Farklı çevirilerin karşılaştırmalı analizi, Reese'in ciddiyet ve sosyal otoriteye vurgu yapma eğiliminde olduğunu, Ermakova'nın ise genellikle daha yumuşak ve daha açıklayıcı stratejiler kullandığını göstermektedir.

Sonuç olarak, çalışma, çeviride pragmatik anlamın analiz edilmesinin önemini vurgulayarak, ulusal zihniyetin etkili bir şekilde aktarılmasının yalnızca dilsel doğruluk değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bağlama duyarlılık da gerektirdiğini savunmaktadır. Araştırma, kültürel kimliğin ve ulusal zihniyetin edebi çeviride nasıl daha etkili bir şekilde korunabileceğine dair pratik içgörüler sunarak çeviri çalışmaları, dil-pragmatik ve kültürlerarası iletişim alanlarına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Dil-Pragmatik, Ulusal Zihniyet, Kültürel Adaptasyon, Söz Edimleri.

Araştırma Alanı: Çeviri Çalışmaları, Dilbilim.

[190] Kamolahunumova@gmail.com.

LINGUO-PRAGMATIC ELEMENTS REFLECTING NATIONAL MENTALITY IN TRANSLATION

ABSTRACT

This study explores the representation of linguo-pragmatic elements that reflect national mentality in the translation of literary texts, with a particular focus on Abdulla Qodiriy's novel *O'tkan kunlar*. The purpose of the research is to identify how speech acts, cultural references, and context-dependent expressions are transferred into English and to what extent their pragmatic functions are preserved. The analysis is based on selected passages from the novel and their English translations by Mark Reese and Carol Ermakova.

Methodologically, the study applies a linguo-pragmatic approach, examining speech acts such as commands, requests, warnings, and questions in their socio-cultural and historical context. It also considers the strategies employed by translators to convey national color, including transliteration, cultural substitution, and explanatory additions. The research draws on theoretical insights from translation scholars such as E. Nida, S. Bassnett, and local Uzbek researchers who emphasize the importance of dynamic equivalence, cultural adaptation, and compensation techniques.

The findings indicate that while the general meaning of the text is preserved, pragmatic nuances such as politeness strategies, emotional intensity, and socio-cultural symbolism are sometimes softened or transformed in the target language. For instance, expressions tied to Uzbek social hierarchy, interpersonal closeness, and humor often require adaptation to meet the expectations of English-speaking audiences. Comparative analysis of different translations demonstrates that Reese tends to emphasize seriousness and social authority, whereas Ermakova often employs softer and more explanatory strategies.

In conclusion, the study highlights the significance of analyzing pragmatic meaning in translation, arguing that effective transfer of national mentality requires not only linguistic accuracy but also sensitivity to socio-cultural context. The research contributes to the fields of translation studies, linguo-pragmatics, and intercultural communication by offering practical insights into how cultural identity and national mentality can be more effectively preserved in literary translation.

Keywords: Translation, Linguo-Pragmatic, National Mentality, Cultural Adaptation, Speech Acts.
Research Area: Translation Studies, Linguistics.

ATALAR SÖZLERİ – MİLLÎ DEĞERLERİN VE EĞİTİMİN YANSITICI AYNASI

Atajonova Shohista SOATBOYEVNA¹⁹¹

ÖZET

Eğitimin temel amacı, insanı mükemmel bir birey olarak yetiştirmek; topluma faydalı, sosyal bilince sahip, ahlaki olarak temiz ve manevi açıdan olgun bir şahsiyet haline getirmektir. Bu süreçte yüzyıllar boyunca halkın sözlü edebiyatı, özellikle de atasözleri, son derece önemli bir rol oynamıştır. Atasözleri; halkın bilgeliğini, yaşam tecrübelerini ve sosyal-ahlaki değerlerini yansıtan ifadelerdir. Kısa, öz ve mecazlı bir yapıya sahip olmalarına rağmen, derin anlamlar ve hayatî gerçeklikleri içerisinde barındırırlar.

Bu makalede, atasözlerinin eğitsel önemi ele alınmakta; genç nesillere iyilik, dürüstlük, çalışkanlık, sabır, görgü ve ahlâk gibi değerlerin kazandırılmasında oynadığı rol incelenmektedir. Atasözleri aracılığıyla çocukların zihnine millî değerler, ataların birikimi ve ahlaki normlar yerleştirilir. Özellikle aile eğitimi, okul öncesi ve ilköğretim süreçlerinde atasözlerinden etkili bir şekilde faydalanmak; çocuklarda sağlıklı düşünme, doğru yol seçme ve iyiyi kötüden ayırma becerilerinin gelişmesine katkı sağlar.

Atasözleri sadece ahlaki eğitimin değil, aynı zamanda emek eğitimi, vatanseverlik, estetik, çevre bilinci ve fiziksel eğitimin de önemli bir aracı olarak görülmektedir. Bu sözler, çocuklarda çalışmaya karşı olumlu tutum geliştirmede ve vatana karşı sorumluluk bilincini uyandırmada büyük rol oynamaktadır. Ayrıca atasözlerinin mantıksal yapısı, dilinin sadeliği ve üslubunun açık olması, onları pedagojik süreçte kullanışlı bir araç haline getirmektedir. Günümüzde modern eğitim yaklaşımlarında halk edebiyatının olanaklarından geniş ölçüde yararlanmak, önemli ve güncel bir görev olarak değerlendirilmektedir. Atasözleri, halkın eğitsel mirası olarak her kuşağın terbiyesinde en etkili araçlardan biri olmaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Eğitim, Vatanseverlik, Çalışkanlık, Millî Değerler.

Araştırma Alanı: Öğretmen Eğitimi, Liderlik ve Mesleki Gelişim.

[191] Urganch Devlet Pedagoji Enstitüsü, Doktora Adayı, nodirbekzaripboyev392@gmail.com.

MAQOLLAR – MILLIY QADRIYATLAR VA TARBIYANING MUJASSAM KO‘ZGUSI

ANNOTATSIYA

Tarbiyaning asosiy maqsadi – insonni barkamol qilib voyaga yetkazish, uni jamiyatga foydali, ijtimoiy ongli, axloqiy pok va ma’naviy yetuk shaxs sifatida shakllantirishdan iborat. Bu borada asrlar davomida xalq og‘zaki ijodiyoti, xususan, maqollar beqiyos ahamiyat kasb etadi. Maqollar – xalq donishmandligining, hayotiy tajribasining, ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarining ifodasidir. Ular qisqa, lo‘nda, obrazli shaklda aytilsa-da, chuqur ma’no va hayotiy haqiqatni o‘z ichiga oladi.

Ushbu maqolada maqollarning tarbiyaviy ahamiyati, ular orqali yosh avlodga ezgulik, halollik, mehnatsevarlik, sabr-toqat, odob-axloq kabi fazilatlarni singdirishdagi o‘rni yoritiladi. Maqollar orqali bola ongiga milliy qadriyatlar, ajdodlar tajribasi va axloqiy normalar singdiriladi. Ayniqsa, oilaviy tarbiya, maktabgacha va maktab ta’limi jarayonida maqollardan samarali foydalanish orqali bolalarda sog‘lom fikrlash, to‘g‘ri yo‘l tanlash, yaxshi va yomonni farqlay olish ko‘nikmalari shakllanadi.

Maqollar nafaqat axloqiy tarbiya, balki mehnat tarbiyasi, vatanparvarlik, estetik tarbiya, ekologik va jismoniy tarbiyani ham o‘z ichiga oluvchi keng ko‘lamli vosita sifatida qaraladi. Maqollar bolalarga mehnatga munosabat va vatan oldidagi burch tuyg‘ularini uyg‘otishda katta ahamiyatga ega.

Shuningdek, maqollarning mantiqiy tuzilishi, tili va uslubining soddaligi ularni pedagogik jarayonda qulay vosita sifatida qo‘llashga imkon beradi. Bugungi kunda zamonaviy tarbiya metodikalarida xalq ijodining imkoniyatlaridan keng foydalanish dolzarb vazifalardan biri sanaladi. Maqollar xalqning tarbiyaviy merosi sifatida har bir avlod tarbiyasida eng samarali vositalardan biri bo‘lib xizmat qilmoqda.

Kalit So‘Zlar: Folklor, Tarbiya, Vatanparvarlik, Mehnatsevarlik, Milliy Qadriyatlar.

Tadqiqot Yo‘Nalishi: O‘Qituvchilarni Tayyorlash, Yetakchilik Va Kasbiy Rivojlanish.

DEMOGRAPHIC POLICY OF 1939: BY THE EXAMPLE OF THE ACQUISITION EVENT IN REGISTER OF THE POPULATION OF THE UZBEK SSR

Ilhomjon GULAMOV¹⁹²

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O'zbekiston SSRda 1939-yilda o'tkazilgan aholini ro'yxatga olish masalalari ko'rib chiqiladi va bu voqea natijalariga asoslangan sovet aholini ro'yxatga olishning maqsadlari batafsil bayon etilgan. Maqolada mamlakatimizda kelgusi yillarda rejalashtirilgan ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayot haqida so'z boradi. Maqolada mamlakatimizda aholini ro'yxatga olishni o'tkazishga tayyorgarlik ko'rish va uning qator kamchiliklari haqida so'z yuritilib, qator ilmiy xulosa va tavsiyalar berilgan.

Kalit So'Zlar: Aholi Demografiyasi, Aholini Ro'Yxatga Olish, Manbalar, Chegaralanish, So'Rov, Qishloq, Shahar Aholisi.

DEMOGRAPHIC POLICY OF 1939: BY THE EXAMPLE OF THE ACQUISITION EVENT IN REGISTER OF THE POPULATION OF THE UZBEK SSR

ABSTRACT

This article deals with the 1939 census in the Uzbek SSR and details the goals of the Soviet census which based on the results of this event. The article discusses the planned socio-economic and political life in the country in the coming years. The article discusses the preparations for the census in the country and a number of its shortcomings, as well as a number of scientific conclusions and recommendations.

Keywords: population demography, population census, sources, demarcation, survey, village, urban population.

[192] Senior lecturer of the department "Humanities Studies", PhD Tashkent Information Technologies University named after Muhammad al-Khwarizmi, E-mail: ikgulamov@mail.ru.